

การศึกษาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย
A STUDY OF BUDDHIST TEACHINGS AS APPEARED IN THAI YANTRA

นายเอก นาคธรรมพ

วิทยานิพนธ์เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

การศึกษาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย

นายเอก นาคธรรมพ

วิทยานิพนธ์เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

A study of Buddhist Teachings as Appeared in Thai Yantra

Ake Nakornthab

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์
เรื่อง “การศึกษาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย” เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร,ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร,ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.หอมวล บัวระภา)

กรรมการ

(พระราเชนทร์ วิสารโท, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(ดร. บุญส่ง สิ้นธุ์นอก)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระราเชนทร์ วิสารโท, ผศ.ดร.

ประธานกรรมการ

ดร. บุญส่ง สิ้นธุ์นอก

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นายเอก นาครทรัพย์)

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ : การศึกษาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย
 ผู้วิจัย : นายเอก นาคธรรมพ
 ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

: พระราชนทร์ วิจารณ์โท,ผศ.ดร., บธ.บ (วิทยาการจัดการทั่วไป),
 ศน.ม (พุทธศาสนาศึกษา), Ph.D.(Pali&Buddhist Studies)
 : ดร. บุญส่ง สิ้นธนูออก, ป.ธ.๕, ค.บ. (สังคมศึกษา), ศน.บ. (ปรัชญา),
 อ.ม.(ศาสนาเปรียบเทียบ), พธ.ด.(พระพุทธศาสนา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยเรื่องนี้เป็น ๑) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและลักษณะของเลขยันต์ไทย ๒) เพื่อศึกษาแนวทางในการอ่านและตีความเลขยันต์ไทย ๓) เพื่อศึกษาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่,เอกสาร,หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดตามวัตถุประสงค์ และรายงานสรุปผลการวิจัย โดยวิธีการเชิงพรรณนา ผลการวิจัยมีดังต่อไปนี้

๑) พบว่าพัฒนาการของเลขยันต์ไทยมีมาพร้อมกับพัฒนาการของพระพุทธศาสนาในยุคต่างๆ จากจารึกที่เชื่อว่าเป็นต้นแบบของเลขยันต์พบว่าเป็นบันทึกคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เลขยันต์ได้คลี่คลายมาเป็นรูปแบบที่ชัดเจนและได้รับการบันทึกอย่างเป็นระบบในสมุดไทยด้วยอักษรขอมในสมัยอยุธยา ในขณะเดียวกันอาณาจักรร่วมยุคเช่นล้านนา, ล้านช้าง, พม่า เป็นต้น ก็พบว่ามีเลขยันต์เกิดขึ้นในยุคใกล้เคียงกัน และบันทึกด้วยอักษรพระธรรม จึงสอดคล้องกันว่าเลขยันต์เป็นรูปแบบการบันทึกคำสอนทางพุทธศาสนาในรูปแบบหนึ่ง ต่อมาความเชื่อเลขยันต์เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในลักษณะเครื่องรางของขลัง

๒) จากการศึกษาเรื่องความรู้พื้นฐานในการอ่านและตีความเลขยันต์พบว่า เลขยันต์ไทยมีความคิดในเชิงระบบ เช่นการเรียงตัวอักษรในลักษณะที่เป็นกลบทในทางกวีนิพนธ์ ตารางยันต์แบบต่างๆที่พบเป็นรูปแบบที่นิยมในทางกลบทอย่างชัดเจน, การเรียงอักขระแบบตัวม้าในหมากกรุก, การมีรหัสในการปิดบังข้อความ ซึ่งแสดงว่าผู้ประดิษฐ์เลขยันต์เป็นผู้มีความรู้ทางอักษรศาสตร์และภาษาบาลีอย่างดี รูปแบบต่างๆดังกล่าวเป็นการแสดงภูมิปัญญา เป็นลูกเล่นขึ้นเชิงในการบันทึกคำสอนทางศาสนาเหมือนการตกแต่งให้ซับซ้อน วิจิตรสวยงามขึ้น

๓) จากการปริวรรตถอดความเลขยันต์ในทางอักษรและสัญลักษณ์พบว่าเลขยันต์ได้บันทึกไว้ซึ่งคำสอนในทางศาสนาไว้มากมายทั้งเรื่องราวทางศาสนา และหลักพุทธธรรมต่างๆรวมทั้งเป็นแผนผังในการทำสมากรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐานแบบโบราณ

จากการศึกษาทั้งสามข้อแสดงให้เห็นว่า เลขยันต์เป็นการบันทึกคำสอนทางพระพุทธศาสนาตามรูปแบบของนักปราชญ์โบราณที่ได้ประดิษฐ์ขึ้นด้วยความเคารพนับถือใน “พระธรรม” และความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของเลขยันต์ ก็มีพื้นฐานมาจากการ เชื่อในอำนาจของ”พระธรรม”เพราะเป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ดีแล้ว ดังนั้นผู้ที่มโนคติที่มองเลขยันต์ว่าเป็นไสยศาสตร์ เป็นความมั่งงายของผู้ไร้การศึกษาควรจะได้ทบทวนความคิดนี้ใหม่ เพราะการมองเลขยันต์ว่าเป็นไสยศาสตร์พราหมณ์ เป็นอคติที่เชื่อตามๆกันมา โดยยังไม่ได้มีการนำมาศึกษาให้ถ่องแท้ หากเรามองเลขยันต์อย่างผิดจากความเป็นจริง จะเป็นการทำลายมรดกทางปัญญาของบรรพชนไปอย่างน่าเสียดาย

Thesis Title : A Study of Buddhist Teachings as Appeared in Thai Yantra

Researcher : Mr. Ake Nakornthab

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phra Racharne Visarado, Asst. Prof. Dr., B.B.A (General Management), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Pali & Buddhist Studies)

: Dr. Boonsong Sinthunok, Pali V, B.A. (Social Studies), B.A. (Philosophy), M.A. (Comparative Religion), Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : February 12, 2017

Abstract

The purposes of this research were; 1) to study the history and characteristics of Thai Yantra 2) to study the method of reading and interpreting the figure of Thai Yantra and 3) to study the Buddhist teachings as appeared in Thai Yantra by using the document research. This research was the qualitative research by collecting data from the field work, documents, books and researches as related. The researcher analyzes the whole data in accordance with the objectives and to report the results of research with the descriptive analysis.

The results of the research were that; 1) the study was found that the Yantra development of Thai Yantra was concurrent with the development of various periods. The inscriptions in the stone tablets were believed to be the original model of Yantra by believing that it was the memorandum of Buddhist teachings, The Yantra become to be clearly forms and to be recorded systematically in Thai books using Khom Alphabets during the Aythaya period. At the same time, the contemporary Kingdom such as Lanna, Lan Xang and Burma etc, it was found that the Yantra occurred in the adjacent period and to be recorded in Dhamma alphabets. This is compliance with the concept that the Yantra were used as a form of recording the Buddhist teaching. Later on, a belief developed that the Yantra were sacred in the feature of amulets 2) from studying the basic knowledge of reading and interpreting the Yantra it was found that Thai Yantra contain the systematical thinking such as the arrangement of alphabets in

the form of poetic devices of poetry composition. The various forms of Yantra diagrams that are distinctively found to be popular forms of poetic devices, the arrangement of alphabets like the horse pieces in the chess and having the encryption to conceal the message shows that the inventors of such Yantra are knowledgeable in a literature and the Pali language. These various forms were demonstration of wisdom and techniques in recording the religious teachings to make them more complex and creative and 3) by decoding the Yantra literally and symbolically, it was found that the Yantra were used to record a lot of religious teachings including the religious narratives and various Buddhist teachings composing of the diagrams of the primitive Tranquil Meditation and the Insight Meditation.

From the three research aspects, it demonstrates that the use of Yantra was a method of recording the Buddhist teaching in the fashion of ancient scholars who devised them with respecting Dhamma and the belief in the sacredness of Yantra was based on the faith in the power of Dhamma as well-expounded by the Lord Buddha. Therefore those with the negative prejudices who view the Yantra as a form of occultism, unreason of uneducated persons should reconsider this concept because to view the Yantra as the Brahminist occultism has been perpetuated without thoroughly study the subject. If we regard the Yantra with a misunderstanding of the reality, it will regrettably be destructive to the intellectual inheritance of our ancestors.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถจากผู้มีอุปการคุณหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพระราชรัตนาลงกรณ์,ดร. รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำดูแลในประการต่างๆ กราบขอบพระคุณพระราชนทร์ วิจารณ์,ผศ.ดร., ดร.บุญส่ง สิ้นธนอก ผู้เป็นที่อาจารย์ที่ปรึกษาที่คอยดูแลแนะนำสั่งสอน

ขอขอบพระคุณ พระศรีญาณวงศ์,ดร., พระมหาประหยัด ปญญาโว, พระมหาสมเด็จ มหาสมิทธิ, พระมหามนตรี ธรรมวชิโร ผศ.ดร.เจษฎา มุลยาพอ, ดร.สมเดช นามเกตุ,ที่ช่วยให้ข้อคิด และข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

ขอขอบพระคุณคณะครูบาอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคายทุกท่าน ที่ได้ให้ความรู้ตลอดมา

ขอกราบระลึกถึงพระคุณของคุณครูผู้เมตตาถ่ายทอดสรรพวิชาโบราณสาขาท่างๆ วิชาเลขยันต์ไทยให้แก่ข้าพเจ้า, ครูผู้ถ่ายทอด สักตลกสรรพตำราให้ชนรุ่นหลังได้ค้นคว้าสืบต่อเป็นครูดารา, ครูแก้ว ครูปลาย ครูตาย ครูยัง, ครูปฏิยาเจ้าโบราณจารย์ทั้งหลายที่ได้ประดิษฐ์คิดค้นเลขยันต์ไว้ดีแล้ว เป็นมรดกอันมีค่าเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของพุทธศาสนาแบบสุวรรณภูมิ ขอขอบคุณผู้ที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ทุกท่าน ที่ให้ข้อมูลคำแนะนำและอำนวยความสะดวกในการให้การสัมภาษณ์เกี่ยวกับเลขยันต์ไทยให้แก่ผู้วิจัย และได้โปรดให้งานวิจัยนี้เป็น “เสมือนผลงานอันร่วมกันของท่านและข้าพเจ้า”

ท้ายสุดคือกำลังใจจาก พ่อณิตินัย - แม่อัญชลี -อนล- ตฤย์พร - อีสาน - อภิญญา นาคทรพร และญาติมิตรทุกท่าน น้องกก-หยก-โขง - พ.อ.อ.ดนุพล ศรีเทา เทอดพงศ์ สุวรรณรินทร์ ที่คอยอำนวยความสะดวกสนับสนุนและเป็นกำลังใจในการศึกษาวิจัยมาโดยตลอด บุญกุศลที่ได้จากการทำงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมสักการะเป็นพุทธบูชาแด่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า คุณบิดามารดา ครูบาอาจารย์ ผู้มีอุปการคุณ และกัลยาณมิตรทุกๆ ท่าน

นายเอก นาคทรพร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
สารบัญ	(ฉ)
สัญลักษณ์และคำย่อที่ใช้ในการวิจัย	(ฎ)
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ บททวนเอกสารและงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๗ วิธีการดำเนินการวิจัย	๘
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๙
บทที่ ๒ ประวัติความเป็นมาและลักษณะของเลขยันต์ไทย	
๒.๑ ความหมายของไสยศาสตร์	๑๐
๒.๒ ความหมายของเลขยันต์	๑๒
๒.๓ ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของเลขยันต์ไทย	๑๓
๒.๓.๑ ยุคไสยศาสตร์พราหมณ์	๑๓
๒.๓.๒ ยุคพุทธตันตระ	๑๔
๒.๓.๓ ยุคสังคัมพุทธสุวรรณภูมิ	๑๗
๒.๓.๓.๑ เลขยันต์ไทยในสมัยสุโขทัย	๑๗
๒.๓.๓.๒ เลขยันต์ไทยในยุคอยุธยา	๒๐
๒.๓.๓.๓ เลขยันต์ไทยในยุคกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์	๒๒
๒.๓.๓.๔ เลขยันต์ไทยในยุคปัจจุบัน	๒๔

บทที่ ๓ แนวทางในการอ่านและตีความเลขยันต์ไทย

๓.๑ ข้อจำกัดในการตีความและกระบวนการถอดความเลขยันต์ไทย	๖๖
๓.๒ กระบวนการในถอดความ และการตีความเลขยันต์ไทย	๖๗
๓.๒.๑ บริบทต่างๆที่อาจนำมาประกอบการตีความ	๖๘
๓.๓ ความรู้พื้นฐานในการแปลความหมายและการตีความเลขยันต์ไทย	๖๙
๓.๓.๑ ความรู้พื้นฐานเรื่องตัวอักษรพระธรรมและภาษาโบราณ	๖๙
๓.๓.๒ ความรู้พื้นฐานในการเรียงลำดับอักษรในเลขยันต์	๗๓
๓.๓.๓ ความรู้พื้นฐานในการเรียงลำดับตัวเลข	๘๐
๓.๓.๔ กลวิธีการบังข้อความ (รหัสบังวิชา) ในตำราเลขยันต์ไทย	๘๔
๓.๓.๕ การย่อความ	๑๐๔

บทที่ ๔ หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย

๔.๑ เรื่องราวทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย	๑๐๗
๔.๑.๑ บทพุทธคุณ	๑๐๗
๔.๑.๒ พระรัตนตรัยและพระไตรสรณคมน์	๑๑๒
๔.๑.๓ ชาดกที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย	๑๑๓
๔.๑.๔ เรื่องพุทธวงศ์	๑๑๘
๔.๑.๕ เรื่องอนุพุทธและพระอรหันต์สำคัญในพระพุทธศาสนา	๑๒๐
๔.๑.๖ เรื่องราวพระเจ้าจักรพรรดิที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย	๑๒๒
๔.๑.๗ การเกิดของมนุษย์ที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย	๑๒๓
๔.๑.๘ อาการ ๓๒ ที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย	๑๒๖
๔.๑.๙ ธาตุทั้ง ๔ ที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย	๑๒๖
๔.๑.๑๐ อาวุธเทพเจ้าทั้ง ๔ ที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย	๑๒๗
๔.๑.๑๑ เรื่องกาลนาค ที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย	๑๒๘
๔.๑.๑๒ เรื่องราวของธรรมบทที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย	๑๒๘
๔.๒ หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย	๑๓๔
๔.๒.๑ พระไตรปิฎก	๑๓๔
๔.๒.๒ อริยบุคคล	๑๓๕
๔.๒.๓ อริยสัจ ๔	๑๓๖
๔.๒.๔ หลักไตรลักษณ์	๑๓๘
๔.๒.๕ โพชฌงค์ ๗	๑๓๘
๔.๒.๖ พุทธการกธรรม	๑๓๙

๔.๒.๗ เทวธรรม	๑๓๙
๔.๒.๘ พรหมวิหาร	๑๔๐
๔.๒.๙ ปัจจัย ๔	๑๔๑
๔.๒.๑๐ กรณียภาษิต	๑๔๑
๔.๒.๑๑ อภิญา	๑๔๒
๔.๒.๑๒ คีล	๑๔๒
๔.๓ บทสวดมนต์ต่างๆ ที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย	๑๔๓
๔.๓.๑ พระปริตร	๑๔๓
๔.๓.๒ ชยมังคลอัฐกคาถา	๑๔๔
๔.๓.๓ สัมพุทเธ	๑๔๔
๔.๓.๔ บทนะโม	๑๔๔
๔.๓.๕ มหาสมัยสูตร	๑๔๔
๔.๓.๖ บทสวดพื้นเมือง	๑๔๕
๔.๔ เลขยันต์ไทยที่เกี่ยวกับสมณะกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน	๑๔๕
๔.๔.๑ เลขยันต์ไทยที่เกี่ยวกับสมณะกรรมฐาน	๑๔๖
๔.๔.๒ เลขยันต์ไทยที่เกี่ยวกับวิปัสสนากรรมฐาน	๑๔๔
๔.๕ เลขยันต์ไทยกับการเรียนรู้ภาษาบาลี	๑๕๗
๔.๖ เลขยันต์ไทยที่เป็นสัญลักษณ์สื่อความในทางพุทธศาสนา	๑๕๘
๔.๖.๑ อุณาโลม	๑๕๘
๔.๖.๒ เทาะว	๑๕๙
๔.๖.๓ สุนิพนพาน	๑๖๐
๔.๖.๔ หัวด้านนอโม	๑๖๐
๔.๖.๕ ยันต์พระบฏและปาทะลักษณะ	๑๖๑
๔.๖.๖ ตราในทางไสยศาสตร์	๑๖๑
๔.๖.๗ ความหมายของตัวเลขในเลขยันต์ไทย	๑๖๑
๔.๖.๗.๑ ตัวเลขแทนดาวนพเคราะห์ทางโหราศาสตร์	๑๖๑
๔.๖.๗.๒ ตัวเลขตามความหมายในตรีนิสิงเห	๑๖๒
๔.๖.๗.๓ ตัวเลขตามความหมาย โสฬสมงคล	๑๖๔

บทที่ ๕ บทสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๖๖
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๑๖๙

บรรณานุกรม

๑๗๒

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก	รูปประกอบบทที่ ๒ บทที่ ๓ และบทที่ ๔	๑๗๙
ภาคผนวก ข	รูปประกอบเรื่องสมณะกรรมฐานในเลขยันต์ไทย	๒๓๒
ภาคผนวก ค	รูปตัวอย่างกลบทในตำราจินตามณี	๒๓๖
ภาคผนวก ง	รูปตัวอย่างการเดินอักขระแบบม้าหมากรุก	๒๓๙
ภาคผนวก จ	ตัวอย่างหนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เก็บข้อมูล เพื่อการวิจัย	๒๔๑
ภาคผนวก ฉ	รายนามผู้ให้ข้อมูลด้านอักษรโบราณและเอื้อเพื่อให้ชมตำรา	๒๔๖
ภาคผนวก ช	รูปการลงพื้นที่สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๒๔๗

ประวัติผู้วิจัย

๒๕๘

คำอธิบายสัญลักษณ์และอักษรย่อ

อักษรย่อแทนชื่อคัมภีร์ตามที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยอ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ และพระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๒๕ โดยมีคำอธิบายสัญลักษณ์และอักษรย่อ ดังนี้

ก. รูปแบบการอ้างอิง พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ จะขึ้นต้นด้วยอักษรย่อชื่อคัมภีร์แล้วตามด้วยเล่ม/ข้อ/หน้า ตัวอย่างเช่น อง.ติก. (ไทย) ๒๐/๔๐/๒๐๓. หมายถึง อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๐ ข้อที่ ๔๐ หน้าที่ ๒๐๓ ดังนี้

พระสุตตันตปิฎก

ที.สี. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณาสก	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปณาสก	(ภาษาไทย)
ส.ส. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
ส.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ทุก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทกส. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ขุ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ	(ภาษาไทย)
ขุ.เปต. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย เปตวัตถุ	(ภาษาไทย)

ข. รูปแบบการอ้างอิงพระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๒๕ จะขึ้นต้นด้วยอักษรย่อคัมภีร์แล้วตามด้วยเล่ม/หน้า ตัวอย่างเช่น ขุ.ธ.อ. (ไทย) ๔๑/๑๒ หมายถึง ขุททกนิกาย ธรรมบทอรรถกถา พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่มที่ ๔๑ หน้าที่ ๑๒ ดังนี้

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

ส.ส.อ. (บาลี)	=	สังยุตตนิกาย สารัตถปกาสินี สคาถคคอนุรุธกถา	(ภาษาบาลี)
ส.ส.อ. (ไทย)	=	สังยุตตนิกาย สารัตถปกาสินี มหาวรรคอรรถกถา	(ภาษาไทย)
ขุ.ชา.อ. (ไทย)	=	ขุททกนิกาย ชาดกอรรถกถา	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายของเลขยันต์ว่า “ตารางหรือลายเส้นเป็นตัวเลข อักษรหรือรูปภาพ ที่เขียน สักหรือแกะลงบนแผ่นผ้า ผิวนาง ไม้ โลหะ เป็นต้น ถือว่าเป็นของขลัง เช่น ยันต์ตรีนิสิงเห ยันต์พระเจ้า ๕ พระองค์”^๑

ความเชื่อเรื่องเลขยันต์มีความเป็นมาคู่กับสังคมไทยมานาน ในระดับชาวบ้านคนไทยส่วนใหญ่เชื่อเรื่องเลขยันต์เครื่องรางของขลัง (ไสยศาสตร์) และใช้สิ่งเหล่านี้ไปกับชีวิตประจำวัน ดังที่ขุนพันธรักษ์ราชเดชได้กล่าวไว้ว่า “ไสยศาสตร์แทรกอยู่ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนไทยมาก จะว่าตั้งแต่แรกเกิดจนตาย”^๒ ในระดับชาติเลขยันต์ได้รับการบันทึกในเอกสารสำคัญระดับตำราพิชัยสงครามฉบับหลวง อันเป็นคู่มือในการสงครามของราชสำนัก ในราชพิธีนครถานหรือการสร้างหลักเมือง อันเป็นพิธีระดับชาติในการสร้างบ้านเมืองและเป็นการยืนยันความมีอธิปไตยของรัฐ ก็มีขั้นตอนการใช้เลขยันต์เข้ามาเป็นส่วนสำคัญ^๓

จะเห็นได้ว่าเรื่องเลขยันต์มีอิทธิพลในวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทยตั้งแต่ชาวบ้านถึงระดับชาติ ดังประจักษ์กันแล้วในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามเลขยันต์ไทยถูกจัดเข้าเป็นแขนงหนึ่งของวิชา “ไสยศาสตร์” ซึ่งมีความหมายเชิงลบ โดยเฉพาะกับนักพุทธศาสตร์ ซึ่งแปลความหมายของไสยศาสตร์ว่าเป็นศาสตร์แห่งการหลบลี้หนีภัยเป็นเดียรัจฉานวิชาตรงข้ามกับพุทธคือผู้ตื่น การตีความแบบนี้คงเนื่องมาจากคำว่าไสยศาสตร์มีที่มาจากภาษาสันสกฤตว่า “ไสวศาสตร์ (ไสว+ศาสตร์) ซึ่งแปลว่า ศาสตร์หรือวิชาการที่เกี่ยวกับพระศิวะ ซึ่งตรงกับเนื้อหาของลัทธิไสยศาสตร์ ลัทธิที่เกี่ยวข้องกับการใช้เวทมนต์คาถาในอินเดียลัทธินี้นับถือว่าศิวะเป็นพระเจ้าสูงสุด ซึ่งเรียกว่า “ไศวะ” จึงถือว่าเป็นวิชาของต่างศาสนา ดังที่ พอ.ปิ่น มุทุกันต์ ได้ให้นิยามศัพท์คำว่าไสยศาสตร์ว่า “ไสยศาสตร์คือความรู้ว่าด้วยการปลุกเสกให้ขลัง (Occultism Magic) วิชาไสยศาสตร์เป็นความรู้นอกศาสนา”^๔

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๒), หน้า ๖๔๙.

^๒ ขุนพันธรักษ์ราชเดช, ความเชื่อทางไสยศาสตร์ของชาวปักษ์ใต้, ใน *ชีวิตไทยปักษ์ใต้*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, ๒๕๑๙), หน้า ๒๘.

^๓ ญัฐัญญ มณีนรัตน์, เลขยันต์: แผนผังอันศักดิ์สิทธิ์, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้แห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๘๔.

^๔ พระศิวะ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.devasthan.org/thep_13_P2html [๖ ก.ค. ๕๖].

อย่างไรก็ตามพบว่าผู้สืบทอดเลขยันต์ไทยกลุ่มหลักคือพระภิกษุสงฆ์ในพุทธศาสนา ดังจะเห็นได้จากตำราหลักทางไสยศาสตร์ไทยหลายเล่มล้วนแล้วแต่บันทึกโดยพระสงฆ์ เช่นตำรายันต์ ๑๐๘ และนะ ๑๔ ที่ใช้ประกอบการสร้างพระกริ่งตำรับวัดสุทัศน์ฯ ก็เชื่อว่าเป็นตำราของพระพนรัตน์วัดป่าแก้วผู้เป็นพระอาจารย์ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช^๕ ตำรายันต์พระยาไถ่เถื่อนของพระสังฆราช (สุก) วัดราชสิทธาราม^๖ ตำรายันต์จุลจักรพัทธราชาของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) วัดระฆังโฆสิตาราม^๗ ฯลฯ ท่านที่ปรากฏนามข้างต้นล้วนแต่เป็นผู้แตกฉานทรงจำในพระไตรปิฎก และเป็นพระสงฆ์สำคัญแห่งยุคทั้งสิ้นจึงน่าจะสงสัยว่า คติที่มองว่าเลขยันต์เป็นไสยศาสตร์ (วิชานอกศาสนา) เริ่มมีขึ้นในยุคใด ถ้าเลขยันต์เป็นเรื่องที่สวนทางกับพระพุทธศาสนา เหตุใดท่านเหล่านั้น และพระสงฆ์ในปัจจุบันยังคงสืบทอดวิชาเลขยันต์

อนึ่งเลขยันต์ไทยในทุกภาคเขียนขึ้นโดยผ่าน “อักษรพระธรรม” เช่นอักษรธรรมล้านนา อักษรธรรมอีสาน อักษรขอม ซึ่งเป็นอักษรที่ถูกกำหนดให้ใช้บันทึกพระบาลีและเรื่องราวทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ เพราะอักษรพระธรรมเหล่านี้ “อักษรตัวเชิง” ที่สามารถรองรับการสังโยคตามอักขระวิธีของภาษาบาลี จึงเป็นไปได้ว่าเลขยันต์อาจจะเป็นรูปแบบหนึ่งของการบันทึกเรื่องราวในทางพระพุทธศาสนาที่โบราณจารย์ท่านได้ประดิษฐ์ขึ้น

ผู้วิจัยต้องการวิจัยเรื่อง “ศึกษาคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย” เพื่อศึกษาเนื้อหาของเลขยันต์ไทยว่ามีคำสอนทางพระพุทธศาสนาปรากฏอยู่หรือไม่อย่างไร เพราะหากพบว่าเลขยันต์ไทยมีเจตนาสร้างขึ้นเพื่อรับรองรับคำสอนในพระพุทธศาสนา ก็ต้องถือว่าเลขยันต์ไทยคือภูมิปัญญาที่สูงค่าที่บรรพบุรุษผู้เป็นปราชญ์ได้ประดิษฐ์และมอบไว้ในบรรพพระพุทธศาสนา การนับถือไสยศาสตร์อย่างมั่งคั่งเป็นพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของชาวพุทธ แต่การตั้งข้อรังเกียจโดยไม่พิจารณาแยกแยะ โดยถึถ้วนอาจเป็นการทำลายมรดกทางปัญญาที่สูงค่าของบรรพบุรุษ เปรียบเหมือนการเห็นโทษของแมลงศัตรูพืชแล้วตัดสินใจใช้ยาฆ่าแมลง ผลคือนอกจากแมลงศัตรูตายแล้ว แมลงที่มีคุณต่อพืชและระบบนิเวศน์อาจตายตามไปด้วย ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในอีกแนวทางหนึ่งและจะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการของพระพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน (Popular Buddhism) ให้เป็นไปตามครรลองที่ถูกต้องยิ่งขึ้น

^๕ เทพย์ สาริกบุตร, พระคัมภีร์พระเวทย์ ฉบับฉกฐบรรพ, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมกรรมการพิมพ์, ๒๕๐๑), หน้า ๑๖๑.

^๖ สุเชาว์ พลอยชุม, พระประวัติและพระนิพนธ์สมเด็จพระอริยวงศญาณฯพระสังฆราช (สุก ญาณสังวร), (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๑๓๗.

^๗ บุโรหิตา, ปฐมบทแห่งมนตราและอาคม, (กรุงเทพมหานคร: ทีเพชการพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๓๑.

๑.๒ วัตถุประสงค์

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและลักษณะของเลขยันต์ไทย
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวทางในการอ่านและตีความเลขยันต์ไทย
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย

๑.๓ ขอบเขตและวิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์คำสอนในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยต้องการศึกษาวิเคราะห์เลขยันต์ที่ปรากฏในประเทศไทยทุกภาค เพื่อให้เห็นภาพรวมว่า เลขยันต์ไทยมีหลักคำสอนทางพุทธศาสนาปรากฏอยู่หรือไม่อย่างไร โดยใช้วิธีการตีความผ่านทางระบบภาษาและระบบสัญลักษณ์

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร

เอกสารปฐมภูมิ

ก) เอกสารทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย๒๕๓๙

ข) เอกสารเกี่ยวกับเลขยันต์ที่เป็นสมุดข่อย ใบลาน พับสา ที่พบในประเทศไทย รวมทั้งตัวเลขยันต์ที่ปรากฏในเครื่องรางหรือลายสักยันต์

เอกสารทุติยภูมิ จากหนังสือหรืองานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ตำราเลขยันต์ที่พิมพ์เผยแพร่ และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

๑.๓.๓ ขอบเขตการสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านเลขยันต์ไทยที่เป็นพระสงฆ์หรือฆราวาสครบตามสายวิชาทั้ง ๔ ภาค คือสายวิชาภาคกลาง สายวิชาภาคเหนือ สายวิชาภาคใต้ สายวิชาภาคอีสาน โดยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในสายวิชาภาคละไม่น้อยกว่า ๓ รูป/คน ประกอบด้วยพระสงฆ์จำนวน ๔ รูป ฆราวาสจำนวน ๑๔ คน รวมทั้งสิ้น ๑๘ รูป/คน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๔.๑ ประวัติความเป็นมาและลักษณะของเลขยันต์ไทย
- ๑.๔.๒ แนวทางในการอ่านและตีความเลขยันต์ไทย
- ๑.๔.๓ หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

๑.๕.๑ **หลักคำสอนในพระพุทธศาสนา** หมายถึงหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาทั้งที่เป็นเถรวาทและมหายานที่ปรากฏในพระไตรปิฎก คัมภีร์ทางพุทธศาสนาอื่นๆทั้งที่เป็นหลักพุทธธรรมหลักสมณะกรรมฐาน, วิปัสสนากรรมฐาน, บทสวดมนต์และเป็นเรื่องราวทางพระพุทธศาสนาอื่นๆ

๑.๕.๒ **หลักพุทธธรรม** หมายถึงหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เป็นเรื่องธรรมโดยตรง, เป็นเรื่องหลักปฏิบัติตัว

๑.๕.๓ **เรื่องราวในพระพุทธศาสนา** หมายถึงเรื่องราวอื่นๆในทางพระพุทธศาสนาที่ไม่ใช่หลักพุทธธรรมเช่นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา, ชาดก, เรื่องของบุคคลต่างๆรวมถึงคติความเชื่อต่างๆในพระพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน (Popular Buddhism) และสิ่งแวดล้อมต่างๆในทางพระพุทธศาสนา

๑.๕.๔ **อักษรพระธรรม** หมายถึงตัวอักษรที่ใช้รองรับการเขียนภาษาบาลีโดยเฉพาะในที่นี้ ได้แก่ อักษรขอม อักษรธรรมอีสาน อักษรธรรมล้านนา

๑.๕.๕ **เลขยันต์** คือตัวอักษร, ตัวเลข, ลายเส้นหรือสัญลักษณ์ต่างๆที่มีกรรมวิธีพิเศษในการเขียนเชิงพิธีกรรมโดยเชื่อว่าจะมีความขลังความศักดิ์สิทธิ์

๑.๕.๖ **เลขยันต์ไทย** คือเลขยันต์ที่พบในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นของกลุ่มชนใดหรือภาคใด

๑.๕.๗ **เลขยันต์ชั้นสูง** คือเลขยันต์ไทยที่มีหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาปรากฏอยู่และมีความคิดเชิงระบบ เช่น มีระบบการเรียงอักขระในยันต์, มีระบบการบังวิชาและมีระบบในการถอดรหัสหรือมีระบบวิธีคิดในการสื่อความหมายต่างๆ

๑.๕.๘ **ความคิดเชิงระบบ** คือความคิดที่มองเห็นภาพรวมของสิ่งหนึ่งที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นระบบ

๑.๕.๙ **สัญลักษณ์ทางศาสนา** หมายถึงสัญลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้สื่อความหมายถึงสิ่งต่างๆในทางศาสนา

๑.๕.๑๐ **รหัสบังวิชา** หมายถึงวิธีการปกปิดไม่ให้คนภายนอกรู้ถึงเคล็ดลับ หรือเนื้อหาของวิชา โดยใช้รหัสพิเศษที่รู้เฉพาะหมู่คณะ

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยจะทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยศึกษาเอกสารเกี่ยวกับคัมภีร์พระไตรปิฎก เอกสาร งานวิจัย และงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑.๖.๑ เอกสาร

เสถียร โกเศศ ได้กล่าวถึงลัทธิตันตระในหนังสือ “ลัทธิเพื่อน” ว่าคัมภีร์ของนิกายนี้ลักษณะบรรยายคัมภีร์พระเวทย์ของพราหมณ์ให้ง่ายขึ้นในกรอบของพระพุทธศาสนา แต่มีเรื่องของพิธีกรรมในลัทธิอื่นเนื่องด้วยคาถาอาคม มีการลงอักขระ ลงเลข ลงเส้นเป็นยันต์ต่างๆ^๕

เทพย์ สาริกบุตร ผู้เขียนหนังสือหัวใจ ๑๐๘ ได้กล่าวถึงไสยศาสตร์ สรุปได้ว่า เดิมทีไสยศาสตร์เป็นของลัทธิพราหมณ์ ต่อมานำมาดัดแปลงให้เข้ากับพุทธศาสนาโดยเริ่มจากมหายานเข้าสู่เถรวาท แม้ปัจจุบันเราเรียกคาถาอาคมและเลขยันต์ว่าเป็นไสยศาสตร์ ก็เป็นแค่ชื่อหรือมีแต่เค้าโครงเท่านั้น แต่เนื้อหาได้เปลี่ยนแปลงจากเดิมไปโดยสิ้นเชิง เพราะบรรจุไว้ซึ่งหลักการในพุทธศาสนาทั้งสิ้น ไม่ใช่ไสยศาสตร์ของลัทธิพราหมณ์อีกต่อไป^๖

พระสมุห์ชาลี ปภสฺสโร (รุจิเรข) ได้กล่าวในหนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพครูทัน รุจิเรข โดยสรุปว่า มนต์คาถา อักขระเลขยันต์ เป็นเหมือนพุทธานุสสติภาวนา ทำให้จิตใจได้สมาธิไปตามระดับที่ฝึกได้ เข้าถึงได้ ทำให้ระงับนิวรณ์ได้ตามกำลังของสมาธิ โดยครูอาจารย์ใช้การสอนไสยศาสตร์เป็นกุศโลบายในการสอนสมาธิและวิปัสสนา^๗

ธาดา โสมสิริวัลย์ ผู้แต่งหนังสือ “ผาคัมภีร์ ไสยศาสตร์” กล่าวถึงการเขียนผง การทำผงนั้นเป็นการหัดทำสมาธิขั้นต้นอย่างหนึ่ง เป็นการกระทำพร้อมกัน ๓ อย่างคือทางกายต้องใช้มือขีดเขียนอักษรไป พร้อมทั้งทางวาจา ที่ต้องบริกรรมท่องบ่นสูตร และคาถาที่ทำต่างๆ ไปพร้อมกับอาการกิริยา และทางจิตนั้น ต้องสำรวมควบคุมเพ่งเล็งตัวอักษร ไม่ให้เขียนผิดพลาด และคาถาต่างๆ ที่กล่าวมาก็ดึงออกให้ตรงตามที่กำหนดไว้ บางตอนมีการหยุดเป็นการปลุกเสกไปด้วย นับเป็นเครื่องล่อในการหัดทำสมาธิเป็นอย่างดี เพราะไม่ใช่แต่จะเขียนอย่างเดียว พอเขียนเสร็จอักขระบังเกิดขึ้นแล้วก็ต้องลบเสียและเขียนให้เป็นอักขระตัวใหม่อีกตัวบังเกิดขึ้น แล้วก็ต้องลบเสียบังเกิดตัวใหม่ต่อไปอีกเกิดกับดั่งอย่างนี้เรื่อยๆ สลับกันไป จนท้ายที่สุดจะถึงองค์พระแล้วลบเข้าสู่นิพพาน ก็เป็นอันจบหลักสูตร จบคัมภีร์ไม่ต้องมาผุดมาเกิดอีก นั่นเป็นการแสดงถึงกรรมฐานเป็นอย่างดี^๘

^๕ เสถียรโกเศศ, *ลัทธิของเพื่อน*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๐๗), หน้า ๑๗๕.

^๖ เทพย์ สาริกบุตร, *คัมภีร์หัวใจ ๑๐๘*, (กรุงเทพมหานคร: เสริมวิทยบรรณาการ, ๒๕๓๓), หน้า ๓.

^๗ พระสมุห์ชาลี ปภสฺสโร (รุจิเรข), *ปฐมนิยบุคคลานุสรณ์ที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพครูทัน รุจิเรข*, (ประจวบคีรีขันธ์: วัดเขาน้อย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๓๘.

^๘ ธาดา โสมสิริวัลย์, *ผาคัมภีร์ ไสยศาสตร์*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไพลิน, ๒๕๔๙), หน้า ๙๑.

ณัฐธัญ มณีรัตน์ ผู้เขียนหนังสือ “เลขยันต์แผนผังอันศักดิ์สิทธิ์” ได้กล่าวถึงเลขยันต์โดยสรุปว่าเลขยันต์สร้างขึ้นมาเพื่อหุ้มห่อพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การเสกเลขยันต์ต้องวางจิตให้เป็นสมาธิ เพ่งรูปแบบยันต์นั้นๆ กระทำให้เกิดเป็น อุคหะนิมิต และปฏิกาคานิมิต บังเกิดปิติในลักษณะอาการต่างๆ ตามหลักการทำสมาธิในทางพุทธศาสนา^{๑๒}

รอบทิศ ไวยสุศรี ผู้เขียนหนังสือ “เรื่องตอบโจทย์พระเครื่องรู้เรื่องของขลัง” ได้กล่าวถึงเลขยันต์ไทยสรุปได้ว่า การที่โบราณจารย์เปรียบเส้นยันต์ว่าเป็นดังสายรกพระพุทธรูป เพราะเลขยันต์นั้นมีที่มาจากพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ ที่แปลงรูปเป็นยันต์เพื่อเป็นกุศโลบายในการเผยแพร่พระธรรมคำสอนที่สอนธรรมให้แก่ผู้สร้างเลขยันต์ เครื่องราง และผู้นำสิ่งนั้นไปใช้^{๑๓}

๑.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณัฐธัญ มณีรัตน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “อิทธิพลของพุทธศาสนamahayana ที่มีต่อระบบยันต์ในประเทศไทย” พบว่าเลขยันต์ไทยส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลทางด้านแนวคิดและปรัชญาจากพระพุทธรูปศาสนาพุทธ ทั้งรูปแบบและองค์ประกอบอื่นๆ เช่น การเสก การสร้าง การเขียนยันต์ เราจึงเห็นหลักคำสอนต่างๆ ของมหายานปรากฏในยันต์ เช่น เรื่องศูนยตา ตรีกาย มณฑล ในเรื่องยันต์ไทยยังพบหลักปฏิบัติของพุทธศาสนamahayana ด้วย เช่น สมาธิแบบเพ่งอักษรซึ่งใช้ในการฝึกการสร้างรูปมณฑลภายในจิต ดังที่ปรากฏในคัมภีร์ปถมัง^{๑๔}

รอบทิศ ไวยสุศรี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวเคราะห์พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม” พบว่ากระบวนการสร้างพระเครื่องรางโบราณจารย์ ได้วางกระบวนการสร้างไว้ละเอียดซับซ้อนหลายขั้นตอน ซึ่งมีกระบวนการในการเขียนเลขยันต์และการเสก การท่องบ่นภาวนาทำสมาธิด้วย ดังนั้นจึงทำให้เราเห็นว่าเลขยันต์ย่อมเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม^{๑๕}

พระพิชญ์พล สุวรรณรูป (รูปทอง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาหลักพุทธธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา : กรณีศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” จากการ

^{๑๒}ณัฐธัญ มณีรัตน์, เลขยันต์แผนผังอันศักดิ์สิทธิ์, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้แห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๒๑.

^{๑๓}รอบทิศ ไวยสุศรี, ตอบโจทย์พระเครื่องรู้เรื่องของขลัง, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทเนตตี้ไซน์ พับลิชชิง, ๒๕๕๕), หน้า ๑๙.

^{๑๔}ณัฐธัญ มณีรัตน์, “อิทธิพลของพุทธศาสนamahayana ที่มีต่อระบบยันต์ในประเทศไทย”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๔๗.

^{๑๕}รอบทิศ ไวยสุศรี, “การศึกษาวเคราะห์พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๒๓.

ศึกษาวิจัยพบว่า ยันต์เทียมนั้นมีคุณค่าต่อประวัติศาสตร์ สังคม ศาสนา จิตใจ และอักขระภาษา โดยยันต์เทียมนั้นอยู่ในฐานะเป็นเครื่องบูชา ในฐานะภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ในฐานะกุศโลบาย ในการเผยแผ่ธรรม เป็นเครื่องอนุเคราะห์ชาวบ้าน เป็นพิธีกรรมความเชื่อของท้องถิ่นและพบว่ายันต์เทียมนั้นมีหลักพุทธธรรมปรากฏอยู่มากมาย เช่น ไตรสรณะคมน์ ไตรลักษณ์ อริยสัจ ๔^{๑๖} ฯลฯ

อัมรินทร์ สุขสมัย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาอิทธิพลและคุณค่าของความเชื่อเรื่องคาถาที่มีต่อสังคมชาวพุทธไทย” พบว่าความเชื่อเรื่องคาถาอาคมเป็นการนำเอาคติความเชื่อทางศาสนาทั้งสองคือศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธมาเป็นรากฐานของความเชื่อนี้ ความเชื่อเรื่องคาถาอาคมแทรกอยู่ในสังคมทุกระดับและทุกบริบทของสังคม และด้วยเหตุที่คาถาอาคมแตกแขนงออกจากศาสนาจะด้วยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม คาถาอาคมรวมถึงเลขยันต์จึงมีพื้นฐานอันดีงามของพระพุทธศาสนา จึงเป็นการง่ายที่ผู้คนเชื่อถือเรื่องคาถาอาคมเหล่านั้นเข้าสู่หลักการทางพระพุทธศาสนา อนึ่งพบว่าคาถาอาคม (รวมถึงที่นำมาประกอบเป็นเลขยันต์) มีลักษณะเป็นคำประพันธ์ประเภทร้อยกรองในภาษาบาลี เช่น อัตราของฉันท คือ ๔ บาท เรียกว่าคาถาหนึ่ง^{๑๗}

จากการสำรวจเอกสารและงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น สรุปได้ว่าเลขยันต์ไทยถูกมองว่ามีที่มาจากลัทธิพราหมณ์ เป็นวิชาไสยศาสตร์ แต่มีองค์ประกอบหลายอย่างที่สื่อให้เห็นว่าเลขยันต์มีความคิดทางพระพุทธศาสนาอยู่มาก ปัจจุบันมีคนนิยมเรื่องเลขยันต์มากขึ้นเรื่อยๆ จึงสมควรที่จะศึกษาว่าเลขยันต์ไทยมีส่วนส่วนของความเป็นพุทธมากแค่ไหน มีหลักธรรมหรือคำสอนทางพระพุทธศาสนาปะปนอยู่มากเพียงใด ถ้าเลขยันต์ในตัวมันเองเป็นแหล่งที่มาของความงมงายควรจะได้รับ การลดคุณค่าลง แต่ทว่าหากเลขยันต์ไทยเป็นสิ่งที่โบราณจารย์ได้สร้างไว้ดีแล้ว เพื่อเป็นการบันทึกข้อธรรมในทางพระพุทธศาสนา ก็ควรได้รับการตีความใหม่ให้ถูกต้องกับความเป็นจริง และจะได้กำหนดทำที่ที่เหมาะสมกับเลขยันต์ไทย เพราะอาจจะเป็นมรดกที่ทรงคุณค่าที่บรรพบุรุษไทยได้สร้างขึ้นมาให้แก่คนรุ่นหลัง เป็นการใช้ปัญญาในการประเมินค่าของสิ่งแวดลอมอย่างหนึ่งของวัฒนธรรมชาวพุทธแบบไทยนั่นเอง

^{๑๖} พระพิชญ์พล สุวณฺณรูป (รูปทอง), “การศึกษาหลักพุทธธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในยันต์เทียมนานา : กรณีศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕๗.

^{๑๗} อัมรินทร์ สุขสมัย, “การศึกษาอิทธิพลและคุณค่าของความเชื่อเรื่องคาถาที่มีต่อสังคมชาวพุทธไทย”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ก.

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

๑.๗.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) โดยการค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก ประกอบการสัมภาษณ์ (Interview) โดยวางขั้นตอนการดำเนินการวิจัย (Research Process) ไว้ตามลำดับ ดังนี้

๑.๗.๑.๑ กำหนดกรอบการวิจัย

กำหนดกรอบการวิจัยจากวัตถุประสงค์ คำจำกัดความของศัพท์ และการทบทวนเอกสาร ,รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๒ สืบค้นและรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูลประเภทเอกสารคือ

- สืบค้นและรวบรวมข้อมูลเอกสารชั้นปฐมภูมิ (เอกสารที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา, เอกสารที่เกี่ยวกับเลขยันต์)
- รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ ที่เกี่ยวข้องตามขอบเขตที่กำหนด
- รวบรวมข้อมูลจากสื่อออนไลน์ ที่เกี่ยวข้องตามขอบเขตที่กำหนด
- รวบรวมข้อมูลประเภทคำสัมภาษณ์โดยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) ตามขอบเขตที่กำหนด

๑.๗.๓ ประมวลข้อมูลที่ได้

- ประวัติตำราเลขยันต์ พร้อมทั้งถอดรหัสการ “บังวิชา” เพื่อให้เข้าใจสาระสำคัญในเลขยันต์นั้นๆ
- วิเคราะห์เนื้อหาที่พบในเลขยันต์นั้นหรือตีความผ่านทางระบบสัญลักษณ์
- คัดแยกประเภทเลขยันต์ โดยจัดกลุ่มตามประเภทหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ที่พบในเลขยันต์ดังกล่าว
- นำเลขยันต์ที่ได้มาศึกษาและเปรียบเทียบกับความรู้ทางพุทธศาสนาเพื่อทำความเข้าใจเลขยันต์นั้น

๑.๗.๔ สรุปผล

เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนตามกรอบวัตถุประสงค์แห่งการวิจัยแล้วนำความรู้และข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย มานำเสนอ ในรูปแบบวิทยานิพนธ์

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑.๘.๑ ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและลักษณะของเลขยันต์ไทย
- ๑.๘.๒ ได้องค์ความรู้เรื่องแนวทางในการอ่านและตีความเลขยันต์ไทย
- ๑.๘.๓ ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย

บทที่ ๒

ประวัติความเป็นมาและลักษณะของเลขยันต์ไทย

ในบทนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา และลักษณะของเลขยันต์ไทยในแต่ละภาค คติความเชื่อที่ทำให้เกิดเลขยันต์ วิธีการเขียนเลขยันต์ และสาเหตุความเสื่อมของเลขยันต์ไทย โดยทำการศึกษา ค้นคว้าจากตำราเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาปริวรรต จารึก และตำราเลขยันต์โบราณ และลงพื้นที่เก็บข้อมูลสัมภาษณ์ท่านผู้รู้ในสายวิชาเลขยันต์แต่ละภาค โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญของการศึกษาดังต่อไปนี้

๒.๑ ความหมายของไสยศาสตร์

เลขยันต์ไทยถูกตีความว่าเป็นวิชาแขนงหนึ่งของไสยศาสตร์ จึงจำเป็นที่จะต้องรู้ความหมายของคำว่า “ไสยศาสตร์” เพื่อที่เราจะเข้าใจลักษณะของเลขยันต์ไทยได้ดีขึ้น มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒ ให้คำนิยามว่า “ไสย - (ไส, ไสยะ-) น. เป็นลัทธิอันเนื่องด้วยเวทมนตร์คาถา ซึ่งได้มาจากพราหมณ์ ไสยเวท ไสยศาสตร์ น. ตำราทางไส วิชาทางไสย^๑

พระธรรมโกศาจารย์ ให้ความหมายว่า “ไสยะ” แปลได้ ๒ อย่างคือ แปลว่านอนหลับอยู่ก็ได้ ๑ จะแปลว่าดีกว่าก็ได้ ๑ นี้ไม่ได้ยืนยันว่าเป็นความจริง หรือเป็นความถูกต้องร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่เพราะไม่มีทางที่จะอธิบายเป็นอย่างอื่นได้ ก็อาศัยคำพูดนี้แหละเป็นหลัก^๒

พันเอกปิ่น มุทุกันต์ ได้อธิบายว่าไสยศาสตร์คือ “ความรู้ว่าด้วยการปลุกเสกให้หลัง (Occultism Magic) วิชาไสยศาสตร์ เป็นความรู้นอกศาสนา”^๓

มานิจ มานิตย์เจริญ กล่าวว่า “ไสย” เป็นลัทธิอันเนื่องด้วยเวทย์มนต์ คาถา และวิทยาคม ไสยขาว คือวิชาลึกลับใช้เวทย์มนต์ไปในทางที่ดี เช่น ทำเครื่องรางของขลังป้องกันภัยอันตรายหรือปลุกเสกเมตตามหานิยม ฯลฯ อิทธิวิธี (White Magic) ไสยดำ คือวิชาลึกลับใช้เวทย์มนต์ไปในทางชั่วร้าย เช่น ทำเสน่ห์ยาแฝด ฝังรูป ปล่อยคุณ บังคับวิญญาณ เช่น เลี้ยงผี ฯลฯ ดิรัจฉานวิชา (Black

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๒), หน้า ๘๖๐.

^๒พุทธทาสภิกขุ, พุทธศาสน์กับไสยศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๕๒), หน้า ๑.

^๓พ.อ.ปิ่น มุทุกันต์, ประมวลศัพท์ทางศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๐๕), หน้า ๖๖.

Magic) ไสยศาสตร์ คือ ตำราทางไสย ศาสตร์ลึกลับเกี่ยวกับอิทธิปาฏิหาริย์ เวทย์มนต์ คาถา อำนาจจิต^๔ ฯลฯ

รัชนิกร เศรษฐ์ ให้ความหมายว่า “ไสยศาสตร์” หมายถึง เรื่องราวเกี่ยวกับเวทย์มนต์คาถา อำนาจลึกลับของผีนางเทวดาและของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น เครื่องรางของขลัง น้ำมันต์ เคล็ด คาถา อาคม เป็นต้น^๕

ชัยวุฒิ พิชะกุล ให้ความหมายว่า ไสยศาสตร์ หมายถึง ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ เช่น เวทย์มนต์ คาถาอาคม อักษรเลขยันต์ ผีนาง เทวดา นางไม้ เป็นต้น^๖

ชาย โพธิ์ตา ให้ความหมายของไสยศาสตร์ตามทัศนะของ เซอร์ เจมส์เฟรเซอร์ (Sir James Frazer) ว่า “ไสยศาสตร์” หมายถึง ความพยายามที่จะควบคุมธรรมชาติบางอย่างโดยวิธีใดวิธีหนึ่งตามที่มนุษย์เข้าใจ นิยามที่เฟรเซอร์ ให้ไว้ได้รับการยอมรับนับถือเป็นแบบฉบับของนักวิชาการในสมัยต่อมา เช่น ปีลส์ และฮอยเจอร์ ได้นิยามไสยศาสตร์ว่าเป็นเทคนิคหรือวิธีการที่จะควบคุมจักรวาล โดยมีพื้นฐานอยู่บนข้อสรุปว่า ถ้าหากได้ปฏิบัติตามกรรมวิธีอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยถูกต้องและครบถ้วนแล้ว ผลที่ปรารถนาอย่างใดอย่างหนึ่งย่อมจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ไสยศาสตร์เป็นวิธีการควบคุมอำนาจเหนือธรรมชาติให้กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ปรารถนา^๗

พระยาอนุนามราชธน กล่าวว่า ไสยศาสตร์คือวิชาเกี่ยวกับลัทธิอันเนื่องด้วยเวทย์มนต์คาถา ซึ่งถือได้ว่ามาจากอินเดีย^๘

เพื่อให้เห็นความหมายของไสยศาสตร์ชัดเจนขึ้น ประมวล สุวรรณศรี ได้กล่าวถึงวิธีการเข้าถึงคุณของไสยศาสตร์ไว้ดังนี้ “มนุษย์มีวิธีการต่างๆ ที่จะใช้อำนาจเหนือธรรมชาติซึ่งมาดลบันดาลให้สิ่งที่ตนต้องการได้ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. โดยการภาวนา เพื่อขอร้อง อ้อนวอน บอกกล่าว ขอให้อำนาจนั้นๆ ได้รับทราบ และช่วยเหลือ

^๔ มานิจ มานิตย์เจริญ, **พจนานุกรมไทย**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: เอกศิลป์การพิมพ์, ๒๕๓๓), หน้า ๕๖๐.

^๕ รัชนิกร เศรษฐ์, **โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๖), หน้า ๑๑๓.

^๖ ชัยวุฒิ พิชะกุล, “คติความเชื่อและพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ ของวัดเขาอ้อ”, **รายงานวิจัย**, (สถาบันทักษิณคดีศึกษา: มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๓๙), หน้า ๑๒.

^๗ ชาย โพธิ์ตา, **ไสยศาสตร์กับการรักษาพยาบาล**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๓), หน้า ๑๑๓.

^๘ พระยาอนุนามราชธน, **ศาสนาเปรียบเทียบ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๐๒), หน้า ๔๓.

๒. การแลกเปลี่ยน มนุษย์อาจแลกเปลี่ยนสิ่งที่ต้องการด้วยเครื่องสังเวทต่างๆ เช่น พวงมาลัย หัวหมู เพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ตอบแทนจากอำนาจต่างๆ ซึ่งมนุษย์ถือว่ามีอยู่

๓. โดยวิธีเรียกร้องความสงสาร จากอำนาจเหนือธรรมชาติแต่ละชนิดด้วยการทนทุกขเวทนา ทรมานสังขารของตนเองเพื่อให้อำนาจนั้นๆ ได้เห็นใจและให้ได้รับในสิ่งที่ตนเองร่ำร้องต้องการ

๔. โดยวิธีบังคับ ใช้ได้เฉพาะกับอำนาจที่เป็นอำนาจชั้นต่อ โดยอาศัยอุปกรณ์ต่างๆ เช่น เวทย์มนต์คาถา สิ่งของบางชนิด ซึ่งเชื่อว่าสามารถบังคับอำนาจนั้นๆ ให้กลัวและยอมฟังคำสั่ง^๙

รวมความแล้วไสยศาสตร์ หมายถึง วิชาเวทมนต์ คาถา หรือความเชื่อเรื่องการใช้สิ่งเหนือธรรมชาติมาสร้างความสำเร็จต่างๆ ให้แก่มนุษย์ เป็นวิชาของต่างศาสนา เชื่อว่ามาจากลัทธิพราหมณ์ ซึ่งเน้นการอ่อนน้อมขอจากสิ่งภายนอกเช่นเทพเจ้า

๒.๒ ความหมายของเลขยันต์

ความหมายของคำว่า “เลขยันต์” หรือ “ยันต์” ได้มีการให้คำนิยามไว้ที่น่าสนใจคือ **พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒** ให้ความหมายว่า ตารางหรือลายเส้นเป็นตัวเลข อักษร หรือรูปภาพที่เขียน สัก หรือแกะสลักลงบนแผ่นผ้า ผิวนั่ง ไม้ โลหะ เป็นต้น ถือว่าเป็นของขลัง เช่น ยันต์ตรีนิสิงเห ยันต์พระเจ้า ๕ พระองค์ เรียกเสื้อหรือผ้า เป็นต้น ที่มีลวดลายเช่นนั้นว่า เสื้อยันต์ ผ้ายันต์ เรียกกิจการที่ทำเช่นนั้นว่า ลงเลขยันต์^{๑๐}

เทพย์ สาริกบุตร ท่านให้ความเห็นว่า “คำว่ายันต์นี้เพี้ยนมาจากคำว่า “ยัญญู” ซึ่งเป็นภาษาบาลีแปลว่า สิ่งที่มีมนุษย์พึงเช่นสรวงบูชาให้มีความสุขความเจริญ แต่มาใช้ในภาษาไทยเราเปลี่ยนเป็นยันต์ไป หมายถึงรอยเส้นที่ขีดข่วนไปมาสำหรับลงคาถา นอกจากนั้นยังมีกล่าวไว้อีกว่า เส้นยันต์นั้นเปรียบเสมือนรอกของพระพุทธเจ้า ส่วนอักษรคือพระพุทธเจ้าองค์หนึ่ง แสดงถึงทัศนคติที่คนโบราณมีต่อยันต์และอักษรว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไม่สามารถลบหลู่เหยียบย่ำได้”^{๑๑}

จากนิยามทั้งสองที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่ายันต์เป็นของขลัง เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และอาจเกี่ยวข้องกับการ “เช่นสรวงบูชา” ให้เกิดความสุขความเจริญ อันเป็นความคิดของไสยศาสตร์ในลัทธิพราหมณ์ อย่างไรก็ตามคำนิยามของ อ.เทพย์ สาริกบุตร ที่เปรียบเส้นยันต์ว่าเป็นสายรอกพระพุทธเจ้าหรืออักษรในยันต์หนึ่งอักขระแทนพระพุทธเจ้าองค์หนึ่ง แสดงว่าเลขยันต์ไทยได้รับอิทธิพลทางพุทธ

^๙ ประมวล สุวรรณศรี, **ไสยศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สากลการศึกษา, ๒๕๓๐), หน้า ๑.

^{๑๐} ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๘๙๘.

^{๑๑} เทพย์ สาริกบุตร, **คัมภีร์พระเวทย์ ฉบับจุลบรรพ**, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมกรรมการพิมพ์, ๒๕๐๑), หน้า ๑ – ๓.

ศาสนาเข้าไปด้วย และจากการศึกษาพบว่าในประเทศไทยเป็นประเทศที่พระพุทธศาสนามีความเจริญมาก จนกระทั่งถือได้ว่ามีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ กลับพบว่ามโนทัศน์ปรากฏอยู่มากกว่าในประเทศอินเดียที่มีศาสนาพราหมณ์เป็นศาสนาประจำชาติเสียอีก จึงนำศึกษาต่อไปอีกว่าแท้ที่จริงเลขยันต์ไทยเป็นเลขยันต์ของพราหมณ์ หรือเป็นสิ่งที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ในวัฒนธรรมชาวพุทธแบบไทย

๒.๓ ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของเลขยันต์ไทย

ผู้วิจัยตั้งสมมุติฐานเบื้องต้นจากความเชื่อกระแสหลักที่มองเลขยันต์ไทยเป็นส่วนหนึ่งของวิชาไสยศาสตร์ ที่สืบมาจากลัทธิพราหมณ์

๒.๓.๑ ยุคไสยศาสตร์พราหมณ์

ศาสนาพราหมณ์เกิดจากชนเผ่าอารยัน จากอาณาจักรเปอร์เซียอพยพสู่อินเดียเมื่อ ๑,๒๐๐ - ๑,๕๐๐ ปีก่อนพุทธกาล ชาวอารยันสามารถก่อตั้งระบบการปกครองและเป็นผู้ปกครองของพวกมิลักกะ อันเป็นชนพื้นเมืองเดิม และได้สร้างลัทธิความเชื่อเป็นลัทธิเทวาพหุนิยม โดยบูชาเทพเจ้าหลายองค์ มีพัฒนาการเป็นยุคๆ คือ

- (ก) สมัยอริยกะ เป็นยุคที่ชาวอารยันเข้าสู่อินเดีย ปราบปรามพวกมิลักกะ
- (ข) สมัยพระเวท ระยะเวลาประมาณ ๙๕๗ - ๔๗๕ ปี ก่อนพุทธกาล
- (ค) สมัยพราหมณ์ ระยะเวลาประมาณ ๒๕๗ ปี ก่อนพุทธกาล พ.ศ. ๔๓
- (ง) สมัยฮินดูเก่า (ฮินดูแท้) และสมัยฮินดูใหม่ ประมาณ ๕๗ ปี ก่อนพุทธกาล ยุคนี้

เป็นยุคที่คาบเกี่ยวกับการเกิดพุทธศาสนา

ในยุคพระเวทนี้ มีการสร้างเทพเจ้าขึ้นมา ๓ กลุ่ม ขึ้นมารองรับการเคารพ กลุ่มที่ ๑ เทพเจ้าแห่งสวรรค์ ได้แก่ วรุณ สุริยหรือพระอาทิตย์ สวาหิตรี วิษณุ อูษามิตรระ อหิติ อรรมัน และอัศวิน กลุ่มที่ ๒ เทพเจ้าในอากาศ ได้แก่ วาตะ อินทระ รุทระ ปรรชันยะ มารุต กลุ่มที่ ๓ เทพเจ้าบนพื้นโลก ได้แก่ อัคนี โสม และยม ทั้งยังได้กำหนดพิธีกรรมขึ้นมารองรับการมีอยู่ของเทพเจ้า เช่น การฆ่าสัตว์บูชายัญรวมทั้งการถวายน้ำโสมประกอบกับการขับกล่อม พิธีกรรมในสมัยนี้จึงมีความซับซ้อนมากขึ้น เป็นเหตุให้เกิดคนกลุ่มหนึ่งขึ้นมา คือ พราหมณ์ซึ่งมีหน้าที่ประกอบพิธีกรรมพราหมณ์ จึงมีอำนาจมากขึ้นและทำหน้าที่แตกต่างกันไปดังนี้ พวกที่ ๑ ทำหน้าที่บูชาเทพเรียกว่าพราหมณ์ไทรดา พวกที่ ๒ ทำหน้าที่สวดขับกล่อมเรียกว่าพราหมณ์อุทาคาตา พวกที่ ๓ ทำหน้าที่จัดพิธีกรรมตามลัทธิเรียกว่าพราหมณ์อัศวรรยู ยุคนี้จึงเริ่มมีการประมวลระบบพิธีการบสวดต่างๆ ให้

เป็นหมวดหมู่ ยุคนี้จึงเรียกว่า “ยุคพระเวทย์” ได้เกิดคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ชื่อ “ไตรเภท” คัมภีร์พระเวทย์มี ๓ เล่ม^{๑๒} คือ

๑) **คัมภีร์ฤคเวท** เป็นคำฉันท์อันวอนและสรรเสริญพระเจ้าต่างๆ

๒) **คัมภีร์สามเวท** เป็นคำฉันท์สวดในพิธีถวายน้ำโสมแด่พระอินทร์ และขับกล่อมเทพเจ้า

๓) **คัมภีร์ยชุรเวท** เป็นคำร่ายแก้วซึ่งว่าด้วยพิธีทำพิธีกรรมและบวงสรวง^{๑๓} .ต่อมาได้เกิดคัมภีร์สุดท้ายคือ

๔) **คัมภีร์อาถรรพเวท** เป็นคัมภีร์เวทมนต์คาถา คัมภีร์นี้อาจเป็นแม่บทของวิชาไสยศาสตร์ แม้ยุคนี้ยังไม่มีหลักฐานการมีอยู่ของเลขยันต์ แต่แนวความคิดเรื่องเวทย์มนต์คาถาของพราหมณ์อาจพัฒนาလာเป็นพุทธมนต์ และเป็นเลขยันต์ไทยในบั้นปลายก็เป็นได้

๒.๓.๒ ยุคพุทธตันตระ

เมื่อพระพุทธศาสนาได้เจริญในอินเดียและพัฒนาการเรื่อยมา นับจากพระพุทธเจ้าได้ทรงปรินิพพาน มีการสังคายนาพระไตรปิฎก โดยคณะของพระมหากัสสปะ มีคณะสงฆ์ฝ่ายพระปุราณะไม่ให้การรับรองการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งนี้ ทำให้พระสงฆ์เริ่มมีการแยกนิกายในพุทธศตวรรษ ๖ - ๗ ต่อมาได้พัฒนาเกิดเป็นคณะสงฆ์ฝ่ายมหายาน ซึ่งต่อมาเกิดนิกายต่างๆ เช่น นิกายมาธยมิก นิกายโยคจาร และนิกายตันตระ

ในปลายสมัยราชวงศ์คุปตะ พระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานในอินเดียได้เกิดมีนิกายใหม่คือ “พุทธตันตระยาน” หรือมนตรายาน รหস্যาน คุหยาน สหস্যาน ลัทธินิกายนี้ได้นำศาสนาฮินดู (พราหมณ์) เข้ามาผสม โดยความตั้งใจเดิมเพื่อต้องการแข่งขันกับศาสนาฮินดู ซึ่งได้ปรับตัวเองใหม่ในราชวงศ์คุปตะ ทำให้ประชาชนเข้ามานับถือเป็นจำนวนมาก เพราะสนองความต้องการของชาวบ้านได้ ฝ่ายมหายานเห็นว่าลัทธิ พุทธธรรม ที่บริสุทธิ์ยากที่จะทำให้ชาวบ้านเข้าถึงได้ จึงคิดแก้ไขให้เหมือนศาสนาฮินดู คือการไปยกย่องเรื่องเวทย์มนต์ อาคม ลัทธินี้จึงเรียกว่าพุทธตันตระ เพราะถือคาถาอาคมเป็นสำคัญ^{๑๔} ตามคติความเชื่อของพุทธตันตระถือว่า พระพุทธองค์ผู้เป็นประกอบด้วยปัญญาจะไม่ละเว้นที่จะนำเอาหลักปฏิบัติเกี่ยวกับเวทย์มนต์คาถามารวมไว้ในพุทธ

^{๑๒} เสถียร พันธังสี, ศาสนาเปรียบเทียบ, พิมพ์ครั้งที่๘, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๕๒), หน้า ๕๖.

^{๑๓} พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ, ศาสนาสากล, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อุษาการพิมพ์, ๒๕๐๘), หน้า ๓๔๕.

^{๑๔} อภิชัย โพธิ์ประสิทธิ์สารท, พระพุทธศาสนามหายาน, (กรุงเทพมหานคร: สภาการศึกษาหมามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๑๗๕.

ศาสนาเพื่อดึงดูดพุทธศาสนิกชนให้ศรัทธาในพุทธศาสนามากขึ้น^{๑๕} แนวคิดในการประกอบพิธีกรรมในตันตระที่อาจเป็นแนวคิดต้นแบบเลขยันต์มาจากขั้นตอนของพิธีการอันศักดิ์สิทธิ์คือ

๑. มन्ตรา (Mantra) ได้แก่ มนต์ต่างๆ ที่นับถือกันว่าศักดิ์สิทธิ์ ทั้งนี้ในคำสอนของพุทธตันตระ พระพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์จะมีมนต์หรือธารณีประจำพระองค์ เช่น มนต์ประจำองค์พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร คือ โอม มณี ปัท เม หุม นอกจากนั้นเชื่อว่ามนต์ หรือธารณีสามารถป้องกันอันตรายต่างๆ ได้แล้วยังเชื่อว่าสามารถทำลายอกุศลในอดีตนับแสนกัปได้

๒. มุทรา (Mudra) คือการทำเครื่องหมายต่างๆ ด้วยมือหรือนิ้วมือ ถือว่าเป็นอิริยาบถของผู้ที่รู้แจ้งในขณะที่มนตราหรือธารณีได้รวมความลับทั้งหมดของเสียงเอาไว้ มุทราก็ได้รวมความลับทั้งหมดของการสัมผัส พระพุทธเจ้าทั้งหลายและพระโพธิสัตว์ต่างมีท่ามุทราประจำองค์ ดังนั้นจึงสามารถแยกแยะรูปเคารพของพุทธตันตระได้จากท่ามุทราประการหนึ่ง ในการบูชาพระพุทธเจ้าหรือพระโพธิสัตว์ผู้ปฏิบัติจะต้องทำท่ามุทราด้วยมือและนิ้วเป็นท่าแบบต่างๆ

๓. มณฑล (Mandala) หมายถึงขอบเขตหรือแผนผังอันศักดิ์สิทธิ์ที่แสดงตำแหน่งของพระพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์ทั้งหลาย บางครั้งใช้สมมุติแทนโลกและจักรวาล มณฑลมีมากมายหลายแบบ แต่มณฑลที่สำคัญได้แก่ วัชรธาตุมณฑล และครรภาธาตุมณฑลซึ่งมีความเชื่อมโยงกับเรื่องของจิต

๔. อภิเชก (Abhishwka) หมายถึงการมอบตัวเป็นศิษย์ในนิกายพุทธตันตระหรือหมายถึงการเข้าสู่มณฑล ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการอภิเชกคือ “ครูหรืออาจารย์” ผู้ที่ผ่านการอภิเชกแล้วจึงจะสามารถได้รับการเปิดเผยคำสอนอันเร้นลับ^{๑๖}

แนวคิดเรื่องมนตรา มณฑล อภิเชก ดังกล่าวเป็นแนวคิดแม่แบบของการเกิดเลขยันต์ กล่าวคือ มนตราเป็นเรื่องของเวทย์มนต์ มณฑลเป็นแผนผังที่อาจเป็นต้นแบบของการประดิษฐ์เลขยันต์ การอภิเชกอาจเป็นต้นแบบของประเพณีการยกครูหรือการประสิทธิ์วิชา^{๑๗} ให้แก่ศิษย์ นอกจากนั้นทางตันตระมีหลักการที่สำคัญอันหนึ่งคือ “ตรีกาย”

“ตรีกาย” พระกายทั้ง ๓ ของพระพุทธเจ้า ในกายตรัยสูตรของมหายาน พระอานนท์พูลถามถึงเรื่องพระกายของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าจึงตรัสแก่พระอานนท์ว่า ตถาคตมีกายเป็น ๓ สภาวะคือ ตรีกาย อันได้แก่ ๑) นิรมาณกาย หมายถึง กายที่เปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพของสังขารในฐานะที่เป็นมนุษย์ พระศากยมุณีผู้ท่องเที่ยวอยู่บนโลก สั่งสอนธรรมแก่สาวกของพระองค์ และดับขันธปรินิพพาน

^{๑๕} ผาสุก อินทราวุธ, พระพุทธศาสนาและประติมานวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๐), หน้า ๔๖.

^{๑๖} บุญย นิลเกตุ, พุทธศาสนamahayana, (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราปรัชญาและศาสนา ภาควิชา มนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๖), หน้า ๑๒๘.

^{๑๗} “การประสิทธิ์วิชา” เป็นการที่อาจารย์ยกวิชาความรู้ให้แก่ลูกศิษย์โดยกิริยาการยื่นตำราให้ และมีกรว่าคำประสิทธิ์ จึงถือว่าศิษย์มีสิทธิ์ที่จะใช้คณาอาคมบทนั้น และยังได้อำนาจแรงครูในการทำวิชาให้เข้มขลัง

เมื่อพระชนมายุได้ ๘๐ พรรษา ๒) สัมโมคคกาย หมายถึง กายที่ประทับในแดนพุทธเกษตรต่างๆ มีลักษณะเป็นทิพย์ มีอายุที่ยืนยาวมากดูงามดูมีความเป็นนิรันดร์ และมีภาวะรุ่งเรืองแผ่ซ่านปรากฏแก่พระโพธิสัตว์ทั้งหลาย ๓) ธรรมกาย หมายถึง กายอันไร้รูปร่างเป็นสภาวะธรรม ในฐานะเป็นสภาพสูงสุด หลักแห่งความรู้ ความกรุณา และความสมบูรณ์^{๑๘}

ความคิดนี้ได้ยืนยันว่าคุณของพระพุทธเจ้าไม่ได้ดับสูญไปพร้อมกับการการปรินิพพาน คตินี้จึงเป็นที่มาของคำว่า “พุทธคุณ” อันไม่เสื่อมสูญไปตามกาล อนึ่งเลขยันต์ไทยส่วนมากจะมีรูปองค์พระประกอบอยู่ด้วยเสมอมีจำนวนมากน้อยไม่เท่ากัน แสดงถึงความเชื่อเรื่องพระกายของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในลักษณะที่เป็นพุทธคุณ^{๑๙} ในยุครุ่งเรืองของพุทธศาสนานิกายตันตระมีการสอนเรื่องเวทมนต์คาถาอย่างจริงจังในมหาวิทยาลัยนาลันทา ซึ่งมีพระสงฆ์จากหลายประเทศเข้ามาเรียนเวทมนต์คาถา เมื่อถูกศาสนาอิสลามรุกรานจึงทำให้พระสงฆ์หนีภัยสงครามเข้าไปสู่ประเทศต่างๆ^{๒๐} ต่อมานิกายตันตระได้เผยแพร่สู่ดินแดนสุวรรณภูมิ สุวรรณภูมิเป็นชื่อเรียกดินแดนที่มีการกล่าวถึงในคัมภีร์โบราณหลายฉบับในทางพระพุทธศาสนา สุวรรณภูมิอยู่ทางทิศตะวันออกของอินเดีย เมื่อพิจารณาจากแผนที่โลก จึงน่าจะสันนิษฐานได้ต่อไปว่า สุวรรณภูมิ คือส่วนที่เป็นแผ่นดิน ได้แก่ ประเทศพม่า ลาว ไทย กัมพูชา ส่วนสุวรรณทวีปซึ่งเป็นเกาะ น่าจะได้แก่ เกาะชวา สุมาตรา^{๒๑}

ในยุคนี้นี้ (ทวารวดี พุทธศตวรรษที่ ๑๑ – ๑๖) เริ่มมีการจารึกพระธรรมในพุทธศาสนาลงในอิฐหินด้วยอักษรปัลลวะ เช่น จารึกเยธัมมา ที่จังหวัดสุพรรณบุรี จารึกธรรมจักร พบที่จังหวัดนครปฐม จารึกเรื่องอริยสัจ ๔ แต่ยังไม่เป็นอักษรตระกูลอักษรไทย

พุทธศาสนาแบบตันตระได้เผยแพร่มาสู่อาณาจักรศรีวิชัย อันเป็นดินแดนสุวรรณภูมิในสมัย “ราชวงศ์ปาละแห่งมคธ เรื่องอำนาจกษัตริย์ราชวงศ์นี้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนามหายาน คือนิกายมนตรายาน ราชวงศ์ไศเลนทร์แห่งอาณาจักรศรีวิชัย ซึ่งได้แผ่อำนาจครอบงำคาบสมุทรมลายูได้และแหลมมาลายูแล้ว ได้มีสัมพันธไมตรีกับราชสำนักปาละ จึงได้รับนิกายมนตรายานเข้ามานับถือด้วย

^{๑๘} วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, **มหายาน: ตรีกาย**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki/๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๐>].

^{๑๙} ญัฐธัญ มณีรัตน์, “อิทธิพลของพุทธศาสนามหายานที่มีต่อระบบยันต์ในประเทศไทย”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๕๕.

^{๒๐} พระวิมาน คมกริปปญ (ตริกมล), “ศึกษาอิทธิพลของตันตระที่มีต่อพระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศไทย”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๓.

^{๒๑} วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, **สุวรรณภูมิ**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki/๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๐>]

ลัทธิมหายานจึงได้เริ่มมีอิทธิพลและกลายมาเป็นศาสนาประจำของจักรวรรดิศรีวิชัย”^{๒๒} พ.ศ. ๑๕๕๐ กษัตริย์กัมพูชา ราชวงศ์สุริยวรมันเรืองอำนาจ (พ.ศ. ๑๖๕๖ เป็นต้นมา) แผ่อำนาจเขตลงมาทั่วภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางของประเทศไทย ตั้งอยู่ที่เมืองละโว้หรือลพบุรี เป็นเมืองหลวงเมืองหนึ่งสำหรับปกครองดินแดนแถบนี้ กษัตริย์กัมพูชานับถือพระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งได้เผยแพร่ต่อขึ้นมาจากอาณาจักรศรีวิชัย แต่มหายานสมัยนี้ปนเปื้อนกับศาสนาพราหมณ์มาก ประชาชนถิ่นนี้จึงได้รับพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทที่สืบมาแต่เดิมกับมหายานและศาสนาพราหมณ์ที่เข้ามาใหม่ และมีพระสงฆ์ทั้ง ๒ นิกาย ภาษาบาลีและสันสกฤตก็เข้ามามีอิทธิพลในภาษาและวรรณคดีไทยมาตั้งแต่นั้น อย่างไรก็ตามเมื่อสิ้นรัชกาลของพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ (ครองราชย์ พ.ศ. ๑๗๒๐ - ๑๗๒๔) อาณาจักรเขมรเสื่อมอำนาจลง ความนิยมในพุทธศาสนาในพุทธศาสนาแบบมหายานก็เสื่อมความนิยมลง พระพุทธศาสนาแบบเถรวาทแบบลังกาวงศ์เผยแพร่เข้ามายังดินแดนสุวรรณภูมิราว พ.ศ. ๑๘๐๐ และได้รับความนิยมสูงขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งพ่อขุนรามคำแหงแห่งอาณาจักรสุโขทัยโปรดให้นิมนต์พระสงฆ์ชาวลังกาจากนครศรีธรรมราชให้มาเผยแพร่ศาสนายังสุโขทัย ดังมีข้อความปรากฏในศิลาจารึกของพระองค์ว่า

“พ่อขุนรามคำแหง กระทำไยทานแด่มหาเถร สังฆราช ปราชญ์เรียนจบปิฎกไตรย หลวงกว่าปู่ครูในเมืองนี้ทุกคนลูกแต่เมืองนครศรีธรรมราชมา”^{๒๓}

คณะสงฆ์เถรวาทสายลังกาวงศ์ได้รับการสนับสนุนในการเผยแพร่ศาสนาจากชนชั้นปกครอง ความนิยมจึงมากขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่คณะสงฆ์ฝ่ายมหายาน (ตันตระ) ได้ถอยความนิยมลงในที่สุด คณะสงฆ์ฝ่ายมหายานจึงได้ยุบรวมกับคณะสงฆ์ฝ่ายลังกาวงศ์ ความเชื่อต่างๆ ที่เป็นของมหายานและศาสนาฮินดูจึงเข้ามาปะปนอยู่ในพุทธศาสนาเถรวาท^{๒๔}

๒.๓.๓ ยุคสังคมพุทธสุวรรณภูมิ

๒.๓.๓.๑ **เลขยันต์ไทยในสมัยสุโขทัย** อาณาจักรสุโขทัยสถาปนาขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ในฐานะสถานีการค้าของรัฐละโว้ หลังจากนั้นราวปี ๑๘๐๐ พ่อขุนบางกลางหาวและพ่อขุนผาเมือง ได้ร่วมกันกระทำการยึดอำนาจจากขอมสบาดโขลญลำพง ซึ่งทำการเป็นผลสำเร็จและ

^{๒๒} เสถียร โพธิ์นันทะ, พระพุทธศาสนาในราชอาณาจักรไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาเมฆกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๖.

^{๒๓} กรมศิลปากร, ประชุมศิลาจารึก ภาค ๑ จารึกกรุงสุโขทัย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๕), หน้า ๙.

^{๒๔} ณัฐธัญ มณีรัตน์, เลขยันต์แผนผังอันศักดิ์สิทธิ์, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๒๓.

ได้สถาปนาเอกราชให้สุโขทัยเป็นรัฐอิสระ^{๒๕} และมีความเจริญรุ่งเรืองตามลำดับและเพิ่มถึงขีดสุด จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. ๒๑๒๗ หลังจากชนะศึกที่แม่น้ำสะโตงแล้ว พระนเรศวรโปรดให้เทครัวเมืองเหนือทั้งปวง เมืองพระพิษณุโลกสองแคว เมืองสุโขทัย เมืองพิชัย เมืองสวรรคโลก เมืองกำแพงเพชร เมืองพิจิตร และเมืองพระบาง ลงมาไว้ที่อยุธยา เพื่อเตรียมรับศึกใหญ่ พิษณุโลกและหัวเมืองเหนือทั้งหมดจึงกลายเป็นเมืองร้าง หลังจากเทครัวไปเมืองใต้ จึงสิ้นสุดการแบ่งแยกระหว่างชาวเมืองเหนือกับชาวเมืองใต้ และถือเป็นการสิ้นสุดของรัฐสุโขทัยโดยสมบูรณ์ เพราะหลังจากนี้ ๘ ปี พิษณุโลกได้ถูกฟื้นฟูอีกครั้ง แต่ถือเป็นเมืองเอกในราชอาณาจักร มิใช่ราชธานีฝ่ายเหนือ เมื่อพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาสู่ดินแดนสุวรรณภูมิ สุโขทัยได้รับเอาพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท (ลังกาวงศ์) ต่อมาได้ผสมผสานแนวคิดเรื่องเวทมนต์คาถาและพิธีกรรมของพุทธตันตระและพราหมณ์ (ไสยศาสตร์) และคติความเชื่อของคนท้องถิ่นจึงเกิดเป็นวัฒนธรรมชาวพุทธแบบเฉพาะของตนขึ้นมา ดังจะเห็นได้จากจารึกฐานพระอิศวร เมืองกำแพงเพชร (จารึกทะเบียนกพ/๒ ในประชุมจารึกภาคที่ ๑ เรียกจารึกนี้ว่าจารึกหลักที่ ๑๓) ที่เขียนด้วยอักษรไทยสุโขทัย มีข้อความว่า

“(จุล) ศักราช ๑๔๓๒....จึงเจ้าพระยาศรีธรรมโศกราชประดิษฐานพระอิศวรเป็นเจ้านี้ ไว้ให้ครองสัตว์สี่ตีนสองตีนในเมืองกำแพงเพชรแลช่วยเลิกศาสนาพุทธศาสตร์ และไสยศาสตร์และพระเทพกรรมมิให้หม่นให้หมองให้เป็นอันหนึ่งอันเดียว”^{๒๖}

แม้ยุคนี้จะไม่มียุคหลักฐานชัดเจนว่าเลขยันต์เกิดขึ้นในเมื่อไร แต่มีการค้นพบ “ตัวเตาเซว” (ปัจจุบันใช้ในลักษณะเป็นเลขยันต์) ในโบราณเงินค้นพบในกรุเจดีย์ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งเป็นเจดีย์ที่สร้างในยุคสุโขทัย สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าลิไท (พ.ศ. ๑๘๙๐ - ๑๙๑๙) จึงอาจถือว่าเป็นยันต์ที่เก่าแก่ที่สุดที่ถูกค้นพบ ต่อมาพบจารึกสำคัญ ๕ แห่ง (ที่เริ่มบันทึกด้วยตระกูลอักษรไทย) ที่แสดงถึงวิวัฒนาการของการจารึกข้อธรรมจากตัวอักษรไปจนถึงการบันทึกในโครงยันต์ดังนี้ (ดูรูปประกอบตัวเตาเซว ที่ภาคผนวก ก.)

๑) **จารึกที่มีลักษณะเป็นพระคาถา** ซึ่งจารึกในแผ่นทองคำเป็นเรื่องหัวใจพระสูตร^{๒๗} มีข้อความว่า “..ที (ม) สี่ อ (ขุ) จ (ภ) ก ส พุทธสมิ อุทธังโธ มออุ...” อาจารย์ฉ่ำ ทองคำวรรณ^{๒๘}

^{๒๕} มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา, นามานุกรมพระมหากษัตริย์ไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา, ๒๕๕๔), หน้า ๑๙.

^{๒๖} จารึกทะเบียนกพ/๒ ในประชุมจารึกภาคที่ ๑ เรียกจารึกนี้ว่า จารึกหลักที่ ๑๓.

^{๒๗} **ขึ้นทะเบียนกองหอสมุดแห่งชาติ** กำหนดเป็น “สท. ๔๒”, นายสมพงษ์ และนางบุญมี พรหมวิภา เจ้าของร้านขายยาพรหมวิภา ตลาดสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย ได้มอบให้แก่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๒.

^{๒๘} กรมศิลปากร, **จารึกในประเทศไทย เล่ม ๕ : อักษรธรรมและอักษรไทย พุทธศตวรรษที่ ๑๙ - ๒๔**, (กรุงเทพมหานคร: หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร, ๒๕๒๙), หน้า ๔๗-๔๙.

อธิบายว่า “ที (ม) ส อ ชุ คือหัวใจพระสูตรได้แก่ ทีฆนิกาย มัชฌิมนิกาย อังคุตรนิกาย ขุททกนิกาย , จ ภ ก ส คือ ตัวย่อ กรณียภาสิต พุทธสมี คือหัวใจพระไตรสรณคมน์ อุทัง อโธ คือหัวใจกรณียทั้งหมดนี้เป็นการย่อข้อธรรมในพุทธศาสนาซึ่งเป็นพัฒนาการเบื้องต้นของเลขยันต์ไทย

๒) จารึกวัดตระพังนาค^{๒๙} พบที่ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย จารึกด้วยอักษรของสุโขทัย อายุราวศตวรรษที่ ๒๑ มีจารึกว่า นะ โม พุท ธา ย สิ ท ธั (อ อา อิ อี อุ) อุ เอ โอ โเอ เอา อ้อ อะ, ก ข ค ฆ ง, จ ฉ ช ฌ ญ, ฎ ฐ ท ฒ ณ, ต ถ ท ธ น, (ป ผ พ) ภา, ย ร ล ว ส ห ฬ อ, และบทพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ กรมศิลปากรสันนิษฐานว่าอาจเป็นแบบเรียนภาษาบาลี แต่น่าสนใจคืออักขระถูกเรียงอยู่ในเส้นกรอบคล้ายลักษณะของเลขยันต์ จึงอาจจะเป็นพัฒนาการของยันต์ในกาลต่อมา (ดูรูปประกอบ ที่ภาคผนวก ก.)

๓) จารึกฐานพระพุทธรูปวัดคูยาง^{๓๐} ต.ในเมือง จ.กำแพงเพชร จารึกว่า “ปถมั สกลกขณ เมกปทํ ทติยาทิปทสส นิตสสนโต สมนิ ทุนิม สนิทุ สนิทุ วิชฺขณเ ปถเมน ” แปลว่า บทอันหนึ่งเป็นปฐม เป็นลักษณะแห่งตน นักปราชญ์ผู้ประกอบด้วยปัญญา เว้นไว้ซึ่งบทอันเป็นปฐม แล้วพึงจำแนก (อรรถแห่งจตุราริยสัจ) โดยลำดับ (แห่งอักษร ๑๒ ตัวนี้) คือ ส.ม.นิ.ทุ นิ.ม.ส.ม.ทุ.ส.นิ.ทุ เพราะแสดงซึ่งบท มีบทที่สองเป็นอาทิ ในเวลาต่อมาเรียกว่าคาถาหัวใจพระธรรมจักรทั้ง ๑๒ อักขระ”^{๓๑} (ดูรูปประกอบในภาคผนวก ก.)

๔) ในสมัยใกล้เคียงกันทางล้านนา พบจารึกฐานพระพุทธรูปปางอุ้มบาตร วัดเชียงมั่น^{๓๒} (กองหอสมุดแห่งชาติ กำหนดเป็น “ชม. ๗๑ จารึกฐานพระพุทธรูปวัดเชียงมั่น”) อ.เมือง จ.เชียงใหม่ บันทึกจารึกเมื่อ พ.ศ. ๒๐๐๘ ด้วยบท “ปถมั สกลกขณเมกปทํ ทติยาทิปทสส นิตสสนโต สมนิ ทุนิม สนิทุ สนิทุ วิชฺขณเ ปถเมน (วินา) เช่นเดียวกับวัดคูยาง จารึกนี้เป็นเพียงจารึกอักขระเท่านั้น ซึ่งต่อมาพัฒนาเป็นตารางยันต์ ในจารึกฐานพระทองแสนแส้ (ดูรูปประกอบ ที่ภาคผนวก ก.)

๕) จารึกบนฐานพระพุทธรูปทองสัมฤทธิ์ ชื่อพระเจ้าทองแสนแส้^{๓๓} จารึกเมื่อ พ.ศ. ๒๐๓๑ (จ.ศ.๘๕๐) วัดศาลาลักปญญณมหันตาราม ปัจจุบันอยู่วัดป่าตึง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ จารึกเป็นรูปตาราง ๗ คูณ ๗ ช่อง บันทึกคาถาว่า “ปถมั สกลกขณเมกปทํ ทติยาทิปทสส นิตสสนโต สมนิ ทุนิม สนิทุ สนิทุ วิชฺขณเ ปถเมน ” อันเป็นคาถาเดียวกับจารึกวัดคูยาง โดยมีการบันทึกสลับกันในช่องละ

^{๒๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๘-๖๒.

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๔-๖๗.

^{๓๑} เทพย์ สาริกบุตร, คัมภีร์หัวใจ ๑๐๘, (กรุงเทพมหานคร: เสริมวิทย์บรรณาการ), หน้า ๑๖๙.

^{๓๒} อันส์ เพนส์, คำจารึกที่ฐานพระพุทธรูปในนครเชียงใหม่, (กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๙), หน้า ๕๕-๕๖.

^{๓๓} อันส์ เพนส์, ประชุมจารึกล้านนาเล่ม ๑๐, (เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙), หน้า ๑๙๗-๒๑๒.

อักษร เป็นการสลับแบบตาม้าหมากรุก จากจารึกสองที่ทำให้เห็นพัฒนาการที่สำคัญ คือ การเอาคำสอนทางพุทธศาสนาแบบตันตริกในรูปแบบยันต์ และการเดินคาถาแบบตาม้าหมากรุกนี้ ได้ถูกใช้เป็นแม่บทในการเขียนยันต์ไทยทุกภาค (ดูรูปประกอบ ที่ภาคผนวก ก.)

จากตัวอย่างจารึกทั้งห้า จะเห็นพัฒนาการว่ามีการบันทึกข้อธรรมแบบย่อในจารึกและพัฒนาการมาใส่เส้นกรอบยันต์และพัฒนาการเป็นการบันทึกในตารางยันต์โดยลำดับ ข้อนี้จะเห็นตัวเลขยันต์ในยุคแรกสร้างมาเพื่อรองรับพระธรรมในทางพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน

๒.๓.๓.๒ เลขยันต์ไทยในยุคอยุธยา อาณาจักรอยุธยาเป็นอาณาจักรของชนชาติไทยในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาในช่วง พ.ศ. ๑๘๙๓ ถึง พ.ศ. ๒๓๑๐ ในสมัยของเจ้าสามพระยา (สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ เป็นพระมหากษัตริย์ไทยในรัชกาลที่ ๗ แห่งอาณาจักรอยุธยา ครองราชย์ระหว่างปี พ.ศ. ๑๙๖๗ - พ.ศ. ๑๙๙๑) พระองค์ได้ยกกองทัพไปตีกัมพูชา และยึดเมืองพระนครหลวง (นครธม) หรือกรุงศรีอยุธยาได้เมื่อปี พ.ศ. ๑๙๗๔ การเสียเมืองพระนครหลวงในครั้งนี้มีความสำคัญมาก เพราะทำให้ศูนย์กลางของอาณาจักรกัมพูชาได้ย้ายไปยังเมืองปาसानและพนมเปญ ในที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้อยู่ห่างต่อการโจมตีของไทย เมืองพระนครหลวงก็ถูกทอดทิ้งเป็นเมืองร้างตั้งแต่นั้นมา การยึดเมืองพระนครหลวงได้นั้นก็มีผลต่อการสร้างศิลปวัฒนธรรมของกรุงศรีอยุธยาอย่างมาก กล่าวคือ กองทัพอยุธยาได้นำเอา พระยาแก้ว พระยาไทย และครวกับทั้งรูปหล่อโลหะ พระโครูปสัตว์ทั้งปวงมาด้วย และรวมถึงการจับบรรดาขุนนางของเขมร ประชาชนตลอดจนการยึดทรัพย์สมบัติรูปปั้น รูปหล่อทางศาสนาเข้ามายังกรุงศรีอยุธยา ทำให้อิทธิพลของวัฒนธรรมเขมร ได้เข้ามายังกรุงศรีอยุธยาด้วย ซึ่งเห็นชัดในด้านการปกครอง ประเพณี ตลอดจนงานศิลปะ โดยเฉพาะเรื่องลัทธิเทวราชพิธีกรรมเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ ราชาศัพท (ซึ่งเต็มไปด้วยภาษาเขมรนั้น) เป็นผลอันเนื่องมาจากการชนะสงครามในครั้งนี้เอง แต่ก็น่าเชื่อว่าอิทธิพลของเขมรหรือขอมนั้นมีอยู่ในตอนกลางของกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๖ แล้ว ทำให้วัฒนธรรมของอยุธยาแตกต่างกับกลุ่มไทยอื่นๆ ทั้งหมด วัฒนธรรมขอมนี้เองมีส่วนสร้างพัฒนาการให้แก่เลขยันต์ไทยอย่างมาก ที่เห็นชัดเจนคือการใช้อักษรขอมในการศึกษาพุทธศาสนาและใช้เขียนเลขยันต์ไทย อาจรวมถึงแนวความคิดของพุทธมหายาน (ตันตระ) ด้วย

พัฒนาการของเลขยันต์ไทยเป็นรูปเป็นร่างให้เห็นชัดเจนที่สุดในยุคนี้ เพราะได้ถูกบันทึกไว้อย่างเป็นระบบในสมุดไทย (สมุดข่อย) เอกสารเหล่านี้ยังตกทอดมาสู่ยุคปัจจุบัน (สามารถหาอ่านได้ในหอสมุดแห่งชาติแผนกเอกสารโบราณ) เลขยันต์ได้ถูกบันทึกแทรกอยู่ในสมุดไทยอย่างน้อย ๔ หมวด ได้แก่ตำราไสยศาสตร์โดยตรง ตำราโหราศาสตร์ ตำราแพทย์แผนไทย ตำราพิชัยสงคราม ในตำราพิชัยสงครามของไทยได้กล่าวถึงเรื่องต่างๆ คือ เหตุแห่งสงคราม อุบายสงคราม ยุทธศาสตร์และยุทธวิธี นอกจากนี้ยังมีเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อทางด้านโหราศาสตร์และไสยศาสตร์ ตำราพิชัยสงครามในประเทศไทย ปรากฏบันทึกในพระราชพงศาวดารครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๐๔๑ ในปีนั้น

สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ แห่งกรุงศรีอยุธยา ได้โปรดเกล้าฯ ให้มีการชำระและรวบรวมตำราพิชัยสงครามเป็นฉบับหลวง และได้มีการปรับปรุงตำราในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเพื่อใช้ในสงครามยุคนั้น เมื่อกรุงศรีอยุธยาแตกในปี พ.ศ. ๒๓๑๐ ปรากฏว่าตำราพิชัยสงครามได้กระจัดกระจายสูญหายจำนวนมาก คงเหลืออยู่แต่ฉบับที่มีผู้คัดลอกไว้บ้างเพียงบางตอนไม่ครบชุด บางส่วนก็ได้มีการแต่งขึ้นใหม่ ในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์จึงได้มีการคัดลอกตำราพิชัยสงคราม ฉบับที่ยังเหลืออยู่ไว้จำนวนหลายสิบเล่มสมุดไทยเพื่อรักษาต้นฉบับไว้ไม่ให้สาบสูญ ต่อมา อ.เทพย์ สาริกบุตร ได้นำส่วนของเลขยันต์ที่มีในตำราพิชัยสงครามและคัมภีร์โบราณของสำนักวัดประดู่ทรงธรรม ที่ตกทอดมาจากกรุงศรีอยุธยา มารวมเป็นเล่มชื่อว่า คัมภีร์พระเวทย์ ฉบับจุลบุตรพรพ (พระตำรามหาพิชัยสงคราม) มีตอนหนึ่งในหนังสือกล่าวถึงพระยัณฑ์พระพุทธรุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ว่ามาแต่พระตำรับเดิมประดิษฐานอยู่วัดประดู่โรงธรรม กรุงศรีอยุธยา ตามตำนานกล่าวว่า ท่านพระพรหมมุนี วัดปากน้ำประสบ ได้ลงถวายสมเด็จพระนารายณ์มหาราชย์เจ้า^{๓๔} ซึ่งสอดรับกับพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ ได้กล่าวไว้ว่า สมเด็จพระนารายณ์พระองค์ได้ทรงศึกษาวิทยาคมในสำนักของพระอาจารย์พรหม ซึ่งพระอาจารย์พรหมนี้อายุมากเป็นผู้เฒ่า ใบหูทั้งสองข้างยาวถึงบ่า เป็นผู้ชำนาญในทางเวทย์มนต์ มีอำนาจในทางเหาะเหินเดินอากาศ^{๓๕} สมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นโอรสในสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ได้ทรงศึกษาเล่าเรียนตำราโหราศาสตร์ตั้งแต่อายุ ๗ พรรษา กับพระอาจารย์พรหม แห่งวัดปากน้ำประสบ พระอาจารย์พรหมได้ชื่อว่าเป็นพระบรมครูสอนวิชาคาถาอาคมตามตำราไสยศาสตร์ให้พระนารายณ์ รวมทั้งตำราพิชัยสงคราม ครั้งเมื่อพระนารายณ์ได้ทรงครองราชย์แล้วก็โปรดเกล้าถวายสมณะศักดิ์พระอาจารย์เป็นสมเด็จพระพุฒาจารย์^{๓๖} ข้อนี้แสดงให้เห็นว่าบุคคลชั้นสูงในสังคมอยุธยาให้ความสนใจเรื่องเลขยันต์คาถา ในยุคนีเลขยันต์ได้ถูกจัดบันทึกเป็นหมวดหมู่ชัดเจนขึ้น และเผยแพร่ออกไปในสังคม ดังจะเห็นได้จากวรรณกรรมเรื่องขุนช้างขุนแผน ซึ่งมีผู้สันนิษฐานว่าเป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้นในแผ่นดินสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ และเล่ากันต่อ ๆ มาจนกลายเป็นนิยายพื้นเมืองของเมืองสุพรรณบุรี ต่อมาได้มีผู้นำเรื่องขุนช้างขุนแผนมาแต่งเป็นกลอนเสภา เรื่องขุนช้างขุนแผนนี้เองได้แสดงถึงค่านิยมของคนยุคนั้นในการเรียนวิชาไสยศาสตร์และเลขยันต์

กรุงศรีอยุธยาเป็นยุคที่วิชาเลขยันต์ถูกจัดเป็นระบบ มีการบันทึก เผยแพร่และนิยมศึกษากันในสังคมในยุคนี พบว่าโบราณจารย์ผู้ประดิษฐ์ยันต์ได้นำเอาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาผูก

^{๓๔} เทพย์ สาริกบุตร, พระคัมภีร์พระเวทย์ ฉบับจุลบุตรพรพ, หน้า ๑๐๔.

^{๓๕} คำให้การขุนหลวงหาวัด พระราชพงศาวดารกรุงเก่าและพระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๑๕), หน้า ๖๐.

^{๓๖} ดนัย ไชยโยธา, ลัทธิศาสนาและความเชื่อกับประเพณีนิยมท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๘), หน้า ๘๐.

เป็นเลขยันต์เป็นจำนวนมาก พร้อมกันนั้นเลขยันต์ยังมีความสัมพันธ์กับวิธีการทำกรรมฐานแบบโบราณด้วย (ดังจะได้อธิบายเพิ่มเติมในบทที่ ๔) แต่อีกด้านของยันต์ได้ถูกนำไปใช้ในลักษณะของไสยศาสตร์ คือเป็นเครื่องรางของขลัง ยันต์ที่พบโดยมากจึงเป็นประเภทที่ใช้ลงเครื่องรางของขลัง ประเภทป้องกันตัว เช่น ลงในตะกรุด พิสมร แผนทองแดง ใบลาน ลงผ้ายันต์ ลงธง บางส่วนเป็นยันต์ประกอบการแพทย์แผนโบราณ เช่น ลงหม้อยา ลงหินบดยารักษาโรค บางส่วนเป็นยันต์ที่เกี่ยวกับโหราศาสตร์ จากการพบเลขยันต์ในตำราสมุทไทยในจำนวนมากยุคนี้จึงถือได้ว่า กรุงศรีอยุธยาเป็นยุคแห่งความรุ่งโรจน์ของเลขยันต์ไทย

จนกระทั่งกรุงศรีอยุธยาเสียเอกราชให้แก่พม่าเมื่อวันที่ ๗ เมษายน พ.ศ. ๒๓๑๐ เกิดเพลิงไหม้และปล้นสะดมในพระนคร ดังกล่าวไว้ในหนังสือพระราชพงศาวดาร ฉบับกรมศึกษาธิการ ร.ศ. ๑๒๐ ว่าพม่าหักเข้ากรุงได้แล้ว ก็เริ่มเผาเมืองทั้งเมืองใน “เพลาทิ้งคืน ประมาณสองยามเศษ เพลิงไหม้ไม่เลือก ตั้งแต่เข้าย่ำเรือนราษฎรไปจนถึงปราสาทราชมนเฑียร เพลิงผลาญพระนครเป็นเวลาถึงสิบห้าวัน” โดยหนังสือพระราชพงศาวดาร ฯ ดังกล่าว บันทึกว่า “เพลาทิ้งคืน ประมาณสองยามเศษ เพลิงเกิดในกรุงเทพมหานคร ไหม้แต่ท่าทราย ตลอดถนนหลวง ไปจนถึงวัดฉันทน์ตู่ แสงเพลิงรุ่งโรจน์โชตินาการ ครั้นได้ทัศนากการเห็นก็สังเวชสลดใจ...” นอกจากการล้างผลาญบ้านเรือนแล้ว ทพพม่ายังปล้นชิงทรัพย์สินในพระนคร บังคับราษฎรทั้งภิกษุทั้งฆราวาสให้แจ้งที่อยู่ทรัพย์สิน ผู้ขัดขืนต้องเผชิญโทษทัณฑ์ต่างๆ แล้วให้จับผู้คน รวมถึงพระราชวงศ์ ข้าราชการ สมณะ ไปคุมขังไว้ โดยพระสงฆ์ให้กักไว้ที่ค่ายโพธิ์สามต้น ส่วนฆราวาสให้ไว้ตามค่ายของแม่ทัพนายกองทั้งหลาย คำนวณแล้วปรากฏว่าเชื้อพระวงศ์ถูกกวาดต้อนไปกว่า ๒,๐๐๐ พระองค์ รวมจำนวนผู้ถูกพม่ากวาดต้อนไปนั้นมากกว่า ๓๐,๐๐๐ คน^{๓๐๗} การเสียกรุงครั้งนี้ทำให้ตำราไสยศาสตร์ส่วนหนึ่งก็ถูกทำลายไปด้วย ส่วนหนึ่งถูกขนไปยังพม่า (พบตำราสมุทไทยในชุมชนโยเดียที่ประเทศพม่า) บางส่วนก็ถูกพาหนีไปด้วยพบว่าตำราบางส่วนกระจัดกระจายไปอยู่ในชุมชนอันเป็นเส้นทางหนีพม่าตามริมแม่น้ำ อันได้แก่ แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำลพบุรี ตำราเหล่านี้ยังตกทอดมายังยุคต่อมา

๒.๓.๓.๓ เลขยันต์ไทยในยุคกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ เมื่อมีการกอบกู้เอกราชจากพม่าได้ตั้งกรุงธนบุรี (พ.ศ. ๒๓๑๐-๒๓๒๕) และสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ในปี ๒๓๒๕ เป็นช่วงที่ต้องมีการเยียวยาความเสียหายต่างๆ ที่เป็นผลสืบเนื่องจากสงคราม ทั้งทางการปกครอง ทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ในช่วงสงครามผู้คนหนีไปหลบซ่อนตัวตามป่าหรือสถานที่ห่างไกล เมื่อบ้านเมืองสงบคนเหล่านั้นก็กลับสู่บ้านเกิดของตน และเริ่มต้นชีวิตใหม่ เมื่อกรุงศรีอยุธยาถูกทำลายย่อยยับยากจะฟื้นฟูจึงมีจากกรุงเก่าจำนวนหนึ่งย้ายตามลงมายังกรุงธนบุรีและกรุงเทพฯ ด้วย

^{๓๐๗} วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี, การเสียกรุงศรีอยุธยาตอนสอง, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki/> [๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๐].

เมื่อพระเจ้าแผ่นดินองค์ใหม่มีความปรารถนาที่จะฟื้นฟูและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา พระสงฆ์จากกรุงศรีอยุธยาจึงได้ย้ายเข้ามายังเมืองหลวงใหม่ เช่น สมเด็จพระสังฆราช (ศรี) เดิมท่านเคยเป็นพระอยู่วัดพนัญเชิง อยุธยา เมื่อเสียกรุงท่านก็ลี้ภัยไปอยู่นครศรีธรรมราช สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรียกทัพไปปราบก๊กเจ้านครจึงนิมนต์ท่านขึ้นมาเป็นสมเด็จพระสังฆราชครองวัดบางหว้าใหญ่หรือวัดระฆังโฆสิตาราม แต่อยู่มาปลายรัชกาลท่านไปเกิดข้อขัดแย้งกับสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเรื่องที่ว่าพระสงฆ์จะต้องกราบไหว้ฆราวาสที่บรรลุนิสาหรณ์หรือไม่ สมเด็จพระสังฆราช (ศรี) เห็นว่าไม่ต้อง เพราะนิสาหรณ์คือศีล ๒๒๗ ข้อ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงกริ้วว่าสมเด็จพระสังฆราชขัดพระทัย และหาว่าเป็นถึงสมเด็จพระสังฆราชยังจะ 모르จริง จึงจับสึกส่งไปทำงานหนักอยู่ที่วัดหงส์รัตนาราม บางกอกใหญ่ ตั้งพระราชาคณะรูปอื่นเป็นสมเด็จพระสังฆราชแทน

เมื่อถึงสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑ ครองราชย์แล้ว มีพระราชปรารภว่าสมเด็จพระสังฆราช (ศรี) มีสันดานมั่นคงในศาสนา ไม่หวั่นไหวในโลกธรรม ควรแก่การเคารพบáiไหว้ จึงโปรดให้กลับมาเป็นสมเด็จพระสังฆราชมีพระนามว่า สมเด็จพระอริยวงศญาณ ครองวัดบางหว้าใหญ่ตามเดิม ต่อมาท่านทรงเป็นประธานในการทำสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งแรกของกรุงเทพฯ ที่วัดนิพพานาราม (วัดมหาธาตุ) เมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๑ เมื่อแผ่นดินร่มเย็น พระพุทธศาสนาได้รับการทำนุบำรุง พระไตรปิฎกและคัมภีร์ทางศาสนาได้รับการชำระรวบรวมจึงเสมือนว่าเป็นยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาไทยเลขยันต์จึงได้เผยแพร่มาอีกครั้ง และการเรียนวิชาคณาอาคมเลขยันต์เป็นที่นิยมในหมู่ชาวไทยเป็นอย่างมาก และกลายเป็นอุดมคติว่าลูกผู้ชายต้องเป็น “ชายชาตรี” ดังที่ อ.เชตร ศรียาภัย ได้นิยามไว้ว่า “ชายชาตรี” ต้องมีลักษณะ ๕ อย่างคือ มีคุณวุฒิ มีมารยาท มีความกล้าหาญ มีวิสามนต มีวิชาไสยศาสตร์^{๓๔}

จากการสัมภาษณ์ อ. ณรงค์ คงสมบูรณ์ ได้กล่าวว่า “ชาตรีเป็นชื่อวิชาไสยศาสตร์ประเภทหนึ่งประเภทเดียวกับวิชาคงกระพัน อาการของวิชาคงกระพันคือหนังเหนียวฟันแทงไม่เข้าแต่ยังมีความเจ็บปวด แต่อาการของชาตรีคือทนแรงกระแทกกระชก ไม่แตก คือเหนียวถึงกระดูก ไม่หักไม่แตก”^{๓๕} ชายไทยยุคนั้นจึงนิยมเรียนคณาอาคมและเลขยันต์

กระบวนการสืบทอดเลขยันต์ที่สำคัญคือการนำเลขยันต์มาสร้างเป็นเครื่องรางวัดมณฑลออกเผยแพร่ เครื่องรางดังกล่าวในยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ยังหลงเหลือให้คนรุ่นปัจจุบันได้ศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องรางในยุคตั้งแต่รัชกาลปลายรัชกาลที่ ๔ ลงมา ยุคนี้จึงเริ่มมีพระคณาจารย์ที่มีความสามารถทางเลขยันต์ปรากฏตัวในฐานะพระเกจิอย่างชัดเจน (หมายถึง มีการจดบันทึกหรือจดจำ

^{๓๔} เชตร ศรียาภัย, **ปรัศน์มัยไทย**, (กรุงเทพมหานคร: สนพ.มติชน, ๒๕๕๐), หน้า ๖.

^{๓๕} สัมภาษณ์, ณรงค์ คงสมบูรณ์, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคกลาง, วัดพระญาติการาม ตำบลไผ่ลิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๐.

เรื่องราวมาแล้วสืบทอดกัน) เครื่องรางจากเลขยันต์ของพระเกจิเหล่านี้เริ่มเป็นที่รู้จักของประชาชนมากขึ้น เช่นตะกรุดจากตำราพระยันต์โสฬสมงคล ของหลวงปู่เอี่ยม วัดสะพานสูง (๒๓๖๐ - ๒๔๓๙) เขี้ยวเสือแกะประกอบยันต์กอหญาของหลวงปู่ปาน วัดบางเหี้ย (๒๓๖๓ - ๒๔๕๔) ตะกรุดพระยันต์ยมสลักเกลียวของหลวงปู่ขุน วัดพระนอน (๒๔๐๓ - ๒๔๖๓) หมากทุยบรรจุกระดาศยันต์ของหลวงปู่เอี่ยมวัดหนัง (๒๓๗๕ - ๒๔๖๙) ตะกรุดโลกธาตุ หลวงปู่ยิ้ม วัดหนองบัว (๒๓๘๙ - ๒๔๕๕) เป็นต้น

เมื่อพ.ศ. ๒๔๔๑ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราช (ในขณะเป็นพระเทพโมฬี) ได้รื้อฟื้นการสร้างพระกริ่งจากพระยันต์ ๑๐๘ นะ ๑๔ ตามตำรับพระยันต์ของสมเด็จพระพนรัตน์ วัดป่าแก้ว กรุงเก่า (สมัยพระนเรศวร) ที่ตกทอดมายังสมเด็จพระกรมพระปรมานุชิตชิโนรส ศรีสุคตขัตติยวงศ์ วัดพระเชตุพนฯ และพระมงคลทิพมุนี^{๔๐} การสร้างพระกริ่งนี้จึงเป็นการประมวลเลขยันต์ชุดใหญ่ ปี ๒๔๕๕ มีการสร้างเหรียญวัดมณคลของพระสงฆ์ขึ้นครั้งแรกคือเหรียญหล่อพระพุทธรียากร วัดสัตตนารถ จ.ราชบุรี เพื่อแจกในงานฌาปนกิจจึงเป็นการริเริ่มนำเลขยันต์มาประกอบการสร้างเหรียญช่วงปี ๒๔๘๓ - ๒๔๘๔ เกิดสงครามที่ไทยรบกับฝรั่งเศส (สงครามอินโดจีน) มีการนิมนต์พระอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ ๔ ท่านคือ หลวงพ่อจาด วัดบางกระบือ, หลวงปู่จ วัดหน้าต่างนอก, หลวงปู่คง วัดบางกระบือ, หลวงปู่อี วัดสัทธิ, ทำการปลุกเสกวัตถุมงคลเพื่อแจกทหารที่ไปราชการสงครามในครั้งนี้ มีการสร้างเสื้อยันต์และผ้าประเจียด^{๔๑} ตามตำราเลขยันต์ไทย

ก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ เกิดความนิยมเรื่องสักรยันต์ พระคณาจารย์ที่มีชื่อเสียงในการสักรยันต์ในยุคนั้นได้แก่ หลวงปู่ศุข ปากครองมะขามเฒ่า, หลวงปู่ทอง วัดราชโยธา ในกรุงเทพฯ สมัยเมื่อก่อนสงครามโลกครั้งที่ได้แก่ หลวงพ่อหรั่ง (ท่านเป็นอาจารย์สักร ๙ ยอด), หลวงพ่อโม วัดสามจีน ท่านสักรักกั๊ก, หลวงพ่อปั้น วัดบางกระบือ, อาจารย์สักรโพธิ์ดำ ยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เกิดความนิยมสักรโดยอาจารย์ฆราวาส ความนิยมในเลขยันต์และการสักรยันต์มีมาเรื่อยๆ^{๔๒}

๒.๓.๓.๔ เลขยันต์ไทยในยุคปัจจุบัน หลังปี พ.ศ. ๒๔๘๘ คณะสงฆ์ยกเลิกการเรียนอักษรขอม มีผลให้ผู้มีความรู้ทางเลขยันต์มีน้อยลงมากแต่ในขณะเดียวกันความนิยมในตัวเลขยันต์ (เครื่องราง) กลับมีสูงขึ้นมากจนเกิดเป็นกระแสสายพาณิชย์ มีการใช้เลขยันต์ในฐานะเป็นสินค้าจึงมีผลิตภัณฑ์เลขยันต์ออกสู่ตลาดมากขึ้น และทำให้ความเชื่อเรื่องเลขยันต์เป็นไปในทางไสยศาสตร์อย่างเต็มรูปแบบ ในปัจจุบันมีคนสนใจเรียนเลขยันต์เพิ่มขึ้นมาก ข้อมูลเรื่องเลขยันต์หาได้ง่ายในอินเทอร์เน็ตและสามารถซื้อตำราได้จากท้องตลาด ทำให้การศึกษาเรื่องเลขยันต์กระทำกันโดยง่าย

^{๔๐} เทพย์ สาริกบุตร, พระคัมภีร์พระเวทย์ ฉบับฉันทะบรรพ, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมกรรมการพิมพ์, ๒๕๐๑), หน้า ๑๖๑.

^{๔๑} ชรวัดน์, ๑๐๘ พระเครื่องรู้เรื่องเกจิ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทซีเอ็ดดูเคชั่นจำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๖๓.

^{๔๒} สัมภาษณ์, วิชัย อภิสิทธิ์รัตนกร (สีหวัชระ), ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคกลาง, เขตบางขุนนนท์ กรุงเทพมหานคร, ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

ไม่มีจารีตแบบแผนไม่มีครูผู้รู้จริงคอยกำกับดูแล การศึกษาแบบนี้จึงเป็นไปในทิศทางที่น่าเป็นห่วง นับวันแต่จะเพิ่มพูนความมกมายจนหาสาระธรรมไม่ได้

๒.๔ องค์ประกอบของรูปยันต์

จากการศึกษาพบว่าองค์ประกอบสำคัญของเลขยันต์มี ๓ ส่วนคือ

๒.๔.๑ องค์ประกอบของรูปยันต์ส่วนที่เป็นรูปวาด

ส่วนที่เป็นรูปวาดได้แก่ รูปโคธยันต์หรือตัวเรือนยันต์ (ล้านนาเรียกโขงยันต์) มีลักษณะเป็นกรอบภายในมีช่องที่ขีดแบ่งไว้ (เส้นขีดภายในโขงยันต์คือกระดูกยันต์) เว้นเป็นพื้นที่ว่างไว้เพื่อลงอักขระ โคธยันต์มักเป็นรูปทรง เรขาคณิต เช่น เรือนยันต์วงกลม เรือนยันต์แบบวงกลมซ้อนกันเกินสองวงขึ้นไป เช่น ยันต์จักรสิริโลก เรือนยันต์รูปสามเหลี่ยม เช่นยันต์อิตติปิโสหูช้าง ยันต์ชัยทั้ง ๖ ยันต์รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส หรือผืนผ้า ขนมหยาญรูป หรือรูปหลายเหลี่ยมมาผสมกันอาจมีตารางอยู่ในยันต์ ยันต์ที่เกิดจากการประกอบกันของรูปเรขาคณิตหลายแบบปนกัน

มีรูปยันต์แบบอิสระ เช่น รูปประดิษฐ์ เครื่องหมายสัญลักษณ์ ตลอดจนรูปวาดต่างๆ ทั้งคนสัตว์ ตัวละครในวรรณคดีโลกคติธรรม องค์ประกอบของลายเส้นยันต์ต่างๆ ล้วนมีความหมายในตัวเอง เส้นที่โยงไปในยันต์มาหมายถึง “สายรกของพระพุทธเจ้า” เส้นที่ตัดไปมาเพื่อแบ่งช่องในยันต์คือ “อัญญาของพระพุทธเจ้า” โคธยันต์รูปสามเหลี่ยมหมายถึงพระไตรสรณะคมน์ โคธยันต์รูป ๔ เหลี่ยม หมายถึงธาตุ ๔ ยันต์วงกลมคล้ายรูปไข่คือพระพักตร์ของพระพุทธเจ้า รูปองค์พระคือรูปกายของพระพุทธเจ้า เครื่องหมายสัญลักษณ์ คือความดับกิเลส^{๔๓}

ที่น่าสนใจคือ “สายรกพระพุทธเจ้า” สายรคนั้นเป็นทางที่แม่ส่งอาหารมาเลี้ยงลูกในครรภ์ ดังนั้น “สายรกพระพุทธเจ้า” จึงเป็นที่นำพระธรรมคำสอนของพระศาสดามาประดิษฐานในตัวยันต์เหมือนแม่ส่งอาหารมาสู่ทารกในครรภ์

๒.๔.๒ องค์ประกอบของรูปยันต์ส่วนที่เป็นอักขระในยันต์

อักขระที่พบในยันต์เป็น “อักขระพระธรรม” ในแต่ละถัน โดยใช้บันทึกเป็น ๑) ภาษาบาลี ๒) ภาษาถิ่น โดยเฉพาะการบันทึกภาษาบาลีพบว่า

ก) ภาษาบาลีที่ถูกบันทึกมักมีที่มาจากคัมภีร์ต่างๆ ในทางศาสนา

^{๔๓} อาจารย์ ญาณโชติ, คัมภีร์ไสยศาสตร์ฉบับสมบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร: ศิลปะบรรณาการ), หน้า ๗๑ -

ข) พบกลุ่มคำที่มีลักษณะคล้ายภาษาบาลี แต่ไม่สามารถหาความหมายหรือที่มาได้ และบางส่วนได้รับการอ้างอิงให้เกี่ยวกับเรื่องในพระพุทธศาสนา จึงเป็นไปได้ว่าส่วนที่แปลความไม่ได้ ความอาจจะเป็นภาษาบาลีที่ผิดเพี้ยนหรือมาจากคัมภีร์ทางศาสนาของกลุ่มชนอื่น หรือมีที่มาจากวรรณกรรมทางศาสนาที่หมดความนิยมลงแล้ว อย่างไรก็ตามกลุ่มคำเหล่านี้มักมีลักษณะสอดคล้องกับฉันทลักษณ์ทางบาลี เช่น มีบาทละ ๓๒ คำ มีบาทละ ๘ คำ มีสัมผัส มีจังหวะ เป็น ครุ ลหุ เป็นต้น

ค) บางกรณีสามารถแปลความได้แต่ไม่สามารถหาที่มาได้ว่ามาจากเอกสารใด ในข้อนี้อาจจะเป็นเพราะตำราทางพระพุทธศาสนามีอยู่มาก จากนักปราชญ์ที่ได้แต่งเพิ่มในแต่ละยุค บางส่วนสูญหายถูกทำลาย บางส่วนหมดความนิยมลง หรือบางส่วนอาจจะมีที่มาจากต่างกลุ่มสรุปว่าอักขระที่พบส่วนมากเป็นบันทึกเรื่องราวในพระพุทธศาสนา

ง) พบกลุ่มคำจำนวนมากที่หาความหมายในเบื้องต้นไม่ได้เพราะเป็นคำย่อ เป็นคาถาที่สร้างขึ้นใหม่โดยนำประโยคภาษาบาลีจากวรรณกรรมทางศาสนามาเรียงลำดับคำใหม่โดยวิธีทางฉันทลักษณ์

๒.๔.๓ องค์ประกอบของรูปยันต์ส่วนที่เป็นตัวเลข

เป็นตัวเลขในอักษรธรรมต่างๆ ซึ่งมักมีเลขสองแบบคือ

ก) “เลขโหรา” ใช้บันทึกแทนดวงดาวในทางโหราศาสตร์

ข) “เลขในธรรม” ใช้บันทึกเกี่ยวกับจำนวน ตัวเลขเหล่านี้มีความหมายในตัวเอง เช่นอาจหมายถึงดวงดาวในทางโหราศาสตร์ หมายถึง หัวข้อธรรมในพระศาสนา หรือความหมายต่างๆ ที่ถูกกำหนดขึ้นมา

เลขยันต์ไทย มีองค์ประกอบ ๓ อย่างที่พบ “แต่บางครั้งพบเพียงแต่อักขระ บางยันต์มีเพียงตัวเลข บางยันต์เป็นเพียงรูปวาด ก็ถือว่าเป็นเลขยันต์เช่นกัน ถ้าในขณะที่เขียน มีกระบวนการเรียกสูตร”^{๔๔} (คาถาที่ภาวนาตอนเขียนยันต์) ซึ่งข้อความในสูตรนี้จะเป็นตัวบ่งบอกว่า กำลังเขียนอะไรให้เกิดเป็นอะไร เช่น เขียนรูปใบพัด แต่เรียกสูตรว่า “องค์พุทธา สีสะพุทธา ปาทะพุทธา” ย่อมหมายความว่าแท้จริงคือการเขียนรูปองค์พระ ดังนั้นสูตรในการลงยันต์ จึงสามารถนำมาใช้ในการตีความเลขยันต์นั้นๆ ได้

^{๔๔} สัมภาษณ์, ชายเจริญ วรรณสันทัด, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคกลาง, ๘๔/๙๓ ม.ลิฟวิงปาร์ค ถนนสุขุมวิท ๑ ตำบลบางศรีเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี, ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

๒.๕ สมมุติฐานว่าด้วยความขลังของยันต์ไทย

เลขยันต์ไทยถูกตีความว่าเป็นวิชาไสยศาสตร์ เพราะเกี่ยวเนื่องกับความขลัง หรืออิทธิฤทธิ์เหนือธรรมชาติ อ.เทพย์ สาริกบุตรกล่าวว่า “ที่จริงแล้วคำสอนทางพุทธศาสนาได้รองรับเรื่องปาฏิหาริย์เช่นกัน คำสอนในพุทธศาสนาจำแนกสิ่งที่เป็นอัศจรรย์อันจัดเป็นปาฏิหาริย์ไว้ ๓ ประการ คือ

๑. อิทธิปาฏิหาริย์ คือการแสดงฤทธิ์เป็นอัศจรรย์

๒. อาเทศนาปาฏิหาริย์ การดักใจคนเป็นอัศจรรย์

๓. อนุสาสนียปาฏิหาริย์ คือคำสอนที่เป็นอัศจรรย์

แม้สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามิได้ทรงโปรดยกย่องสรรเสริญอิทธิปาฏิหาริย์เสมอด้วยอนุสาสนียปาฏิหาริย์ ทั้งนี้ก็เพราะเห็นจะเป็นด้วยพิจารณาว่าอิทธิปาฏิหาริย์ ไม่เป็นทางที่จะทำให้บรรลุถึงที่สุดไปแห่งทุกข์โดยชอบ แต่พระองค์ท่านก็ได้ยกย่องอิทธิปาฏิหาริย์ไว้อีกด้านหนึ่ง ดังที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร กล่าวพรรณนาสรรเสริญถึงอิทธิปาฏิหาริย์ของวิชาแปดประการ มีมนมยิทธิ ฤทธิ์ที่สำเร็จขึ้นได้จากใจและอิทธิวิธีเป็นต้น นับว่าเป็นสิ่งหนึ่งที่เชิดชูพระศาสนา และหลักขั้นต้นสำหรับปฏิบัติเพื่อให้ล่วงทุกข์และพบความสุขที่แท้จริง ดังที่จะเห็นตัวอย่างที่ทรงตั้งพระโมคคัลลานะและพระอุบลวรรณาเถรี ให้เป็นยอดของพระภิกษุและพระภิกษุณีที่ทรงอิทธิฤทธิ์ และทรงตั้งพระจุลบันถกไว้เป็นยอดของภิกษุผู้เนรมิตกาย เป็นต้น พระพุทธศาสนาย่อมรับรองความมีอยู่จริงของอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ โดยได้รับรองว่าเป็นผลธรรมดา (สามัญญผล) ของการของการฝึกจิตที่ถูกวิธีตามหลักพุทธศาสนา สำหรับความศักดิ์สิทธิ์ของเลขยันต์เชื่อว่าเป็นผลมาจากข้อต่อไปนี้

๒.๕.๑ เชื่อว่าเลขยันต์มีความขลังจากอำนาจพุทธคุณ หรืออำนาจแห่งพระรัตนตรัย

เลขยันต์ไทยเป็นผลิตผลของวัฒนธรรมพุทธศาสนาแบบไทย จึงใช้ศัพท์ว่า “พุทธคุณ” ในการเรียกความขลังของเครื่องราง ความเชื่อเรื่องพุทธคุณอาจมีที่มาจากคติเรื่องตรีกายของพระพุทธเจ้า “พุทธคุณ” คืออะไร

ชาญพล นิลประภาพร ได้ให้ความเห็นว่า “คุณ” ในที่นี้แปลว่า “อำนาจ” คนโบราณใช้เรียกคุณไสย คุณผี คุณคน คุณพระ คำว่าพุทธคุณ ก็คือคุณพระนี่ละ แต่พระสงฆ์ท่านเอาคุณสมบัติของพระพุทธเจ้ามาโยงเข้าอธิบาย โดยเอาพระปัญญาคุณ พระกรุณาคุณ พระบริสุทธิคุณ มาอธิบายถ้าลงละเอียดก็จะใช้พระพุทธคุณทั้ง ๙ ในบทอธิปิโส แต่ในทางไสยศาสตร์ไทยพุทธคุณ หรือคุณพระก็คือ อำนาจพลังของพระพุทธเจ้าที่อยู่ในจักรวาล โบราณมีอีกศัพท์ เรียกว่า “ภูตพระเจ้า” เชื่อว่าเมื่อ

ศาสนาเสื่อมสิ้น พระพุทธคุณก็จะเสื่อมไป บรรดาวัตถุที่ครูบาอาจารย์อธิษฐานจิตไว้ทั้งหลายก็จะทยอยเสื่อมตามไปด้วย^{๔๕}

อ.เทพย์ สาริกบุตร พูดถึงการโน้มนำอำนาจพุทธคุณ ดังนี้ “กระแสของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถึงแม้พระองค์ท่านจะทรงปรินิพพานไปแล้ว กระแสของพระองค์ท่านยังคงแผ่ซ่านอยู่ และถ้าเรานำกระแสของเราให้เข้าไปสัมผัสกับกระแสของพระพุทธองค์ท่าน อันเป็นกระแสที่ทรงไว้ซึ่งมโนมยิทธิอันแรงกล้า มีสมาธิอันสูงส่ง ก็เป็นหนทางอันหนึ่งที่จะจงให้กระแสจิตของเราบังเกิดมีมโนมยิทธิตามไปด้วย โดยอาศัยมีพระอำนาจกระแสจิตของพระองค์ท่านเป็นสื่อเชื่อมโยงให้เกิดมีขึ้น”^{๔๖} คตินี้สอดคล้องกับเรื่องตริกายมาก คติที่อ้างอิงเอาอำนาจของพระพุทธเจ้า หรือพระรัตนตรัยเห็นได้จากบทคาถาต่างๆ ที่มักขึ้นด้วย พุทธัง..ธัมมัง..สังฆัง.. หรือ นะโมพุทธายะ แล้วตามด้วยวัตถุประสงค์ต่างๆ เช่น, “พุทังคกหนึ่ง ธัมมังคกเนื้อ สังฆังคกกระดูก” พระพุทธรูปแล้วคลาดพระพุทธเจ้าอย่างบาทอธิปิโสกะควา...”^{๔๗} “นะเมตตโมกรุณาพุทธานิธายินดีเยเอ็นดู”^{๔๘} เรื่องอำนาจแห่งพระธรรม เชื่อว่าพระธรรมเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า ดังที่พระองค์ทรงตรัสบอกพระอานนทว่า “ดูก่อนอานนท์ ธรรมก็ดี วินัยก็ดี ที่เราได้แสดงไว้ และบัญญัติไว้ด้วยดี นั้นแหละจักเป็นพระศาสดาของพวกท่านสืบแทนเราตถาคต เมื่อเราล่วงไปแล้ว”^{๔๙} และพุทธพจน์ที่ว่า “ธัมโม หเวรักษติ ธัมมจารี ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมไว้” โบราณจารย์จึงนำข้อความในคัมภีร์ทางศาสนาต่างๆ มาใช้ในลักษณะคาถาอาคมและนำมาประกอบเลขยันต์ด้วย สรุปว่าโบราณจารย์ผู้ประดิษฐ์เลขยันต์ได้นำความเชื่อในคุณของพระรัตนตรัยมาประกอบไว้ในเลขยันต์

๒.๕.๒ เชื่อว่าเลขยันต์มีความขลังจากแรงครู

คตินี้โดยตรงคือความศักดิ์สิทธิ์ของเลขยันต์เกิดเพราะอำนาจของครูอาจารย์ (ที่เป็นต้นวิชา) บันดาลให้ขลัง ครูอาจารย์ที่ว่านั้นมีหลายลำดับนับจากครูที่เป็นต้นตำราหรือครูผู้สร้างคาถาเลขยันต์นั้นๆ เรียกว่าครูปฏิยายเจ้า หรือครูกกครูเค้า (ในทางอีสานและล้านนา) จากนั้นวิชาก็ตกทอดลงมาเป็นทอด ครูที่รับต่อมาก็ถือว่าเป็นครูที่สำคัญ

^{๔๕} สัมภาษณ์, ชาญพล นิลประภาพร, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคใต้, ๑๖๙/๕๐ บ้านสวนอมรพันธุ์ ถนนสวนสยาม เขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๔๖} เทพย์ สาริกบุตร, คัมภีร์พระเวทย์ ฉบับปฐมบรรพ, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมกรพิมพ์, ๒๕๐๑), หน้า ๑๑.

^{๔๗} คาถาคลาดแคล้วในสาย อ.ชุม ไชยคีรี.

^{๔๘} คาถาเมตตามหานิยม.

^{๔๙} ม. ม., ๑๓ /๔๒๗/๔๖๓.

ชาญพล นิลประภาพร อธิบายว่าแรงครู ก็คือคุณประภพหนึ่งที่น่าเชื่อถือกันเป็นอำนาจนอกตน โดยเป็นอำนาจที่คลุมเครือที่สุด เพราะหมายรวมเอาอำนาจคุณพระสงฆ์ นักบวช ฤาษี ขรวาส เทพ พรหม หรือแม้แต่ ยักษ์ อสูร มารวมเป็นแรงครูนักไสยศาสตร์ไทยจึงเคารพครูมาก^{๕๐}

การศึกษาไสยศาสตร์ไทยเมื่อแรกเรียนฝากตัวเรียนวิชา ต้องทำพิธีไหว้ครูหรือยกครูเสียก่อน จึงจะมีสิทธิ์ในการเรียนโดยชอบธรรม ในทางสายอีสานแต่ละวิชาจะกำหนดเครื่องยกครูไว้ชัดเจนเช่น วิชา... เป็นเรื่องที่ต้องเคร่งครัดถึงขนาดผิดพลาดจากคำสั่งครูมีผลให้คนนั้นกลายเป็นปอบได้ คำสั่งข้อห้ามหรือคําลำเป็นคำสั่งของครูที่ต้องทำตามโดยเคร่งครัด^{๕๑} จนท่าน อ.ชุมไชยศิริ กล่าวไว้ว่า “ไสยศาสตร์คือคำสั่งครู”^{๕๒} ในภาคกลางการผิดคำสั่งครูเป็นการ “ต้องธณีสาร” เป็นเสนียดจัญไรกับผู้ทำผิดพลาด การเรียนวิชาต้องมีกระบวนการที่เรียกว่าการประสิทธิ์ จึงถือว่าผู้รับมีสิทธิ์ที่จะใช้วิชานั้นได้ โดยชอบ ไม่ต้องธณีสารและสามารถอ้างอิงเอาแรงครูได้ดังที่หลวงวิจิตรวาทการ ได้เขียนอธิบายไว้ว่า

“มอบประสิทธิ์” เป็นเรื่องหนึ่งซึ่งถือกันอยู่ในทางไทยเรา คือเรื่องเวทย์มนต์นั้น ถือเป็นสมบัติของอาจารย์ใครจะลักขโมยหรือเอาไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตจากอาจารย์ ก็จะไม่เป็นผล ต้องให้อาจารย์มอบให้ วิธีการมอบของอาจารย์นั้น คืออาจารย์ให้ว่า เมื่อว่าถูกต้อง คล่องแคล่วแล้ว อาจารย์จะพูดว่า “ประสิทธิ์” แปลว่าให้ใช้มนต์นี้ได้เป็นผลสำเร็จ จึงจะใช้มนต์นั้นให้เกิดผลได้ วิธีการอย่างนี้เรียกว่า “มอบประสิทธิ์” การมอบประสิทธิ์นั้นอาจารย์จะมอบกันต่อๆ ไปหลายคนหรือหลายชั่วคน เช่นผู้ที่ได้ประสิทธิ์มาจากอาจารย์ผู้ผูกมนต์อาจจะให้มนต์นั้นและมอบประสิทธิ์แก่คนอื่นๆ ต่อไปอีกได้ อาจจะถือกันว่ามีคนที่ได้รับมอบประสิทธิ์ตรงมาจากพระฤาษีทั้ง ๔ พระองค์แล้วก็มอบกันต่อๆ มาอีกหลายชั่วคนหรือหลายสิบหลายร้อยชั่วคน ฉะนั้นในการขอมนต์บทธาบทหนึ่งจากอาจารย์ต้องขอประสิทธิ์ด้วยถ้าไม่ได้รับการประสิทธิ์แล้วถือว่าใช้ไม่ได้ผล การที่จะไปแอบคัดจากตำราหรือท่องกันต่อๆ มาโดยไม่ได้รับประสิทธิ์ต่อจากอาจารย์นั้นถือว่าใช้ไม่ได้”^{๕๓}

^{๕๐} สัมภาษณ์, ชาญพล นิลประภาพร, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคใต้, ๑๖๙/๕๐ บ้านสวนอมรพันธุ์ ถนนสวนสยาม เขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๕๑} สัมภาษณ์, คมเดช โพนเงิน, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคอีสาน, ตำบลปะหลาน อำเภอพยัคฆ์ภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม, ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๕๒} สัมภาษณ์, ชาญพล นิลประภาพร, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคใต้, ๑๖๙/๕๐ บ้านสวนอมรพันธุ์ ถนนสวนสยาม เขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๕๓} พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ, **มหัศจรรย์ทางจิต ๒**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสารมวลชน, ๒๕๓๖), หน้า ๒๖๔.

ขั้นตอนการทำวิชาหรือเลขยันต์จะต้องมีการกล่าวเชิญครูมาช่วยด้วยเพื่ออ้างอิงถึงแรงครู ดังบทไหว้ครูที่ว่า “...คุณครูผู้อยู่ในธรรมจงมาช่วยอวยพรให้..” ครูผู้อยู่ในธรรม หมายถึง เป็นครูที่ต้องตามธรรมเนียม ดังนั้นผู้เรียนจึงต้องเรียนรู้การจัดเครื่องไหว้ครูให้เหมาะสมต่อกิจการที่จะทำก่อนจะลงมือประกอบพิธีกรรมใดๆ ในสายวิชาภาคใต้จะมีการ “ชำระมือ” เสียก่อนด้วยบทคาถาเพื่อให้มือเกิดความบริสุทธิ์ เชื่อว่าครูอาจารย์จะมาสิงสู่มือเมื่อกระทำการใดจึงจะเกิดความขลัง

ในขั้นสุดท้ายของการเขียนยันต์ก่อนจะปลุกเสก เมื่อเขียนยันต์เสร็จแล้วเพื่อความถี่ถ้วนก็จะขอขมาครูมาช่วยตรวจแก้ไขให้ ดังบทคาถาว่า “อนุปฏิฐานังวัตโยโคโต อุทธาหรณันโตเป็นไปบ่อมิได้สำเร็จ พระอาจารย์จะพึงสำเร็จให้แล้วด้วยสูตรนี้ ฯ” ในทางล้านนาจะมีพิธีกรรมพิเศษขณะปลุกเสกเลขยันต์หรือเลี้ยงครู คือจะมีการเลี้ยงครูด้วยประการต่างๆ เช่นการปักดาบบนขามข้าว เพื่อถามกับครูสัพทว่าของที่ทำนั้นครูช่วยประสิทธิ์หรือยังปลุกเสกเพียงพอหรือยัง ทางล้านนาเรียกแรงครูนี้ว่า “ผีครู” ดังที่ พระศุภชัย ขยสุโก อธิบายว่า “ผีครูนี้ หมายถึงผู้สืบสานวิชาต่างๆ ตั้งแต่ปรัมปรา ไม่มีตัวตน แบ่งออกเป็น ครูตาย กับครูยัง ครูตายหมายถึงเอาครูที่ตายไปแล้ว เอกสารต่างๆ ที่ทิ้งไว้ให้ครูยังเป็นผู้ที่สืบทอดสืบต่อไปปัจจุบัน อธิบายสิ่งที่ยังสงสัยให้สิ้นสงสัย แนะนำให้ทำตามแนวทางของครูตายไม่มีปรากฏรูปร่างของครูเดิม เว้นแต่ที่สืบมา มีชื่อ มีรูปสืบทอด เวลาไหว้ครูจะเอ่ยชื่อครูเหล่านั้นตามลำดับ เท่าที่รู้ผีครูเรียกรวมๆ ว่า “ครูพิชญ”^{๕๔} การเรียนไสยศาสตร์ล้านนาจึงจำเป็นต้องมีครูในสายเหนือ “ชั้นครู” ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการโยงแรงครู ชั้นครูจะแบ่งเป็นลำดับตั้งแต่ชั้น ๑๒, ๒๔, ๕๖, ๑๐๘, ชั้นเจ้าสำนัก ชั้นแต่ละลำดับจะบ่งบอกความสามารถของเจ้าของชั้นว่าสามารถทำไสยศาสตร์ชั้นไหนได้บ้าง เช่นชั้น ๑๒ ทำให้ได้เฉพาะตัวเองเท่านั้น^{๕๕} คติแรงครูยังมีไปถึงการศึกษาโดยผ่านตำราด้วยหากได้ตำราไสยศาสตร์มาโดยไม่ได้รับการประสิทธิ์จากเจ้าของที่เสียชีวิตไป มีความเชื่อว่าวิชาในตำรานั้นจะไม่ทรงความศักดิ์สิทธิ์ตลอดสามปีหรือห้าปี นับจากเจ้าของตายไปคติความเชื่อนี้เรียกว่า “บับผีเต็ง” คติความเชื่อเรื่องแรงครูมีให้เห็นในบทคาถาที่น่าสนใจเช่น ครูช่วยให้เกิดคงกระพัน

“....พ่อครูกูเอาแผ่นเหล็กแผ่นทองมาตั้นคิงกู ดาบบัวเงินบัวคำพันกูป้อมมีเข้า”^{๕๖} ..ฯ ครูช่วยปลุกเสก”..สิทธิการครูอาจารย์ หื้อแก่กู..กูจะปลุกพุทธพิศเนศ กูจะเสกพระนารายณ์..”, “กูจะรำลึก

^{๕๔} สัมภาษณ์, พระศุภชัย ขยสุโก, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ, วัดบุปผาราม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๘ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๕๕} สัมภาษณ์, ปริญา ฦ เชียงใหม่, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ, ๒๑๖ ราชภาคนิย ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, ๒๒ เมษายน ๒๕๕๙.

^{๕๖} คาถาเสกยาพระลือ เป็นการใช้สมุนไพรประกอบพระคาถาใช้ทางคงกระพัน เป็นวิชาของภาคเหนือ

ถึงครู ใครงจะสู้ภูมิได้ ครูจึงให้ภูเล่าพระคาถา^{๕๗} ในสายวิชาเขมรอีสานใต้พบว่าในบทคาถามักขึ้นต้นด้วยคำว่า “เตี๊ยะ กรุ เปร่อ อัญฯ.....(ครู ภู จึง ใช้ ภู...)” หมายถึงเราจะทำอันใดเสมอว่าครูสั่งให้ทำ^{๕๘} คติเรื่องแรงครูนี้พบได้ในทุกภาค

สุดท้าย ชาญพล นิลประภาพร แสดงทัศนะที่น่าสนใจว่า “ในบางสายวิชาและในบางวัฒนธรรมท้องถิ่น ไม่สนใจธรรมที่แฝงในเลขยันต์ ไม่สนใจอำนาจจิตสมาธิในตน แต่ไปพึ่งแรงครูนอกตนเสียหมด สารสำคัญของการเรียนรู้และฝึกฝนพระเวทย์ในเงาของพระพุทธศาสนาจึงเสื่อมถอยกลับไปหาการบูชาอัญญา บูชาผี ทำให้ภาพของพระเวทย์กลายเป็นความมกมาย และเป็นมิจฉาภิภูฏี”^{๕๙}

๒.๕.๓ เชื่อว่าเลขยันต์มีความขลังมาจากฤกษ์ยาม

เชื่อว่าวันเวลาทางโหราศาสตร์ ที่เรียกว่าฤกษ์ยามมีผลต่อความขลังของวัตถุมงคล กล่าวคือหากกระทำการในฤกษ์ยามดีย่อมทำให้วัตถุมงคลหรือเลขยันต์ที่สร้างเกิดความขลัง ดังนั้น “การปลุกเสกเครื่องรางของขลังจะต้องมีการกำหนดฤกษ์ยามเป็นอย่างดี เพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์แก่สิ่งที่ปลุกเสกมากที่สุด เช่น ต้องเป็นฤกษ์เสาร์ ๕ จะศักดิ์สิทธิ์เข้มขลังที่สุด”^{๖๐} ในตำราไสยศาสตร์ - โหราศาสตร์ได้รองรับความเชื่อนี้ไว้ในหลายประการ และยังพบเรื่องฤกษ์ยามทางไสยศาสตร์ในตำราทุกภาคด้วย

ฤกษ์ แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ คือ ๑) ฤกษ์บน คือฤกษ์ที่ถูกกำหนดจากบนฟ้า คือดวงจันทร์โคจรผ่านกลุ่มดาวฤกษ์ ๒๗ กลุ่ม และนำมาแบ่ง เป็นกลุ่มฤกษ์อีก ๙ กลุ่ม ในตำราฤกษ์กำหนดไว้ด้วยว่าฤกษ์ใดเหมาะกับการทำไสยศาสตร์ ฤกษ์บนนี้ ผู้ประกอบการต้องมีความรู้ทางโหราศาสตร์เป็นอย่างดี ๒) ฤกษ์ล่าง เป็นฤกษ์ที่ง่าย กำหนดจากวัน เดือน และดีถีคำแรม

ยาม เป็นช่วงเวลาย่อยในวัน มักกำหนดให้มีช่วงเวลา ชั่วโมงครึ่ง เรียกว่ายามอัฐฤกษ์กาล ยังมี การแยกย่อยลงไปอีกหลายแบบ อย่างไรก็ตามยังมีตำราเฉพาะต่างที่นักไสยศาสตร์ใช้โดยเฉพาะ เช่น

^{๕๗} คาถาโอองการมหามัน, เป็นคาถาทงคกงระพันชาตรี หลวงปู่เอี่ยม วัดสะพานสูง ใช้ปลุกเสกตะกรุดโสฬส.

^{๕๘} สัมภาษณ์, วราวุธ อุสาห์ดี, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคอีสาน, บ้านปราสาทเบง ตำบลกาบเชิง อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๕๙} สัมภาษณ์, ชาญพล นิลประภาพร, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคใต้, ๑๖๙/๕๐ บ้านสวนอมรพันธุ์ ถนนสวนสยาม เขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๖๐} รอบทิศ ไวยสุศรี, **ตอบโจทย์พระเครื่องรู้เรื่องของขลัง**, (กรุงเทพมหานคร: เน็ตดีไซน์พับลิชชิง, ๒๕๕๕), หน้า ๓๗.

๑) ยามที่ควรกระทำการ (ทางไสยศาสตร์)

วันอาทิตย์ยาม ๑ ทำทางหาลาภเงินทองดี, วันอาทิตย์ยาม ๓ ทางเมตตาดีนักแล, วันอาทิตย์ยาม ๔ ทำให้มีลาภดี, วันอาทิตย์ยาม ๕ ทำทางปราบศัตรู, วันอาทิตย์ยาม ๗ ทำข้างสะกดดี, วันจันทร์ยาม ๒ ทำให้ผู้หญิงรักและมาหาดี, วันจันทร์ยาม ๗ ทำการสิ่งใดดีทุกสิ่ง, วันอังคารยาม ๑ ทำให้ผู้หญิงรักผู้ชายดีนักแล, วันอังคารยาม ๒ ทำให้เป็นเสน่ห์แก่คนทั้งหลายดีนักแล, วันพุธยาม ๑ ทำทางเข้าหาขุนนางท้าวพระยาดีนักแล, วันพฤหัสบดียาม ๑ ทำให้เป็นตบะเดชะจิ้งจอกดีนักแล, วันเสาร์ยาม ๓ ทำการข้างคงทนตลาดแคล้วดีนักแล, วันเสาร์ยาม ๖ ทำให้คนรัก^{๖๑}

ตำราดังกล่าว พบในสมุดบันทึกในสายวิชาหลวงปู่ศุข วัดปากคลองมะขามเฒ่า และในตำราสายภาคกลางอื่นๆ เช่นกัน

๒) ตำราตามเทียนตามคติล้านนา

วันที่ควรจุดเทียนบูชา^{๖๒} (เทียนทางไสยศาสตร์ที่ต้องลงเลขยันต์ทำเป็นไส้เทียน) ตำรานี้สืบมาจากครูบาอุปแก้ว วัดป่าลาน จังหวัดลำพูน

“ข้างขึ้น ๒ คำ บูชาตามใจชอบ, ขึ้น ๓ คำ จักมีโชคลาภใหญ่, ขึ้น ๕ คำ ผู้หญิงรัก, ขึ้น ๗ คำ สาวรัก, ขึ้น ๑๑ คำ จักได้เงินทอง, ขึ้น ๑๒ คำ ขุนนางทั้งหลายรัก, ขึ้น ๑๓ คำ เจ้านายผู้ใหญ่รัก, ขึ้น ๑๕ คำ คนทั้งหลายในโลกรัก, ข้างแรม ๒ คำ พี่น้องทั้งหลายรัก, แรม ๔ คำ ผู้หญิงรัก, แรม ๕ คำ จักได้เงินทอง, แรม ๖ คำ คนทั้งหลายรัก, แรม ๗ คำ จักมีโชค, แรม ๘ คำ ผู้หญิงรัก, แรม ๑๑ คำ ผู้หญิงรัก”

นอกจากจะมีการกำหนดฤกษ์ยามให้ทำการทางไสยศาสตร์แล้ว บางตำรายังกำหนดไปถึงวันเกิดของผู้กระทำการด้วย เช่น การทำอันจากหินนาคชะสว^{๖๓} ในตำราสายเมืองน่าน คนที่จะทำสมัยก่อนต้องเกิดนามจันทร์วัน ๒ (จันทร์) เดือน ๒ ปี ๒ เป็นคนนามจันทร์หรือคนที่เกิดวัน ๒ เดือน ๘ ปี ๑๐ $๒+๘ \times ๑๐ = ๑๐๐$ คนพวกนี้จะทำอันได้ขลัง^{๖๔} อันคือเครื่องรางยอดนิมของทางล้านนาเป็นรูปหญิงชายกอดกัน มีที่มาจากคำว่าอันคือ “รักมาก” มาจากคำว่าอันดูขุนา^{๖๕} (เอ็นดู+กรุณา)

^{๖๑} เทพย สาริกบุตร, พระคัมภีร์พระเวทย์ จักรพรรพ, หน้า ๒๓๔

^{๖๒} ตำรายันต์เทียนสายครูบาอุปแก้ว วัดป่าลาน จ.ลำพูน, ในความครอบครองของจิราวุธวัฒน์ ยอดกันทา, อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่.

^{๖๓} นาคชะสวเป็นหินเนื้อเขียว เช่นที่พบที่ขุนน้ำว้า อ.แม่จริม จ.น่าน.

^{๖๔} สัมภาษณ์, เกรียงไกร บุญทะนา, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ, ตำบลหางดง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่, ๒๐ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๖๕} สัมภาษณ์, ปริญญา ฦ เชียงใหม่, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ, ๒๑๖ ราชภาคนิย ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, ๒๒ เมษายน ๒๕๕๙.

เชื่อว่าอันจะทำให้ผู้ครอบครองมีเสน่ห์ เป็นที่รักของคนและเทวดา ไม่ใช่เรื่องทางหนุ่มสาวเท่านั้น ค้าขาย เข้าเจ้าเข้านายติดต่อประสานงาน ฟังว่าอันจะทำให้คล่องทุกเรื่องและสัมฤทธิ์ผลอีกด้วย”^{๖๖}

จากตัวอย่างทั้งหมดนี้จะเห็นว่าตำราไสยศาสตร์ของทุกภาคได้เขียนรองรับว่าฤกษ์ยามมีผลต่อความขลังของเลขยันต์ที่จะสร้างขึ้น

๒.๕.๔ เชื่อว่าเลขยันต์มีความขลังจากอำนาจสมาธิ

ความเชื่อเรื่องนี้มีที่มาจาก “สามัญผลสูตร” ซึ่งพระพุทธองค์ทรงแสดงถึงวิชาแปดประการมีอิทธิวิธี เป็นต้น มาจากพื้นฐานจิตในขั้นจตุตถญาณ ในทางไสยศาสตร์ไทยแม้จะมีได้ใช้จิตขั้นสูงก็ตามแต่ความศักดิ์สิทธิ์ของเครื่องรางของขลัง เกิดจากผู้สร้างต้องมีอำนาจจิตที่เข้มแข็ง มีกำลังสมาธิที่มั่นคงจึงจะสามารถใช้อำนาจจิตของตนในการสร้างอิทธิฤทธิ์ให้เกิดขึ้นได้ในการอธิฐานปลุกเสกเครื่องรางของขลังเหล่านั้นให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์^{๖๗} ในการปลุกเสกนั้นสำคัญอยู่ที่การวางจิตให้เป็นสมาธิ เพ่งรูปแบบยันต์นั้นๆ กระทำให้เกิดเป็นอุคหะนิมิต และปฏิภาคนิมิต บังเกิดปิติโดยลักษณะอาการต่างๆ ตามหลักการที่กล่าวมานี้คือหลักการทำสมาธิในพุทธศาสนา^{๖๘} คตินี้มีมาแต่โบราณ พบวิธีการนี้ในตำราพิชัยสงครามโบราณว่า “ถ้าจะทำการสิ่งใดๆ (ในทางคาถาอาคม) ก็ดีให้นั่งสมาธิสำรวมอินทรีย์ เอาใจผูกเอาสิ่งนั้นแล้วร่ำนึกถึงธาตุ แล้วลงรูปแลเลขยันต์ตามอุปะเทห์ ตามลักษณะนั้นเกิดประสิทธิแล”^{๖๙} จะเห็นว่ามีคำสองคำที่น่าสนใจ “ปิติและธาตุ” เรื่องทั้งสองเป็นเคล็ดลับขั้นสูงในการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง เป็นความรู้ในวิชากรรมฐานโบราณ อาการปิติทั้ง ๕ มีความเชื่อมโยงกับเรื่องธาตุทั้งห้าในทางไสยศาสตร์ กรรมฐานโบราณมีกรรมวิธีการฝึกพระปิติให้ชำนาญในรูปของ “กรรมฐานธาตุแก้ว” วิธีการนี้จะถูกนำมาใช้ในเรื่องตั้งธาตุหนุนธาตุในการปลุกเสกเลขยันต์ในทางไสยศาสตร์ อีกเรื่องที่เป็นเคล็ดสำคัญในไสยศาสตร์คือเรื่องจุดอักษฎากาศ หรือจุดที่เป็นฐานของสมาธิมีความเกี่ยวเนื่องกับคาบลม เป็นเคล็ดในการปลุกเสกวัตถุมงคลให้ขลัง ดังนั้นเมื่อปลุกเสกเลขยันต์ใช้กรรมวิธีในทางกรรมฐานโบราณ (สมถะ) ก็เท่ากับว่าการเสกของเป็นการฝึกกรรมฐานไปในตัว ถ้ามองกันแบบลัทธิเจโตวิมุตติ การเสกเลขยันต์จึงเสมือนการเตรียมตัวไปสู่ความหลุดพ้นนั่นเอง “นัตถิ ฌานัง อะปัญญัสสะ นัตถิ ปัญญา อะฌายิโน ตัมहि ฌานัญจะ ปัญญัญจะ นิพพานะสันติเก” คำแปล ฌานไม่เกิดกับคนไม่มีปัญญา ปัญญาไม่เกิดกับคนไม่มีฌาน ผู้ใดมีฌานและปัญญา ผู้นั้นได้อยู่ใกล้นิพพาน) แต่น่าเสียดายกรรมฐานโบราณไม่มีผู้สืบทอดต่ออย่างเป็นระบบ คนชั้นหลังจึงไม่เห็น

^{๖๖} วิลักษณ์ ศรีป่าซาง, *คงขามขลังเครื่องรางล้านนา*, (เชียงใหม่: สุริวงศ์บุคเซนเตอร์, ๒๕๕๘), หน้า ๘๑.

^{๖๗} รอบทิศ ไวยสุศรี, *ตอบโจทย์พระเครื่องรู้เรื่องของขลัง*, หน้า ๘.

^{๖๘} ญัฐัญญ มณีรัตน์, *เลขยันต์แผนผังอันศักดิ์สิทธิ์*, หน้า ๒๑.

^{๖๙} ชัยวุฒิ พิชะกุล, *ตำราพิชัยสงคราม ฉบับวัดควนอินทร์นิมิต, รายงานวิจัย*, (สถาบันทักษิณคดีศึกษา: มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๑), หน้า ๑๐๘.

ความเชื่อมโยงระหว่างกรรมฐานและเลขยันต์ จนทำให้เลขยันต์กลายเป็นเรื่องต่างศาสนาไป (ดังจะได้กล่าวเรื่องกรรมฐานโบราณเพิ่มเติมในบทที่ ๔ ต่อไป)

๒.๕.๕ เชื่อว่าเลขยันต์ลึกลับเพราะตัวคาถาหรืออักขระมีความวิเศษในตัว

อักขระ แต่ละตัวมีเสียงเป็นของตน เสียงเหล่านี้มีผลต่อสิ่งรอบข้างและมนุษย์ได้สังเกตเห็นความสัมพันธ์เหล่านี้ เช่นคำว่า “โอม” ที่นิยมเอามาใช้ในเรื่องคาถาอาคม หลวงวิจิตรวาทการเล่าที่มาของคำนี้ว่า “โอม” มนุษย์เลียนคำนี้มาจากเสียงน้ำทะเล เสียงฟ้าร้อง เสียงลมพัด เป็นเสียงแรกที่มนุษย์รู้สึกว่าเป็นเครื่องแสดงความพิลึกกึกกือ มนุษย์เข้าใจว่าเสียงโอมนั้นเป็นเสียงธรรมชาติ หรือเสียงพระเจ้าที่จะประสาทความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่โลก มนุษย์จึงเลียนเอาเสียงนี้มาใช้เริ่มต้นเวทมนต์พึงแสดงความศักดิ์สิทธิ์”^{๗๐} คำศักดิ์สิทธิ์นี้ใช้เป็นคำแรกของคัมภีร์ทั้งหลายและใช้นำหน้าคำสวดสรรเสริญเทพเจ้าทั้งหลาย เช่น “นะมะ ศิวาย โอม นะมะ นารายณราย” หรือที่ใช้ในโองการแข่งน้ำ โอมสิทธิสรวงศรีแก้ว แผ้วมฤตยู เอาจูเป็นแท่น แก้วนกลินฟ้ากลืนดิน บินเอาครุฑมาขี่ สี่มือถือสังข์ จักรคทาธรณี ภิรูวดาร อสุรแลงลาญทัก ททคินจรนาย”^{๗๑} ต่อมามีการปรุงแต่งอธิบายคำว่า โอม เพิ่มขึ้นว่ามาจากเสียงอักษร ๓ ตัวคือ อะ อุ มะ อักษร อะ กับ อุ เมื่อออกเสียงเร็วๆ จะรวมเป็นเสียง โอ เมื่อผสมกับ ม ก็เกิดเสียง โอม ขึ้น อักษร ๓ ตัวนี้ เดิมใช้หมายถึงไตรเพทคือ ฤคเวท สามเวท และยชุรเวท ต่อมาใช้หมายถึงมหาเทพ ๓ แห่งตรีมูรติคือ อะ หมายถึงพระวิษณุ อุ หมายถึงพระศิวะ และ มะ หมายถึงพระพรหม ต่อมารัชกาลที่ ๔ นำมาอธิบายใหม่ให้เข้ากับพระพุทธศาสนาจึงให้โอม หมายถึง พระรัตนตรัยคือ อะ หมายถึง อรหะ (พระพุทธเจ้า) อุ หมายถึง อุตตมธम्म (พระธรรมอันสูงสุด) มะ หมายถึง มหาสงฆ (พระสงฆ์) นับถือเป็นคำศักดิ์สิทธิ์นิยมใช้นำหน้าพระคาถาหรือโองการ โองการเป็นคาถาที่มีความยาวจนต้องอ่านผ่านสมุดบันทึกส่วนมากเป็นคำสรรเสริญ ด้วยเหตุที่มักมีคำว่าโอมนำหน้านี้อาจเรียกว่า โองการ (โอม + การ หรือ เอาม การ, เปลี่ยนเสียง ม เป็น ก ตามการออกเสียง)

คติเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของคำเห็นได้ชัดในสายวิชาภาคใต้ ที่นิยมใช้คำในชุด อักขระนอโม ๒๙ คำ แยกมาใช้เป็นคาถาคำนี้มีอิทธิพลตามธรรมชาติ เช่นเสียง ออ, แอ, อา, คล้ายเสียงเด็กร้อง เมื่อเด็กร้องอยากจะกินอะไรก็ได้กิน มีผู้ใหญ่สนใจดูแล จึงถือว่าเป็นทางเมตตา ดังนั้นก่อนมีการแสดงโนราห์ ทางภาคใต้จะนิยมร้อง ออก่อน เพื่อเป็นการขอมเสียง บอกสัญญาณให้คนมาดู และท้ายที่สุด

^{๗๐} พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ, **มหัศจรรย์ทางจิต ๒**, หน้า ๑๑๓

^{๗๑} วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี, **โองการแข่งน้ำ**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki/โองการแข่งน้ำ> [๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๐].

เป็นคาถาทงเมตตาให้คนสนใจ^{๗๒} ตัวอู่นี้ จึงถูกโบราณนำมาทำเป็นรูปยันต์ลงใส่กระหม่อมในทางมหานิยม เช่นในสายของ อ.ชุม ไชยคีรี^{๗๓} ยังพบคาถามหานิยมอีกบท มีเนื้อความว่า “ออเห็นอตก ออเห็นอรัก ออเห็นอตาม นะออยอาม ลืออามตามออ ออ..^{๗๔}

เสียง อี ในเวลาของหนัก จึงนำมาผสมคาถาพวกเรียกปลั่ง คาถาบางตัวจึงมักให้ภาวนาให้เกิดเป็นคลื่นเสียงเพื่อกระตุ้นร่างกาย เช่น “นิงมิงพิงทิง” คาถาหัวใจคางคกที่ภาวนาให้ใจอีกเหม ต่อมาจากเสียงธรรมชาติที่วิวัฒนาการถึงตัวอักษร คนไทยโบราณให้ความสำคัญของตัวหนังสือ เชื่อว่าอักษรหนึ่งตัวแทนพระพุทธเจ้าหนึ่งองค์ คตินี้อาจจะมาจากคัมภีร์รัตนมาลา หมวดอักษรฝ่ายปิตามารดา คือ กะชะคะ - สะหะพะอ ที่ทุกอักษรผูกให้เป็นพระพุทธเจ้าหนึ่งองค์ เช่น ตัว ฆะ “ฆะลาฆะเลสุกัมเมสุ, ฆะละฆะเลสุโพธิงสุ, ฆะลาฆะละกัตตังการัง, วิปัสสิญจะนะมามิหัง”^{๗๕} อักษร ฆะ จึงแทนพระวิปัสสี, ฆะแทนพระอัสสะทสสี, ทะแทน อัมมะทสสีพุทธเจ้า เป็นต้นฯลฯ ยังพบคตินี้ในทางพราหมณ์คือเรื่อง “มัตสยวตาร” ว่าดังนี้

“เมื่อพระนารายณ์วตารเป็นปลาใหญ่เพื่อปราบสังข์อสูร หรือ หัยครีพอสูร ผู้ขโมยพระเวทที่ออกจากปากของพระพรหมในขณะที่ทรงบรรทมอยู่ พระนารายณ์ผู้เป็นเจ้าได้ทอดพระเนตรเห็นการกระทำของ ยักษ์สังข์อสูรนั้นทุกประการจึงติดตามไปเพื่อจะเอาพระเวทนั้นกลับคืนเมื่อกระชั้นชิด เช่นนั้นก็เห็นว่าเป็นการจวนตัวจึงได้กลืนพระเวททั้งหมดลงไปไว้ในท้องของตน แล้วกระโดดลงไปในน้ำมหาสมุทรดำน้ำหนีหายไปทันที เมื่อพระนารายณ์เห็นดังนั้นจึงได้เนรมิตร่างของพระองค์ให้เป็นปลาใหญ่ เพื่ยวค้นหาตัวยักษ์สังข์อสูรเพื่อจะจับตัวไว้ให้ได้ก่อนที่ยักษ์สังข์อสูร นั้นจะทำลายพระเวทต่างๆ ให้หมดไปจากโลกในที่สุดพระนารายณ์ก็จับตัวยักษ์สังข์อสูรเอาไว้ได้ แล้วจึงทวงถามเอาพระเวทคืน พระนารายณ์ผู้เป็นเจ้าพิจารณารู้ว่ายักษ์สังข์อสูร ได้กลืนเอาพระเวทลงในท้อง จึงได้เอาพระหัตถ์บีบที่ปากของยักษ์สังข์อสูรจนเนื้อที่ปากนั้นปรือออกมาตาม ระหว่างนี้ของพระองค์แล้วทรงค้นหาพระเวทซึ่งอยู่ในท้องของสังข์อสูร”^{๗๖}

^{๗๒} สัมภาษณ์, กิตติพงษ์ สุขรุ่ง, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคใต้, ๘๐. ม.๙ ตำบลปิ่นเต อำเภอบางขัน จังหวัดพัทลุง, ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๗๓} ชุม ไชยคีรี, **กุญแจไสยศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แผนที่ทหาร, ๒๕๒๐), หน้า ๔๕๔-๔๕๕.

^{๗๔} สัมภาษณ์, ชาญพล นิลประภาพร, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคใต้, ๑๖๙/๕๐ บ้านสวนอมรพันธุ์ ถนนสวนสยาม เขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๗๕} พระครูวินัยธรอภรณ์ ภัททจาโร, **คู่มือพระปรมจารย์**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินต์ติ้ง, ๒๕๓๗), หน้า ๒๒๗

^{๗๖} บ้านจอมพระ, **สังข์อสูร**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.baanjompra.com>. [๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๐].

สังข์สุรจึงเป็นที่มาของหอยสังข์ และการเอาหอยสังข์มารดน้ำเพราะเชื่อว่ายังมีพระเวทย์ติดค้างอยู่บ้าง จึงเป็นมงคล ส่วน พระเวทย์ที่ออกมานั้นคืออักขระต่างๆ คติเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของยันต์อยู่ที่อักขระเห็นได้ชัดในเรื่อง การห้ามเขียนอักขระผิด การออกเสียงอักขระให้ชัด คนหนุ่มฟันดีว่าการออกเสียงจึงชัดกว่าคนแก่จึงควรเรียนคาถาอาคมตั้งแต่วัยหนุ่ม^{๗๗} คตินี้ถือว่าอักขระทุกตัวมีความศักดิ์สิทธิ์ในตัวเองดังนั้นก่อนทำการเขียนหรือปลุกเสกเลขยันต์จึงมีการเรียกอักขระเข้าตัว เมื่ออักขระศักดิ์สิทธิ์เข้ามาอยู่ในตัวเราแล้ว จึงสามารถถ่ายทอดต่อลงไปยังยันต์ได้ ดังบทคาถาดังนี้

“เอหิคาถ์ปึงกาโย..กูจะสูบพระคาถาทั้งปวงอยู่ในอก กูจะยกพระคาถาทั้งปวงเหนือเศเกล้า...”^{๗๘}

“อักขระมาเรโส..กะชะคะฆะงะ..สะหะพะอัม ทรง อะ ทรวา อี อี..ทรงอักขระ ๔๑ ตัว...”^{๗๙}

มีคติน่าสนใจคือ เมื่อเรียกอักขระหรือพระมนต์เข้าตัวได้ ก็สามารถเรียกออกจากตัวคนได้ และ สามารถเรียกคาถาอันศักดิ์สิทธิ์ของคนอื่นมาอยู่ที่เราได้เช่นกัน เช่นกรณี อาจารย์เรียกคาถาคืนจากศิษย์ที่เรียกว่าสูบมนต์^{๘๐} ในการเขียนยันต์ก็ต้องเรียกอักขระต่างๆ นั้นให้มาสถิตในยันต์ด้วยจึงจะศักดิ์สิทธิ์

สรุปความ คติเรื่องอักขระมีความหลัง ได้อธิบายในเชิงพุทธว่าไว้ ๒ นัย คือ ๑) คติที่ถือว่าอักขระ ๑ ตัวแทนพระพุทธเจ้าหนึ่งองค์ ตามคัมภีร์รัตนมาลา ๒) อักขระที่นำมาลงยันต์เป็นอักขระที่คัดมาจากพระธรรมอันสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว คตินี้เห็นได้ชัดจากการที่ใช้อักษรพระธรรมมาลงในยันต์และที่สำคัญที่สุดคือ อักขระเหล่านั้นเขียนถึงธรรมต่างๆ ในทางพุทธศาสนา สมมุติฐานเรื่องความหลังของเลขยันต์ทั้ง ๕ ข้อนี้ ได้กระจายอยู่ในสายวิชาของทุกภาค

๒.๖ เอกลักษณ์ของเลขยันต์ไทยทั้ง ๔ ภาค

หลวงวิจิตรวาทการ ท่านเคยแบ่งมายาศาสตร์ของไทยไว้เป็นสามภาคคือ

๑) ภาคกลางอันสืบสายวิชามาแต่กรุงศรีอยุธยา เห็นได้ชัดในตำราพิชัยสงครามที่เต็มไปด้วยเรื่องมายาศาสตร์ที่ดูเหมือนจะสืบเนื่องมาจากลัทธิพราหมณ์แท้เพราะอ้างอิงถึงพระอิศวรพระนารายณ์อยู่เสมอเป็นมายาศาสตร์ที่ชอบอ้างเทพเจ้าของพราหมณ์

^{๗๗} สัมภาษณ์, ชายเจริญ วรรณสันทัด, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคกลาง, ๘๔/๙๓ ม.สืพวิงปาร์ค ถนนสุขาภิบาล ๑ ตำบลบางศรีเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี, ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๗๘} คาถาเชิญอาคมเข้าสู่ตัว

^{๗๙} คาถา เรียกอักขระเข้าตัว

^{๘๐} สัมภาษณ์, ประมงค์ วงษ์ตาแพง, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคอีสาน, คัมภีร์ธาตุ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๐.

๒) ภาคเหนือสันนิษฐานว่าสืบมาจากพม่าเป็นส่วนใหญ่เพราะมีลักษณะเหมือนวิชาทิเบตที่ทราบกันดีว่าพม่าเป็นศิษย์ของทิเบต จึงชอบอ้างอำนาจภูตผีปีศาจ

๓) ภาคอีสานและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นมาตาศาสตร์ที่บริสุทธิ์กว่าเพราะอ้างถึงกำลังในตัวเองซึ่งเป็นเรื่องทางจิตวิทยามากที่สุดเข้าหลักมหัศจรรย์ทางจิตที่สุด^{๘๑}

๒.๖.๑ เอกลักษณ์ของเลขยันต์ภาคกลาง

ตามที่หลวงหลวงวิจิตรวาทการ แสดงทัศนะแบ่งมาตาศาสตร์ของไทยภาคกลางว่าสืบสายวิชา มาแต่กรุงศรีอยุธยา เห็นได้ชัดในตำราพิชัยสงครามที่เต็มไปด้วยเรื่องมาตาศาสตร์ที่ดูเหมือนจะสืบเนื่องมาจากลัทธิพราหมณ์แท้เพราะอ้างอิงถึงพระอิศวรพระนารายณ์อยู่เสมอเป็นมาตาศาสตร์ที่ชอบอ้างเทพเจ้าของพราหมณ์ คงเพราะตำราพิชัยสงคราม ฉบับหลวงที่พระมหากษัตริย์ดำริให้ชำระขึ้นในยุคนั้นกรุงศรีอยุธยาพึ่งมีชัยชนะต่อเขมรอย่างเด็ดขาด จึงมีการนำเข้าวัฒนธรรมขอมเข้ามาใช้ในราชสำนัก อิทธิพลของลัทธิพราหมณ์จากขอมจึงมีอิทธิพลปรากฏในคัมภีร์พิชัยสงครามอยู่มาก โดยเฉพาะบทไหว้ครูในตำราพิชัยสงครามที่ว่า

“นโมนมัสสวาย อิศวรนารายณ์ อันเป็นปิ่นโลกีย์ ขอพรสิริสวัสดิ์จมี เดโชชัยศรี
กำจัดวิปดนานา ตำนานโบราณสืบมา ประสิทธิวิจาจา ประเสริฐให้เชี่ยวชาญ เราท่านรำเรียน
ชำนาญ สำหรับทหาร จะรำเรียนสืบไป”^{๘๒}

เลขยันต์ยุคก่อนเสียกรุงครั้งที่หนึ่งจึงประกอบด้วยยันต์ที่เกี่ยวกับเทพเจ้าของพราหมณ์อยู่มาก ในยุคพระนเรศวรมหาราช ทรงพาคณะสงฆ์รามัญเข้าสู่กรุงศรีอยุธยา คือพระมหาเถรคันฉ่องซึ่งเป็นพระอาจารย์ของพระองค์ แต่ครั้งเป็นองค์ประกันอยู่หงสาวดี และต่อมาได้สถาปนาเป็นพระพนรัตน์ วัดป่าแก้ว นับจากนั้นเลขยันต์มีอิทธิพลของศาสนาพุทธเป็นหลักโดยเฉพาะคัมภีร์รัตนมาลาที่เชื่อว่าสืบมาแต่เมืองมอญ อิทธิพลของพระพุทธจึงพบในตำราพระยันต์ ๑๐๘ นะ ๑๔ ที่เชื่อว่าตกทอดจากพระพนรัตน์ วัดป่าแก้วโดยตรง ในยุคพระเจ้าทรงธรรม วัดประดู่ทรงธรรม ได้รับการอุปถัมภ์เป็นพิเศษในรัชกาลนี้ และมีบทบาทมากในการเผยแพร่เลขยันต์ ดังบทสัมภาษณ์ อ.ณรงค์ ได้กล่าวว่า

“วัดประดู่ทรงธรรมเป็นที่เล่าเรียนตำราพิชัยสงครามในอดีตน่าจะมีสำนักเดียวที่รับต่อวิชาจากสมเด็จพระพนรัตน์ วัดป่าแก้ว มาด้วยและนอกจากนั้นก็คงมีตำราพิชัยสงครามของกรุงศรีอยุธยาอยู่เดิมแล้ว มีการเรียนการสอนและมีอาจารย์ลูกศิษย์มีชื่อเสียงประสบความสำเร็จมากที่ปรากฏในพงศาวดารยุคหลังๆ และเป็นที่เรียนของราชบุตรและลูกเจ้าเมือง

^{๘๑} พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ, มหัศจรรย์ทางจิต ๒, หน้า ๒๔๙.

^{๘๒} ตำราพิชัยสงคราม ฉบับรัชกาลที่หนึ่ง, (กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๕๗.

ต่างๆ ในสมัยโบราณ ที่เห็นๆ ได้ชัดเจนคือขุนหลวง วัดประดู่หรือขุนหลวงหาวัด วัดพระญาติ มีตำรับลงเครื่องพิไชยสงครามที่ลงให้พระมหากษัตริย์มาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาถึงรัชกาลที่ ๖ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์โดยกำหนดพระเจ้าพิชิตต้องมาจากวัดประดู่ทรงธรรมและไปทำพิธีที่วัดตูม”^{๘๓} ซึ่งมีจุดเด่นของเลขยันต์ของสายภาคกลางคือที่สำคัญดังนี้

๒.๖.๑.๑ นิยมใช้อักษรขอมในการเขียนยันต์ ข้อนี้เป็นอิทธิพลชัดเจนของวัฒนธรรมขอมที่นำเข้ามาในราชสำนักในยุคชนะสงครามจากเมืองพระนคร อักษรขอมถูกเลือกให้เป็นอักษรพระธรรม หรืออักษรที่ใช้รองรับภาษาบาลี เพราะมีอักษรตัวเชิงที่สอดคล้องกับหลักการสังโยคของภาษาบาลี การเรียนภาษาบาลีโดยผ่านอักษรขอมยังเป็นธรรมเนียมมาจนถึงยุคกรุงรัตนโกสินทร์จนกระทั่งสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (สา ปุสฺสเทโว) ได้ทรงคิดวิธีการใช้อักษรไทยในการบันทึกภาษาบาลี ที่ปัจจุบันเรียกกันว่า “บาลีไทย” ในเมื่อเลขยันต์ไทยภาคกลางนิยมเขียนจากอักษรขอมทำให้เกิดข้อสันนิษฐานขึ้นสองข้อคือ ๑.ชนชั้นที่เป็นคนประดิษฐ์เลขยันต์ไทยเป็นหลักคือพระภิกษุ เนื่องจากเป็นชนชั้นที่ใช้ภาษาบาลีและอักษรขอมเป็นหลัก ๒.อักษรขอมใช้รองรับเรื่องราวในพุทธศาสนา การเขียนเลขยันต์ในภาคกลางใช้อักษรขอมบันทึก แสดงว่าเลขยันต์น่าจะเป็นวิธีบันทึกเรื่องราวในศาสนาเช่นกัน (ดูตัวอย่างอักษรขอมในภาคผนวก ก.)

๒.๖.๑.๒ การนำยันต์มาทำเป็นผงพุทธคุณ พบว่าตำราเขียนผงปรากฏในตำราโบราณในภาคกลางเป็นส่วนมาก (ทางใต้มีการเขียนผงในรูปยันต์นะคาบสำเร็จ) การเขียนผงพุทธคุณคือการเอาดินสอพองมาเขียนเลขยันต์ลงในกระดานชนวนแล้วลบเป็นผงออกมาใช้งาน การเขียนผงมี ๒ ลักษณะคือ

๑. เขียนแบบต่อเนื่องเป็นชุดยันต์จะพบได้ในการเขียนผงหลัก ๕ ประการ

๒. ผงเกร็ด (เขียนเป็นยันต์สำเร็จ) แล้วลบเอาผง

ประเภทแรกเขียนต่อเนื่องเป็นชุดยันต์ ดังนั้นผู้วิจัยขอยกตัวอย่างผงพุทธคุณหลัก ๕ ประการ ดังนี้คือ

ก.) ผงปถมัง เป็นการเขียนอักษรนะ ในอักษรขอมที่มีองค์ประกอบครบทั้งห้า คือ พินทุ ทัณฑะ เกทะ อังกุ สิริระ ลบเป็นนะโมพุทธายะ เป็นต้น ไปถึงสุณิพนพาน การเขียนนะเรียกว่าปถมังเพราะเชื่อว่าเป็นอักษรตัวแรกที่เกิดในโลก อันเป็นการฝึกเขียนตัวขอม ที่มีลักษณะการเขียนตามลำดับคือ บนลงล่าง ซ้ายไปขวา เต็มตัวศก อันเป็นลำดับในการเขียนอักษรขอมทั่วไป ผงปถมังเชื่อว่ามีคุณวิเศษรอบด้านโดยเฉพาะทางคงกระพัน

^{๘๓} สัมภาษณ์, ณรงค์ คงสมบูรณ์, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคกลาง, วัดพระญาติการาม ตำบลไผ่ลิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๐.

ข.) **ผงอิระเจ** เป็นการลบผงจากตัวตั้ง “อิทะ อิติ อิติ อัสสา อุทัง อะหัง อัคคัง อะหัง อะหัง อิกัง อัมมะ อัสสา” โดยใช้สูตรไวยากรณ์บาลีตามตำรามูลกัจจายน์ จนเป็นประโยคสำเร็จรูปเป็น “อิระเจตะโสทัฬหังคณหาภิถามะสา” แล้วลบไปตามลำดับถึงสูญพระนิพพาน ผงนี้เชื่อว่ามีคุณวิเศษโดดเด่นไปในทางเสน่ห์ โดยการเขียนผงนี้มีลักษณะเป็นการทบทวนหลักไวยากรณ์แบบมูลกัจจายน์ไปในตัว อนึ่งบทที่ว่า “อิระเจตะโส ทัฬหัง คณหาภิ ถามะสา” เป็นบทที่เป็นอุทาหรณ์ในตำรามูลกัจจายน์ในเรื่องสนธิกณฑ์ที่ ๓^{๘๔}

ค.) **ผงมหาราช** เป็นการเขียนผงนามของมนุษย์ทั้งหลายอันได้แก่ “เจ้า นาง ออ สัพเพชชา พุชชา” จนเป็นองค์มหาราช แล้วลบเข้าสู่สูญนิพพานเป็นนัยยะว่าคนทุกผู้ทุกนามมีนิพพานเป็นที่สุด เชื่อว่าผงนี้มีคุณทางมหานิยมชั้นสูง

ง.) **ผงตรีนิสิงเห** เป็นการเขียนอัตราเลขที่เป็นข้อธรรมให้กลายเป็นอัตราทวาสหรือเลขแม่บท ๑๒ ตัว โดยใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์บวก ลบ คูณ หาร จนเป็นอัตราเลขที่ต้องการก่อนจะลบไปสู่สูญนิพพาน

จ.) **ผงพุทธคุณ** ลบอักขระคาถารัตนะมาลาอันเป็นบทขยายความของบทสรรเสริญพุทธคุณ ตามลำดับจนเข้าสู่สูญนิพพาน

ผงทั้ง ๕ ประการนี้นิยมนำไปสร้างพระพิมพ์ ดังประวัติการสร้างพระสมเด็จวัดระฆังของสมเด็จพระพุฒาจารย์โต พรหมรังสี ก็มีวลสารหลักจากผง ๕ ประการนี้ด้วย นอกจากผง ๕ ประการนี้แล้วยังมีผงอื่นๆ อีกที่มีลักษณะลบบยันต์เป็นชุดยันต์เช่น ผงศีลาธิคุณ ผงปถมังพระเจ้าตรีังไตรภพ ตำราพระสังฆราชสุข ผงพุทธคุณ ๙ ห้อง ตำราหลวงพ่ोजุ้ย วัดลานบุญ ฯลฯ

ประเภทที่ ๒ คือผงเกร็ด (เขียนเป็นยันต์สำเร็จ) แล้วลบเอาผง ผงเกร็ดพบในตำรา มีลักษณะเป็นการเขียนยันต์ตามตำรายันต์หนึ่งแล้วลบเป็นผงนำมาใช้ ส่วนใหญ่จะเป็นยันต์ตัวนะ เช่น นะตลก เมื่อลบแล้วนำมาทำแป้งผัดหน้าของศิลปินเพื่อให้คนดูขบขัน นะห้ามภัย ใช้ผงผสมน้ำอาบแก้ทางคดีความ นะมหาคงคา ลบเอาผงแก้พิษไฟ เป็นต้น

๒.๖.๑.๓ **อักขระพิเศษนะ และอักขระพิเศษเทอะว** ทั้งสองแบบเป็นอักษรประดิษฐ์โดยมีที่มาจากตัว นะ และตัว ะ ให้มีรูปร่างแตกต่างออกไปหลายแบบ ใช้เขียนเป็นตะกรุดบ้าง ทำผงบ้าง ในปัจจุบันนิยมนำไปประกอบรูปภาพในการสักยันต์ (ดูรูปประกอบในภาคผนวก ก.)

^{๘๔} ทองยศ ใจทัศน์, คัมภีร์มูลกัจจายนะ ๙ ผูก แปลยกศัพท์บริบูรณ์, (ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา, ๒๕๓๖), หน้า ๒๗.

๒.๖.๒ เอกลักษณ์ของเลขยันต์ภาคใต้

ความเป็นมาเลขยันต์ภาคใต้ เลขยันต์ภาคใต้ได้รับอิทธิพลหลักจากสำนักวัดเขาอ้อ ซึ่ง “เป็นวัดสำคัญวัดหนึ่งของภาคใต้ที่มีการศึกษาทางไสยศาสตร์ มีการสืบทอดคติความเชื่อและพิธีกรรมทางไสยศาสตร์มาตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน มีชื่อเสียงโด่งดังทางไสยศาสตร์ไปทั่วดินแดนภาคใต้ โดยมีผู้เข้าศึกษาเล่าเรียนทั้งที่เป็นฆราวาสและพระภิกษุสงฆ์จำนวนมากมาย ศิษยานุศิษย์จำนวนมากที่ได้ศึกษาวิชาไสยศาสตร์ติดต่อกันมา และได้นำความรู้ทางไสยศาสตร์ของสำนักวัดเขาอ้อไปใช้ประโยชน์จนความรู้ด้านนี้แพร่กระจายไปทั่วภาคใต้”^{๘๕} และเป็นสำนักที่โดดเด่นในเรื่องไสยศาสตร์ที่สุดในภาคใต้ เดิมวัดเขาอ้อแห่งนี้เป็นสำนักทศปาโมกแบบเดียวกับในประเทศอินเดีย ก่อตั้งขึ้นก่อนปี พ.ศ. ๘๐๐ ผู้ก่อตั้งคือพราหมณ์ผู้ทรงเวทย์^{๘๖} มีผู้พบหนังสือเก่าแก่ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยพาราณสี ประเทศอินเดีย กล่าวถึงวัดเขาอ้อว่า

“พราหมณ์อาจารย์แต่เมืองพาราณสี ขนตำราลงธัญนาวาล่องไปสู่ดินแดนสุวรรณภูมิได้ ประสิทธิ์กำลังคนลงเมืองสะทิงพระ แล้วได้หาที่พำนักบนภูเขาชัยภูมิทำเลดีด้วยมีธรณีต้อง ด้วยพันธมิตรพรหมไนพรที่นำไปด้วย จึงประสิทธิ์สำนักขึ้นมีนามว่าเขาอ้อตักสิลา”^{๘๗}

ลัทธิพราหมณ์เจริญงอกงามได้สืบทอดมาเรื่อยๆ ทั้งพราหมณ์พิธีและพราหมณ์โหราจารย์ ดั้งเดิมทีกของพระยาดำรงราชานุภาพได้นิพนธ์ไว้ในหนังสือนิราศนครวัดมีข้อความว่าพราหมณ์ในกรุงเทพฯ มีสามพวกคือ พราหมณ์พิธีจากเมืองนครศรีธรรมราช พราหมณ์โหราจารย์มาจากพัทลุง พวกพราหมณ์พฤติบาตมาจากกรุงกัมพูชา^{๘๘} พราหมณ์เหล่านี้ได้สืบทอดวิชาในสำนักเขาอ้อมาหลายรุ่นจนกระทั่งถึงยุคสุดท้าย ที่คนนิยมศาสนาพุทธมากกว่า ด้วยความเล็งการณ์ไกล และเสียสายสรพวิชาจึงได้นิมนต์พระสงฆ์จากวัดน้ำเลี้ยวให้มาอยู่ที่วัดเขาอ้อ และมอบสรรพวิชาต่างๆ ให้แก่พระสงฆ์ วัดเขาอ้อจึงกลายเป็นวัดพุทธและสืบทอดวิชาเลขยันต์ต่อมา^{๘๙} คนชั้นนำในสมัยนั้นนิยมส่งลูกหลานมาเรียนสรรพวิชาต่างๆ ที่เขาอ้อ วิชาเลขยันต์เผยแพร่ในภาคใต้ จนเป็นสายหลักและเอกลักษณ์โดดเด่นที่สำคัญของวิชาเลขยันต์ภาคใต้

อ.ประจวบ คงเหลือ นักปราชญ์คนสำคัญที่ได้ศึกษาและรวบรวมตำราเลขยันต์สายเขาอ้อไว้เป็นจำนวนมาก เล่าว่า “เลขยันต์ของภาคใต้ ได้ประดิษฐ์ขึ้น และอิงจากสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่พบในวิธี

^{๘๕} ชัยวุฒิ พิชะกุล, “คติความเชื่อและพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ของวัดเขาอ้อ”, รายงานวิจัย, (สถาบันทักษิณคดีศึกษา: มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๓๙), หน้า ๓.

^{๘๖} เวทย์ วรวิทย์, ลายยันต์ตำรับเขาอ้อ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ร่มฟ้าสาม, ๒๕๕๔), หน้า ๖๕.

^{๘๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒.

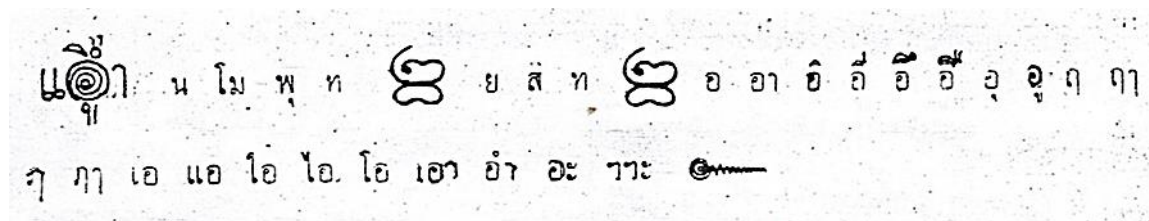
^{๘๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๗.

^{๘๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๖-๔๗.

ชีวิตคนได้ เช่นนำสายน้ำมาสรางเป็นนาคสำเร็จ นำรูปพื้นนามาเป็นตารางยันต์ เพราะถือนานนั้น ทำให้ข้าวดงาม อะไรอยู่ในตารางนาก็จะเติบโตสมบูรณ์ แม้แต่พระพุทธรูปท่านก็ทรงดำริให้นำรูปแบบนามาสรางเป็นจิ๋ว บทธาณอโมต่างๆ มักมาจากการเรียนเสียงจากธรรมชาติ เช่นทารกขย ร้องว่า อออา ทารกหญิงร้องออแอ ใครๆ ได้ยินเสียงเด็กแรกเกิดก็เข้ามาให้ความสนใจ มารักใคร่เมตตา เสือคำรามเป็นเสียง อะอือ ให้สัตว์น้อยใหญ่เกรงกลัว โคร่า (เสียงผา) ร้องว่า ฤา ฤ คางคกร้องระงมว่า นีมี่พื๊ โบรมณาจารย์นำเรื่องธรรมชาติเหล่านี้มาสรางเป็นคาถา และเลขยันต์ ส่วนคำว่า นอโม คือตัวย่อของบทนะโม เป็นคำที่แสดงความนอบน้อมต่อพระพุทธเจ้า เหล่านี้ก่อให้เกิดอัตลักษณ์แก่เลขยันต์สายใต้”^{๙๐} เอกลักษณ์ของเลขยันต์สายใต้ได้แก่

๒.๖.๒.๑ นิยมใช้อักษรไทยในการประกอบเลขยันต์ ความนิยมใช้อักษรไทยและอักษรขอมปะปนกันในการเขียนเลขยันต์สายใต้นั้น อ.ประจวบ คงเหลือ ได้เล่าให้ฟังว่า “หลวงพ่อบานท่านบอกว่าที่ใช้อักษรไทยในการลงยันต์ เพราะพวกเราเป็นคนไทยแล้ว”^{๙๑} ข้อสมมุติฐานดังกล่าวเกี่ยวเนื่องจากประวัติศาสตร์ของดินแดนใต้ ที่ถือเป็นขอบเขตสัมผัสของอาณาจักรอยุธยา ตลอดจนได้ตกอยู่ในอิทธิพลชาติอื่นๆ

๒.๖.๒.๒ นิยมใช้ อักษรเขษุนอโมธงชัย ยันต์ในทางภาคใต้นิยมใช้อักษรเขษุนอโมธงชัย เรียกอีกอย่างว่านอโมประเสริฐ นอโม ๒๙^{๙๒} “พระนอโม” ถูกนำมาใช้ทั่วไปในตำราเลขยันต์ประกอบด้วย นอโมธงชัย

(อ่านว่า “ นอโมพุทธร่อ ธาัยยอ สิทธอหม อะ ออ อี อี อู อู เอโอ โอ เอ้า อำ อะ รือ รือ ลือกลือฯ)

^{๙๐} สัมภาษณ์, ประจวบ คงเหลือ, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคใต้, ๘๓ หมู่ที่ ๒ ตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๐.

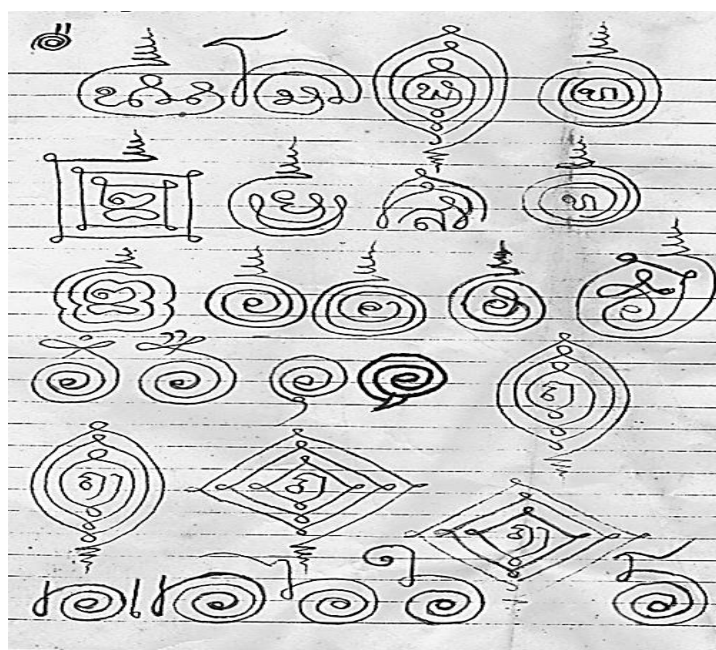
^{๙๑} สัมภาษณ์, ประจวบ คงเหลือ, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคใต้, ๘๓ หมู่ที่ ๒ ตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๙๒} สัมภาษณ์, กิตติพงษ์ สุขรุ่ง, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคใต้, ๘๐. ม.๙ ตำบลปิ่นเต อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง, ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๐.

อักขระชุดนี้นิยมใช้ในสองแบบคือ

๑. นิยมนำอักขระเหล่านี้มาปนกันเพื่อสร้างเป็นพระคาถา และนำไปประกอบยันต์ด้วย เช่น บทคาถานอโมผิตเพือน “พุทท้อสิทท้ออะ”, “ออะอะอะ”, สรรพสิเนหา, “โหอำนาจโณอะอะอะอะ อี อี้อี้อี้อ”, ศัตรูสู้มิได้ “อะอาอะแอ” ใช้สู่ญความ, ให้คนมารักว่า “อ้อ อี นะอา นะอี นะอี อีนะ ทานะ ธมนะ”, จับมือหญิงไม่ร้องว่า “อะอำมิงอย่าอ้อ”, อาจารย์ห้ามศิษย์ว่า อี อะ เอกะ พาหะยอ ฤเอ ออ ๆ อุอุฤฤ ฤภาเอ แอไอโอเออะ ๆ โมฤฯ ธมะ, ทสียอฯ เป็นต้น ถ้าพบคาถาในลักษณะนี้แสดงว่า จากนอโมธงชัย เป็นวิชาสายใต้ อนึ่งธรรมเนียมการร้อง ออ ของโนราห์ ก่อนออกโรงเรียกคนดูนั้นก็มาจากคตินอโม นี้เอง เรียกว่าคาถาเต็กอ่อน โดยเมื่อเต็กร้องออ ผู้ใหญ่ก็จะเกิดความเอ็นดู เป็นเสียงจากธรรมชาติ^{๙๓}

๒. ใช้อักขระนอโมธงชัย ในลักษณะ อักษรแปรรูปออกไปโดยใช้อักษรไทยประกอบ รวมถึงใช้ตัวเลขที่แทนสระตามวิธีแบบจินตามณี (อธิบายเพิ่มเติมในบทที่๓) การแปรรูปนี้ไม่มีลักษณะแน่นอนตายตัวดังรูปตัวอย่างต่อไปนี้

(รูปตัวอย่างการแปรรูปอักขระนอโมธงชัย)

๒.๖.๒.๓ นิยมการเขียนยันต์ลงบนร่างกายประกอบการพาขึ้น การชักยันต์ เป็นการเขียนยันต์ลงบนร่างกายตัวเองโดยใช้ดินสอดำหรือนิ้วมือตัวเองเขียนอักขระตามส่วนต่างๆ ของร่างกาย เช่นการชักยันต์นอโมแขวนคอ ทำโดยเขียนอักขระตัว น. ลงบนบริเวณอกด้านซ้าย และอ้อม

^{๙๓} สัมภาษณ์, กิตติพงษ์ สุขรุ่ง, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคใต้, ๘๐. ม.๙ ตำบลปันแต อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง, ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๐.

ขึ้นมานวรอบลำคอแล้ววกมาเขียนตัว ม.บริเวณอกด้านขวา วนอ้อมลำคออีกรอบ มาเขียนตัว “ธม” บริเวณเหนือสะดือ และเขียนอักขระ “นอม” ที่หน้าผาก เชื่อว่าให้ผลทางด้านความคลาดแคล้ว ปลอดภัยและคงกระพันชาตรี นัยยะของการเขียนยันต์นอมแขวนคอกันนี้ คือการระลึกถึงความนอบ น้อมต่อพระพุทธเจ้า ตามความหมายของบท “นะโมฯ” กิริยาการแขวนคอกันนี้เปรียบเสมือนความ นอบน้อมนั้นย่อมติดตัวไปกับเราทุกที่ (ดูรูปประกอบในภาคผนวก ก.) การพาขึ้นเป็นการเอามือทั้งสอง ครอบร่างกายโดยเริ่มจากเท้าทั้งสองขึ้นมาตามร่างกายส่วนบน มักทำการพาขึ้นหลังจากเสกคาถา หรือชกยันต์ลงบนร่างกายแล้ว ดังวิธีของขุนจำเรณูภักดีทำโดย

“นั่งในท่าชกปลายเท้าเข้าหาตัว เอาฝ่าเท้าชิดกันเหมือนพนมมือ เอาทั้งสองกางแบะ ออก แล้วโน้มตัวไปข้างหน้าเอามือลูบด้านข้างฝ่าเท้า บริกรรมคาถาแล้วลากผ่านขาทั้งสองถึง ตะโพก ชกขึ้นตามสะเอว ขึ้นตามสี่ข้าง ผ่านใต้รักแร้ขึ้นเหนือต้นนม มือทั้งสองจะประสานกัน เหนืออก มือขวาอยู่บนมือซ้าย แล้วลูบขึ้นตามข้อมือไปตามลำแขนถึงบ่า แล้วลากผ่านข้างคอ ใต้หู ขึ้นไปตามขากรรไกรถึงหน้า ฝ่ามือทั้งสองกลับเป็นปรกติลูบขึ้นถึงศีรษะ”^{๙๔}

ก่อนการลูบพาขึ้นจะมีการปลุกตัวเอามือสีกันเอาเท้าสีกัน และเอามือปิดหูปิดตาปิดปาก ขึ้นตอนนี้ อ.ประจวบ ได้อธิบายว่า เป็นการสำรวมอินทรีย์ เพื่อให้จิตเกิดสมาธิในการปลุกเสก สิ่งเหล่านี้แสดงแนวคิดในทางพระพุทธศาสนาในวิชาเลขยันต์สายใต้อย่างชัดเจน

๒.๖.๒.๔ นะคาบ นะคาบ เป็นยันต์ที่มีเอกลักษณ์ไม่เหมือนยันต์ในภาคอื่นคือมี ลักษณะเป็นรูปสัญลักษณ์ที่มีเส้นวนไปมา เชื่อว่าอาจจะมามีที่มาเหมือนนะอักขระพิเศษ ๑๐๘ ของภาค กลาง แม้จะไม่มีรูปแบบองค์ประกอบเป็นท้าวอย่างเหมือนในคัมภีร์ปถมัง กระนั้นบทเสก ยังแสดงให้เห็นว่าความเป็นเป็นนะ เช่นบทเสกนะคาบมือขวา ที่ว่า

“...นะคาบข้างขวา คาบพระพุทธา ... ตายยับเตียนระดาษ.....ซัคนตายวินาศ...นะ คาบข้างขวา”

นะคาบจึงมีที่มาจากปฐมอักขระนอม นะหรือนอ (โม) เป็นเป็นอักขระที่นับถือกันมาก ในทางภาคใต้ เหตุที่เรียกยันต์ชุดนี้ว่า “นะคาบ” อ.กิตติพงษ์ หรือมโนราห์ เฉลิมชัยอธิบายว่า การเขียนนะแบบนี้ต้องใช้วิธีการเสกแบบใช้คาบ กล่าวคือ “คาบคือการกำหนดลม ใช้จิตเพ่งสู่วัตถุ ด้วยสมาธิ” จึงเรียกยันต์ชุดนี้ว่า “นะคาบ” นะคาบพบเห็นในตำราสมุดพับ (บุค) เกี่ยวกับไสยศาสตร์ เช่น นะคาบสำเร็จ นะคาบนิพพาน นะคาบมือขวา นะคาบเหล่านี้ใช้เหมือนตัวยันต์ทั่วไป คือใช้ลง เครื่องราง ตะกรุด ประเจียด ทิดหมอน (พิสมร) และลงผงพุทธคุณ นะคาบมีพุทธคุณหลากหลายตาม

^{๙๔} อนันต์ คุณารักษ์, “ตำราไสยศาสตร์”, (อนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพ พันเอกภักดี ตามสมบัติ, ๒๕๒๐), หน้า ๔๒.

^{๙๕} สัมภาษณ์, ประจวบ คงเหลือ, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคใต้, ๘๓ หมู่ที่ ๒ ตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๐.

ตำรา นะคาบบางตำราให้อธิษฐานใช้ได้ตามปรารถนา บางตัวมีวิธีใช้งานโดยเฉพาะเช่นนะคาบมือขวา ที่กล่าวไปแล้ว นะคาบมือขวา ซ้ายนี้ ใช้เสกมือเสกเท้า เวลาเดินทางเข้าพงดงดอน กันภัยอันตรายทั้งปวง^{๙๖} อักขระชุดนอโมธงชัย หรือนะคาบนี้ เป็นสัญลักษณ์ของความนอบน้อมต่อพระพุทธเจ้ามาจาก “นะโมตัสสะกะคะวะโต” ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น

๒.๖.๓ เอกลักษณ์ของเลขยันต์ภาคอีสาน

จากการศึกษายันต์ในภาคอีสานพบว่า เลขยันต์ในภาคนี้ได้รับอิทธิพลจาก ๓ แหล่ง คือ จากสายวิชาลาว สายวิชาของชนพื้นถิ่นอีสานได้ เช่นเขมร และ สายวิชาภาคกลางดังนี้

● อิทธิพลจากสายวิชาลาว

เนื่องการปกครองสงฆ์อีสานก่อนยุคสงครามเจ้าอนุวงศ์ ขึ้นตรงต่อพระสังฆราชที่นครเวียงจันทน์ ทิศนคติของชาวอีสานส่วนใหญ่ในยุคนั้นนิยมตนเป็นคนลาวคนในถิ่นอีสานเหนือเลยใช้เลขยันต์ตามแบบเวียงจันทน์ เมื่อเสร็จสงครามเจ้าอนุวงศ์ได้มีการกวาดต้อนคนลาวมาอยู่ไทยโดยกระจายตามหลายจังหวัดภาคกลางโดยเฉพาะจังหวัดที่มีคำว่าบุรี เช่น เพชรบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี ต่อมายันต์จันทรปัปพา - สุริยุปปัปพา ตำราลาวเวียงจันทน์ ได้ถูกหลวงปู่บุญ นาวารัตน์ วัดศิระชะทอง นำมาลงกะลามะพร้าวตาเดียวจนเป็นเครื่องรางยอดนิยมของไทยในปัจจุบัน ซึ่งตำราจันทรปัปพาและสุริยุปปัปพา เป็นยันต์ที่นิยมกันมากในสายล้านช้างและล้านนา น่าจะสัมพันธ์กับบทสัมภาษณ์ อ.เกรียงไกร บุญทะนา ที่ว่า “พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชกลับไปครองแผ่นดินลาวได้นำตำราจากเชียงใหม่ลงไปด้วย”^{๙๗}

นอกจากอิทธิพลล้านนาแล้ว ในหอสมุดแห่งชาติได้พบตำราสมิงทอگوی (ชาวมอญ) บันทึกรวบรวมด้วยอักษรธรรมลาวด้วยสายวิชาเวียงจันทน์มีสำนักที่โดดเด่นสองแห่งคือวิชาสายมูลเดิม (มูลกัจจายน์) โดยพ่อแม่อุ่น วัดพระธาตุหลวงใต้ ที่สอนวิชาบาลีแบบมูลกัจจายน์ ต่อมาสายนี้แพร่เข้ายังไทยแถบจังหวัดหนองคาย อีกสำนักหนึ่งคือสำนักวัดพระบาทโพธิ์สน เป็นวัดที่หลวงปู่ศรีทวด สุวรรณมาโจได้ก่อตั้งขึ้น สายนี้เผยแพร่อยู่ในจังหวัดหนองคาย บึงกาฬ นครพนม ในสายจังหวัดอุบลนี้ พระบุญยังให้สัมภาษณ์ว่าในยุคสงครามเจ้าอนุวงศ์นักปราชญ์ได้ขนตำราสมุดใบลาน ขึ้นช้าง ๗ เชือก ขนตำรามาไว้ที่เมืองอุบล^{๙๘} หลวงปู่สำเร็จลุน ชาวจังหวัดอุบลได้ตั้งสำนักที่บ้านเวินชัย ที่เมืองจำปาสัก ท่านมี

^{๙๖} สัมภาษณ์, กิตติพงษ์ สุขรุ่ง, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคใต้, ๘๐. ม.๙ ตำบลปิ่นเต อำเภอกว๊านงูน จังหวัดพัทลุง, ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๙๗} สัมภาษณ์, เกรียงไกร บุญทะนา, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ, ตำบลหางดง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่, ๒๐ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๙๘} สัมภาษณ์, พระบุญยัง อัครธัมโม, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคอีสาน, วัดพระอินทร์แตง บ้านเดื่อ อำเภอมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

ศิษย์ทั้งคนไทยและลาวสายนี้เผยแพร่หลักที่จังหวัดอุบล และอีสานใต้อย่างไรก็ดีช่วงระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๔๔ - ๒๔๔๕ เกิดกบฏผู้มีบุญในภาคอีสาน มีการปลุกกระดมมวลชนของฝ่ายผู้มีบุญโดยการแพร่จดหมายลายแทงในรูปสมุดใบลาน เมื่อกองทัพสยามนำโดยกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์นำกองทหารมาปราบ สมุดก้อมใบลานบันทึกตำราเลขยันต์พลอยโดนทำลายไปด้วย

- อิทธิพลจากสายวิชาของชนพื้นถิ่น

อิทธิพลสายวิชาของชนพื้นถิ่นมีอยู่หลายกลุ่มด้วยกัน เช่นเขมร กูย ในจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ ชาวเยอร์ ในจังหวัดศรีสะเกษ ชนพื้นถิ่นเหล่านี้ล้วนนิยมไสยศาสตร์เลขยันต์มาแต่เดิม ในสายเขมรใช้อักษรขอมในการบันทึกตำราแต่ทรงของอักขระแตกต่างไปจากอักษรขอมภาคกลาง ประมาณยุครัชกาลที่ ๕ มี ๒ สำนักที่ได้เผยแพร่มาอยู่ในแถบนี้คือ สำนักของสมเด็จพระมหาสุเมธาธิบดี (หลวงปู่จวนนารถ โชติญาโณ) พระสังฆราชเขมร วัดอุณาโลมวนาราม กรุงเทพมหานครและสายของท่านสิวลี ในสายวิชาชาวกูยเป็นวิชาที่ปิดลับเฉพาะในกลุ่มตนมีพระเกจิที่นำวิชากูยมาใช้จนโด่งดังคือหลวงปู่มม อินทปัญญา วัดประสาทเยอร์^{๙๙}

- อิทธิพลจากสายวิชาของยันต์ภาคกลาง

อิทธิพลของยันต์ภาคกลางจะแพร่มาทางพระสงฆ์ที่ได้รับการศึกษาอย่างเป็นทางการ เพราะการศึกษาตามระบบนั้นออกแบบโดยส่วนกลาง จึงพบตำราที่บันทึกด้วยสมุดข่อยใช้อักษรขอมปนไทยในการจารึกรูปยันต์อันเป็นเอกลักษณ์ของตำราภาคกลาง ตัวอย่างเช่น ตำราสมุดข่อยของหลวงพ่อทอง วัดโนนยาง จ.อุดรธานี ตำราปถมัง (แบบขรัวคลุ่มโปง) ที่ตกทอดมายัง พระครูสีหราช อ.พยัคฆ์ภูมิพิสัย อิทธิพลสายวิชาเลขยันต์เหล่านี้ทำให้เกิดวิชาเลขยันต์ในสายอีสาน จากการศึกษาพบว่าเลขยันต์ภาคอีสานมีจุดเด่นคือ

๒.๖.๓.๑ เลขยันต์สายอีสานนิยมเขียนด้วยอักษรธรรมอีสาน ชาวอีสานใช้อักษรสองแบบคืออักษรไทยน้อยและอักษรธรรมที่เรียกว่า อักษรธรรมเพราะตัวอักษรชนิดนี้ใช้บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับธรรมคำสอน และมีอักษรตัวเชิงใช้รองรับการสียงโยคแบบบาลี ในขณะที่อักษรไทยน้อยใช้บันทึกเรื่องราววรรณกรรมประโลมโลกเนื่อง จากอักษรธรรมใช้รองรับภาษาบาลี อักษรธรรมจึงถูกใช้เขียนอักขระเลขยันต์ (ดูตัวอย่างอักษรธรรมอีสานในภาคผนวก ก)

๒.๖.๓.๒ นิยมบันทึกเลขยันต์ในสมุดใบลาน ใบลานนั้นอาจจะเป็นวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่นและมีอายุการใช้งานที่ยาวนานพอสมควรชาวอีสานจึงนำใบลานมาเขียนบันทึกเรื่องราวต่างๆ โดยใช้เหล็กจารจารข้อความต่างๆ ลงไปแล้วฉีกด้วยหมึกก่อนจะลบออกให้อักษรเห็นชัดเจนขึ้น จากนั้นก็เจาะรูเพื่อร้อยสายสนอง ขนาดของสมุดใบลานมีต่างขนาดกันออกไป หากเป็นใบลานขนาด

^{๙๙} สัมภาษณ์, วราวุธ อุสาห์ดี, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคอีสาน, บ้านปราสาทเบง ตำบลกาบเชิง อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

ยาว จะเป็นพวกคำสวดหรือคำเทศน์ต่างๆ หากเป็นการจดบันทึกวิชาการขนาดจะสั้นลงมาจากขนาดศอกถึงคืบ

๒.๖.๓.๓ เลขยันต์ที่พบส่วนใหญ่ในภาคอีสานมักลงเป็นอักขระมากกว่ารูปยันต์
อ.คมเดช โพนเงิน ให้ความเห็นว่าคงเป็นเพราะทางอีสานนิยมบันทึกวิชาไว้ในสมุดใบลาน ซึ่งมีหน้า
ลานแคบและเป็นชิ้นๆ แยกจากกัน จึงไม่สะดวกที่จะบันทึกรูปยันต์ให้คงตามกินพื้นที่ใบลานมากได้^{๑๐๐}
ดังนั้นจึงเห็นตำราหลายเล่มที่เขียนเนื้อคาถาไว้ แต่บอกให้เขียนรูปประกอบเอาเองเช่น คาถาพระนาค
เสน ที่ตำราให้เขียนรูปนกกาเพิ่มในตะกรุด^{๑๐๑} คาถาพระมหากัจจายนที่ตำราให้เขียนรูปนาง
วิชาสา^{๑๐๒} คาถาแม่ยักษ์ให้เขียนรูปขุนทิง^{๑๐๓} เป็นต้น

๒.๖.๓.๔ การใช้เลขยันต์และตัวอักขระมาประกอบการลงน้ำมันงา การใช้เลข
ยันต์ในสายวิชาอีสานการนำอักขระมาประกอบการลงน้ำมันงา โดยอาจารย์ผู้ลงอักขระ จะเอาหลัก
จารที่แหลมคม เขียนกรีดบนหลังหรือผิวหนังบริเวณอื่นของร่างกาย เช่น ไหล่ หน้าอก ท้ายทอย แขน
ขาของลูกศิษย์ จนหลักจารบาดลงบนผิวหนังบางที่มีแผลเลือดไหล จากนั้นอาจารย์ผู้ทำจะเอา
น้ำมันงาปลุกเสกมาทาที่แผล หรือชะโลมตามร่างกาย โดยเชื่อว่าจะทำให้เกิดอิทธิคุณทางด้านคุ้มกัน
ตัว อาจเป็นคงกระพันและมหาอุด จากการสำรวจบันทึกตำราพบว่ามิใช่ชาลงอักขระด้วยหลักจารอยู่
หลายแบบมีทั้งแบบเป็นรูปยันต์เช่นยันต์หัวใจกรณีสี่ของสายพระบาทโพชนันในลาวที่มีการเผยแพร่ใน
อีสานเหนือ แต่ส่วนมากพบว่าเป็นการลงด้วยตัวอักขระ

๒.๖.๓.๕ เครื่องรางที่มีเอกลักษณ์คือสมุดก้อมที่เขียนเลขยันต์ถูกใช้เป็น
เครื่องรางนำพกดัตถ์ ก้อมในภาษาถิ่นหมายถึงขนาดสั้น สมุดก้อมคือสมุดใบลานขนาดเล็กสะดวก
ในการพกพา อ.ประมงค์ วงษ์ตาแพง เล่าให้ฟังว่าในสมัยสงครามลาว คนที่มีส่วนในสงครามมักพก
สมุดก้อมติดตัวไปด้วย ก็เล่ากันว่าตลาดแคล้วปลอดภัยดี^{๑๐๔}

๒.๖.๓.๖ ทางอีสานนิยมใช้อักขระชุดธาตุ คือ “นะมะพะทะฯ และธาตุแก้วคือ
“นะมะอะอุ” เพื่อมาประกอบการเขียนเป็นเลขยันต์เพราะอักขระเหล่านี้มาจากวิชากรรมฐานธาตุที่

^{๑๐๐} สัมภาษณ์, คมเดช โพนเงิน, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคอีสาน, ตำบลปะหลาน อำเภอยักษ์ภูมิพิสัย
จังหวัดมหาสารคาม, ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๑๐๑} ปรีชา พิณทอง, มนต์โบราณอีสาน เล่ม ๑, (อุบลราชธานี: สำนักพิมพ์ศิริธรรมอ็อพเซท, ๒๕๒๓),
หน้า ๔๔๔.

^{๑๐๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๔.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์, คมเดช โพนเงิน, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคอีสาน, ตำบลปะหลาน อำเภอยักษ์ภูมิพิสัย
จังหวัดมหาสารคาม, ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์, ประมงค์ วงษ์ตาแพง, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคอีสาน, คุ่มวัดธาตุ ตำบลในเมือง อำเภอ
เมือง จังหวัดหนองคาย, ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๐.

เผยแพร่อยู่มากในภูมิภาคนี้ ภาคอีสานไม่นิยมเขียนผงทั้งในทางปฏิบัติ แต่ในทางตำราสำรวจพบตำราผงอิฐเจ ปถมัง ผงรัตนมาลาบ้าง ซึ่งมีความชัดเจนว่าตำรามาจากภาคกลาง อย่างไรก็ตามการเขียนผง โดยประกอบอักขระธาตุ เขียนสลับไปมาด้วยเช่นกันเรียกว่า “ผงโสฬสธาตุ” ในสายหลวงปู่ศรีทวด^{๑๐๕}

๒.๖.๔ เอกลักษณ์ของเลขยันต์ภาคเหนือ

อาณาจักรล้านนาเป็นอาณาจักรสำคัญในภาคเหนือของไทย ก่อตั้งโดยพ่อขุนเม็งรายมหาราช ในปี พ.ศ. ๑๘๓๔ ทรงสร้างเมืองเชียงใหม่ที่เชิงดอยสุเทพถึงปี พ.ศ. ๑๘๓๘ ก็แล้วเสร็จได้เชิญพ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระเจ้าแผ่นดินสุโขทัย พญาเจ้าเมืองธรรมมิกราช พระเจ้าแผ่นดินแคว้นพะเยา มาช่วยกันขนานนามเมืองใหม่ว่า “นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่” กษัตริย์ราชวงศ์มังรายปกครองล้านนาโดยตลอด จนถึงยุคเสื่อมในปลายสมัยราชวงศ์มังราย นับตั้งแต่พระยาเกศเชษฐา ราชชั้นครองราชย์ในปี พ.ศ. ๒๐๖๘ จนกระทั่งตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าใน พ.ศ. ๒๑๐๑ ล้านนาอยู่ในปกครองของพม่าตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๑๐๑ – ๒๓๑๗ เป็นเวลา ๒๑๖ ปี จนกระทั่งถึงยุคธนบุรี พระเจ้าตากสิน สนับสนุนให้พระยาจำบ้านครองเมืองเชียงใหม่ ในนามราชวงศ์ทิพย์จักร ยุคแรกล้านนาได้รับสืบทอดพระพุทธศาสนาต่อมาจากหริภุญชัย ที่ได้รับเอาพระศาสนาจากพระนิกายอารี ที่ถูกพระเจ้าอนุรุทธขับให้ออกจากพม่า ในช่วงปี ๑๕๖๐ - ๑๕๖๙ และคณะสงฆ์มหานิกายลพบุรีเดิมที่พระนางจามเทวีนำขึ้นมาจากละโว้^{๑๐๖}

ในสมัยพญาเกือนาธรรมมิกราช กษัตริย์องค์ที่ ๖ ในราชวงศ์เม็งราย (ครองราชย์ระหว่างพ.ศ. ๑๘๙๘ - ๑๙๒๘) มีศรัทธาในศาสนาพุทธอย่างแรงกล้า โปรดให้อาราธนาพระสุมนเถระจากกรุงสุโขทัย มาประดิษฐานพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ (แบบรามัญ) ในล้านนา โดยสร้างวัดสวนดอกเพื่อเป็นสถานที่เผยแพร่ศาสนา จึงเรียกพระสงฆ์คณะนี้ว่านิกายสวนดอก

ในสมัยพญาสามฝั่งแกน พ.ศ. ๑๙๔๕ – ๑๙๘๔ ภิคุชาวเชียงใหม่ ๒๕ รูป มีพระธรรมคัมภีระและพระมหาเมธังกร เป็นต้น เดินทางไปศึกษาธรรมวินัยที่ลังกาแล้วกลับมาเผยแพร่ศาสนาในปี ๑๙๗๕ ชื่อว่า “นิกายป่าแดง” หรือ “นิกายสิงหลใหม่”

ในสมัยพระเจ้าติโลกราช กษัตริย์องค์ที่ ๙ ในราชวงศ์เม็งราย (พ.ศ. ๑๙๘๕ – ๒๐๓๐) ทรงอุปถัมภ์การสังคายนา พระไตรปิฎกครั้งที่ ๘ ของโลก ณ วัดเจ็ดยอด อ.เมืองเชียงใหม่ ในปี พ.ศ.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์, คมเดช โพนเงิน, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคอีสาน, ตำบลปะหลาน อำเภอพยัคฆ์ภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม, ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๑๐๖} พระพิณพูล สุวณฺฐโรโป (รูปทอง), การศึกษาหลักพุทธธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา: กรณีศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตยวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๒๔.

๒๐๒๐ และได้ให้ความสนับสุนนพระสงฆ์ในนิกายป่าแดง ในปัซสาขานานอริยวงศ์ วัดหนองเงือกเล่าว่า พระเชยยมังคละเถร แห่งนิกายป่าแดงได้สอนคาถาชุดจุททสคาถาให้แก่พระยาติโลกราชไว้ท่องบ่นศึกษา รวมถึงนับถือในพระยันต์ในชุดจุททสคาถานี้ด้วย^{๑๐๗}

ในสมัยพระเจ้าศิริธรรมจักรพรรดิ (พญาแก้ว, พระเมืองแก้ว) เป็นกษัตริย์พระองค์ที่ ๑๑ ในราชวงศ์เม็งรายทรงครองราชย์ใน พ.ศ. ๒๐๓๘ – ๒๐๖๘ ถือเป็นยุคที่เจริญมากในทางศาสนาของล้านนา มีเรื่องเล่าว่าพระเมืองแก้วท่านสนใจในวิชาไสยศาสตร์อาคม จนปรากฏเทียนบูชาลดเคราะห์ตำราหนึ่งตกทอดมาเรียกว่า “เทียนพระเมืองแก้วไม่เสียเมือง”^{๑๐๘}

พระพิฆณุพล สุวรรณรูปโป แสดงทัศนะว่า ยันต์สายล้านนาคงจะสืบทอดมาจากไสยศาสตร์สายมอญพม่าเป็นหลัก เพราะชนชาติในดินแดนเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนาน ในแง่ประวัติศาสตร์ ศาสนาและวัฒนธรรม^{๑๐๙} นอกจากนั้นยันต์ล้านนาคงจะได้รับอิทธิพลจากชนพื้นถิ่นอีกเช่นไทยลื้อ ไทยใหญ่ ไทยจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคเก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง หรือยุคฟื้นฟูเชียงใหม่โดยพญากาวิละได้ออกรวบรวมนักคนในเมืองหลายกลุ่มให้กลับมาอยู่เชียงใหม่อันประกอบด้วยชนหลายกลุ่ม มีไทยใหญ่ ไทยจีน ไทยลื้อด้วยเป็นต้น มีคำกล่าวจากเจ้าส่วยต่อวิชา วัดกองมูคำเชียงใหม่ ว่า “คาถายวน ยาไต อังมาน”^{๑๑๐} อันเป็นการแสดงถึงค่านิยมว่า คาถา (เก่ง) นั้นต้องคนยวน (ล้านนา) คนไตเก่งยา คนพม่าเก่งอาจ (ยันต์) ในเรื่องอิทธิพลของยันต์พม่าต่อเลขยันต์ล้านนาคงมีในตำรายันต์กล่าวว่า สมัยหนึ่งเจ้าราชครูแห่งเมืองอังวะได้มอบตำรายันต์เทียนสามเล่มให้แก่ราชครูวัดสวนดอก คือเทียนมหารัตนเจี๊ยม มหารัตนเจี๊ยมอันอ่อง พระอุดร ชินวงศ์ กล่าวถึงจุดเด่นของยันต์ล้านนาว่า “ยันต์ล้านนามีความหลากหลาย ทั้งรูปแบบยันต์ แนวคิดในการผูกยันต์ และแฝงด้วยแนวคิดทางพุทธศาสนา”^{๑๑๑}

^{๑๐๗} พระจุฑาพล จิตตสัโร และพระศุภชัย ชยสุโก, “ปัซสาขานานอริยวงศ์วัดหนองเงือก”, ใน พระคาถาปโชตา: มন্ত্রาประจำองค์ของพระญาติโลกราช, ๒๕๕๔, (อัตถ์สำเนา), หน้า ๗.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์, พระอุดร ชินวงศ์, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ, วัดพระยาวัด อำเภอเมือง จังหวัดน่าน, ๒๐ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๑๐๙} พระพิฆณุพล สุวรรณรูปโป (รูปทอง), การศึกษาหลักพุทธธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา: กรณีศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๒๔.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์, พระศุภชัย ชยสุโก, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ, วัดบุปผาราม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๘ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์, พระอุดร ชินวงศ์, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ, วัดพระยาวัด อำเภอเมือง จังหวัดน่าน, ๒๐ เมษายน ๒๕๖๐.

๒.๖.๔.๑ เลขยันต์สายล่านานานิยมลงด้วยอักษรธรรมล่านนา ในพื้นที่ล่านนาแต่เดิมมีการใช้อักษรอยู่สามแบบคือ อักษรไทנית (ขอมเมือง) นิยมใช้บันทึกกวีนิพนธ์ประเภทโคลงอักษรฝักขาม คืออักษรที่ปรับปรุงมาจากอักษรสุโขทัย มักพบในศิลาจารึก อักษรธรรมล่านนา หรือตัวเมือง อักษรเมือง นิยมใช้จารึกัมภีร์พุทธศาสนา^{๑๑๒} (ดูภาพประกอบอักษรธรรมล่านนาในภาคผนวก ก.

๒.๖.๔.๒ เลขยันต์กลุ่มที่พบหนาแน่นที่สุดในตำราสายล่านนาคือ “ยันต์เทียน” จากการศึกษาเลขยันต์ในเอกสารพวกปี่สาหรือสมุดบันทึกตำราเลขยันต์ในทางล่านนา พบว่ายันต์ส่วนใหญ่เป็นยันต์เทียนที่ใช้ทำเทียน “บูชา” เพื่อจุดบูชาแก่พระพุทธรูป^{๑๑๓} หรือจุดในลักษณะอื่นเพื่อให้เกิดผลทางไสยศาสตร์แก่ผู้จุด เช่น จุดแล้วจะเกิดลาภ ขายของดี มีคนรัก พันศติความ เป็นต้น พระพิฆณูพล สุวณฺณรูป ได้ให้คำนิยาม “ยันต์เทียน” ว่าหมายถึง การเขียนรูปต่างๆ ทั้งที่เป็นลายเส้น อักษร ตัวเลข หรือภาพสัญลักษณ์ลงบนแผ่นกระดาษแล้วนำไปม้วนทับด้วยขี้ผึ้งเป็นเล่มเทียนมีการปลุกเสกด้วยคาถาต่างๆ ตามพิธีกรรมเพื่อนำไปจุดบูชาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ความเชื่อเรื่องการจุดเทียนบูชานี้เป็นของคู่มาอยู่กับสังคมล่านนา หากมีความรู้สึกไม่สบายใจอยากหาที่พึ่งทางใจคนก็มักจะไปขอให้ผู้มีความรู้เช่น ตูเจ้า (คำเรียกพระสงฆ์ล่านนา) หรือพ่อหนานผู้มีความรู้ทำเทียนบูชาให้จุดไหว้พระ การจุดเทียนที่ตำราส่วนใหญ่ให้จุดบูชาพระพุทธรูปเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชาวล่านนาผูกพันกับวัดและศาสนา^{๑๑๔} และเป็นโอกาสให้ผู้เรียนอักษรล่านนาได้มีโอกาสใช้ความรู้ในชีวิตประจำวัน เป็นการกระตุ้นให้สืบทอดความรู้เรื่องอักษรโบราณ

๒.๖.๔.๓ พบยันต์สักจำนวนมากในตำราพับสาล่านนา พบว่าความนิยมสักยันต์ได้แพร่จากชนชาติใกล้เคียงมาสู่ล่านนาก่อนจะมานิยมในภาคกลาง จึงไม่พบยันต์สักแบบดั้งเดิมในตำราสมุดไทยภาคกลาง ในทางตรงข้ามกลับพบยันต์สักจำนวนมากในพับสาเลขยันต์ล่านนา เกรียงไกร บุญทะนา ให้ความเห็นว่า “ยันต์สักล่านนามีหลากหลายมากในพับสาจนดูแล้วแทบไม่ซ้ำกันเลย”^{๑๑๕}

^{๑๑๒} เพชรยุพา บุณย์ศิริจรรฐ, มนต์คาถาอภิมหาศักดิ์สิทธิ์, พิมพ์ครั้งที่๒, (กรุงเทพมหานคร: ณ เพชรสำนักพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๒๓๕.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์, อิศรานันท์ แก้วพรหม, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ, ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน, ๒๒ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์, ปริญญา ณ เชียงใหม่, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ, ๒๑๖ ราชภาคนิย ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, ๒๒ เมษายน ๒๕๕๙.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์, เกรียงไกร บุญทะนา, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ, ตำบลหางดง อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่, ๒๐ เมษายน ๒๕๖๐.

๒.๖.๔.๔ พบผ้ายันต์ขนาดใหญ่อยู่หลายแบบ ผ้ายันต์ดังกล่าวมีขนาดใหญ่กว่าขนาดผ้ายันต์ปรกติทุกภาค พบว่ามีตำราในการสร้างผ้ายันต์เหล่านี้อย่างพิสดาร (โดยละเอียด) ตามที่พระศุภชัย ชยสุโก ได้เขียนไว้ว่า “เลขยันต์ขนาดใหญ่ มีตำราประกอบเฉพาะได้แก่ ๑) ยันต์พระสีหิงค์ ๒) ยันต์มหาสะทูป ๓) ยันต์โฆชะตา ๔) ยันต์ยักข์ถืดดอกบัว (พระควมทั้ง ๙) ๕) ยันต์นาคบัวงา ๖) ยันต์ตัวเพ็ง-ตัวชน เป็นต้น”^{๑๑๖} ยกตัวอย่างเช่น ผ้ายันต์พระสีหิงค์หลวงที่จำหน่ายในวัดพระสีหิงค์ จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อปี ๒๕๕๘ มีขนาดใหญ่ถึง ๑๒๐ ซม. คูณ ๙๐ ซม. จึงทำให้ผ้ายันต์พระสีหิงค์ หรือผ้ายันต์พระสิงห์นี้เป็นผ้ายันต์ที่เด่นมาก เพราะมีขนาดใหญ่และวาดรูปลงสีอย่างสวยงาม ผ้ายันต์นี้วาดขึ้นตามนัยแห่งคัมภีร์ตรีนิสิงเห ต่อมานักวิชาการไทยค้นพบภาพวาดลักษณะยันต์พระสีหิงค์ที่ถ้ำเมืองม่อนยั่ว ประเทศเมียนมา และกำลังทำวิจัยเรื่องนี้ ภาพวาดยันต์พระสีหิงค์คงมีความสำคัญมากทีเดียว

การเขียนผ้ายันต์พระสีหิงค์ มีขั้นตอนที่ละเอียดมาก ดังที่ ผ.ศ.วิลักษณ์ ศรีป่าซาง ได้อธิบายว่า “ผ้ายันต์สีหิงค์หลวง หรือที่เรียกสั้นๆ ว่า ยันต์พระสิงค์ นับเป็นผ้ายันต์ชิ้นเอกของล้านนา ลักษณะเป็นผืนผ้าขนาดใหญ่ บรรจุรูปภาพและอักขระยันต์เต็มผืน เท่าที่พบส่วนมากจะลงสีหลากหลายสีงดงามไร้ตำหนิ เป็นผ้ายันต์หายากพบน้อยมาก เมื่อเทียบกับผ้ายันต์รูปแบบอื่น” พระครูศรีเลา เกษพรหม กล่าวถึงผ้ายันต์สีหิงค์หลวงว่า เป็นงานศิลปะจากความเชื่อ มีเอกสารการสร้างกำกับอย่างละเอียด แต่เดิมนั้นชนล้านนาไม่นิยมนำพระพุทธรูปเข้าบ้าน สิ่งที่ทำมาแทนพระพุทธรูปคือ รูปแต้มพระพุทธรูปสีหิงค์บนผืนผ้าพร้อมพุทธสาวก พระอรหันต์ ทิพย์เทพเทวา และเหล่าสัตว์วิเศษนานา ลงอักขระอันเกี่ยวข้องกำกับอย่างแม่นยำ กล่าวถึงผู้สร้างนอกจากจะเป็นมหาสังฆะแล้ว ผู้คงแก่เรียน พ่อหนาน ปู่อาจารย์หรือไม่กี่จิตรกรเอก ร่วมกันตั้งใจรังสรรค์งานอันแสนวิเศษอย่างพิถีพิถัน นับตั้งแต่การเตรียมผ้า สาวฝ้าย ปั่น ฟั่น ทอ ด้วยมีนางพรหมจารีจัดเตรียมทำสี การวาดรูป การลงอักขระ กิจกรรมทั้งหมดนั้นต้องลงในพระอุโบสถ กล่าวสำหรับการเตรียมสีต้องสอดคล้องในแต่ละวันพร้อมพิธีกรรมประกอบ ดังขอยกอย่างการเตรียมสี เป็นดังนี้

วันอาทิตย์ ให้บดชาดให้ละเอียดในขณะที่บดให้หันหน้าไปทางทิศตะวันออก บดแล้วละลายน้ำผสมกับยางไม้ สะเดาอย่าให้เหลวหรือข้นเกินไป ตั้งไว้ในที่อันควร จัดหาดอกไม้แดง ธูปเทียนบูชาสีนั้น ส่วนวันอื่นๆ เป็นไปตามนี้

วันจันทร์ บดหธา.. ตอนบดให้หันหน้าไปทางทิศตะวันตก บูชาด้วยดอกไม้สีเหลือง

วันอังคาร บดหมึกสีดำ.. หันหน้าไปทางทิศเหนือ บูชาด้วยดอกไม้สีดำ

วันพุธ บดดินสี... หันหน้าไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ บูชาด้วยดอกไม้สีขาว

^{๑๑๖} พระ ศุภชัย ชยสุโก, มนตราจากผ้ายันต์, (เชียงใหม่: วัดบุพผาราม, ๒๕๕๙), (อัคราณา), หน้า ๑๔.

วันพฤหัสบดี บดยอดใบตอง... จะได้สีเขียว หั่นหน้าไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ บูชาด้วยดอกไม้สีเขียว

วันศุกร์ บดหอมได้สีน้ำเงิน.. หั่นหน้าไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ บูชาด้วยดอกไม้สีเหลือง

วันเสาร์ บดครั้ง.. หั่นหน้าไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ บูชาด้วยดอกไม้สีแดงกำ

จากนั้นต้องหาฤกษ์ยามยามดีก่อนลงมือเขียน ผู้สร้างต้องชำระร่างกายชำระจิตใจให้สะอาด เมื่อจะแต้มเรื่องใดต้องให้สอดคล้องกัน ๓ อย่าง คือ ตำแหน่งบนผืนผ้า วันและยาม และรูปภาพที่ปรากฏ ซึ่งแต่ละภาพต้องแม่นยำพระคาถาที่ลงตามช่องนั้นๆ ความที่ผ้ายันต์พระสังคีตสร้างยาก คือละเอียดบิบบ่อยผืนใหญ่ มีขนบการสร้างทำให้ขั้นตอนการปลูกเสกซับซ้อนตาม รวมทั้งเครื่องประกอบพิธีไม่มากนักน้อยกว่าการสร้างพระพุทธรูปด้วยโลหะ กล่าวถึงประโยชน์ช่องใช้หรือฤทธิ์ของผ้ายันต์เชื่อกันว่าใช้ได้พันช่อง คือเป็นคุณใหญ่หลวงในทุกๆ ด้าน

ผ้ายันต์พระสังคีตเท่าที่พบมีหลากหลายสัณฐานและมาจากหลายแหล่งเช่น ลงอักขระอย่างไทใหญ่อย่างพม่า มีทั้งเขียนใหม่และเป็นของโบราณ แต่ส่วนมากของโบราณจะลงอักขระและภาพประกอบเป็นอักษรล้านนาของกลุ่มไทวน บางผืนงดงามวิจิตร บางผืนก็เรียบง่ายไม่ลงสีและส่วนมากอีกเช่นกัน คนจากต่างวัฒนธรรมเป็นผู้ครอบครอง (ด้วยราคาสูง) ในการแต้มรูปและลงอักขระอย่างโบราณ ชั้นแรกลงรูปพระพุทธรูปใจกลางวงกลมบนแผ่นผ้าเป็นวงที่ ๑ ต่อมาลงอักขระวงที่ ๒ และวงที่ ๓ วงที่ ๔ ลงรูปพระพุทธรูปสาวกพระอรหันต์ วงที่ ๕ ลงอักขระ วงที่ ๖ รูปสัตว์ต่างๆ อย่างช้าง ม้า สิงห์ และเหล่าอารักษ์พิทักษ์รักษา วงที่ ๗ สุดท้าย เป็นอักขระและบางผืนจะลงท้าวทั้ง ๔ หรือลงตารางยันต์ ๔ มุมของผืนผ้า ทั้งนี้จำนวนวงกลมและรูปแบบแต้มต่างๆ อาจแตกต่างกันบ้างตามแต่ละสกุลช่าง”^{๑๑๗}

จะเห็นได้ว่าผ้ายันต์พระสังคีตมีกรรมวิธีการสร้างซับซ้อน มีบันทึกตำราสร้างชัดเจนและถือว่าเป็นผ้ายันต์ตามตำราที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย (ดูรูปประกอบผ้ายันต์พระสังคีตหลวงและมหาสถูปในภาคผนวก ก.)

๒.๗ ขั้นตอนการเขียนเลขยันต์ไทย

ยันต์เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ใช้ในวิชาไสยศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นชาติใดภาษาใดที่นับถือความหลังของเวทย์มนต์คาถา ต่างก็บัญญัติยันต์ขึ้นไว้ตามรูปอักขระนิยมของชนชาติภาษานั้น เฉพาะยันต์ที่ใช้กันอยู่ในสายวิชาไสยศาสตร์ของไทยเรานี้ ตามมตินิยมของท่านโบราณจารย์ท่านถือว่าเส้นยันต์นั้นเปรียบเสมือนสายรกของพระพุทธเจ้าและถ้าเป็นยันต์กลมท่านก็ถือเป็นความหมายว่าเป็นพระ

^{๑๑๗} วิไลลักษณ์ ศรีป่าซาง, คงข้ามหลังเครื่องรางล้านนา, หน้า ๗๖.

พัคตร์ของพระพุทธเจ้าหรือเป็นพระพัคตร์ของพรหมยันต์ ที่ลากเป็นรูปสามเหลี่ยมนั้นหมายถึงพระรัตนตรัยคือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ หรือพระผู้เป็นเจ้าทั้ง ๓ ได้แก่ พระอิศวร พระพรหม พระนารายณ์ ยันต์ที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมนี้ท่านก็หมายถึงธาตุทั้ง ๔ หรือจตุราริยสัจ ๔ ที่พระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสรู้ ยันต์บางชนิดทำเป็นรูปเทวดา รูปมนุษย์ รูปสัตว์ต่างๆ มีหนุมาน เป็นต้น และยังมีรูปต่างๆ อีกมากมายอันล้นมาแล้วแต่เดิมของเกจิอาจารย์ท่านต่างๆ แต่เกื่อก่อนที่ท่านได้บัญญัติขึ้นตามความหมายและความต้องการ

ในการที่จะลงยันต์นั้นเมื่อเวลาจะกระทำก็ต้องสำรวมจิตให้เป็นสมาธิแน่วแน่จริงๆ มือที่ลงนั้นจะต้องให้เที่ยงตั้งสติให้ตรงยันต์ทุกชนิดท่านมีสูตรลงไว้กำกับเท่านั้น เมื่อเวลาลากยันต์นั้นก็ต้องลากให้จับกับสูตรพอดีและท่านบังคับไว้ให้เขียนทีเดียวไปตลอดจนสุดไม่ให้หยุดเสียกลางครั้น เพราะมิฉะนั้นแล้วอักขระเลขยันต์นั้นจะไม่ศักดิ์สิทธิ์ เพราะการหยุดเสียกลางครั้นนั้นท่านถือว่าเสียหรือถ้าจะไม่ให้อักขระเลขยันต์ที่ลงนั้นเสียก็ต้องใช้สูตรในการต่อยันต์ และสิ่งที่ห้ามอย่างสำคัญที่สุดในการเขียนอักขระเลขยันต์ก็คือ ห้ามมิให้ลงอักขระหรือเลขก้าวก่ายกันกับเส้นยันต์เป็นอันขาด เรียกกันว่า เป็นยันต์ตาบอดใช้การไม่ได้^{๑๑๘}

การเขียนเลขยันต์นั้นถือได้ว่าเป็นการนำเลขยันต์หรืออักขระภาษาออกมาใช้เขียนตามความเชื่อของบุคคลต่างๆ ที่ตนได้รับการสืบทอดมาจากครูบาอาจารย์อย่างถูกต้องตามสายวิชาที่ตนเองได้เล่าเรียนศึกษามา ในขั้นตอนการเขียนอักขระเลขยันต์นี้ส่วนมากจะเป็นการเขียนลงใส่ในวัสดุต่างๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องรางของขลัง เช่นทำเป็นองค์พระ ทำเป็นตะกรุด ผ้ายันต์ ประเจียด เป็นต้น ซึ่งโบราณจารย์ได้กำหนดขั้นตอนในการเขียนอักขระเลขยันต์ต่างๆ ไว้ดังนี้

๒.๗.๑ การเตรียมตัวก่อนเขียนเลขยันต์

เมื่อต้องการจะลงอักขระเลขยันต์ต่างๆ เพื่อให้เกิดความขลังเป็นประสิทธิแก่บุคคลอื่นหรือผู้ที่กระทำเอง ผู้นั้นจะต้องเตรียมการไว้พร้อมเสร็จเรียบร้อยเสียก่อน กล่าวคือจะต้องเตรียมตนเองให้พร้อมในการประกอบพิธี เช่นว่ามีการชำระร่างกายของตนเองให้สะอาดบริสุทธิ์ จัดเตรียมเครื่องอุปกรณ์ให้แล้วเสร็จในการประกอบพิธี อาทิเครื่องสังเวชบูชาครู อุปกรณ์เครื่องสำหรับขีดเขียนต่างๆ ตามที่ตนได้เล่าเรียนศึกษามาจากคุณครูบาอาจารย์ ทำจิตใจของตนเองให้สงบบริสุทธิ์ก่อนที่จะทำการพิธีเป็นเสมือนหนึ่งว่าเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะเข้าสู่พิธีการ ถือได้ว่าเป็นกุศโลบายหนึ่งเพื่อให้ผู้ที่ทำการประกอบพิธีนั้นมีสมาธิจิตที่จะได้นำไปใช้ในการประกอบการเขียนเลขยันต์

^{๑๑๘} เทพย์ สาริกบุตร, *เคล็ดลับไสยศาสตร์*, (กรุงเทพมหานคร: ศิลปบรรณาการ, ๒๕๑๔), หน้า ๑๘๖ - ๑๘๗.

และจะทำให้เกิดความเป็นประสิทธิในวิชาที่ตนเองจะได้กระทำต่อไปโดยท่านได้กำหนดขั้นตอนต่างๆไว้ดังนี้คือ

๒.๗.๑.๑ การไหว้ครู ขนบธรรมเนียมในการไหว้ครูนั้นถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญ ที่ต้องกระทำก่อนการเขียนเลขยันต์เป็นกระบวนการที่พบได้ในทุกภาค นั้นเพราะมารากราฐานที่คนไทยเป็นคนมีความกตัญญูกตเวที และมาจากคติเรื่องแรงครูดังที่กล่าวมาแล้ว คติทางภาคกลางจากการสัมภาษณ์ อ.ชายเจริญ วรรณสันทัด ได้ให้ข้อมูลว่า ก่อนการทำพิธีทางไสยศาสตร์ เช่นลงเลขยันต์ให้ประเมินว่าสิ่งที่ทำมีความสำคัญมากน้อยอย่างไร ให้รู้จักไหว้ครูให้ถูกแบบประกอบด้วยชุดเล็ก กลาง ใหญ่ การจัดชุดเล็กยามประกอบพิธีเล็กน้อยให้มีดอกไม้ธูปเทียนบูชา จัดชุดบูชาครูชุดกลางมีเพียง กล้วยหวี มะพร้าวลูก กระยาบวช หมูนอนตอง ชุดใหญ่เพิ่ม มัจฉมังสาเพื่อขอพรครูให้ประสิทธิ^{๑๑๙} ในทางภาคเหนือให้ความสำคัญในเรื่องการดา (ตกแต่ง) ชันตั้งเป็นอย่างมาก ดังที่พ่อหนานอินสม ได้เขียนไว้ ยันต์ใดที่บอกว่าต้องมีชันตั้ง หรือตั้งชันอย่างไร ผู้จะลงยันต์ต้องตกแต่งตามนั้น หากตำราไม่ได้กำหนดไว้ ผู้ลงยันต์ก็พึงจัดหาแต่งดาเครื่องบูชาครูอาจารย์ตามสมควรอย่างน้อยต้องมีดอกไม้ธูปเทียนแต่งใส่พานไว้ โดยมีชุดบูชาพระพุทธรูปไว้ต่างหาก แล้วอธิษฐานขออาราธนาคุณพระรัตนตรัย ปิตามารดา ครูอาจารย์ ทั้งอดีตปัจจุบัน และครูผู้เป็นต้นตำราเลขยันต์นั้นๆ ให้บังเกิดความสำเร็จตามความมุ่งหมายมีประสิทธิคุณ วางชันบูชา กราบพระสามหน จึงเริ่มทำการขีดเขียนเลขยันต์^{๑๒๐} ซึ่งผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างของบทไหว้บูชาครูมาพอเป็นสังเขปดังนี้

คาถาบูชาครู เมื่อผู้ที่จะทำการประกอบพิธีในการเขียนอักขระเลขยันต์นั้นได้จัดเตรียมเครื่องสักการะบูชาครูต่างๆ ไว้พร้อมเสร็จแล้ว ได้จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยเบื้องต้น สำรวมจิตของตนเองให้เป็นสมาธิ ปลงอารมณ์ให้แน่วแน่มั่นในคุณของพระรัตนตรัยแล้ว จากนั้นจึงได้ขออาราธนาพระคุณของคุณครูบาอาจารย์ที่ได้ถ่ายทอดหรือประสิทธิ์วิชาให้แก่ตนเพื่อมาเป็นพี่พี่ที่ระลึก แล้วจากนั้นจึงได้สวดพระคาถาสรรเสริญ บูชาพระคุณท่านดังต่อไปนี้

- ยะมะหัง ครูอาจารย์ยง สะระณังคะโต อิมินา สักกาเรนะ ตัง ครูอาจารย์ยง อะภิปุชะยามิ พุติยัมปิ ยะมะหัง ครูอาจารย์ยง สะระณังคะโต อิมินา สักกาเรนะ ตังครูอาจารย์ยง อะภิปุชะยามิ ตะติยัมปิ ยะมะหัง ครูอาจารย์ยง สะระณังคะโต อิมินา สักกาเรนะ ตัง ครูอาจารย์ยง อะภิปุชะยามิฯ
- วันทิตวา สุคะตังนาถัง พุทธัญจะ ธัมมัญจะ สังฆัญจะ สาธุกัง นะโมพุทธานะ ทิพพะ มันตรานัง ปะวัคชามิ ยะถาพลัง ปัญจะอักขรา นิชาดา นโมพุทธานะ วันทิตวา
- นะมัสสิตวา อีสสิทธิ โลกะนาถัง อะนุตตะรัง อีสสิจะพันธัง สาตรา อะหังวันทามิตัง

^{๑๑๙} สัมภาษณ์, ชายเจริญ วรรณสันทัด, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคกลาง, ๘๔/๙๓ ม.สฟวิงปาร์ค ถนนสุขาภิบาล ๑ ตำบลบางศรีเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี, ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๐} อินสม ไชยชมพู่, **ยันต์และคาถาของดีเมืองเหนือ**, (เชียงใหม่: ร้านบุญผดุง, ๒๕๔๘), หน้า ๒.

อิสีลิตี เวสสะฯ

- มะอะอุ อธิกะมุลัง ตริเทวานัง มหาศาสตรา อุอุ อะอะ มะมะ มันตรา อุอะสวา มหา มันตังฯ
- โองการพินธุนาถัง อุปปันนังพรหมา สหบดี นามังอาธิกัปปเป สุอาคะโต ปัญจะ ปะทุมมัง ทิสวา นะโมพุทธานะ วันทะนังฯ
- สิทธิกิจจัง สิทธิกัมมัง สิทธิการิยะ ตะเถาะโต สิทธิเตโธ ชัยโยนิจจัง สิทธิลาโภ นิรัน ตรัง สิทธิกัมมัง ภาวันตุเมฯ^{๑๒๑}

พระคาถาบทเหล่านี้เป็นคาถาที่ใช้ภาวนาเพื่อรำลึกนึกถึงครูบาอาจารย์ เจ้าของเวทมนต์คาถา ที่เรานำมาใช้ เพื่อให้ท่านมาคุ้มครอง หรือจะใช้ภาวนาเมื่อเราอยู่ในอันตรายเพื่อให้ท่านมาปกป้อง รักษา หรือจะว่าคาถาเหล่านี้เพื่อรำลึกถึงบุพการีเพื่อให้มาคุ้มครองเราก็ได้ อันว่าการเอาบารมีของบิดา มารดา ครูบาอาจารย์มาคุ้มครองเราด้วยการรำลึกถึงพระคุณอยู่เสมอ จะทำให้เรามีแต่ความ เจริญรุ่งเรืองทำมาค้าขึ้นและประสบแต่ความสุข เมื่อทำการกล่าวคาถาบูชาครูเสร็จแล้วจึงกล่าวบท โองการสรรเสริญคุณครู โองการชุมนุมครูแล้วเชิญเวทย์มนต์เข้าสู่ตัวเองและทำการตั้งธาตุหนุนธาตุให้ เหมาะแก่การที่ตนจะได้กระทำสืบต่อไป

๒.๗.๑.๒ การบริสุทธิตนเองและบริสุทธวิสดุที่ใช้ลงยันต์ การบริสุทธิตนเองก่อน จะประกอบพิธีกรรมใดๆ ให้บริสุทธิด้วยการอาบน้ำชำระตัว อารารนาศีล กล่าวบทบริสุทธิตัว ชำระ มือด้วยพระคาถา

การบริสุทธิแผ่นโลหะ ในกรณีที่ลงยันต์ในแผ่นโลหะนั้น เนื่องจากโบราณโลหะต่างๆ ถูก นำมาใช้ซ้ำแล้วซ้ำอีกตามความเจริญของเทคโนโลยียุคก่อน แผ่นโลหะนั้นอาจผ่านการใช้งานที่สกปรก ผ่านสิ่งไม่ดีมาอย่างเช่นแผ่นเงิน อาจจะทำมาจากโลหะที่เคยเป็นตะปิ้ง (เครื่องประดับปิดอวัยวะเพศ เด็กหญิง) หรืออาจเป็นโลหะที่ลักขโมยมาเคยเป็นของสงฆ์มาก่อน โลหะแบบนี้จึงถือว่าไม่บริสุทธิ พอลองรับอักษรพระธรรมในการลงเลขยันต์พระคาถาต่างๆ ได้ ในภาคกลางพบคาถาบริสุทธิแผ่น ยันต์ในตำราหลวงปู่ศุข วัดปากคลองมะขามเฒ่า ได้จำแนกการบริสุทธิโลหะไว้โดยละเอียด

- การบริสุทธิ (พินทุ) แผ่นตะกั่วทองแดง ใช้พระคาถาว่า “โลหะชินตังโยปะริสุทธโธ”
- การบริสุทธิโลหะเงิน ทอง นาก ใช้พระคาถาว่า “นาคะสุวัณโณ ตาปะโสทั้งหิ”
- การพินธุหมักที่จะใช้เขียนยันต์ใช้พระคาถาว่า “มิกคะมิลละโท อโหสิ”
- การพินธุปากไก่ใช้พระคาถาว่า “กุกกสันโธ”

^{๑๒๑} เทพย์ สาริกบุตร, ตำราพระเวทย์พิสดาร ภาค ๑, (กรุงเทพมหานคร: ศิลปาบรรณาการ, ๒๕๔๗), หน้า ๕ – ๖.

- การพินทุ์หลักจารใช้คาถาว่า “อักขระนามะพินทุ์”

๒.๗.๑.๓ พระคาถาที่ใช้บริการก่อนลงมือเขียนยันต์เพื่อให้เกิดความขลัง ขอ ยกตัวอย่างในสายวิชาของหลวงปู่ศุข วัดปากคลองมะขามเฒ่า ใช้พระคาถาบทที่ชื่อว่า “พระคาถา ประสิทธิ์ฤทธิ์” ดังนี้

๑) “โองการพินทุ์นาถ อุปปันนัง พรหมาสะหะปะตินามะ อาทักกะเป สุอาคะโต ปัญจะปะ ทุมมังทิสสวา นะโมพุทธานะ วันทะนัง”

๒) อัคโคหะมัสสมิ โลกัสสมิง เสฏโฐ เชฏโฐ อะนุตตะโร อะยะมันติมาเมชาติ ปุณฺณพะโวติฯ ท่านให้ภาวนาก่อนทำการใดๆ (เช่นการลงยันต์) ให้เกิดอิทธิฤทธิ์ตามปรารถนา^{๑๒๒} ใน ขั้นตอนนี้มีข้อน่าสังเกตคือ ก่อนทำการเขียนยันต์ก็มีสภาพเหมือนกำลังจะเริ่มสร้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้เกิดขึ้นมา มีสภาวะเหมือนกับบุญของคาถากล่าวคือ ข้อที่ ๑ เนื้อความโดยนัยของคาถาเป็นเรื่องของ เหตุการณ์การกำเนิดวัฏจักร บังเกิดดอกไม้นิรันดร์แรกของโลก (ปทุม) คือดอกบัวห้าดอกเป็นนิมิต ของการเกิดพระพุทธเจ้าห้าพระองค์

๒.๗.๒ ขั้นตอนการลงยันต์

คาถาที่ต้องภาวนาก่อนจะเริ่มเขียนยันต์ ดังนี้

- ชินะวะจะนะยุตตังหิ สุตรนฺนีชื่อสังหคตะยาธิการะสูตรลึงค์ญะนิปปัจจะเต ด้วยศัพท์ พระอาจารย์เจ้าพึงให้ตั้งชื่อ (ชื่อยันต์,ชื่ออักขระ) ลงในสถานที่นี้ (ตะกรุดหรือผ้ายันต์วัสดุที่จะลงยันต์) อะธิฐาเน ลงในสถานที่นี้ อิติด้วยประการนี้ ฯ

- เรียกนาม “นามะนังสะมาโส ยุตตะโยยุตตะถะ แห่งนามะอักขระเลขยันต์ทั้งหลาย ด้วยเดชะพระอาจารย์ะพึงหมายให้ชื่อว่ายันต์ (..ออกชื่อยันต์..)”

๒.๗.๓ ขั้นตอนการลงมือเขียนยันต์

มีขั้นตอนการลงยันต์๒ขั้นตอนดังหัวข้อต่อไปนี้

๒.๗.๓.๑ ขั้นตอนการลงรูปยันต์ อาจารย์เทพย์ สาริกบุตรได้สอนวิธีการลงยันต์ ว่า “เมื่อเวลาลงยันต์ต้องสำรวมจิตให้เป็นสมาธิแน่น มือที่ลงต้องให้เที่ยง ตั้งสติให้ตรงยันต์ทุกชนิด ท่านมีสูตรลงไว้กำกับทั้งนั้น เวลาลากยันต์ต้องลากให้จับพอดีกับสูตรและท่านบังคับไว้ให้เขียนทีเดียว ให้ตลอดไม่หยุดเพราะมิฉะนั้นจะไม่ศักดิ์สิทธิ์เพราะการหยุดเสียกลางคันนั้นท่านถือว่าเสียถ้าจะไม่ให้

^{๑๒๒} สำเนาดำรหหลวงปู่ศุข ปากคลองมะขามเฒ่า, เอกสารส่วนตัวผู้ทำวิจัย.

เสียต้องใช้สูตรต่อสิ่งที่ห้ามอย่างสำคัญที่สุดก็คือห้ามมิให้ลงอักขระหรือเลขก้าวกำกับเส้นยันต์เป็นอันขาดเรียกกันว่าเป็นยันต์ดาบอดใช้การไม่ได้”^{๑๒๓}

การเขียนโครงยันต์หรือเรือนยันต์นั้น โบราณจารย์ได้กำหนดสูตรหรือคาถาที่ใช้ภาวนาในขณะที่ลงยันต์ไว้ ดังนี้

- ยันต์กลมให้บริกรรมว่า “ยันตัง สันตัง วิกรังคะเร”
- ยันต์สามเหลี่ยมให้บริกรรมว่า “ตรียันตัง สันตัง วิกรังคะเร”
- ยันต์สี่เหลี่ยมมีสูตรดังนี้ “จตุยันตัง สันตัง วิกรังคะเร”
- การขมวดมุมยันต์มีสูตรดังนี้ “พรหมะภักสะมะเหสุรัง ยันตัง สันตัง วิกรังคะเร”
- เวลาขมวดมุมยันต์สี่เหลี่ยมว่าสูตรดังนี้ “จัตตุโกณจา มหายันตัง สันตัง วิกรังคะเร”
- ขณะลงเส้น “กระดุกยันต์” (เส้นที่อยู่ในกรอบยันต์) ให้บริกรรมว่า “อัญญิยันตัง สันตัง วิกรังคะเร”
- การต่อเส้นยันต์ (สนธิยันต์) ในเวลาเขียนเส้นยันต์ “สนธิยันตัง สันตัง วิกรังคะเร”

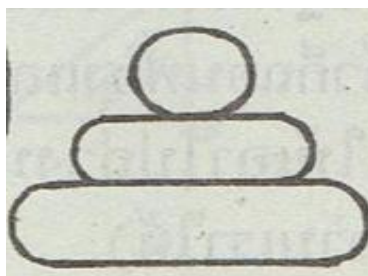
การเขียนรูปยันต์

ก) รูปภาพยันต์ที่มีองค์ประกอบของร่างกาย เช่นคนสัตว์หนุมาน ฯลฯ เวลาลากเส้นยันต์ใช้ภาวนาคาถา (อาการ ๓๒) นี้

“เกสา โลมา นะขา ทันตา ตะโจ มังสัถ นหารูอัญญิ อัญญิมิณชัง วักกัง หะทะยัง ยะกะนัง กิโละมะกัง ปิทะกัง ปปผาสัง อันตัง อันตะคุณัง อุทะริยัง กระริสัง ปิตตัง เสมหัง ปุพโพ โลหิตัง เสโท เมโท อัสสุ ะสะสา เขโฬ สิงฆาณิกา ละลิกา มุตตังมัตตะเก มัตตะลุงคันติ อูปัชชะติ”

ข) การเขียนยันต์เพื่อเป็นตัวแทนของคนที่มีตัวตนจริง นิยมเขียนด้วยสูตรปลงมังกำเนตซึ่งมีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับรูปร่าง ร่างกาย จิต ฯลฯ

การลงรูปองค์พระ

การลงองค์พระ นี้มี ๓ ตอนคือ เเศียรพระ องค์พระ และบาทพระ ดังนี้

^{๑๒๓} เทพย์ สาริกบุตร, คัมภีร์พระเวทย์ ฉบับจตุตถบรรพ, หน้า ๒-๓.

- ศีลยพระ ให้อวสูตรดั่งนี้ “มะกาโร สีสะพุทธาปนะชาเยเตฯ”
- องค์พระ ให้อวสูตรดั่งนี้ “อะกาโร อังคะพุทธาปนะชาเยเตฯ”
- บาทพระ ให้อวสูตรดั่งนี้ “อุกาโร ปาทะพุทธาปนะชาเยเตฯ”

การลงอุณาโลม

เมื่อจะลง อุณาโลม มีสูตรการลงดั่งนี้ “อุณาโลม ปะนะชาเยเต” มีสูตรการลงหยัก(ขมวด) ตามจำนวนหยักดั่งนี้

- อุณาโลม ๓ หยักมีสูตรดั่งนี้ “มะอะอุฯ”
- อุณาโลม ๕ หยักมีสูตรดั่งนี้ “นะโมพุทธาเยฯ”
- อุณาโลม ๙ หยักมีสูตรดั่งนี้ “อะสังวิสุโลสะพุทะฯ”
- เมื่อหยักแล้วให้ขีดเป็นเส้นตรงขึ้นไป เวลาขีดเส้นตรงต่อจากหยักนั้นให้อวดั่งนี้ “สัตถุโน พุทธโธฯ”

ชุดอองการ

เมื่อจะลงชุดอองการมีสูตรขึ้นตอนการลง ดั่งนี้

- เมื่อจะลงสุริยว่าสูตรดั่งนี้ “ชาตานิ พินทุสุระยา ปะนะชาเยเตฯ”
- เมื่อจะลงจันทรว่าสูตรดั่งนี้ “ตินิอักชะรานิ อัททะวะจันทา ปะนะชาเยเตฯ”
- เมื่อจะลงอองการว่าสูตรดั่งนี้ “มะอะอุ อะทิกะมุลัง ตีเทวานัง มะหาสาตรา อุ อะอะอะ มะมะมันตา อุอะสะวามะหามันตัง มะอะอุ โลปะเกเยยัง อังการะเสวราชีโนฯ”
- การลงยันตร์รูปพิเศษต่างๆ “นาคยันตัง สันตัง วิกรังคะเรา” ชักยันตร์รูปพระยานาค จากตำราลงยันต์นาคเกี้ยว

๒.๗.๓.๒ การลงอักขระในยันต์เมื่อจะลงอักขระ (อักขระพระธรรม)

- ในยันต์ให้ว่าสูตรดังนี้ก่อนค่อยกริ่ง (เมื่อว่าสูตรนี้แล้วต้องกริ่งทุกครั้งไป) “อักขระยันต์ อุปปัชชติฯ” กริ่งอักขระในยันต์
 - เมื่อว่าสูตรลงอักขระแล้วให้กริ่งด้วยสูตรนี้ “อักขระยันต์ สันตัง สันตัง วิกริงคะเร”
 - การลงเลขในยันต์เมื่อจะลงตัวเลข (ตัวเลขไทย) ในยันต์ให้ว่าสูตรดังนี้ “เลขะยันต์ อุปปัชชติฯ” กริ่งอักขระในยันต์
 - เมื่อว่าสูตรลงเลขแล้วให้กริ่งด้วยสูตรนี้ “เลขะยันต์ สันตัง สันตัง วิกริงคะเรฯ”
 - เมื่อลงยันต์เสร็จแล้วให้ว่าคาถา “อะนุปปทิกฐานังวุตตะโยคะโต อุทาหรณ์อันใด เป็นไปป้อมิสำเร็จ ด้วยเดชเดชะพระอาจารย์ะพึงสำเร็จให้แล้วด้วยสูตรนี้ฯ”

บทนี้เรียกว่า “สูตรสำเร็จ” สำหรับประจักษ์ยันต์ทั้งปวง แม้จะมีข้อขาดตกบกพร่องใดในการเขียนยันต์ก็พึงสำเร็จบริบูรณ์ด้วยสูตรนี้ คาถาบทนี้แสดงถึงศรัทธาความเชื่อมั่นในคุณแห่งครูอาจารย์

๒.๗.๔ ขั้นตอนการปลุกเสกยันต์

ยันต์เมื่อลงเสร็จแล้วก็ถึงกระบวนการที่สำคัญคือการปลุกเสก คาถาปลุกเสกยันต์มีด้วยกันอยู่หลายแบบซึ่งผู้วิจัยแยกได้ดังนี้

๑.) แบบกลางที่นำไปเสกได้กับทุกยันต์ เช่นบทสรรเสริญพุทธคุณ บทปลุกฤทธิ์ยันต์ ฯลฯ

๒.) บทพิเศษที่กำหนดไว้เฉพาะสำหรับยันต์นั้นเช่นใช้ บทถามะสา บทพหุไสยาสน์ ในการเสกยันต์มหาเรข บทธองการมหาหะมันใช้เสกตะกรุดโสฬสมงคลตำราหลวงปู่เอี่ยม วัดสะพานสูง

๓.) การเสกด้วยตัวเอง คือเสกด้วยคาถาที่นำมาเขียนลงในยันต์นั่นเอง

๔.) เป็นบทที่คณาจารย์เห็นว่าดี ที่มีคุณวิเศษไปในทางเดียวกับยันต์^{๑๒๔}

สำหรับบทกลางที่นำมาเสกยันต์ตามข้อ ๑ นั้น อ.สีหวัชระ ได้ยกตัวอย่างดังนี้บทปลุกฤทธิ์ยันต์ “อิทธิวิภูพพะกัตตาโร อิทธิกาโรปะกาสิโต อิทธิริทธิกะโรกะโร อิทธิการังนะมาหิงฯ”

หรือใช้อีกบทคือ “พุทโธเม นิสิติเมสิเสยฺยญฺญ เมโทจะปะระมัตตะมังยฺญญะ สัตถาเทวะ มะนุสสานะยฺญญฺญ เกทังจะอุตตะมัง ธัมมังจะสละณังคะโตยฺญญฺญ เมทะนิมิตฺติโก สังฆังจะสละณังคะโตยฺญญฺญ เมทะนิมิตฺติโก อิติปาเลติฯ”^{๑๒๕}

^{๑๒๔} สัมภาษณ์, ชายเจริญ วรรณสันถ์, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคกลาง, ๘๔/๘๓ ม.ลิฟวิ่งปาร์ค ถนนสุขาภิบาล ๑ ตำบลบางศรีเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี, ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์, วิชัย อภิสิทธิ์ธนากร (สีหวัชระ), ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคกลาง, เขตบางขุนนนท์ กรุงเทพมหานคร, ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

จากการเสกจะมีการเสกสำคัญคือ การผูกคาถา เพื่อไม่ให้คาถาเสื่อม ชาญพล นิลประภา ให้สัมภาษณ์ ในวิชาเขาอ้อสาย อ.ชุม ไชยคีรี ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มากจึงกำหนดขั้นตอนการผูกพระคาถาไว้ ๓ ลำดับคือ “ผูก กัน สลัก” เชื่อว่าถ้าทำตามสามขั้นตอนนี้จะทำให้เกิดความขลัง^{๑๒๖} ในสายอีสานก็จะมีบทเฉพาะที่เรียกว่าใส่กุญแจมนต์^{๑๒๗} เมื่อเสกเสร็จทุกขั้นตอนแล้วเวลาอาจารย์มอบเครื่องรางให้กับลูกศิษย์จะมีขั้นตอนพิเศษคือ “การประสิทธิ์” หรือการยกกรรมสิทธิ์นั้นให้แก่ผู้ที่จะนำเครื่องรางไปใช้ การประสิทธิ์ทำให้เครื่องรางนั้นกลายเป็นของที่ใช้ได้เฉพาะตัวในระหว่างการประสิทธิ์ อาจารย์จะบอกวิธีการใช้ยันต์นั้นๆ และข้อห้ามต่างๆ ข้อห้ามดังกล่าว รวมความแล้วคือการสอนให้คนเป็นคนดี^{๑๒๘} เช่นไม่ให้ละเมิดลูกเมียชาวบ้าน ห้ามลักทรัพย์ ห้ามด่าพ่อแม่ ห้ามกินเหล้า ห้ามทรยศบ้านเมือง แม่มอบเครื่องรางให้กับโจรปล้นก็ยังมีข้อห้ามไม่ให้ฆ่าเจ้าทรัพย์ ห้ามสู้ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่บ้านเมือง^{๑๒๙} นับว่าเป็นกระบวนการที่น่าข้อห้ามข้อปฏิบัติทางศาสนามาแทรกให้ผู้ที่ใช้เครื่องรางนำไปใช้ปฏิบัติตัว

๒.๘ การนำเลขยันต์ไทยไปใช้

เลขยันต์ไทย ที่พบในตำราส่วนใหญ่ นิยมนำไปใช้สร้างเครื่องรางของขลัง ดังที่ อ.เทพย์ สาริกบุตร ไดยกตัวอย่างไว้ ดังนี้ “การลงยันต์ใส่วัตถุซึ่งนับว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นกระทำเป็นหลายชนิดคือ

๑. ประเจียด คือเลขยันต์ที่ใช้ลงในผืนผ้า ผ้าที่ลงยันต์นี้ถือว่าเป็นเครื่องป้องกันอันตราย ใช้เป็นผ้าผูกคอ หรือผูกต้นแขน บางทีใช้โพกศีรษะ ถ้าลงเป็นผ้าแล้วเย็บเป็นเสื้อใส่เรียกว่าเสื้อยันต์

๒. พิศมร คือเลขยันต์ที่ใช้ลงในวัตถุเป็นรูป ๔ เหลี่ยมร้อยสายสำหรับป้องกันอันตราย วัตถุที่ใช้ลงโดยมากมักใช้ลงในใบลานทำเป็นแผ่นสี่เหลี่ยมโดยไม่มีวน

๓. ตะกรุด คือเลขยันต์ที่ใช้ลงในแผ่นโลหะต่างๆ ที่แผ่แล้วมีวนเป็นกลมๆ เป็นเครื่องรางที่ใช้คุ้มกันอันตราย

๔. มงคล คือเลขยันต์ที่ลงในผ้าแล้วมีวนเข้าทำเป็นวงพันด้วยด้าย ทำเป็นวงสำหรับสวมศีรษะเพื่อจะให้เกิดสิริมงคลคุ้มกันอันตราย

^{๑๒๖} สัมภาษณ์, ชาญพล นิลประภาพร, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคใต้, ๑๖๙/๕๐ บ้านสวนอมรพันธุ์ ถนนสวนสยาม เขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์, คมเดช โพนเงิน, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคอีสาน, ตำบลปะหลาน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม, ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์, นายวุฒินันท์ ป้องป้อม, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคกลาง, ๕๐๐/๑๐๓. ม.๓ ตำบลตาสีห์ อำเภอลวกแดง จังหวัดระยอง, ๕ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์, พระครูปลัดสราวุธ ปญฺญโร, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคกลาง, วัดลาดชะโด อำเภอดมัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๐.

๕. พืรด คือเลขยันต์ที่ใช้ลงผ้าขาวหรือแผ่นกระดาษโดยมากนิยมใช้กระดาษชนิดที่ใช้ทำว่าว แล้วถักเป็นแหวน เรียกว่าแหวนพืรด

ถ้าเป็นชนิดวงใหญ่ใช้สวมต้นแขน ถ้าเป็นชนิดเล็กใช้สวมใส่นิ้วมือ นับถือเป็นเครื่องราง ป้องกันอันตราย นอกจากนี้ยังมีที่ดัดแปลงลงใส่วัตถุอื่นอีกเช่นลงใส่ผ้าถักเป็นเข็มขัดหรือสายรัดเอว ลงใส่กะโหลกผีทำเป็นหัวเข็มขัด ลงใส่ในหมวก ลงใส่กระดาษว่าวแล้วม้วนทำเป็นลูกกลมๆ ลงรักแล้ว ปิดทองมีสายสร้อยเรียกว่าลูกประคำ อาจทำด้วยไม้หรือสิ่งอื่นก็ได้โดยทำให้เป็นรูปประคำ แล้วจารึก อักษรเลขยันต์ลงไป บางทีทำเป็นลูกสะกด ลักษณะโดยทำนองเดียวกับลูกประคำนี้แต่โตกว่าทำด้วย โลหะ และบางทีก็ลงเลขยันต์ด้วยดินสอพองใส่กระดานชนวนลบทำให้เป็นผงผสมกับวัตถุอื่นปั้นเป็น ลูกกลมๆ คล้ายลูกประคำหรือลูกสะกดแต่มีลูกเดียวใช้สำหรับอมเรียกลูกอม ลงใส่กะลาตาเดียว ลงใส่ ในอาวุธเช่นลงใส่มีดทำเป็นมีดหมอ ลงใส่ใบไม้ต่างๆ เพื่อใช้ในการทำอาถรรพ์ ใช้ใบรักซ้อน ใบจาก ใบ เต่าร้าง ฯลฯ หรือใส่ลงในกระดาษทำใส่เทียน ลงชี้ผึ้ง ลงใส่อิฐหรือบาตรแตกเหล่านี้เป็นต้น ตามแต่มติ ของคณาจารย์จะบัญญัติขึ้น”^{๑๓๐}

นอกจากเครื่องรางของขลังประเภทต่างๆ แล้ว เลขยันต์ยังใช้ในชีวิตประจำวันอื่นๆ อีกเช่นลง ในหม้อยา ลงที่บดยา ซึ่งมักพบในตำราแพทย์แผนโบราณ ลงหรือสักใส่ตัวคน เช่นใช้ขมิ้นเขียนตัว เทาะวีใส่หน้าผาก การลงยันต์ใส่มือไปขอสิ่งของต่างๆ ลงพื้นเป็นมหานิยม เป็นต้น ปัจจุบันเครื่องราง ของขลังที่มาจากเลขยันต์และการสักยันต์เป็นที่นิยมของสังคมมาก ซึ่งมีข้อดีในเชิงการอนุรักษ์ถ้าเลข ยันต์นั้นทำถูกวิธีและบอกสอนให้คนนำไปใช้เกิดความเข้าใจก็จะเกิดประโยชน์ ในแง่ร้ายมีส่วนหนึ่งนำ เครื่องรางเหล่านี้ไปใช้โดยขาดความเข้าใจ เกิดความลุ่มหลงมกมายอันเป็นความเสื่อมถอยของเลขยันต์ ไทย

๒.๙ สาเหตุความเสื่อมถอยของเลขยันต์ไทย

ความเสื่อมถอยของเลขยันต์ไทยในที่นี้หมายถึง การที่คนไทยไม่สามารถอ่านอักษรในเลข ยันต์ได้ ไม่รู้ความหมายของเลขยันต์และเห็นว่าเลขยันต์เป็นสิ่งแปลกแยกจากวัฒนธรรมชาวพุทธแบบ ไทยอันมาจากสาเหตุดังนี้

๒.๙.๑ การยกเลิกการเรียนการสอนอักษรขอม

ในอดีตเรามีธรรมเนียมในการบันทึกเรื่องราวในพุทธศาสนาโดยใช้อักษรขอมในการบันทึก ภาษาบาลี ด้วยเหตุที่อักษรขอมมีอักษรตัวเชิงในการรองรับการสัจโยคแบบบาลีไวยากรณ์ เราเรียก อักษรทุกประเภทที่นำมาประกอบการเขียนภาษาบาลีว่า “อักษรพระธรรม” จึงมีการใช้อักษรขอมกัน

^{๑๓๐} เทพย์ สาริกบุตร, คัมภีร์พระเวทย์ ฉบับปฐมบรรพ, หน้า ๑๖-๑๗.

โดยทั่วไปในสังคม มิใช่จะแพร่หลายอยู่แต่ในวัดเท่านั้น ในสมัยก่อนเจ้านายในพระบรมราชจักรีวงศ์ ส่วนใหญ่รอบรู้อักษรขอม มิใช่เจ้านายฝ่ายหน้าเท่านั้น แม้เจ้านายฝ่ายในก็สั่งทิดในอักษรขอมเป็นอย่างดี ในการพระราชทานสมณะศักดิ์แก่พระสงฆ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธย เป็นบาลีด้วยอักษรขอมโดยถือเป็นพระราชประเพณี มาจนถึงรัชกาลที่ ๗ และในสมัยนั้น การอนุญาตให้พระราชทานวิสุงคามสีมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็ทรงลงพระปรมาภิไธยเป็นอักษรขอม ด้วยทรงเห็นว่า เป็นกิจการพระพุทธศาสนา ก็ควรใช้อักษรขอมเพราะเป็นอักษรธรรม การใช้อักษรไทยพิมพ์คัมภีร์พระพุทธศาสนาเพิ่งจะมีขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ นี้เองเป็นการปฏิรูปทางพระพุทธศาสนาครั้งยิ่งใหญ่ปรากฏในพระราชปรารภตอนหนึ่งว่า

“อนึ่งในสยามรัฐมณฑลนี้แต่เดิมได้เคยใช้อักษรขอมเป็นที่รองรับเนื้อความในพระพุทธานุญาต เมื่อจะกล่าวโดยที่แท้จริงแล้ว ตัวอักษรไม่เป็นประมาณ อักษรใดๆ ก็ควรใช้ได้ทั้งสิ้นประเทศอื่นที่นับถือพระพุทธศาสนา คือ ลังกา พม่า ลาว เขมร เป็นต้น ก็สร้างพระไตรปิฎก ด้วยอักษรตามประเทศของตนทุกๆ ประเทศ”

ได้ทรงมีพระราชศรัทธาพิมพ์พระไตรปิฎกเล่มสมุดไทยขึ้นเป็นครั้งแรก และยังได้ชักชวนพระบรมวงศานุวงศ์ให้เจริญพระราชศรัทธาพิมพ์อรรถกถา เป็นอักษรไทย หลักสูตรแบบเรียน พระปริยัติธรรมแผนกบาลี ก็พิมพ์เป็นอักษรไทยแพร่หลายยิ่ง ต่อมาสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงเปลี่ยนวิธีการสอบด้วยปากเป็นการสอบด้วยวิธีการเขียนโดยหนังสือไทย ซึ่งเป็นหลักสูตรมาจนทุกวันนี้ อักษรขอมแบบของไทยจึงดูหมดความจำเป็นไป แต่ความจริงแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะพระคัมภีร์พระพุทธศาสนาในชั้นอรรถกถา ก็ยังพิมพ์เป็นอักษรไทยไม่หมด ขึ้นฎีกา อนุฎีกา สัททวิเสส และปกรณ์ต่างๆ ก็ยังอยู่ในรูปเป็นอักษรขอมแบบของไทยทั้งนั้น ซึ่งยังมีปริมาณมากกว่าที่ได้พิมพ์เป็นอักษรไทย ปัจจุบันแล้วหลายเท่านั้น ในชั้นเดิมพระภิกษุสามเณรยังพอรู้อักษรขอมแบบไทยอยู่ แต่ชั้นหลังต่อมาหาผู้รู้อักษรขอมแบบของไทยได้ยาก ดังนั้น ด้วยเกรงนักเรียนจะหนังสือขอมแบบของไทยไม่ออก ทางสนามหลวงแผนกบาลี จึงได้จัดวิชาอักษรขอมแบบของไทยเป็นหลักสูตรการสอบเปรียญ ๔ ประโยค ตั้งแต่ปี พุทธศักราช ๒๔๖๑ เป็นต้นมา และการสอบเปรียญ ๖ ประโยค ถึง ๙ ประโยค ก็ให้มีการเขียนอักษรขอมแบบของไทย ขอมหวัดในวิชาแปลภาษาไทย เป็นภาษามคธ (บาลี) เพิ่งจะยกเลิกเสียสิ้นเชิง เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๙๐ โดยประกาศขององค์การศึกษาเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘ ตอนหนึ่งว่า

“ด้วยการสอบบาลีประโยค ป.ธ. ๔ มีการสอบอ่านและเขียนอักษรขอมเป็นบูรพาภาคอยู่ ทั้งนี้ความประสงค์ก็เพื่อให้อ่านและเขียนอักษรขอมได้เป็นประโยชน์ในการที่จะค้นอรรถกถาและฎีกาที่ยังถ่ายทอดเป็นอักษรไทยไม่หมด แต่การสอบอย่างนี้ เป็นเพียงการสอบเขียนหนังสือไม่เป็นข้อ

สำคัญนัก ถ้านักเรียนมีความสนใจอยู่ แม้ไม่สอบกก็คงอ่านเขียนได้ ฉะนั้น จึงเห็นสมควรให้ยกเลิกเสีย”^{๑๓๑}

เป็นอันว่าประกาศขององค์การศึกษาปี ๒๔๘๘ มีผลเป็นการยกเลิกการเรียนการสอนภาษาขอมที่เป็นระบบอย่างเป็นทางการ ส่งผลให้พระและฆราวาสรู้อักษรขอมน้อยลงเรื่อยๆ จนไม่สามารถอ่านอักษรขอมเลขยันต์ได้ เมื่ออ่านไม่ได้เลขยันต์ก็กลายเป็นของแปลกแยกด้วยคนที่ไม่เข้าใจความหมาย ความศรัทธาในเลขยันต์จึงเป็นการนับถือในแง่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์โดยไม่เข้าใจความหมายของยันต์

๒.๙.๒ การเลิกการเรียน “มูลกัจจายน์”

มูลกัจจายน์เป็นการเรียนไวยากรณ์ของภาษาบาลีแบบจารีตเดิม สูตรในมูลกัจจายน์ถูกนำมาใช้ประกอบการเขียนเลขยันต์ เพราะเลขยันต์ส่วนใหญ่เป็นภาษาบาลีจึงเอาสูตรต่างๆ มาท่องประกอบการเขียนเลขยันต์ทำให้การเขียนเลขยันต์เป็นการฝึกทำความเข้าใจบาลีไวยากรณ์ไปในตัว เช่นการเปลี่ยนอักษร ท. ให้เป็น ธ. ในตำราอิระเจ ใช้สูตรในมูลกัจจายน์ว่า

“โททสสะจะนิมิตสระหนปลาย เอา ทะสลิละ เป็นธะ ธนิตตะ”^{๑๓๒}

ก็เป็นการฝึกให้ผู้เขียนรู้จักเสียงสลิกับธนิธ เป็นต้น ดังนั้นเมื่อมีการยกเลิกการเรียนบาลีแบบมูลกัจจายน์ หลังจากการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาคณะสงฆ์โดยสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส การศึกษาบาลีแบบมูลกัจจายน์จึงค่อยๆ สูญไปตามลำดับทำให้คนยุคปัจจุบันไม่เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเลขยันต์กับภาษาบาลี^{๑๓๓}

๒.๙.๓ การเสื่อมความนิยมในวิชากรรมฐานโบราณ

กรรมฐานโบราณเป็นรากฐานที่สำคัญของวิชาเลขยันต์ไทย ในปัจจุบันมีความนิยมของวิชากรรมฐานไทยมีอยู่สองกระแสหลัก คือ

๑) สมณะกรรมฐานอานาปานสติแบบสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ที่เผยแพร่ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๕๓ (นับจากปีที่ท่านพบผลของการปฏิบัติที่ถ้ำสาริกา จ.นครนายก) ได้รับความนิยมในหมู่พระสงฆ์สายธรรมยุติกายกับทั้งฆราวาสผู้ศรัทธาในตัวท่าน

^{๑๓๑} Guru Sanook, อักษรขอม, [ออนไลน์] แหล่งที่มา : [https:// http://guru.sanook.com](https://http://guru.sanook.com) [๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๐].

^{๑๓๒} พระคัมภีร์มูลกัจจายน์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิศาลบรรณนิติ, รศ.๑๒๙), หน้า ๓.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์, วิชัย อภิสิทธิ์ธนากร (สีหวัชระ), ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคกลาง, เขตบางขุนนนท์ กรุงเทพมหานคร, ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

๒) กรรณฐานสติปัฏฐานแบบสี่สยาดอ (สายพม่า) ที่นิยมในคณะสงฆ์มหานิกายเริ่มเผยแพร่ พ.ศ. ๒๔๙๖ โดยพระพิมลธรรม (อาจ อาสโภ) ได้ส่งพระมหาบ๋าเพ็ญกับสามเณรไปศึกษาคันถะธุระ และได้ส่งพระมหาโชดก ญาณสิทธิไปฝึกวิปัสสนาธุระด้านวิปัสสนากัมมัฏฐานกับพระโสภณมหาเถระ (พระมหาสี่สยาดอ) ที่สำนักปฏิบัติวิปัสสนาสาสนียสภา จ.ย่างกุ้ง ประเทศพม่า จนได้สำเร็จเป็นพระวิปัสสนาจารย์ ต่อมาได้กลับมาสอนที่วัดมหาธาตุฯ คณะ ๕ กรุงเทพฯ พร้อมกับพระธรรมทูตชาวพม่า (วิปัสสนาจารย์) ที่ร่วมเดินทางมาเผยแผ่วิปัสสนาธุระตามคำเชิญของพระพิมลธรรม (อาจ อาสโภ) อีก ๒ ท่านคือพระอินทวังสะส่วนพระอาจารย์ภักทันตะ อาสภเถระ ธัมมาจริยะ สอนวิปัสสนากัมมัฏฐาน ที่คณะ ๕ วัดมหาธาตุฯ^{๑๓๔}

กรรณฐานสองแบบที่กล่าวมานี้จึงเป็นกระแสหลักที่คนในสังคมนิยมศึกษาและปฏิบัติ ในปัจจุบันความรู้เรื่องกรรณฐานโบราณได้สูญหายไปทำให้คนยุคปัจจุบันไม่เห็นความสัมพันธ์ของกรรณฐานและเลขยันต์ไทยชั้นสูง

๒.๙.๔ การที่เลขยันต์ถูกนำไปปรับใช้ระบบไสยพาณิชย์

เครื่องรางของขลังที่สร้างขึ้นจากเลขยันต์เป็นที่ต้องการของคนในสังคม ในยุคก่อนการสร้างเครื่องรางนั้นผู้สร้างจะทำให้ลูกศิษย์เป็นการเฉพาะตัวจึงเป็นที่หวงแหนของผู้ได้รับไปใช้ และมองว่านำไปขายไม่เป็นมงคลกับตัว^{๑๓๕} เมื่อเศรษฐกิจไทยเจริญไปมากมีการซื้อขายเครื่องรางจนเป็นปรกติ มีระบบการตลาดมารองรับ การซื้อขายเครื่องรางจากเลขยันต์ก็กลายเป็นธุรกิจประเภทหนึ่ง เพื่อการผลิตเครื่องรางให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาด จึงมีการผลิตแบบโรงงานโดยใช้เครื่องจักร ไม่ได้ใช้วิธีเขียนมือว่าสูตรแบบโบราณ เครื่องรางเหล่านั้นจึงมีลักษณะเหมือนสินค้าอย่างหนึ่ง เมื่อการสักยันต์ได้รับความนิยมมากจึงกลายเป็นธุรกิจบริการอย่างหนึ่ง ในการแข่งขันด้านรูปแบบยันต์ทำให้มีการออกแบบยันต์ขึ้นใหม่โดยเน้นความสวยงามเป็นหลัก เกิดธุรกิจใหม่อีกรูปแบบคือการสร้างเครื่องรางในนามพระเกจิซึ่งบางที่พระเกจิรูปนั้นไม่มีความรู้เกี่ยวกับเลขยันต์ที่สร้างและ เพื่อผลทางการตลาดมีการโฆษณาขายวัตถุมงคลในสื่อต่างๆ มีการโฆษณาเกินจริงมีการให้ข้อมูลและความรู้ผิดๆ เพื่อโฆษณาชวนเชื่อ เลขยันต์จึงเป็นเรื่องมลายาขาดปัญญา และสนองต่อความต้องการทางโลกของผู้ซื้อผู้ขาย^{๑๓๖}

^{๑๓๔} สถาบันวิปัสสนาธุระ, ประวัติกรรมฐานประเทศไทย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.vipassanathai.org/main. [๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๐].

^{๑๓๕} สัมภาษณ์, ชาญพล นิลประภาพร, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคใต้, ๑๖๙/๕๐ บ้านสวนอมรพันธุ์ ถนนสวนสยาม เขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์, นายวุฒินันท์ บ่องบ่อม, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคกลาง, ๕๐๐/๑๐๓. ม.๓ ตำบลตาสีหิ อำเภอลวกแดง จังหวัดระยอง, ๕ สิงหาคม ๒๕๖๐.

๒.๙.๕ ธรรมเนียมการเรียนวิชาไสยศาสตร์ไทยและเลขยันต์ เป็นการเรียนแบบปิดลับ

คงมาจากคติที่ว่ามนต์ของพราหมณ์เป็นสิ่งที่ควรปิดบังดังที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎกความว่า

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย สิ่ง ๓ อย่างนี้ ปิดบังไว้จึงเจริญ เปิดเผยไม่เจริญ ๓ อย่างเป็นไฉน คือ มาตุคาม ปิดบังเอาไว้จึงจะดงาม เปิดเผยไม่ดงาม ๑ มนต์ของพราหมณ์ ปิดบังเอาไว้จึงรุ่งเรือง เปิดเผยไม่รุ่งเรือง ๑ มิจฉาทิฐิ ปิดบังไว้จึงเจริญ เปิดเผยไม่เจริญ ๑ ดูกรภิกษุทั้งหลาย สิ่ง ๓ อย่างนี้ แล ปิดบังไว้จึงเจริญ เปิดเผยไม่เจริญ”^{๑๓๗}

การเรียนไสยศาสตร์ไทยจึงมีลักษณะเรียนกันภายในเฉพาะกลุ่มลูกศิษย์ที่ได้ทำพิธีรับเข้ามาเป็นศิษย์แล้ว^{๑๓๘} เป็นธรรมเนียมที่อาจารย์จะต้องพิถีพิถันในการเลือกศิษย์ที่ดี สอนวิชาแก่คนที่ดีมีศีลธรรม ดังปรากฏในตำราสมุทไทยของหลวงปู่ศุข วัดปากคลองมะขามเฒ่าในการพิจารณาสอนวิชาการเขียนผงตรีนิสิงเหว่า “ให้พิจารณาบุคคลที่มีความมั่นคงในพระรัตนตรัย..”^{๑๓๙}

วิชาบางสายสืบทอดกันได้เฉพาะบุคคลในสายเลือด (ตระกูล) เท่านั้น ในวิชาเลขยันต์ของชาวกูย มีข้อห้ามและการสาปแช่งผู้ละเมิดสอนวิชาแก่บุคคลภายนอกอย่างรุนแรง^{๑๔๐}

ในกรณีเลขยันต์การลงอักขระในช่องยันต์มีการสลักอักขระในลักษณะเป็นตาม้าหมากรุกบ้าง เป็นกลบท ทำให้อ่านเอาความโดยตรงทำได้ยาก จุดประสงค์ดั้งเดิมอาจเป็นกลเม็ดในทางวินิพนธ์หรือการบันทึกแบบเล่นคำเล่นรูปแบบตามอย่างนักปราชญ์ในทางภาษา ในขั้นตอนการลงยันต์หรือถอดความกลายเป็นเรื่องความลับเป็นเรื่อง “การบังวิชา” ดังนั้นข้อนี้จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่คนทั่วไปไม่สามารถรู้ความหมายของเลขยันต์ได้โดยตรง ดังนั้นการศึกษาหลักพุทธธรรมและคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ จำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานหลายอย่าง เช่นต้องเข้าใจเรื่องกลบท ยันต์ เข้าใจรหัสบังวิชาต่างๆ ผู้วิจัยจึงจะขอกล่าวถึงในบทที่ ๓ ต่อไป อนึ่งลักษณะที่ปิดลับนี้ เป็นข้อจำกัดของผู้ทำวิจัยในการนำเสนอข้อมูลบางอย่างเพื่อเป็นการรักษาจารีตของผู้ศึกษาไสยศาสตร์บางเรื่องจึงเปิดเผยไม่ได้ ยังมีคตินิยมอีกหลายประการที่ทำให้คนปัจจุบันไม่เข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างหลักพุทธธรรมกับเลขยันต์เช่น คติห้ามแปลความหมายของคาถาอาคมที่ลงในยันต์

^{๑๓๗} อด.ทก. (ไทย) ๒๐/๓๖๗/๗๖.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์, ณรงค์ คงสมบูรณ์, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคกลาง, วัดพระญาติการาม ตำบลไผ่ลิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๓๙} สำเนาตำราเขียนผงตรีนิสิงเห สายหลวงปู่ศุข วัดปากคลองมะขามเฒ่า, เอกสารในการครอบครองของผู้วิจัย.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์, วราวุธ อุสาหดี, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคอีสาน, บ้านปราสาทเบง ตำบลกาบเชิง อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

แม้ว่าภาษาบาลีในอักขระเลขยันต์จะผิดเพี้ยนบาลีไวยากรณ์ไปมาก แต่ก็พอที่จะทำความเข้าใจแบบเก็บความได้บ้าง การไม่แปลทำให้เลขยันต์ไม่ได้เสนอภาพในการบันทึกข้อธรรมทางศาสนาในตัวเอง

สรุปความว่า ในบทนี้จะเห็นได้ว่า เลขยันต์ไทยมีพัฒนาการที่สำคัญมาจากวัฒนธรรมชาวพุทธสุวรรณภูมิ (ของชนชาติในดินแดนไทย พม่า ลาว เขมร) ที่สัมพันธ์กับเหตุการณ์ทางพระพุทธศาสนาในแต่ละที่ พบว่าเลขยันต์มีรูปแบบมีความคิดเชิงระบบและมีรากฐานความคิดทางพระพุทธศาสนามาแทรกอยู่ในตัวเลขยันต์ กระบวนการเขียนยันต์ และคติเรื่องความหลังของยันต์ก็โยงเรื่องอำนาจพุทธคุณ อำนาจสมาธิในทางพระพุทธศาสนา อำนาจแห่งพระธรรมเจ้า ยันต์ในแต่ละภาคแม้มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองแต่มีจุดร่วมเหมือนกันเช่นใช้ภาษาบาลีมาประกอบและใช้อักษรพระธรรม อย่างไรก็ตามเหตุการณ์ทางการศึกษาพระพุทธศาสนาของสังคมได้ปรับเปลี่ยนไปทำให้คนในปัจจุบันไม่เข้าใจความหมายของเลขยันต์ ประกอบกับการเรียนการสอนเลขยันต์มีลักษณะเป็นการศึกษาแบบเป็นความลับไม่เปิดเผยให้คนนอกกลุ่ม การลงยันต์มีรูปแบบบังคับข้อความเช่นการเรียงอักขระอย่างซับซ้อนเป็นระบบกลบท แม้สามารถอ่านภาษาธรรมแขนงต่างๆ ได้ก็ยากที่จะเข้าใจความหมายของยันต์นั้นๆ เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมและเรื่องราวในทางพระพุทธศาสนาที่ถูกบันทึกในเลขยันต์จึงต้องศึกษาถึงวิธีการอ่าน การเข้าใจความหมาย การตีความเลขยันต์ไว้เป็นแนวทาง ดังจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ ๓

บทที่ ๓

แนวทางในการอ่านและตีความเลขยันต์ไทย

บทนี้เป็นการศึกษาวิธีการอ่านและตีความเลขยันต์ไทย การศึกษาในบทนี้จะทำให้เห็นถึงความคิดในเชิงระบบของเลขยันต์ไทย ทำให้เข้าใจที่มาวิธีคิดที่แฝงอยู่ในรูปยันต์ต่างๆ และเป็นแนวทางในการศึกษาหลักคำสอนพระพุทธศาสนาในเลขยันต์ไทยต่อไป โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

๓.๑ ข้อจำกัดในการตีความและกระบวนการถอดความเลขยันต์ไทย

เลขยันต์ไทยมีการเรียนการสอนเฉพาะในกลุ่มที่มีลักษณะเป็นความลับต่อบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่ศิษย์ในสายวิชา ดังนั้นเลขยันต์จึงถูกประดิษฐ์ขึ้นมาในลักษณะเป็นรหัสลับคือส่วนใหญ่ไม่สามารถอ่านแล้วเข้าใจความหมายได้ตรงๆ โดยทันที การศึกษาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในเลขยันต์จึงจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานบางประการเพื่อที่จะทราบข้อจำกัดการทำความเข้าใจเลขยันต์ดังนี้

๑. การเรียนเลขยันต์ไทยเป็นการเรียนกันแบบปิดลับเฉพาะคนในสายวิชา จึงมีการปิดบังกันหาผู้รู้อธิบายกันไม่ได้ บางอย่างมีธรรมเนียมให้ตีความเอง อนึ่งสมุดข่อยใบลานที่บันทึกตำราเลขยันต์มักมีลักษณะเป็นบันทึกส่วนตัวที่บันทึกไว้กันลืม ไม่ได้บันทึกละเอียดในฐานะตำราเรียนและเต็มไปด้วยกลวิธีปิดบังเนื้อความ (รหัสบังวิชา)

๒. อักษรที่ปรากฏในเลขยันต์ไทยเป็นอักษรโบราณ มีการเขียนการสะกดแบบโบราณใช้ภาษาศัพท์โบราณมีเครื่องหมายสัญลักษณ์โบราณ จึงต้องมีความเข้าใจพื้นฐานที่ดีในเรื่องอักษรและบริบทต่างๆ รวมถึงต้องมีความรู้ในภาษาบาลี แม้ภาษาบาลีที่พบในยันต์จะมีความคลาดเคลื่อนในศัพท์หรือไวยากรณ์ก็อาจจะเป็นเพราะคัดลอกมาคลาดเคลื่อนตกหล่น อนึ่งการศึกษาภาษาบาลีในสมัยโบราณอาจไม่เป็นระบบที่ดีเท่าปัจจุบัน อย่างไรก็ตามวิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษาถึงหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจในหลักวิธีคิด มุมมองในทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์อันมีลักษณะเป็นอัตวิสัยของผู้ประดิษฐ์และสืบทอดยันต์มากกว่าความถูกต้องของภาษาบาลีที่พบในเลขยันต์

๓. ในตัวเลขยันต์ไทย หรือตำราเลขยันต์ไทย มีระบบในการบังวิชา เพื่อให้คนภายนอกสายวิชาทำความเข้าใจได้ยากเช่น การใช้เลขแทนตัวอักษร อักษรแทนเลข ฯลฯ

๔. การเรียงอักขระในยันต์เป็นการเรียงแบบสลับที่ ในลักษณะเป็นกลบทจึงต้องมีความรู้เรื่องการลำดับอักขระในเลขยันต์เพื่อนำมาเรียงลำดับใหม่ให้ถูกต้อง เพื่อนำมาศึกษาและตีความต่อไป

๓.๒ กระบวนการในถอดความ และการตีความเลขยันต์ไทย

ในกรณีเลขยันต์ที่มีตัวอักษรประกอบด้วย มีขั้นตอนโดยลำดับดังนี้

๑. นำเลขยันต์มาถอดความโดยวิธีการถ่ายถอด คือการเปลี่ยนอักษรโบราณให้เป็นอักษรไทยปัจจุบัน เป็นการเปลี่ยนแปลงเฉพาะตัวอักษรโดยไม่ต้องแตะต้องในเรื่องอักขระวิธีหรือความถูกต้องของการสะกด เพื่อให้เห็นอักษรที่ประกอบตัวยันต์อย่างไม่มีอคติใดๆ ข้อพิเศษของการศึกษาเลขยันต์นอกจากจะใช้ความรู้เรื่องอักษรโบราณแล้วยังพบว่ามี “รหัสบังวิชา” มากมายหลายแบบ ดังนั้นต้องใช้การถอดรหัสบังวิชาร่วมในการถ่ายถอดด้วย จึงจะได้ชุดตัวอักษรที่จะนำไปตีความต่อไป

๒. นำชุดอักษรที่ได้จากการถ่ายถอดมาเรียงลำดับอักษรใหม่ ให้ถูกต้องและได้ความหมายที่สุด อักษรที่พบอยู่ในยันต์ส่วนมากจะไม่เรียงให้อ่านได้โดยตรง แต่จะมีการสลับลำดับกันไว้ในลักษณะเป็นกลบทหรือสลับแบบตัวม้าหมากรุกซึ่งทำความเข้าใจในเชิงระบบได้โดยการหาความสัมพันธ์ต่างๆ จึงจะเข้าใจวิธีการลำดับคำของยันต์นั้นๆ จากนั้นต้องเอาอักขระนั้นมาเรียงกันให้ถูกลำดับจึงจะเข้าใจความหมายที่ชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอยกตัวอย่างจากการถ่ายถอดและเรียงลำดับตัวอักษรของยันต์พระไตรสรณะคมน์ ดังนี้

พ	ก	ธ	ร	ส
๑	๑๔	๙	๒๐	๓
มิ	ศ	ห	ฉ	ม
๒๔	๑๙	๒	๑๕	๑๐
ณ	มิ	อ	ร	ณ
๑๓	๘		๔	๒๑
ม	ฉ	ก	ส	มิ
๑๘	๒๓	๖	๑๑	๑๖
ฉ	ร	ส	ก	ณ
๗	๑๒	๑๗	๒๒	๕

ตัวอย่างในการตีความยันต์พระไตรสรณะคมน์

พระยันต์รูปนี้เมื่อถ่ายถอดหรือแปลงอักษรขอมมาเป็นอักษรไทยแล้วต้องมีการจัดลำดับใหม่ จึงจะเข้าใจความหมายได้ ยันต์นี้เรียงอักขระโดยใช้วิธีเดินแบบตัวม้าหมากรุก (ตามรูปตัวอย่างให้ลำดับอักษรตามตัวเลขอารบิก) จึงถอดความได้ว่า

“พุทฺธัง สรณังคัจฉามิ ธัมมังสรณังคัจฉามิ สังฆังสรณังคัจฉามิ”

ยันต์รูปนี้จึงสื่อถึงพระไตรสรณคมน์ ดังนั้นในการเรียงลำดับอักษรให้ถูกต้องจึงต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกลบทและวิธีสลับอักษรแบบต่างๆ และควรจะมีพื้นฐานเรื่องคำสวด หรือคาถาที่นิยมเอามาเขียนยันต์เพื่อให้่ายต่อการเดาความ

๓. นำชุดอักษรจากการถ่ายทอดที่เรียบเรียงให้ถูกต้องตามลำดับแล้วมาเปลี่ยนเป็นภาษาปัจจุบันให้เข้าใจง่ายขึ้น

๔. นำชุดอักษรตามข้อ ๒ และ ๓ มาแปลความหมาย การแปลความเป็นกระบวนการเข้าใจความหมายโดยตรงของยันต์นั้นๆ เช่นในยันต์ไตรสรณะคมน์ อักษรที่ได้เป็นภาษาบาลีเมื่อแปลภาษาบาลีเป็นภาษาไทยก็สามารถเข้าใจความหมายได้ว่าเป็นการขอถือเอาพระรัตนตรัยอันประเสริฐเพื่อเป็นที่พึ่งหรือเป็นสรณะสอดคล้องกับชื่อยันต์ว่าไตรสรณคมน์

๕. เมื่อแปลความหมายไม่ได้โดยตรง ต้องใช้วิธีการตีความจากบริบทต่างๆ เพื่อให้เข้าใจความหมายอันซ่อนไว้ เช่นอาจเป็นกรณีการย่อคำหรืออย่างอื่นในลักษณะการขวเลข วิธีการดังกล่าวมักใช้ในเรื่องหัวใจพระคาถาเป็นต้นว่า “พุทธะสังมิ” ย่อมาจาก “พุทธังสรณังคัจฉามิ อัมมังสรณังคัจฉามิ สังฆังสรณังคัจฉามิ”

๓.๒.๑ บริบทต่างๆที่อาจนำมาประกอบการตีความได้

๑. พิจารณาจากชื่อยันต์ พบว่ายันต์จำนวนมาก ชื่อยันต์จะสอดคล้องกับเนื้อหา (คาถา) ที่ลงไว้ในตัวยันต์ เช่นยันต์ปฐมอักขระจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับตัวอักขระต่างๆ ในภาษาบาลี ยันต์พระพุทธคุณมีเนื้อหามาจากบทสรรเสริญพุทธคุณ ยันต์พระไตรสรณะคมน์มาจากบทไตรสรณะคมน์ ในบางยันต์อักขระในยันต์ไม่ได้สื่อความหมายไว้แต่เข้าใจได้จากชื่อยันต์ที่บ่งไว้เช่น “ยันต์นางจิญญมาณวิกา” เป็นรูปหญิงสาวถือพวงมาลัย

๒. พิจารณาจากสูตร (คาถาประกอบการเขียนยันต์) ในการลงยันต์ความหมายของยันต์ต่างๆ มักจะบอกในเนื้อความของสูตรในการลงยันต์เพราะเป็นการสมมุติให้สิ่งรูปที่ลงแทนสิ่งต่างๆ ที่อยากให้เป็นเช่นเขียนวงกลมว่า “นิพพานปรมสูญญ” แสดงว่าวงกลมนั้นเป็นสัญลักษณ์ของพระนิพพาน

๓. พิจารณาความหมายยันต์จากบทเสก ตามที่ตำราบังคับไว้

๔. การหาความคิดเชิงระบบ เช่นยันต์ตัวเลขเมื่อมองในเชิงระบบอาจเป็นตารางเลขกล ซึ่งอาจพบเลขอัตราที่จะนำไปใช้ตีความได้

๕. พิจารณาจากระบบสัญลักษณ์ คือการตีความจากรูปที่เห็นเช่น พบดอกบัวห้าดอกมีอักขระ ๕ อัน อาจตีความได้ถึงพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์

๖. พิจารณาจากเนื้อความต่างๆ ที่อธิบายไว้ในตำรายันต์นั้นๆ ถือเป็นอีกข้อที่สำคัญในการตีความเลขยันต์ที่ไม่อาจจะเลยได้เพราะให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับลักษณะความเป็นมาที่ใช้ประกอบการตีความยันต์ได้เช่น “คำส่อ”^๑ ในตำรายันต์เทียนปราสาท ตำราวัดเมืองล้ง กล่าวว่าตำรายันต์นี้พระ

^๑ คำส่อ คือคำอธิบายต่างๆ ที่เกี่ยวกับคาถาเลขยันต์ต่างๆ ที่ปรากฏในเอกสารที่บันทึกนั้นๆ.

ราชครูแห่งอังวะได้มอบถวายแก่ราชครูวัดสวนดอก^๒ ข้อนี้แสดงว่าเพี้ยนดังกล่าวเป็นเพี้ยนชั้นสูงที่ได้รับรองโดยพระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่ กรณีบทเสกตะกฤตมหาระงับโดยบทสัสมถาอธิบายว่า เป็นบทที่เจ้าชายสิทธัตถะใช้สะกดให้ข้าราชการบริพารหลับใหลก่อนออกพิเนชกรรม^๓ ข้อความเหล่านี้บอกนัยที่ใช้ตีความเลขยันต์ได้ งานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยให้ความสนใจต่ออวัธวิสัยของผู้ประดิษฐ์และสืบสานยันต์เป็นหลักจึงไม่ถือว่าคำส่อเหล่านี้เป็นเรื่องไม่เป็นสาระ ดังนั้นทุกข้อความในตำรายันต์จึงมีความสำคัญที่จะต้องได้รับการอ่านการแปลความหมายและการตีความ

กระบวนการที่ใช้ในการแปลความหมายและตีความย่นนี้ มีลักษณะความคิดในเชิงระบบอยู่ในตัว ซึ่งการเข้าใจถึงความคิดในเชิงระบบนั้นมีประโยชน์ ๒ ประการคือ ๑. ใช้ทำความเข้าใจเนื้อหาของเลขยันต์ ซึ่งในที่นี้กระบวนการดังกล่าวจะถูกนำไปใช้ในการศึกษาคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย โดยการตีความเลขยันต์ชั้นสูงต่างๆ ๒. กระบวนการดังกล่าวทำให้เราสามารถตรวจชำระและแก้ไขเลขยันต์ทั้งหลายที่คัดลอกกันมาอย่างขาดตกบกพร่อง ให้ถูกต้องชัดเจนขึ้นได้

๓.๓ ความรู้พื้นฐานในการแปลความหมายและการตีความเลขยันต์ไทย

โดยในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงความรู้ต่างๆ ที่จะใช้ประกอบการในกระบวนการในกระบวนทัศน์ความของ
เลขยันต์ ดังนี้

๓.๓.๑ ความรู้พื้นฐานเรื่องตัวอักษรธรรมและภาษาโบราณ

เบื้องต้นผู้ศึกษาเรื่องเลขยันต์ต้องมีความรู้เรื่องอักษรพระธรรมเช่น ขอม ธรรมอีสาน ธรรมล้านนา อักษรไทยหรืออักษรอื่นๆ ที่ใช้ในการเขียนเลขยันต์ อย่างไรก็ตามภาษาที่ใช้ในตำราเลขยันต์ไทยไม่ได้สะกดถูกต้องหรือเขียนในรูปมาตรฐานเดียวกับที่ใช้ในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงจะขอยกตัวอย่าง “อักขระวิधिพิเศษ” เพื่อเป็นแนวทางให้ศึกษาพอสังเขปต่อไปนี้

๓.๓.๑.๑ มีการเปลี่ยนรูปอักษร ในการผสมคำบางตัวเช่นเขียนรูปอักษรเชื่อมต่อกันทำให้เขียนเร็วขึ้นเพราะไม่ต้องยกมือหากมีอักษรที่มีหางยาวก็จะมาเขียนเพิ่มภายหลังเช่น

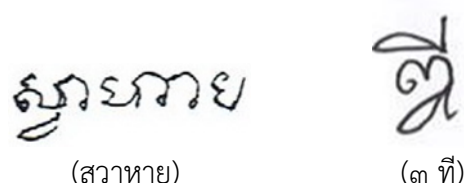
พพ: พพ: พุ คุ เก เพ นหวน
(พระ) (พระยา) (ศข) (เข้า) (เพล) (แหวน)

- มีการใช้อักษรต่างชนิดกันมาผสมกัน เช่นเอาเชิงตัวบาลีมาผสมในคำตามตัวสะกดตัวตามในภาษาบาลีเช่น

- มีการใช้อักษรไทย ปนอักษรธรรม เช่น

๓.๓.๑.๒ มีการสะกดที่ต่างจากปัจจุบัน เช่น -ทั้ง (ทั้ง), บง (บ้ง), ด่ง (ดั่ง), หัว (หัว), ฟง (ฟ้ง), รงวัล (รงวัล), วาเชียร (วาดเขียน), ท่าทาง (ท่ามกลาง), แข่ง (แสร้ง), เข้าสาน (ข้าวสาร), เตียร (เติน), พันเอน (เพอญ), ธรพย, ธรพย (ทรัพย์), ราษีระณู (ราศีธนู), สรรบ (สรรพ), ไรณา (ไรณา), ไหย (ไห้), ไกย (ภัย), ประเสริติ (ประเสริฐ), ตฤก (ตริก), คฤานเครง (ครั้นเครง), พิฤกคะ (พิลึก), ส้งหอร (สังหรณ์), สอร (สอน), ที่ดอร (ที่ดอน), เชื้อผ้า (เสื้อผ้า), ทีไหน (ที่ไหน), ผี (ผี), เอย็น (เย็น), ย่า (หญ้า), หมิ (หมี), มี (มี), มัญยม (มัจยม), แกวา (แพรวา), ปลีไกล่ (ปีไก่ – อักษรล้านนาบางยุคนิยมใส่ ล.กล้ำลงไปเรียกว่า “ชีลิง”), ปอ้งกรร (ป้องกัน), โยกยรร (โยคยัน), ค่ำม (ข้าม), ขวลขวาย (ชวนขวาย), เชือง (เชิง), เกอด (เกิด), คล (คนละ), ใ นี้ (ในนี้), บ (บ่อ), นอร (นอน), พังพอร (พังพอน), นาภา (หน้าผาก), ๓ คาร (สามอังคาร) การสะกดแบบนี้นำไปใช้กับอักษรธรรมต่างๆ ในการเขียนแบบภาษาไทยด้วย

๓.๓.๑.๓ บางครั้งไม่นิยมใช้วรรณยุกต์ มีใช้สระ อี อี อี อี สลับกันใช้ตัวสะกด แม้เดียวกันสลับกันเช่นถ้ายถอดยาดำรับหนึ่งว่า “กะสายยาน้ำตาลิงนำฟิงกะใด ทากะใดกินกะใด” (กระสายยา น้ำตาลิงน้ำผึ้งก็ได้กินก็ได้ ทาก็ได้), แอ่งนาหวานไถถานไฟมาตาเขากันฮัดดีคายสีลง เทียนเหลมบาสุ ๑ เทียนนอย ๕ คู ชันกลางหนาใบ ๑ แกวา ๑ อยา (แอ่งน้ำ วานไฟ ถ่านไฟ มาดำ

เข้ากัน รัตติ คายสลิ้ง เขียนเล่มบาทคู่หนึ่ง เขียนน้อย ๕ คู่ ชั้นล่างหน้าใบ ๑ แพรวา ๑ ยา)^๔ การ
ปวิรรตจึงต้องมีความรู้พื้นฐานในเรื่องนั้นๆ จนสามารถเดาคำหรือประโยคได้ถูกต้อง

๓.๓.๑.๔ มีการเขียนรูปย่อและการลดรูปพยัญชนะเช่น

(อันว่า)
 (ทั้งหลาย)
 (ดุรา)
 (กัตติ)
 (กัมี)
 (แลนา)

(บ่อไปบ่อมา)

(กาเกินกัวยางกอก)

(ดีเต๋ตาย)

(ข้าวของ)

(ชี้ไขขาง)

(อย่าอยู่อย่างอยาก)

(หนีหาย)

(น้องนาง)

(กักล่าว)

(คาถา)

(กระทำ)

(สึลา)

จากตัวอย่างเหล่านี้ใช้เหมือนกัน ทั้งอักษรขอม ธรรมอีสาน ธรรมล้านนา

๓.๓.๑.๕. อักษรแปลงรูป

(เขียน , ชื่อ)

(ข้าง)

(เงินคำ)

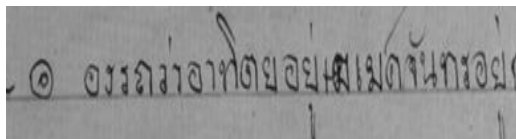
(สวรรค์)

(เวียง)

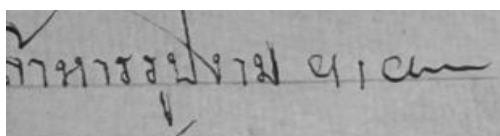
(ขตม, ข้าวตอกดอกไม้)

^๔ กลุ่มอนุรักษ์เอกสารโบราณ สถาบันวิจัยศิลปวัฒนธรรม มมส, เอกสารประกอบการเรียนรู้เอกสาร
โบราณ อนุรักษ์ฟื้นฟูบูรณาการ, (มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๖๐), หน้า ๑๔.

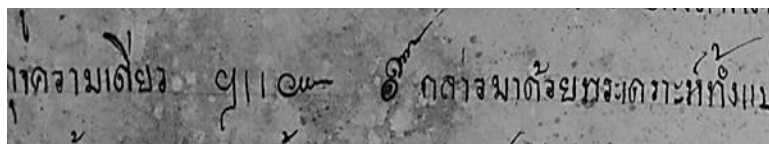
๓.๓.๑.๖. เครื่องหมายวรรคตอนโบราณและเครื่องหมายต่างๆที่พบในเอกสาร
โบราณเช่น

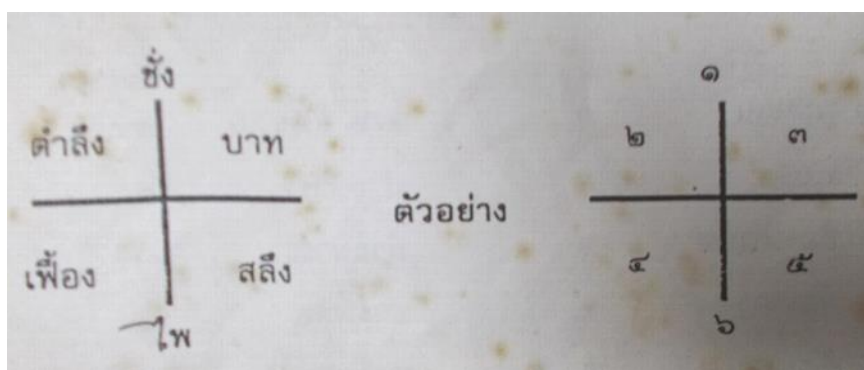
(“ฟองมัน” ใช้เริ่มหัวข้อใหม่)

(อังคัน โคมุต, ใช้แสดงจบประโยค,จบหัวข้อ)

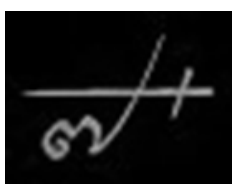
(แสดงการจบประโยคโดยอังคันโคมุต, และเริ่มหัวข้อใหม่โดยฟองมัน ประกอบตัวเลข ในที่นี้
หมายความว่า ขึ้นหัวข้อที่ ๙) และยังมีเครื่องหมายตีนกาที่แสดงถึงสัญลักษณ์ในเอกสารโบราณ เช่น

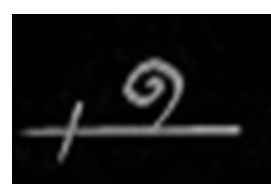
จากภาพตัวอย่าง อ่านว่า ๑ ชั่ง ๒ ตำลึง ๓ บาท ๔ สลึง ๕ เฟื้อง ๖ ไพ
เครื่องหมายนี้ สามารถ ตัดมาใช้เป็นส่วนๆ ได้ ดังนี้

(๔ ชั่ง ๒ สลึง)

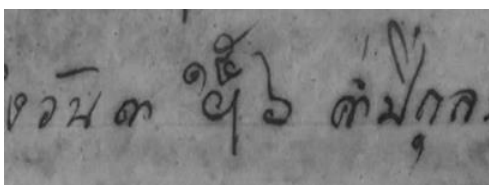
(๗ เฟื้อง)

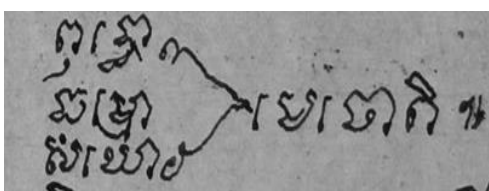
(๑ บาท)

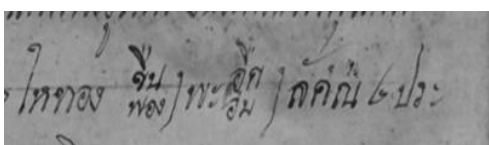
(วันอาทิตย์ แรม ๓ ค่ำ เดือน ๖)

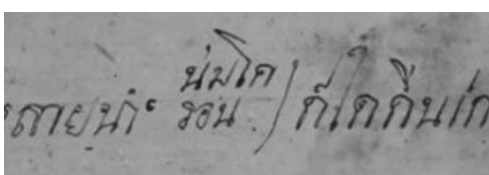
(วันอังคาร ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖)

(พุทโธ เมโถติ ธัมมเมโถติ สังฆเมโถติ)

(ให้ท้องขึ้น พะอืดพะอม ให้ท้องพองพะอืดพะอม)

(ละลายน้ำมันโค น้ำร้อน ก็ได้)

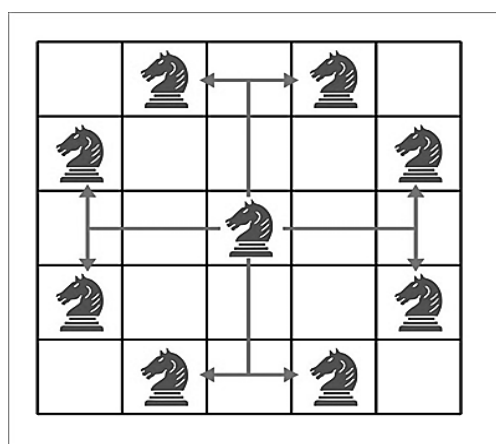
๓.๓.๒ ความรู้พื้นฐานในการเรียงลำดับอักษรในเลขยันต์

๓.๓.๒.๑ การเรียงลำดับอักษรแบบการเดินของม้าหมากรุก หมากรุกไทยเป็นเกมกระดานแบบหนึ่งที่นักปราชญ์แต่โบราณนิยมเล่นเพราะเป็นการประลองสติปัญญา หมากรุกไทยพัฒนามาจากหมากรุกของอินเดียที่เรียกว่าจตุรงกา และในตำนานประวัติหมากรุกไทยได้ผูกให้เกี่ยวกับเรื่องรามเกียรติ์ โดยนางมณฑาเป็นผู้คิดค้นให้ทศกัณฐ์ ได้ลองเล่นเพราะเป็นการใช้สติปัญญาที่ดี ตัวม้าในหมากรุกไทยเดินเหมือนม้าของหมากรุกสากลเดินและกินในแนวทแยงไขว้แบบ ๒x๓ (ลักษณะตัว L) ๘ ทิศทาง สามารถข้ามหมากตัวอื่นได้วิธีการเดินม้าแบบนี้ในตารางช่องจัตุรัสขนาด ๘ คูณ ๘ ช่อง ทำให้เราพบคุณสมบัติพิเศษของตัวม้าหมากรุกอย่างหนึ่งคือม้าสามารถเดินในตารางโดยผ่านทุกช่อง ช่องละหนึ่งครั้งไม่ซ้ำกันอีกได้ครบทุกช่องจนกระทั่งมาหยุดที่จุดเริ่มต้นเดิมได้ นักคณิตศาสตร์เรียกว่า “การเดินม้าแบบปิด”^๕ ลักษณะการเดินตัวม้าแบบนี้ นักคณิตศาสตร์ให้ความสนใจในการคิดหาจำนวนวิธีในการเดินม้าแบบปิด ปัญหาทางเดินม้าหมากรุกได้ถูกค้นพบในศตวรรษ

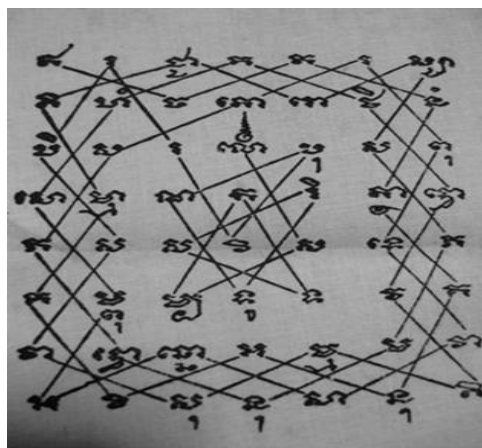
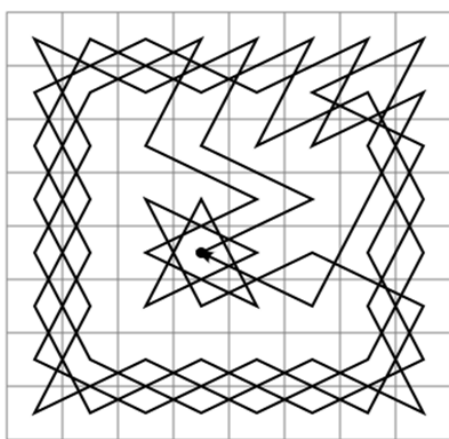
^๕ วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, เดินม้าหมากรุก, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki/เดินม้าหมากรุก>, [๑๘ สิงหาคม ๒๕๖].

ที่ ๙ โดยกวีชาวอินเดียเชื่อว่ารุถะ เขาได้เขียนบทกวีเกี่ยวกับศิลปะแบบแผนในการเล่นม้าหมากรุกแบบเครื่องกระดานในภาษาสันสกฤต

จากที่กล่าวมาการเดินม้าหมากรุกได้รับความสนใจจากนักคณิตศาสตร์และนักกวี (อินเดีย) เนื่องจากนักกวีโบราณนำรูปแบบการเดินม้าไปใช้ในกลบททางกวีด้วย ในเรื่องเลขยันต์คุณสมบัติการเดินตัวม้าคือสามารถนำไปใช้วางอักขระในยันต์แต่ละช่องได้โดยไม่ซ้ำกันจนครบทุกช่องได้ เป็นการฝึกไหวพริบของนักปราชญ์ผู้ประดิษฐ์ยันต์อีกด้วย เพราะในยันต์ตารางที่มีช่องจัตุรัสแต่ละอย่างสามารถนำวิธีการเดินม้าหมากรุกแบบปิดมาเดินได้หลายวิธี^๖

(การเดินของตัวม้าในหมากรุกไทย)

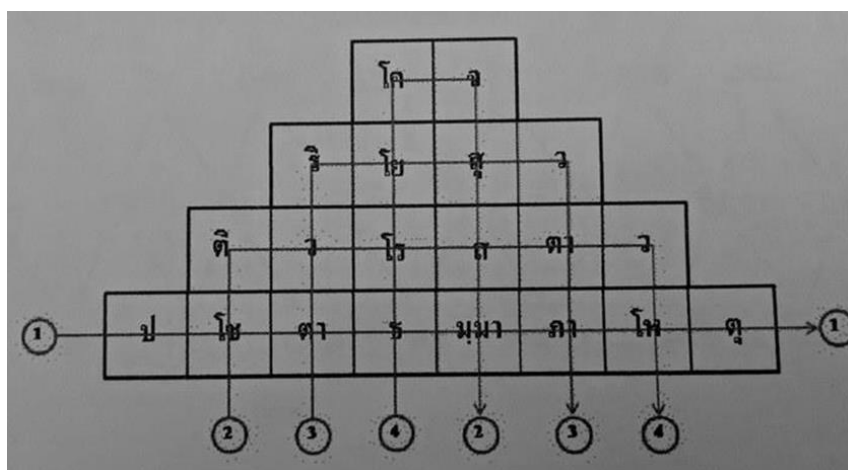
(รูปตัวอย่างวิธีการเดินม้าแบบปิด ของนักคณิตศาสตร์ตะวันตก และการเดินยันต์เกราะเพชร)

^๖ การหาจำนวนวิธีการเดินของต้าม้าแบบปิด ปรากฏในทฤษฎีบทของเซเวงค์ และเรื่องปัญหาทางเดินแบบแฮมิลตัน ในเรื่องทฤษฎีกราฟอันเป็นทฤษฎีสำคัญของวงการคณิตศาสตร์และคอมพิวเตอร์.

โบราณจารย์นำวิธีการเดินม้าหมากรุกมาเป็นแม่แบบในการวางอักขระในยันต์ตาราง วิธีการนี้ทางล้านนาเรียกว่าการเดินหรือจ้อตาม้า^๗ ดังนั้นเมื่อจะถอดความในเลขยันต์ประเภทตารางสามารถใช้วิธีการเดินตัวม้าหมากรุกในการลำดับอักษรได้เป็นเบื้องต้น

๓.๓.๒.๒ การเรียงลำดับอักษรแบบกลบท กลบท คือการประดิษฐ์คิดแต่งคำประพันธ์ให้มีลักษณะแปลกไปจากเดิม โดยที่ลักษณะบังคับของคำประพันธ์ชนิดนั้นยังอยู่ครบถ้วน คำประพันธ์ที่แต่งเป็นกลบทได้มีทั้งโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และร่าย^๘ ในตำรากลบทโดยมากนิยมเล่นกับรูปแบบจึงต้องให้เห็นภาพลักษณ์ต่างๆ จะยกตัวอย่างกลบทในชุด “จุฬาทศมคาถา” คือพระคาถา ๑๔ บท ที่เชื่อว่ามาจากศรีลังกาพบหลายสำนวนทั้งของภาคกลาง ภาคเหนือ ลาว พม่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตำราล้านนาให้ความสำคัญไว้ว่าเป็นตำราพระข้างที่ของพระยาติโลกราช महाराजแห่งล้านนา ในที่นี่จะใช้ตามแบบภาคกลางจากตำรา อ.อุระคินทร์ วิริยะบุระณะ^๙ เป็นแบบในการศึกษาลองพิจารณาเรียงลำดับตามเนื้อคาถาจะเข้าใจวิธีการเดินกลบทต่างๆ ดังเช่น

๑) กลบทรูป “อุปิกมณฑล” (ยันต์รูปสถูป , ยันต์รูปปราสาท)

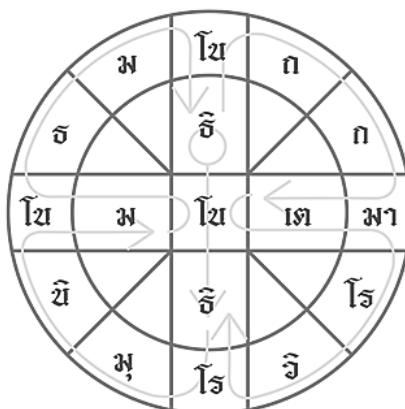
ถอดความไว้ว่า “ ปโยตา ฐมภา โหตุ โขติวโรสตาวโ ทาวริโยสุตภา ฐโร โยโค จ สุสมตาทา” คือบท “ปฐมคาถา” รูปแบบยันต์ปราสาทนิยมใช้ในยันต์ไทยเช่น ยันต์พระยาไถ่เถื่อน

^๗ สัมภาษณ์, อิศรานวัฒน์ แก้วพรหม, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ, ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน, ๒๒ เมษายน ๒๕๖๐.

^๘ วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี, กลบท, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki/> [๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๐].

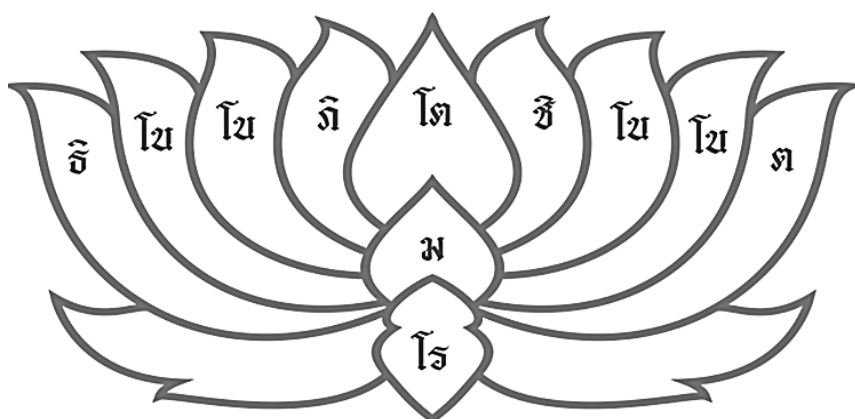
^๙ อุระคินทร์ วิริยะบุระณะ, เพชรรัตนมหายันต์ ๑๐๘, (กรุงเทพมหานคร: ลูกส.ธรรมภักดี, ๒๕๐๙), หน้า ๗๔ - ๘๖.

๒) กลบท “จักรราศี”

ถอดความได้ว่า “โนธิโรมุโนโนมะโน โนมะโนธะมะโนธิโน โนธิโนถะกะมาเตโน โนเตมาโรวิโรธิโน ฯ” เป็นบท “จตุรคาถา” กลบทเรียงอักษรจากตรงกลางวิ่งลงวนไปทางซ้ายวนเข้าตรงกลางและวนออกเป็นรูปวงจักรจึงเรียกจักรราศี กลบทนี้นิยมนำมาสร้างยันต์ในแทบทุกภาค

๓) กลบท ปทุมธรี

ถอดความได้ว่า “มะโนชิตะ มะโตชินะ มะโนกิตะ มะโตกิตะ มะโนธิโร มะโรธิโน มะโนตะโร มะโรตะโน ฯ” คือบท “ฉกฐมคาถา” เรียงลำดับแบบกลับบัวไปกลับทีละ ๔ คำโดยเรียงจากตัวกลางไปกลับบนขวาและกลับที่เดิมและไปกลับบนซ้ายกลับที่เดิมจากตัวกลางไปกลับล่างซ้ายกลับที่เดิมไปกลับล่างขวากลับที่จึงมีรูปดังกลีบบัว

๖) กลบท จักรราศี (อีกแบบหนึ่ง)

ถอดความได้ว่า “นะยะสะนายะโก ปะชามพุเชภา นะรามะภะมะหาติ พุทธาปะโพมะ นะยะสะนายะโก ชิโนวิชะโย นะยะสะนายะโก วิมะโลวิโมมะโกฯ” บทนี้ชื่อ “เอกาทศมคาถา” วิธีอ่านคือเรียงลำดับจาก น. ศูนย์กลางออกไปแล้วเวียนขวาตามเข็มนาฬิกาได้ทั้งสี่รอบ กลบทนี้ได้ถูกนำไปใช้ในยันต์สุกิตติมาและยันต์รูปจักรราศีอื่นๆ ด้วย ข้อสังเกตระหว่างข้อแตกต่างของข้อ ๒ และ ๖ คือ ๖ ไม่มีการอ่านย้อนกลับ

๗) กลบท “รูปวตถุณติมี” หรือรูปธรรมาสามชาย

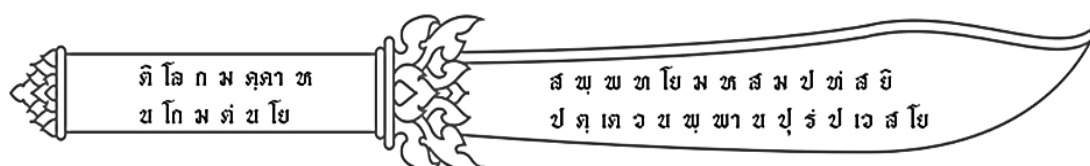
ถอดความได้ว่า “ สิริกิริณกิริโนภสปาทหวยัคค์ สิริกิริณภิมานมามรณตวิธิสํ สิริกิริณนิ เกตัมกัฒโลเก สิริกิริณกรตตโลกนาคันนามิฯ” ชื่อว่า “ไตรสมคาถา”

ถอดความจากด้ามไปสู่ปลาย ๔ รอบครุบาเตชะ วัดหนองเจือก^{๑๐} ได้แต่งบท “ไข้อตตะ” ไว้ทุกบทคาถาในที่นี้ผู้วิจัยได้ยกประกอบไว้เพียง ๒ กลบทท้ายเพื่อให้เห็นความงดงามของกวีล้านนา ดังนี้ “ไข้อตตะว่า อหิ อันว่าข้า นามิ กิโหว่ โลกนาค ยังพระเจ้า สิริกิริณกิริโน ภาสปาทหวยัคค์ อันมีดินทั้งสองอันประเสริฐรุ่งเรืองด้วยเครื่องประหมิม คือมีมกุฏลังการแห่งตนและเทวดาทั้งหลายฝูง มีประหย้าแลรังสีเหลาวิลาสอันงามกว่ารังสีคือมกุฏลังการแห่งตนแลเทวดาทั้งหลายฝูงมีประหย้าแล

^{๑๐} สำเนาตำราเลขยันต์สายครุบาเตชะ วัดหนองเจือก, เอกสารในการครอบครองผู้วิจัย.

รังสี วิธสตั อันอาจกำจัดเสีย อนาคตมารี ยังมารผู้ถ้อย สิริกิริณนิมานิ อันกระทำมานะด้วยบุญแล
ประหญาแลธัมมรังสี สิริกิริณนิเกต อันเป็นที่ตั้งอยู่แห่งบุญแลประหญาแลรังสี เอก์ อันประเสริฐ ตี
โลก ในโลกทั้ง ๓ เกต อันปรากฏด้วยข้อแลหุง สิริกิริณกรคค์ อันยิ่งกว่าคนแลเทวดาผู้รู้กระทำ
บุญแลประหญาลักษณะรังสีนั้นแล.”

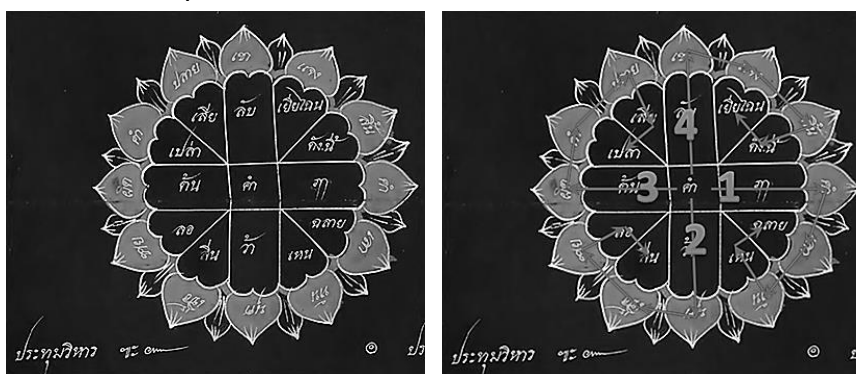
๘) กลบท “ขัดเต” (ขคค, พระขรรค์ แต่รูปยันต์เป็นรูปดาบ)

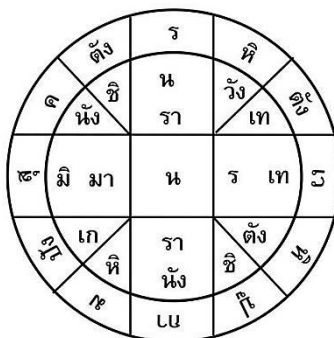
ถอดความได้ดังนี้ “ติโลกมคคาห นโกมตันโย สพพทโยมหมสพทสยิ ตีโลกมคคาห นโกมตันโย
ปตเตวนิพพานปุรปเวสโยฯ” บทนี้ชื่อ “จุทสมคคาถา” ไข่อัตถะว่า ภควา อันว่าพระเจ้า ปธัสยิ ก็
บรรเทาเสีย มลฺ ยังกิเลส สวานํ กับทั้ง อิหโลก ในโลกนี้ โส ภควา อันพระเจ้าตนนนั้น ตีโลกมคคาหนโก
อันข้าเสียยังไฟ ๓ จำพวกแห่งโลกทั้ง ๓ นเย เพ็งนำไฟ มตฺ สู้ที่มักแห่งพระเปนเจ้า โสภควา อันว่าพระ
เจ้าตนนั้น ปเวส คีเข้าไฟ นิพพานปุริ์ สู้เวียงนิพพาน ปเคว ก่อนสิ่งเดียว โสพทโธ อันว่า ตีโลก ยังโลก
ทั้ง๓ อกคคาหนโก หือได้อวายุหน้าเถิง โลกุตตรมคคะแล้ว นเย เพ็งนำไป อมตฺ สู้นิพพานอันบอรู้ตาย
นั้นแล.

ตัวอย่างกลบททั้ง ๘ ที่ผ่านมาเป็นกลบทที่สืบมาจากลังกา (ตามความในเอกสารบันทึกต่างๆ
เกี่ยวกับ “จุทสมคคาถา”) ผู้วิจัยจึงขอยกตัวอย่างสุดท้ายเป็นกลบทจากตำราฉันทลักษณ์ไทย

๙) แบบกลบทปทุมวิหาร

ถอดความได้ว่า “คำลือคำเล่าหันเหินฉลาย คำว่านุชเชื้อขาย ล่อลื่น คำตันผิดคำปลาย.เสีย
เปล่า คำลับเขาแจ่งสิ้นตั้งนี้เยยไฉนฯ เปรียบเทียบกลบทกับ “ยันต์จักรศิริโลก” ดังนี้

ถอดความได้ว่า “นรานระ หิตังเทวัง นระเทเวหิบุชิตัง นระรานังกามะปิงเกหิ นมะมามี สุตตตังชินัง” (อ่านจากศูนย์กลางออกไปทุกด้านเป็นส่วสติกะ เริ่มจากบนไปทางขวามือลงล่างไปทางซ้ายมือ)

พบยันต์จำนวนมากที่สอดคล้องกับกลบทในฉันทลักษณ์ไทยเช่นกัน (ดูรูปประกอบกลบทไทย ในตำราจินตามณีได้ที่ภาคผนวก ค)

กลบทต่างๆ ที่สาธกไว้เป็นแนวทางในการถอดความเลขยันต์ไทยโดยผู้ถอดความต้องพยายาม หาระบบการเรียงคำของยันต์นั้นๆ ในเชิงกลบท กลบทจึงเป็นความคิดเชิงระบบอีกอย่างหนึ่งที่พบ มากในเลขยันต์ไทย อนึ่งเมื่อพิจารณาทั้งรูปแบบ (ตัวผ้งกลบท) และตัวคาถาที่ลงไว้ในยันต์นั้นล้วนมี ลักษณะเป็นฉันทลักษณ์ จึงพออนุมานได้ว่าเลขยันต์ไทยในยุคต้นอาจเป็นการบันทึกคำสอนทาง ศาสนาพุทธในรูปแบบหนึ่งของกวี

๓.๓.๓ ความรู้พื้นฐานในการเรียงลำดับตัวเลข

๓.๓.๓.๑ การลำดับตัวเลขโดยชุดเลขพิเศษ ชุดเลขพิเศษ คือชุดตัวเลขที่มีการ กำหนดลำดับไว้ตายตัวแล้วเช่น อัตราทวาทสของตรีนิสิงเห (มีลำดับคือ ๓, ๗, ๕, ๔, ๖, ๕, ๑, ๙, ๕, ๒, ๘, ๕) ชุดเลขจตุโร (๔ ๙ ๒ ๓ ๕ ๗ ๘ ๑ ๖) ชุดเลขโสฬส เมื่อมีการลงยันต์ใดๆ ที่มีชุดเลข เหล่านี้ไปเกี่ยวข้องต้องลงเลขตามลำดับนี้

๓.๓.๓.๒ ลงตัวเลขแบบตาม้าหมากรุก ส่วนมากเป็นกรณีที่ใช้เลขแทนอักขระ เช่นบทพุทธคุณหรือกรณีย์ นำชุดตัวเลขพิเศษลงแบบม้าหมากรุกเช่นยันต์จตุโรถอด ยันต์แก้วมณีโชติ ล้านนา

๓.๓.๓.๓ การเรียงลำดับตัวเลขแบบตารางเลขกล ตารางเลขกลหรือจัตุรัสกล (magic square) เป็นลูกเล่นทางคณิตศาสตร์แบบหนึ่งคือเอาเลขใส่ในตารางจัตุรัสที่มีจำนวนช่อง เท่ากันในแนวตั้งในแนวนอน โดยให้ผลบวกของเลขในตารางได้ผลรวมเท่ากันในแต่ละช่องทั้งแนวนอน และแนวตั้งและผลบวกในแนวแยงต้องได้ผลรวมที่เท่ากัน ผลที่ได้เท่ากันนี้ไสยศาสตร์ไทยเรียกว่า

“อัตรา” เช่นยันต์สำคัญที่ใช้บ่อยในทางไสยศาสตร์คือยันต์ “จตุโรบังเกิดทรัพย์” ที่มีผลบวกรวม (อัตรา) คือ ๑๕

๔	๙	๒
๓	๕	๗
๘	๑	๖

ตารางเลขกลูกใช้เป็นปัญหาฝึกเขาวงมาแต่โบราณในกรณียันต์จตุโรนี้มีปัญหาว่า

“ปยุเรเปกเมกสมิ เอโก ทเว ตโย จตุ ปณจ ฉ สดตภูฏ นว, สกุณา ฐปีตา ลีย, ตินณนต กุมาราน, กถ สม ทเท กวี” ไชว่า “ในกรงใบหนึ่งๆมีนกถูกขังไว้ ๑ ตัว ๒ ตัว ๓ ตัว ๔ ตัว ๕ ตัว ๖ ตัว ๗ ตัว ๘ ตัว ๙ ตัว ผู้รู้ฟังแบ่งให้เด็ก ๓ คนเท่าๆ กันได้อย่างไร ตอบว่า “เอก ปณจ นเวกสส, เอกสส เทว ฉ สดต จ, ตโย จ จตุโร ภูฏ, ตินณ สม ทเท กวี” ไชว่า “ผู้รู้ฟังแบ่งให้แก่เด็ก ๓ คนเท่าๆ กันคือ คนหนึ่งได้ ๑ ตัว ๕ ตัว และ ๙ ตัว, คนที่สองได้ ๒ ตัว ๖ ตัว ๗ ตัว, คนที่ ๓ ได้ ๓ ตัว ๔ ตัว และ ๘ ตัว”^{๑๑} ดังรูปในตารางจตุโร

ยันต์จตุโรนี้คงมีความสำคัญมากในสายวิชาอีสานล้านช้าง เมื่อพระธาตุบังพวนอันเป็นพระบรมธาตุเจดีย์สำคัญของจังหวัดหนองคายได้พังทลายลงมาเมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๓ ได้ค้นพบสิ่งมีค่าต่างๆ ในกรุพระธาตุเป็นจำนวนมาก ในจำนวนนั้นค้นพบแผ่นเงินจารึก ๑ แผ่นพระยันต์จตุโรด้วยอักษรลาวโบราณจึงถือได้ว่ายันต์จตุโรนี้เป็นของมีค่ามาแต่โบราณ^{๑๒}

การตีความยันต์ประเภทตารางเลขกล มีจุดสำคัญที่อัตรา ดังตัวอย่างการตีความยันต์ “จักรพัทธาธิราช” ซึ่งเป็นยันต์สำคัญที่พบในตำราสายวัดประดู่ทรงธรรม

๓๕	๔๖	๓๒	๓๗
๓๖	๓๓	๔๓	๔๒
๔๕	๔๐	๓๘	๓๑
๓๔	๓๕	๔๑	๔๔

ดวงที่ ๑

๑๐๖	๑๐๘	๑๒๐	๑๒๖
๑๒๘	๑๐๘	๑๑๔	๑๐๐
๑๑๐	๑๑๔	๑๒๕	๑๒๒
๑๑๖	๑๓๐	๑๐๒	๑๑๒

ดวงที่ ๒

๓๑	๒๑	๔๕	๓๐
๓๗	๓๘	๒๓	๒๔
๑๘	๓๓	๓๓	๔๓
๔๑	๓๕	๒๖	๒๕

ดวงที่ ๓

^{๑๑} แยม ประพัฒน์ทอง, พระคัมภีร์วชิรตถสังคหะ, (กรุงเทพมหานคร: สมาคมสำนักวัดสุทัศน์, ๒๕๑๒), หน้า ๒๓๓.

^{๑๒} ประยูร ไพบูลย์สุวรรณ, โบราณวัตถุสถานในจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดใกล้เคียง, (กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร, ๒๕๑๕), หน้า ๔๘-๖๑.

ยันต์จักรพัทธราธิราชมี ๓ ดวง มีอัตราของยันต์ทั้งสามนี้เกี่ยวข้องกับ “จักรพัทธราธิราช” อย่างไร คือเมื่อพิจารณาผลบวกทุกด้านของพระยันต์ดวงที่ ๑ คือ ๑๕๔ ผลบวกทุกด้านของพระยันต์ดวงที่ ๒ คือ ๔๖๐ ผลรวมทุกด้านของพระยันต์ดวงที่ ๓ คือ ๑๒๗

หากยังมองไม่เห็นความสัมพันธ์ลองบวกกลับ ผลบวกทั้งสามจำนวนดังนี้ $๑+๕+๔ = ๑๐$, $๔+๖+๐ = ๑๐$, $๑+๒+๗ = ๑๐$ จะเห็นว่าเมื่อบวกกลับผลลัพธ์ของยันต์ทั้งสามคือเลข ๑๐ (อัตรา ๑๐) จึงต้องวิเคราะห์หว่าเลข ๑๐ และจักรพัทธราธิราชมีนัยใดเชื่อมโยงกันบ้าง (อ่านรายละเอียดในเรื่องพระเจ้าจักรพรรดิ)

ตารางเลขกลหรือจตุรัสกลนี้ ถือเป็นความคิดเชิงระบบแบบหนึ่งที่ใช้ในเลขยันต์ไทยที่พบทุกภาค เช่นยันต์ต้องครุฑที่เป็นยันต์บังคับในการหล่อพระกริ่งวัดสุทัศน์ ยันต์โสฬสมงคล (อัตรา ๓๔) เป็นต้น

๓.๓.๓.๔ การเรียงลำดับตัวเลขแบบจำปानะ ยันต์จำปานะเป็นตารางเลขกลแบบหนึ่งมีผังตั้งต้นคล้ายยันต์จตุโรบังเกิดทรัพย์คือ มีตัวเลขชุดเดียวกันสลับด้านกัน (ดังรูปเปรียบเทียบ)

๔	๙	๒
๓	๕	๗
๘	๑	๖

จตุโรบังเกิดทรัพย์

๒	๙	๔
๗	๕	๓
๖	๑	๘

(จำปานะ)

ยันต์จำปานะถูกใช้เป็นผังในการลงลำดับเลขในตารางยันต์เพื่อให้เลขทั้งหมดมีผลบวกเท่ากันทุกด้านโดยมีหลักคือใช้ตัวเลขในยันต์จำปานะเป็นลำดับในการลง และต้องลงเลขไปตามลำดับคณิตศาสตร์ที่ละลำดับตามตัวอย่าง (เลขอารบิกเป็นเลข ลำดับการลง เลขไทยเป็นเลขที่จะลง) ดังนั้นหากจะลงเลข ๖ ถึงเลข ๑๓ ตามลำดับจำปานะ จะได้รูปยันต์ดังรูปตัวอย่าง ก.

๘	๑	๖
2	9	4
๓	๕	๗
7	5	3
๔	๙	๒
6	1	8

(ตัวอย่าง ก. การเดินจำปานะแบบเดินหน้า)

๘	๑	๖
2	9	4
๓	๕	๗
7	5	3
๔	๙	๒
6	1	8

(ตัวอย่าง ข. การเดินจำปานะแบบถอยหลัง)

จากตัวอย่างข้อที่ ๑ เป็นการลำดับเลขแบบเพิ่ม (เดินหน้า) ขึ้นทีละ ๑ นอกจากนี้ยังพบว่ามี การลงเลขตามผังจำปानวะแบบถอยหลังทีละ ๑ ด้วย (ตามรูปตัวอย่าง ข. เดินจาก ๙ ถอยหา ๑) จาก การสัมภาษณ์ อ.ปริญญา ณ เชียงใหม่พบว่า “ยันต์จำปานวะที่น่าสนใจคือยันต์เทียน วิสส ๓ ชั้น” ตำราของหลวงปู่ครูบาบุญเลิศ อัครบุญโญ วัดบ้านอ้อย จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีการเปลี่ยนเลขเกณฑ์ หรือเลขตั้งต้นตามแบบดาวโหราศาสตร์คือถ้าใช้ทางมหานิยมก็ใช้ดาวจันทร์ ใช้ทางแก้ปัญหาวีชีวิตใช้ ดาวพฤหัสบดี อันถือว่ามีรูปแบบการใช้ที่น่าสนใจ^{๓๓}

๓.๓.๓.๕ การเรียงเลขแบบยันต์จตุรภัทรและวิปัสสี ๒๘ ดวง

จตุรภัทร เป็นยันต์ชุดตัวเลขของสายวิชาล้านนามีลักษณะเป็นตารางเลขกลจำนวนตาราง ขนาด ๔ คูณ ๔ ช่อง อุปเพ็ญการใช้ยู่ที่การเปลี่ยนเลขเกณฑ์ตั้งต้น ดังที่พบในตำราส่วนตัวพระสมุห์ อุดร ชินวงศ์ เช่นใช้เลข ๑ เป็นเกณฑ์จกทำให้ครูบาอาจารย์ ท้าวพระยาปิยะรักใคร่นัก ถ้าใช้เลข ๒ เป็นเกณฑ์อธิณางามปิยะ ไว้กับตัวปากม่วนจาหวานแล..เป็นต้น ในตำรานี้พบว่ามีเกณฑ์ ๑๐๘ ตัว^{๓๔}

ยันต์จตุรภัทรมีลำดับการเรียงเลขที่ตายตัวและมีสูตรการขยายอัตราที่ชัดเจนเพื่อให้ได้ผลรวม ที่เปลี่ยนไปโดยมีผลรวมเท่ากันในทุกด้าน ยกตัวอย่างยันต์เมตตา ๕๒๘ ซึ่งเป็นยันต์จตุรภัทรแบบหนึ่ง

๓	๒๖๓	๕	๒๕๓
๖	๒๕๖	๔	๒๖๒
๒๕๕	๓	๒๖๑	๑
๒๖๐	๒	๒๕๘	๘

มีอัตรา ๕๒๘ จึงเรียกว่าเมตตา ๕๒๘ ตามนัยของวิชากรรมฐานโบราณที่ล้านนา ล้านช้าง ได้รับอิทธิพลกันมากกล่าวคือเมื่อนั่งสมาธิได้ความสุข (ห้องสุข ๒ ภายสุข, จิตสุข) จึงแผ่ความสุขให้คนอื่น ในรูปการแผ่เมตตาอีสานเรียกการแผ่เมตตานี้ว่า “เมตตาพรหมวิหาร” คือจะแผ่เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขาให้สัตว์โลก ๑๒ กลุ่ม (สัพเพสัตตะ, สัพเพปานา, สัพเพภูตา, สัพเพบุคคลา, สัพเพอิตต ภาวะปริยปันนา, สัพเพอิตถิโย, สัพเพปุริสา, สัพเพอริยา, สัพเพอนาเรีย, สัพเพเทวา, สัพเพมนุสสา,

^{๓๓} สัมภาษณ์, ปริญญา ณ เชียงใหม่, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ, ๒๑๖ ราชภาคนิย ตำบลศรีภูมิ อำเภอ เมือง จังหวัดเชียงใหม่, ๒๒ เมษายน ๒๕๕๙.

^{๓๔} สัมภาษณ์, พระอุดร ชินวงศ์, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ, วัดพระยาวัต อำเภอเมือง จังหวัดน่าน, ๒๐ เมษายน ๒๕๖๐.

สัพเพวินิปาติตา)^{๑๕} รวม ๔๘ กลุ่มออกไปยัง ๑๐ ทิศ (รวม ๔๘๐) และแผ่ยังทิศท่ามกลางที่เราอยู่อีก ๔๘ รวมกันได้ ๕๒๘ ถือว่า เมตตาทั่วกับสรรพสัตว์แล้ว

ยันต์นี้ อ.ปริญญา ณ เชียงใหม่ได้กล่าวว่า “อิทธิคุณแห่งพระยันต์นี้จะอุดมความสุขเป็นที่เมตตาเป็นที่รักแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งปวง”^{๑๖} อันสอดคล้องกับอานิสงส์ของการแผ่เมตตาที่พระองค์ทรงตรัสไว้ในอรกชาดกในสมัยที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่วัดเชตวัน เมืองสาวัตถี ทรงตรัสปรารภเมตตาสูตรว่า “ภิกษุทั้งหลาย อานิสงส์ของการแผ่เมตตา มี ๑๑ ประการ คือ ๑.หลับเป็นสุข ๒.ตื่นเป็นสุข ๓.ไม่ฝันร้าย ๔.เป็นที่รักของมนุษย์ทั้งหลาย ๕.เป็นที่รักของอมนุษย์ทั้งหลาย ๖.เทวดาย่อมรักษา ๗.ไฟ ยาพิษ ศัสตรา ไม่ล่วงเกิน ๘.จิตได้สมาธิเร็ว ๙.สีหน้าผ่องใส ๑๐.ไม่หลงตาย ๑๑.เมื่อยังไม่บรรลุนิพพาน ย่อมเข้าถึงพรหมโลกชั้นสูง”^{๑๗} ยันต์เมตตา ๕๒๘ เป็นตัวอย่างในเชิงระบบที่ดีคือมีการโยงข้อธรรมได้เหมาะสมกับอัตราที่ได้ พบยันต์ที่ใช้สูตรขยายอัตราสูตรเดียวกับจตุรภัทรในยันต์ภาคกลางในชุดยันต์องค์กรฯถึง ๒ ตัว

ยันต์พระวิปัสสี ๒๘ เป็นยันต์ชุดสำคัญในการหล่อพระกริ่งตำราวัดสุทัศน์ที่มีกลวิธีเหมือนกับยันต์จตุรภัทรของล้านนาคือเป็นตารางเลขกลขนาด ๔ คูณ ๔ ช่องเช่นกัน มีสูตรในการขยายอัตราที่ชัดเจน หากทำถูกสูตรจะได้ผลรวมเท่ากันทุกแนวแม้ยันต์ชุดนี้จะถูกจัดชุดให้มี ๒๘ ยันต์แต่สูตรของยันต์สามารถใช้ทำตารางเลขกลต่อไปได้ไม่สิ้นสุด

๓.๓.๔ กลวิธีการบังข้อความ (รหัสบังวิชา) ในตำราเลขยันต์ไทย

พระศุภชัย ชยสุโภ ให้สัมภาษณ์ว่า “รหัสการบังวิชานี้ใช้กันในสองลักษณะคือ

- ๑) เป็นการอวดภูมิของผู้เขียน คือเขียนขึ้นในลักษณะเป็นลูกเล่นกลเม็ด
- ๒) เพื่อใช้ปิดบังข้อความ ที่พบมากในบันทึกทางล้านนาคือเพื่อปกปิดคำไม่ดี คำด่าและปิดบังเคล็ด หรือข้อความที่จะมีอาถรรพณ์นำไปใช้แล้วเป็นอันตรายกับผู้อื่นได้ เช่นการทำคุณทางกรรมให้ตาย ให้แตกแยก”^{๑๘}

อนึ่งอาจารย์ฉันทิชัย กระแสสินธุ์ เคยแสดงทัศนะว่า “รหัสไทยหลงที่โบราณจารย์ได้คิดขึ้นสำหรับใช้ในราชการสงคราม”^{๑๙} นอกจากใช้รหัสการบังแล้ว บางที่ใช้กลการบันทึกโดยใช้อักษรอื่น

^{๑๕} ตำราธรรมพรหมวิหารสายหลวงพ่อบ้านจับไม้, เอกสารในความครอบครองของผู้วิจัย.

^{๑๖} สัมภาษณ์, ปริญญา ณ เชียงใหม่, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ, ๒๑๖ ราชภาคนิย ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, ๒๒ เมษายน ๒๕๕๙.

^{๑๗} พระพุทธโฆษาจารย์, คัมภีร์วิสุทธิมรรค, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: ประยูรวงศ์ปรีณิต, ๒๕๔๖), หน้า ๕๐๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์, พระศุภชัย ชยสุโภ, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ, วัดบุปผาราม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๘ เมษายน ๒๕๖๐.

ผสมเพื่อให้อ่านยาก เช่นเขียนตัวฝักขาม ตัวไทยนิเทศ ตัวไทยกลาง ตัวมอญ ตัวพม่า ตัวไทยใหญ่ ในอักขระวิธีล้านนาหรือผสมผสานตัวขอมหรือภาษาล้านกัด้วยก็มี^{๒๐}

๓.๓.๔.๑ การใช้อักษรแทนเลข

ก) **วัฒนสังขยา** วิธีการนี้เป็นการกำหนดให้ตัวอักษรมีความหมายแทนตัวเลขเพื่อใช้ประกอบการเขียนกวีนิพนธ์ให้เกิดความหมายได้ลึกซึ้ง พลิกแพลงขึ้นเป็นลูกเล่นที่แสดงภูมิของนักปราชญ์ทางภาษาโดยการใช้วัฒนสังขยาในตัวมันเองที่มีความเป็นรหัสอยู่ในตัว โบราณจารย์ผู้ประดิษฐ์เลขยันต์จึงนำวิธีการนี้มาใช้ในการเขียนเลขยันต์ด้วย วิธีการวัฒนสังขยาได้เผยแพร่มากับเอกสารทางพุทธศาสนาเช่นตำราสัทธาพิณฑุและพระคัมภีร์วชิรสารัตถสังคหะ ในคัมภีร์วชิรสารัตถสังคหะได้กล่าวถึงวัฒนสังขยาว่า “วัฒนเลขาย ลกขติ สงขยํ ยตถวิจกขณา วณณสงขยนติ ตํ พนํ พนธณญ กุสลา พรวํ แปลว่า นักปราชญ์เขียนสังขยา ในพันธะใด ด้วยวัฒนเลข พันธะนั้น ท่านผู้รู้พันธะ ผู้ฉลาดเรียกว่า วณณสังขยา การนับด้วยอักษร”^{๒๑} ปราชญ์ท่านได้กำหนดเกณฑ์ของวัฒนสังขยาโดยเทียบตัวเลขกับอักขระบาลี ไว้ในคาถาที่ว่า “กฏยาทิมธพนตา นวสังขยา ปกิตติตา ปาทิมนตา ปญพจสงขยา สุลยญา วุตตา สรา ญนา”^{๒๒} ได้ความว่าอักษรมี ก,ฎ,ย, เป็นต้น มี ฌ,ธ,พ เป็นที่สุดกำหนดให้ชื่อว่า นวสังขยา อักษรมี ป. เป็นต้นมี ม. เป็นที่สุดกำหนดให้ชื่อว่าปญจสังขยา สระทั้งหลายและ ญ.น. เรียกว่าสุญ

อธิบายให้ง่ายเข้า โดยนำตัวอักขระมาเรียงกันไว้ตามลำดับโดยเอา ก.ฎ.ย. เรียงไว้เป็นต้นแถว (ตัวต้น) เรียงไปอีก ๙ อักขระ (นวสังขยา) จะได้ ฌ.ธ.พ. เป็นตัวท้ายแถว (ที่สุด) ส่วนตัว ญ.และน. ไม่เอาเรียงด้วยเพราะให้นับเป็นสุญร่วมกับสระทั้งหลาย จากนั้นเอา ป เป็นต้นแถว (เป็นต้น) เรียงไปอีก ๕ ลำดับ (ปญจสังขยา) จะได้ ม. เป็นตัวสุดท้าย (ที่สุด) ดังนี้

ก	ข	ค	ฌ	ง	จ	ฉ	ช	ฌ	ญ
ฎ	ฐ	ฑ	ฒ	ณ	ต	ถ	ท	ธ	น
ป	ฝ	พ	ภ	ม					
ย	ร	ล	ว	ส	ษ	ห	ฬ	อ	สระ ทั้งหลาย
๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๐

^{๒๐} ฉันทิพย์ กระแสสินธุ์, พระคัมภีร์จินตามณีของพระโหราธิบดี, พิมพ์ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพพระภิกษุณั วัดทองนพคุณ, (กรุงเทพมหานคร: ห้องโหราจันทร์, ๒๕๐๕), หน้า ๙๕.

^{๒๑} สัมภาษณ์, พระศุภชัย ชยสุโก, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ, วัดบุปผาราม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๘ เมษายน ๒๕๖๐.

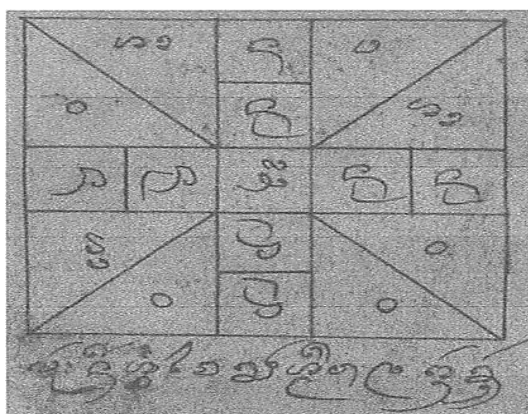
^{๒๒} แยม ประพัฒน์ทอง, พระคัมภีร์วชิรสารัตถสังคหะ, หน้า ๑๐๕.

^{๒๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๖.

วิธีการใช้วันฉกษณสงขยาจะใช้อักขระที่แทนเลขเป็นอักษรนำไม่ต้องสนใจสระหรืออักขระประกอบตัวอื่น การนับนั้นให้อักษรนำตัวแรกเป็นหลักหน่วยอักษรนำตัวต่อไปเป็นหลักสิบ อักษรนำตัวต่อไปเป็นหลักร้อยไปอย่างนี้เรื่อยๆ ดังนั้นเวลาอ่านจึงต้องอ่านหลักที่มีค่าสูงลงมาก่อนหลักหน่วย ปิดท้ายเหมือนการอ่านเลขโดยทั่วไป ดังนั้นจึงเป็นการอ่านตัวเลขแบบย้อนหลังตัวอย่างเช่น กหंपายา (เกณฑ์เลขที่ใช้ลัษนพุทธศักราชให้เป็นจุลศักราช กหंपายา ถอดเสียงอักษรนำได้เป็น ก-๑, ห-๘, ป-๑, ย-๑ อ่านเหมือนเลขปรกติหลักพันมาหาหลักหน่วยเท่ากับ ๑๑๘๑ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๑๑๘๑ = จ.ศ.) มีข้อสังเกตว่าคำใหม่ที่ได้จากการใช้วันฉกษณสงขยาอาจจะไม่มีความหมายในทางบาลีเลยแม้จะมีเสียงคล้ายกับภาษาบาลีเพราะมุ่งใช้เป็นเพียงรหัสแทนตัวเลข หากจะหาความหมายก็ต้องอิงความตามปริบทหรือตีความตามศัพท์ที่อยู่ร่วมในประโยค เช่น

“กมมหิ กมเหว ว จิตตํ , คมฺหิ คมฺเหว ว ภาเว, ยนฺตุ จมฺเหว หํ สมฺมํ , กณฺมฺหิ ขํ สณฺมํหิ ยํ”^{๒๓}

แปลเอาความว่า “จิต ๔ ดวงย่อมเกิดในภพ ๑ ภพ ๑ จิต ๔ ดวงย่อมเกิดในภพ ๓ ภพ ๓ ส่วน จิต ๑ ดวงย่อมเกิดในภพ ๖ จิต ๘ ดวงย่อมเกิดในภพ ๗ จิต ๘ ดวงย่อมเกิดในภพ ๑๑ จิต ๑ ย่อมเกิดในภพ ๑๗” ตัวอย่างในการตีความเลขยันต์โดยใช้ระบบวันฉกษณสงขยา กรณีศึกษายันต์แปดหมื่นสี่พันพระธรรมขันธ์

ถอดความเป็นการเรียงเนื้อหาเป็นรูปสวัสดิกะโดยวิ่งจากตากกลางออกไปตามเข็มนาฬิกาสี่ครั้ง ทำการถ่ายถอดเป็นอักษรไทยได้ว่า อะนุนะวะหา อะนุนะปะหา อะนุนะวะวะ อนุนะวะเห ถอดเป็นรหัสวรรณสงขยาโดยเฉพาะอักษรนำคือ อ น น ว ห ๐๐๐๔๘, อ น ป ห ๐๐๔๘, อ น น ว ว ๐๐๔๘, อ น น ว ห ๐๐๐๔๘ ทุกตัวอ่านจากหลักหมื่นไปหลักหน่วยได้ ๘๔,๐๐๐ หมายถึงพระธรรมแปดหมื่นสี่พันพระธรรมขันธ์

จากการสัมภาษณ์ พระศุภชัย ชยสุโภ ได้ความว่า “โบราณจารย์ใช้ระบบวรรณสงขยาคือนวสงขยาและปัญจะสงขยามาประกอบเป็นเลขยันต์อยู่จำนวนหนึ่งที่น่าสนใจคือยันต์ “เวสสันดรเข้า

^{๒๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๗.

เมือง” ที่นิยมใช้ประกอบการสร้างบ้านเรือนตามจารีตล้านนา ที่น่าสนใจเพราะเมื่อถอดรหัสออกมาพบว่าได้ตัวเลขที่แสดงถึงจำนวนคาถา (คาถาพัน) ในบทเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดก”^{๒๔}

ข) โลกสัญญาณิกิตสังขยา อธิบายตามพระคัมภีร์วชิรสารัตถสังคหะว่า “โลกสัญญาณ ลักเสนติ, สังขย ยัตถ วิจักขณา, โลกสัญญาณิกิตสังขยา, มิตี ตํ พันธมฺพรวิ” ไขความว่า “นักปราชญ์ทั้งหลายกำหนดสังขยา (ค่านับจำนวน) ในพันธะใดด้วยโลกสัญญา (ธรรมชาติที่ชาวโลกหมายรู้กัน) นักปราชญ์ทั้งหลายเรียกพันธะนั้นว่าโลกสัญญาณิกิตสังขยา มีสังขยาอันกำหนดด้วยโลกสัญญา”^{๒๕} สังขยาประเภทนี้จะใช้คำที่คนทั่วไปจะนึกถึงจำนวนได้เช่น สินธุโต แปลว่าแม่น้ำหรือมหาสมุทรซึ่งแต่เดิมเชื่อว่ามี ๔ เช่น สมุท, ชลธิ, สินธุ, อณณว สินธุโตจึงถูกใช้แทนจำนวน ๔

จากการศึกษาพบ โลกสัญญาณิกิตสังขยาในเอกสารโบราณด้วยเช่นเรื่องการขบจักรสุกิตติมา ในตำรากรรมฐานวัดพลับกล่าวไว้ดังนี้ “...จงตั้งจักรสุกิตติมาที่พรหมวิหารแล้วออกทุดิยะ”^{๒๖} พรหมวิหารในที่นี้หมายถึงการวางจิตที่จุดสุสนาที่ ๔ (จุดสุดคอกलग) ตามแบบกรรมฐานโบราณ

๓.๓.๔.๒ การใช้ตัวเลขแทนอักษร

ก) ตัวเลขแทนสระ แบบจินตามณิ การใช้เลขแทนสระวิธีการนี้มาจากตำราจินตามณิ ซึ่งเป็นแบบเรียนภาษาไทยมีเนื้อหาครอบคลุมเรื่องการใช้สระ พยัญชนะ วรรณยุกต์ การแจกลูก การผันอักษร อักษรศัพท์ อักษรเลข การสะกดการันต์ การแต่งคำประพันธ์ชนิดต่างๆ และกลบทปรากฏกลบท อยู่ ๖๐ ชนิด มีทั้งจินตามณิที่แต่งขึ้นในสมัยอยุธยาตอนกลางโดยพระโหราธิบดี ในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งบางข้อมูลเชื่อว่าอาจจะแต่งก่อนหน้านั้นนับร้อยปี คือแต่งในรัชสมัยของสมเด็จพระเอกาทศรถ และยังเป็นแบบเรียนเล่มแรกของไทยด้วย และจากการที่จินตามณิของพระโหราธิบดีเป็นแบบเรียนไทยมาก่อนจนเป็นเสมือนสัญลักษณ์ของแบบเรียนไทยทำให้นักเรียนแบบเรียนไทยในยุคต่อมาหลายเล่มใช้ชื่อตามว่า “จินตามณิ” เช่นเดียวกัน^{๒๗} การใช้ตัวเลขแทนสระมีดังนี้

“เลข ๑ แทนสระอุ (ตินหนึ่ง) มีการใช้ ๑๑ แทนสระอุ, เลข ๒ แทนสระอู (ตินคู่), เลข ๓ แทนสระเอ (ไม้เอ) ข้าสองตัว ๓๓ แทนสระแอ, เลข ๔ แทนขีด(ฝนทอง) เดิมบนสระอิ (พินหัว) จะเป็นสระอี, เลข ๕ แทนไม้หันอากาศ, เลข ๖ แทนสระไอ(ไม้ไอ้), เลข ๗ แทนสระอิ (พินหัว) ๗ รวม

^{๒๔} สัมภาษณ์, พระศุภชัย ชยสุโก, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ, วัดบุปผาราม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๘ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๒๕} แยม ประพัฒน์ทอง, พระคัมภีร์วชิรสารัตถสังคหะ, หน้า ๙๗.

^{๒๖} พระสติปัญญาวิธีทำสันโดษ, ที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพพระพุทธรวิถีนายก (บุญ ชันธโชติ), พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๕๖๐), หน้า ๖๒.

^{๒๗} วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี, จินตามณิ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki/> [๑ สิงหาคม ๒๕๖๐].

กับนิคหิต (หยาดน้ำค้าง) เป็นสระอี ๗ รวมกับพินหนูเป็นสระอีอ ๗ รวมกับฝนทองเป็นสระอี เลข ๘ แทนสระโอ (ไม้อ้อ) เลข ๙ แทนสระอา (ลากช้าง)”^{๒๘} ดังตัวอย่างการใช้ต่อไปนี้

กธรี กธโยน ๓ หมื่อ ๑.

๑. อ่านว่า “สาธิกาป้อนเหยื่อ” ชื่อตะกวดทางเมตตามหานิยม (รูปจากตำราสายหลวงปู่ศุข วัดปากคลองมะขามเฒ่า)

๒. โคลงในรูป แต่งในแบบกลบทชื่อ “โคลงอักษรเลข” อ่านได้ว่า

“คิดถึงรำพึงถ้า.....ป่วยวัน หลงไหลมเมอฝัน.....อยู่ด้วย

ในฝันว่าอรอน.....เอมโอช เบนนิรันดรฤม้วย.....แต่ตั้งคะนึ่งถึง”^{๒๙}

วิธีใช้เลขแทนอักษร นี้ได้นำไปประยุกต์ใช้เป็นอักษร “ขอมตัวเลข” ในสายวิชาภาคใต้ ดังจะกล่าวในข้อ ต่อไป

ข) ขอมตัวเลข ขอมตัวเลขพบในตำราไสยศาสตร์ภาคใต้โดยนิยมใช้บันทึกตำรานอโมแบบต่างๆ ซึ่งเป็นการนำอักษรในชุดนอโมได้แก่ “ (วรรณตัน) นอ โม พุท ธอ ธา ยอ สิทธิ ธอ รม, (วรรณปลาย) อะ อา อี อี อุ อุ เอ โอ เอ้อ อำ อะ ๗ มาจัดชุดใช้ในลักษณะเป็นพระคาถาเช่น นะ ออ ยอ ลือ ลือ ออ ยอ (คาถาถามหานิยม) หรือใช้ประกอบขึ้นเป็นพระคาถาใหม่เช่น “อะ อำ มึง อย่า อี” (คาถาจับมือสาวไม่ร้อง)

^{๒๘} กรมศิลปากร, จินตตามณี เล่ม ๑-๒, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, ๒๕๑๔), หน้า ๘๐.

^{๒๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๗.

วิธีการสร้างรหัสแผนแสนห่าทำโดยการเอาอักษรบาลีมาจัดวรรคตามหลักทักขาของวิชา
โหราศาสตร์

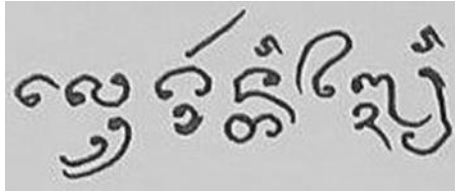
อาทิตย์ กำลัง 6 ๑ ครุฑนาม อักษร : สระทั้งหมด	จันทร์ กำลัง 15 ๒ พยัคฆนาม อักษร : กขคฌง	อังคาร กำลัง 8 ๓ สิงหนาม อักษร : จณชฌญณ
ศุกร กำลัง 21 ๖ อักษนาม อักษร : ศษสทพธ	๙	พุธ กำลัง 17 ๔ โสณนาม อักษร : ฎฐฎฑฒณ
ราหู กำลัง 12 ๘ คชนาม อักษร : ยรลว	พฤหัสบดี กำลัง 19 ๕ มุสิกนาม อักษร : บปฝฟพภม	เสาร์ กำลัง 10 ๗ นาคนาม อักษร : ดตถทธน

(รูปประกอบผังทักขา)

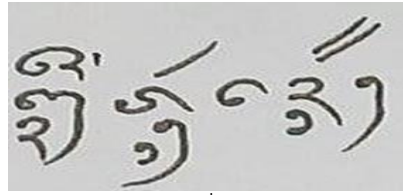
- ภูมิอาทิตย์ เป็นวรรค ๑ หรือวรรคสระ ได้แก่ อะ อา อิ อี อุ ู เอ โอ ตามลำดับ
- ภูมิพระจันทร์ เป็นวรรค ๒ หรือวรรค ก. ได้แก่ กะ ขะ คะ ฌะ งะ ตามลำดับ
- ภูมิพระอังคาร เป็นวรรค ๓ หรือวรรค จ. ได้แก่ จะ ฌะ ชะ ฌะ ญะ ตามลำดับ
- ภูมิพระพุธ เป็นวรรค ๔ หรือวรรค ฎ. ได้แก่ ฎะ ฐะ ฏะ ฑะ ฒะ ณะ ตามลำดับ
- ภูมิพระเสาร์ เป็นวรรค ๗ หรือวรรค ต. ได้แก่ ตะ ณะ ทะ ณะ ณะ ตามลำดับ
- ภูมิพระพฤหัสบดี เป็นวรรค ๕ หรือวรรค ป. ได้แก่ ปะ ฝะ พะ ภะ มะ ตามลำดับ
- ภูมิพระราหู เป็นวรรค ๘ หรือวรรค ย. ได้แก่ ยะ ะ ละ ะ ตามลำดับ
- ภูมิพระศุกร เป็นวรรค ๖ หรือวรรค ส. ได้แก่ สะ หะ ะ ัง ตามลำดับ

หมายเหตุ : แม่ ย ร ล ว ส ห ฬ อี จะเป็นเศษวรรคในที่นี้จะแยกเรียกเป็น วรรค ย. และ
วรรค ส. เพื่อให้่ายต่อการทำความเข้าใจ

หลักการเข้ารหัสแผนแสนห่า จะใช้ตัวเลขสองตัวแทนตัวอักษรคือตัวเลขตัวแรกแทนวรรค
เช่น ๒ แทนวรรค ก. ดังที่กล่าวมาแล้ว ตัวเลขตัวที่สองแสดงลำดับที่ของอักษรในวรรคนั้นๆ เช่น
๒๑ (ก) ๒๒ (ข) ๒๓ (ค) ๓๔ (ฉ) ๓๕ (ญ) ๔๓ (ฐ) ๔๔ (พ) ๕๒ (ฝ) ๕๔ (ฌ) ๘๓ (ล) ๘๔ (ว)
๖๓ (ฟ) ตัวอย่างเมื่อนำมาใช้ดังนี้

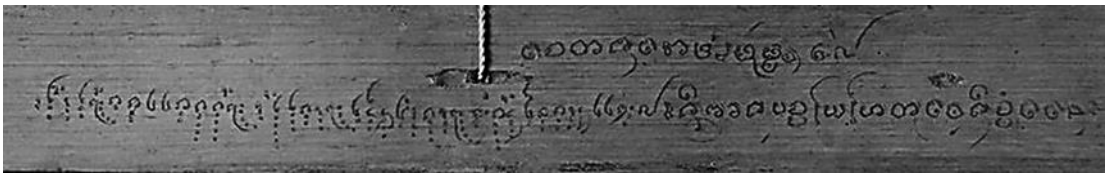

(เลขยันต์ไทย)

(พีรกรเจ้า)

ง) แบบใช้ตัวเลขผสมจุดแทนอักษร วิธีการนี้เป็นกลอักษรในภาคเหนือ มีลักษณะเหมือน การใช้อักษรฝนแสนห่า

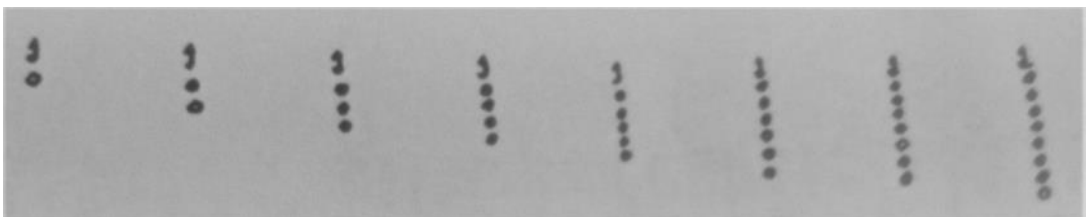

(ตัวอย่างการใช้เลขผสมจุด ในใบลานเก่า)

กล่าวคือใช้ตัวรหัสสองตัวคือที่บอกวรรคของอักษร และบอกลำดับ ดังนี้

๑) ตัวเลขเป็นตัวบอกวรรค ได้แก่ ๑ แทนสระวรรค ๒ แทนวรรค ก. ๓ แทนวรรค จ. ๔ แทนวรรค ฎ. ๗ แทนวรรค ต. ๕ แทนวรรค ป. ๘ แทนพยัญชนะอวรรค ส. ซึ่งเป็นการเรียงอักขระตามภูมิทักษา (ดุ้มทักษาในเรื่องฝนแสนห่า)

๒) ใช้จุด ๐ บอกลำดับในวรรค การใส่จุดบอกลำดับนี้อาจใส่ในแนวตั้งและแนวนอนได้รหัสที่ใช้เลขกับจุดมีวิธีแตกต่างกันในรายละเอียดหลายวิธี จะขอยกตัวอย่างวิธีตามแบบในหนังสือ ยุตตสาระ^{๓๑} เป็นตัวอย่างในการศึกษาดังต่อไปนี้

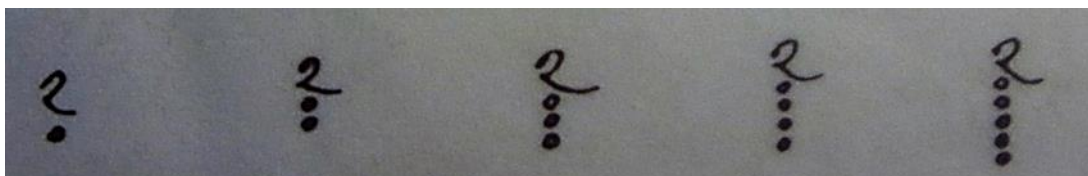

เลข ๑ แทนวรรคสระ ๑ หนึ่งจุด แทน อะ สองจุดแทนตัวอา สามจุดแทนตัวอิ สี่จุดแทนตัวอี ห้าจุดแทนตัวอุ หกจุดแทนอู เจ็ดจุดแทนตัวเอ แปดจุดแทนตัวโอ ตามลำดับในรูป

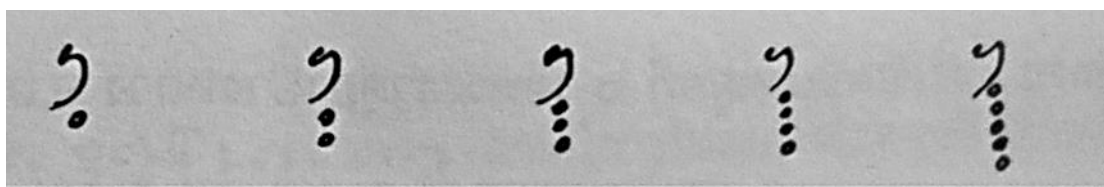
^{๓๑} สนั่น ธรรมธิ, ยุตตสาระ หนึ่งในอักษรพิเศษล้านนา, (เชียงใหม่: โรงพิมพ์มิ่งเมืองเชียงใหม่, ๒๕๕๓), หน้า ๕๗.

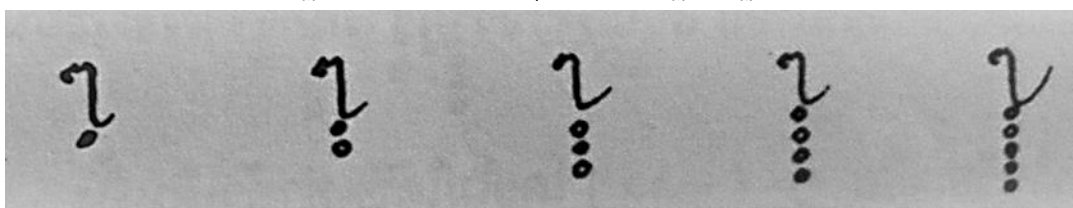
เลข ๒ แทนวรรณก. ลำดับตามจำนวนจุดดังนี้ ก. ข. ค. ฉ. ง.

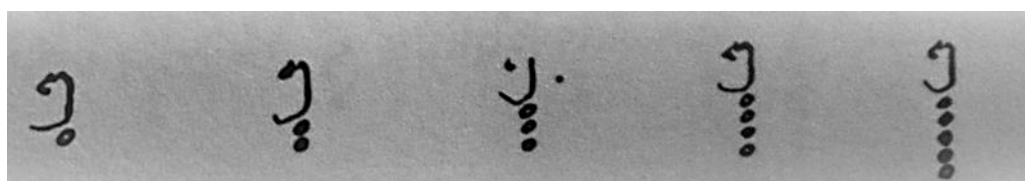
เลข ๓ แทนวรรณจ. ลำดับตามจำนวนจุดดังนี้ จ. ฉ. ช. ฌ. ญ.

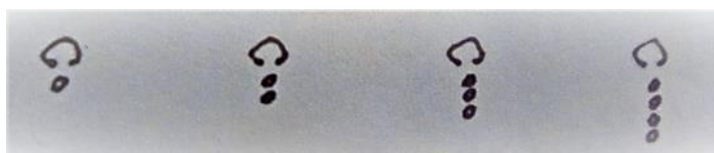
เลข ๔ แทนวรรณฎ. ลำดับตามจำนวนจุดดังนี้ ฎ. ฐ. ฑ. ฒ. ณ.

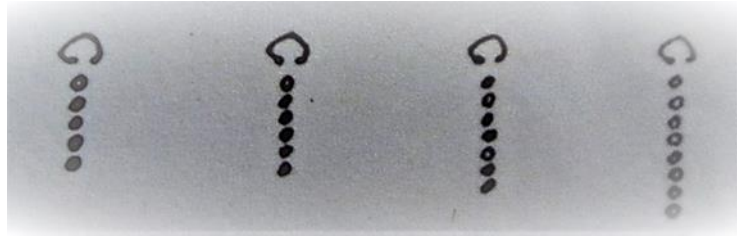
เลข ๗ แทนวรรณต. ลำดับตามจำนวนจุดดังนี้ ต. ถ. ท. ธ. น.

เลข ๕ แทนวรรณป. ลำดับตามจำนวนจุดดังนี้ ป. ผ. พ. ภ. ม.

เลข ๘ แทน อวรรณลำดับตามจำนวนจุดดังนี้ ย. ร. ล. ว.

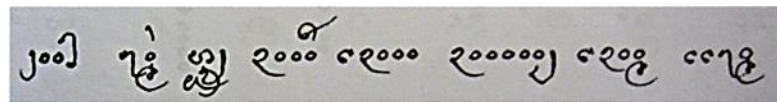

เลข ๘ แทน อวรรคลำดับตามจำนวนจุดดังนี้ ส. ห. พ. อ

ตัวอย่างการผสมคำ เช่น

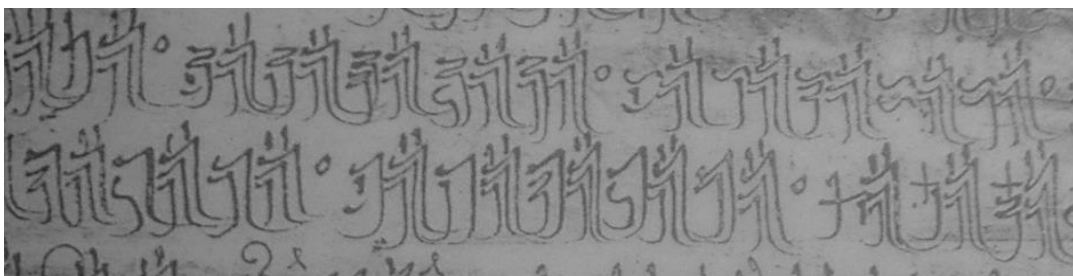
(อ่านว่า “แกข้าแต่” มีการใช้สระเอสสองตัวเป็นสระแอ)

(อ่านว่า “ข้าตนน้อยชื่อเซยแสนเต็ม” เป็นการเขียนแนวนอน ผสมอักขระเมือง)

การใช้เลขแทนจุดเป็นการใช้วรรคและลำดับในการบังอักษรเป็นระบบที่นิยมใช้มากในล้านนา ระบบนี้ยังถูกแปลงรูปใช้ในแบบ “ยุตตสาระ” อีกด้วยดังจะกล่าวต่อไป

จ) การบังวิชาโดยอักษรยุตตสาระ อักษรยุตตสาระเป็นรูปแบบการเขียนอักษรแบบหนึ่งที่พบอยู่ในล้านนามีลักษณะแปลกตาจากอักษรล้านนาทั่วไป รูปลักษณะคล้ายอักษรจีนแต่สามารถถอดความเป็นภาษาไทยได้

(ตัวอย่างอักษรยุตตสาระ)

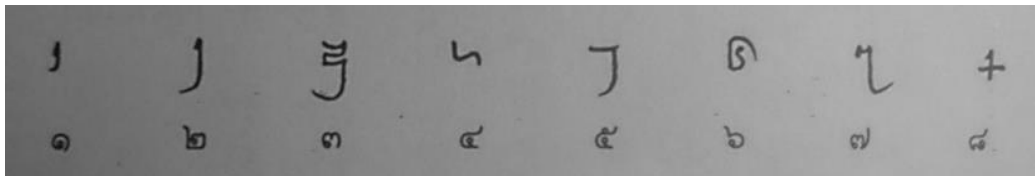
อาจารย์สนั่น ธรรมธิได้ให้คำนิยามอักษรยุตตสาระว่าเป็นอักษรพิเศษล้านนาดังนี้ “อักษรยุตตสาระเป็นอักษรที่ใช้ตัวเลขอักษรธรรมล้านนาแบบเลขโหราแทนพยัญชนะและสระล้านนาทุก

ตัวอักษรแล้วผสมตัวเลขนั้นออกมาเป็นตัวอักษรตามอักขระวิธีของอักษรธรรมล้านนาเกือบทุกประการ”^{๓๒}

วิธีการแปลงอักษรยุดตสภาระ คือนำ “เลขโหรา” ของอักษรล้านนามาแปลงรูปทรง โดยดัดแปลงให้มีลักษณะแปลกดูไม่ค่อยออกกว่าเป็นอักษรล้านนาทั้งนี้อาจเป็นการพรางตาด้วยเหตุผลใดเหตุผลหนึ่ง^{๓๓} ดังนี้

เลขโหรา ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐

แปลงจากเลขโหราเป็นยุดตสภาระ ดังนี้

จากนั้นกำหนดให้ (รูปจากหนังสือยุดตสภาระ)^{๓๔}

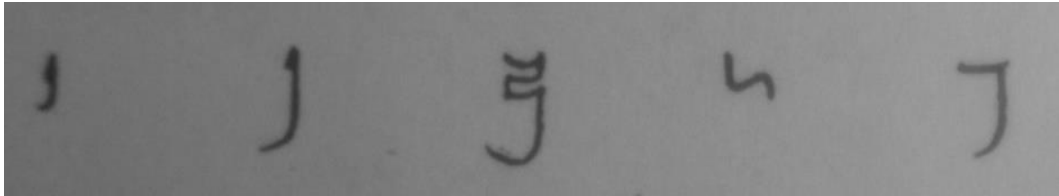
- เลข ๑ แทนกลุ่มสระอันมีลำดับคือ อะ อา อี อี อู อุ เอ โอ
- เลข ๒ แทนกลุ่มพยัญชนะวรรค ก. อันมีลำดับคือ ก ข ค ฆ ง
- เลข ๓ แทนกลุ่มพยัญชนะวรรค จ. อันมีลำดับคือ จ ฉ ช ฌ ญ
- เลข ๔ แทนกลุ่มพยัญชนะวรรค ฎ. อันมีลำดับคือ ฎ ฏ ท ฒ ณ
- เลข ๕ แทนกลุ่มพยัญชนะวรรค ต. อันมีลำดับคือ ต ถ ท ฐ น
- เลข ๖ แทนกลุ่มพยัญชนะวรรค ป. อันมีลำดับคือ ป ผ พ ภ ม
- เลข ๗ แทนกลุ่มพยัญชนะวรรค ๑ มีลำดับคือ ย ร ล ว
- เลข ๘ แทนกลุ่มพยัญชนะวรรค ๒ มีลำดับคือ ส ห ฬ อ

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑.

^{๓๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒.

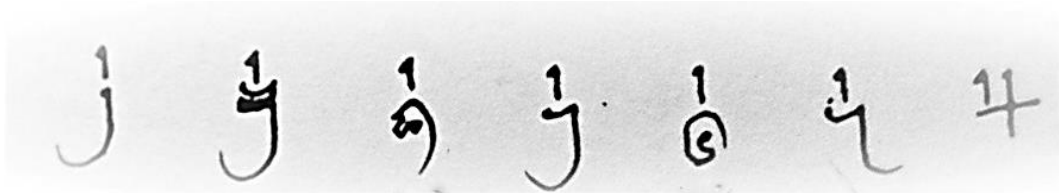
^{๓๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗-๙.

ตัวเลขที่แปลงนี้ที่หมายถึงกลุ่มอักษรเรียกว่าอักษร “ตัวแม่” ใช้แทนวรรคต่างๆในภาษาบาลีที่ใช้ในฝั่ง มหาทักษาจากนั้นจะเอาตัวเลข ๑ - ๕ ที่แปลงนำไปเขียนเป็น “ตัวลูก” คือนำไปผสมเพื่อบอก “เลขลำดับ”

(“ตัวลูก” ใช้ตัวเลขโหราที่แปลงแล้ว ๑ - ๕ เพื่อบอกเลขลำดับนั้นๆของวรรค)

เมื่อผสมตัวลูกได้รหัสดังนี้

เลข ๑ แทนสระ ๑๑ คืออะ ๑๒ คืออา ๑๓ คืออิ ๑๔ คืออี ๑๕ คืออุ ๑๖ คืออู ๑๗ คือเอ ๑๘ คือโอ

เลข ๒ วรรค ก. ๒๑ คือ ก. ๒๒ คือ ข. ๒๓ คือ ค. ๒๔ คือ ฌ. ๒๕ คือ ง. ตามลำดับ

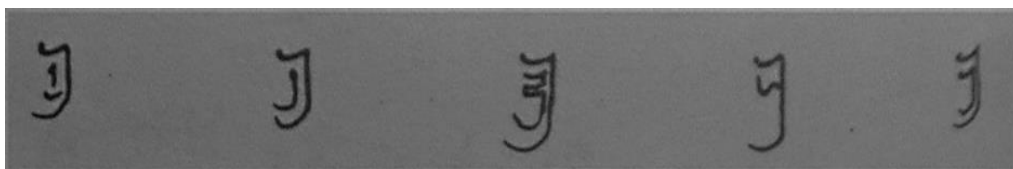
๓๑ คือ จ. ๓๒ คือ ฉ. เลข ๓ วรรค จ. ๓๓ คือ ช. ๓๔ คือ ฌ. ๓๕ คือ ญ.

เลข ๔ วรรค ฎ. ๔๑ คือ ฎ. ๔๒ คือ ฐ. ๔๓ คือ ฑ. ๔๔ คือ ฒ. ๔๕ คือ ณ.

เลข ๗ วรรค ต. ๗๑ คือ ต. ๗๒ คือ ถ. ๗๓ คือ ท ๗๔ คือ ฐ ๗๕ คือ น.

เลข ๕ ววรรค ป. ๕๑ คือ ป. ๕๒ คือ ผ. ๕๓ คือ พ. ๕๔ คือ ภ. ๕๕ คือ ม.

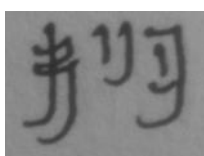

เลขแทน ๘ อวรรค ๑ ดังนี้ ๘๑ คือ ย. ๘๒ คือ ร. ๘๓ คือ ล. ๘๔ คือ ว.

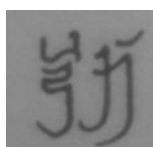

เลข ๖ แทนอวรรค ๒ ได้แก่ ๖๑ คือ ส. ๖๒ คือ ห. ๖๓ คือ ฟ. ๖๔ คือ อ.

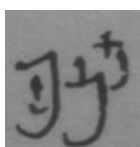
ตัวอย่างการใช้ดังนี้

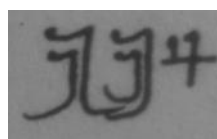
(คาบ)

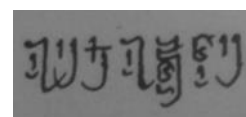
(ตั้ง)

(บุญ)

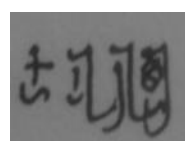
(นะโม)

(ดาวตีส้า)

(เงิน)

(วัตถุ)

๓.๓.๔.๓ การบังความแบบสลับอักษร

ก) ปฏิโลมักษระ (การย้อนอักษร) อธิบายตามพระคัมภีร์วชิรสารัตถสังคหะว่า

“ปฏิโลมักษระเนว วาเจติ อักษร วิทู ยัตถ วิญญูหิ วอญญียํ ปฏิโลมักษรันติ ตํ”
แปลว่า พันธะใดผู้รู้แจ้งแลลงไว้ซึ่งอักษรด้วยอักษรย้อนศัพท์ พันธะนั้นวิญญูชนพึงทราบว่าเป็นชื่อ “ปฏิโลมักษระ”^{๓๕} ได้ยกตัวอย่างไว้เช่น

“ถัณากโณทํ นิมุ ตมิมาน.... (โลกนาถ มุนินทํ ตํ นามิ) นเยตาจิปนเถนา... (เยน ปจิตานาเถน) ซึ่งตรงกับ กลอักษรไทยที่เรียกว่า ฤาษีแปลงสาสน์” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- “กัธรรณชกลันวลั (อักษรวรรณลักษณลั่น)... จลพเลพา (เพลงพาล)

อชีชีถาลปแรสา (ชื่อฤาษีแปลงสาร)... บสัวิ (สับไว้)

ดลัณยพีเนยลีปนอลกรกา (ผลัดเพี้ยนเปลี่ยนกลอนการ)... ยลากบลัก (กลายกลับ)

นสัทท์เหล่าบลัหิ (สนเท่ห์เหล่าลับให้)...นอ่านลัหเนปเมชก” (อ่านเหล่านเป็นเกษม)

- “ลิตชิตอิศรเทไ (ลิตชิตอิศเรศไ),...ณุลบา (นฤบาล)

งพลัณทวชาธสา (พงถิท่วนชาวสาร),...มนุหน้าท (หนุ่มหน้า)

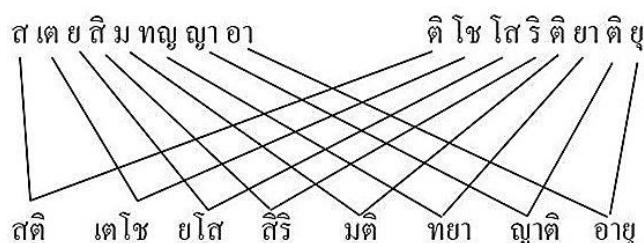
รรคาทุศเรนธา (มรรคาทุเรศสถาน),...งยะลึงยล (ยงละถึงเลย)

มอ้ายยถุศรนจพจ้า (อ้ามถุศรสพจนเจ้า),...นนี่เข้าอพีเดไ (เน้นเข้าเพื่อไ)

ข) ลีเนตรักษระ (ซ่อนอักษร) อธิบายตามพระคัมภีร์วชิรสารัตถสังคหะว่า “อาทิหุตติยาพานํ, อาทิทวนณา ปยุตตกา, เสสา เสเสหิ ยตเถตํ, ลีเนตรักษริ มตํ” ไขว่ “ในพันธะใด อักษรหน้าของบาทต้น และบาทที่ ๒ ต้องประกอบกัน อักษรที่เหลือต้องประกอบกับอักษรที่เหลือ พันธะนั้นก็กล่าวให้ชื่อว่า ลีเนตรักษระ ซ่อนอักษร”^{๓๖} ตัวอย่างเช่น พรแปดประการดังนี้

“สเดยสิมทญญาอา ติโซโสริติยาติยุ”

ถอดความโดยเอาอักษรตัวแรกของบาทที่หนึ่งจับคู่กับอักษรตัวแรกของบาทที่สองจากนั้นก็เอาตัวที่สองบาทแรกไปจับกับตัวที่๒ในบาทที่สองทำอย่างนี้เรื่อย ๆ โดยลำดับจะได้ความว่า สติ เดช ยศ ลิริ มติ (ความรู้) ทยา (ความรัก) ญาติ และอายุ

^{๓๕} แยม ประพัฒน์ทอง, พระคัมภีร์วชิรสารัตถสังคหะ, หน้า ๗๘.

^{๓๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๓

ค) การกำหนดนับ (ไทยนับ) เป็นการตั้งรหัสโดยการกำหนดจำนวนนับตัวอักษร เช่นนับ ๓ เรียกว่า “ไทยนับ ๓” นับ ๕ เรียกว่า “ไทยนับ ๕” เช่นนับ ๓ ก็คือนับ ๑,๒,๓, ซ้ำกันไปเรื่อยๆตามลำดับอักษร (คำ) โดยตรงกับเลข ๓ ก็ถอดออกมารวมความกันนับวนใหม่จนครบทุกตัวอักษรดังตัวอย่างต่อไปนี้

- “มจีโงทอนักมบเอ้สาเถ” (ไทนับสามบอกแจ้งตามอ้อ)
- “ศสาถทุมอกสัดถันทือทลย” (ถอดทีละสามสันท์ศทุกถ้อย)
- “กวีโสสนสาติเร่พเสจ” (ในแกสสารสวัสดิพจ)
- “ยบเงส้สนาจะร้สู่อ่อนเยพนิซาร” (เสนาะสำเนียงสร้อยซาบสันสุนทร)

การใช้รหัสแบบกำหนดนับนี้ได้ถูกใช้ในการสร้างพระคาถาทงไสยศาสตร์อยู่หลายบท ตัวอย่างเช่นการสร้างพระคาถาอิติปิโสถอดอันมีบทคาถาดังนี้

“(ท่อน ๑) อธิปะวาระสัมสมโธ ชาระสมโนคะโลวเระ ตะปุสมะระสัดเทมะ สาพุททะวา,
(ท่อน ๒) ดิคะโธนัง นุสวะถาถิสาทัมโร นุตทุกะโต สุปีณณะจะวิซพุท มาหังอะคะโสติ ”^{๓๗}

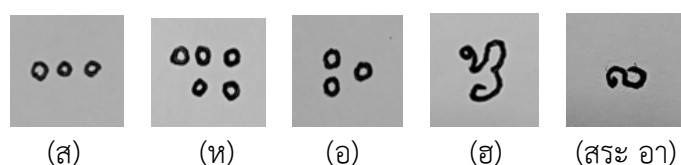
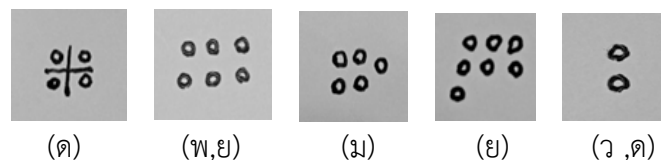
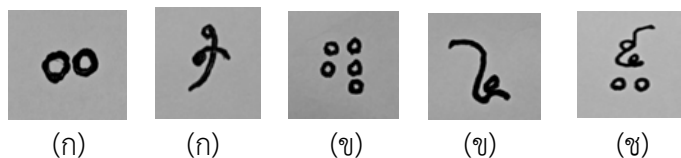
บทอิติปิโสถอดนั้นถอดมาจากบทอิติปิโส โดยในท่อนที่ ๑ คือการถอดแบบนับ ๒ (คำ) เมื่อจบท่อนที่ ๑ ในท่อนที่ ๒ คือการอ่านตัวที่เหลือจากการถอดโดยอ่านจากหลังมาหน้า นอกจากอิติปิโสถอดแล้วพบว่ามีกรถอดรหัสแบบนับในบทอิติปิโสอีกเช่น อิติปิโสพุ่งฟาง (สายเหนือ) เป็นต้น ถอดจากบทนะโมเรียกนะโมถอด (นับ ๗) ถอดจากบทพระเจ้า ๑๖ พระองค์ ถอดจากบทนโมธงชัยเช่น ๑๙ พระยาคาถาและการเขียนผงนอโมเข้าห้องของสายวิชาได้ ถอดจากอักขระ ๓๓ และสระ ๘ ตัว โดยนับ ๑๐ เรียกอักขระหัวใจพระรอด

๓.๓.๔.๔ รหัสการบังแบบอื่นๆ

ก) ตัวกาบ ตัวกาบเป็นการใช้สัญลักษณ์แทนตัวอักษร นิยมใช้ประกอบอักษรไทยน้อยในภาคอีสาน สัญลักษณ์ที่ใช้เป็นจุดวงไข่ปลาเล็กๆ หรือใช้ตัวเลขในธรรม พบว่ามีการใช้ตัวกาบผสมอักษรธรรมอีสานด้วย จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลพบว่าในจังหวัดหนองคายยังมีการนำตัวกาบมาใช้ในตำราเลขยันต์โดยหลงเหลืออยู่เพียงสำนักเดียว พระบุญยัง ท่านกล่าวว่าทางลาวเรียกตัวกาบนี้ว่า “ขอมเม้ดงา”^{๓๘} คงมาจากเหตุที่ใช้จุดที่มีลักษณะเหมือนเม้ดงามาใช้แทนตัวอักษร ตัวอย่างกาบตามตำรา พระบุญยัง อัครธัมโม ดังนี้

^{๓๗} เทพย์ สาริกบุตร, คัมภีร์พระเวทย์ ฉบับพุทธยะบรรพ, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมกรพิมพ์, ๒๕๐๑), หน้า ๑๒๙.

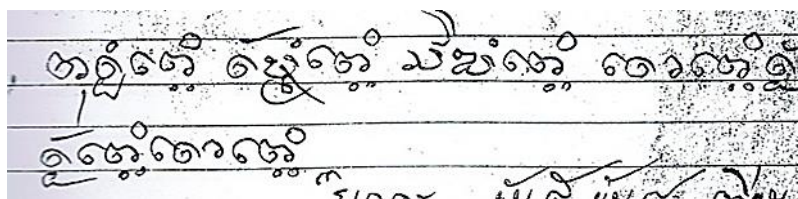
^{๓๘} สัมภาษณ์, พระบุญยัง อัครธัมโม, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคอีสาน, วัดพระอินทร์แตง บ้านเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

นอกจากนี้ยังพบว่าการใช้ตัวเลขแทนสระหลายตัวมีลักษณะเดียวกับการใช้ตัวเลขแทนอักษร

ในตำราจินตามณี เช่น เลข ๙ แทนสระอา เมื่อประกอบนิคหิตเป็นสระอำ (สระอา) (สระอำ)

(สระอำ) เลข ๘ แทนสระโ ๕ แทนไม้หันอากาศ (ไม้หันอากาศ)

(ตัวอย่างตัวกบในการเขียนยันต์ “ตะกรุดยอดดอแด่” ตำราหลวงปู่ทองสุข ญาณสัมปันโน อ.พยัคฆ์ ภูมิพิสัย จ.มหาสารคาม จะเห็นได้ว่าการอ้างอำนาจพระพุทธรูป พระธัมมคุณ พระสังฆคุณ)

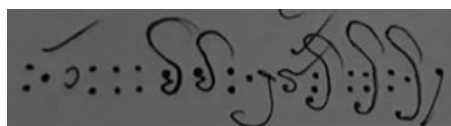
(เพิก)

(ตัวสร้อยไม่มีความหมายใช้คั่นระหว่างอักษรให้อ่าน
ยากขึ้น)

(เลขยันต์ไทเป็นการเขียนแบบผสมตัวสร้อย)

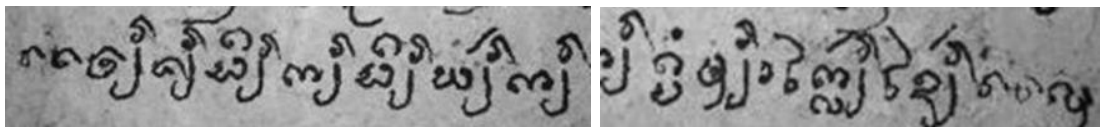

(อ้ายแอบรักน้อง)

ข) การบังวิชาแบบกุ่มนอนเพื่อย, ตัวเพื่อย “กุ่มนอนเพื่อย” เป็นชื่อกลอักษรชนิดหนึ่ง^{๓๙} กลวิธีในการบังวิชาอย่างหนึ่งของภาคเหนือวิธีการบังอักษรแบบกุ่มนอนเพื่อยทำโดย ๑) กุ่ม คือคำที่ต้องการปิดบังให้เอาคำที่ต้องการจะปิดบังแยกออกเป็นส่วนๆ แล้วสร้าง ๒) เพื่อย (ตัวบัง) ขึ้นมาจากกลุ่มอักษรหรืออักษรต่างๆ ขึ้นมาหนึ่งชุด แล้วจึงเอาเพื่อยที่สร้างขึ้นมานั้นเอาไปประกอบกับกุ่มที่แยกส่วนออกแล้วก็จะทำให้คนไม่เข้าใจรหัสไม่สามารถเห็นคำที่จะปกปิดได้เช่นจะเขียนคำว่า “ธมม” เสมือนว่า ธมม คือตัวกุ่มจึงแยกออกจากกันเป็นสองส่วนคือ ธ และ มม จากนั้นก็สร้างตัวบังหรือเพื่อยขึ้นมาในที่นี้คือ โอ อะ ออ เอามาปิดบังข้อความทั้งสองส่วนได้ดังนี้

โธ ออ

เมื่อถ่ายทอดอักษรธรรมล้านนานี้ออกมาจะได้ โธ ออ และ โม มอ จะเห็นว่าอักษรที่ซ้ำกันคือ โธ ออ ออ แสดงว่าอักษรที่ซ้ำกันคือตัวบัง (เพื่อย) เมื่อเอาตัวบังออกจะอ่านได้ว่า “ธมม”

ถ่ายทอดได้ว่า “แทยงยงฝียงกยงฝียงยั้งกยงก้อบ่อมยงยงไกล้งไต้ยงแล” ถอดรหัสกุ่มนอนเพื่อยได้ถอดความว่า “แทงฝีกะฝียักค่อบ่อ(ก้อบ่อ)มาไกล้งไต้แล”

ไต้ยงยงไต้ยงยงไต้ยงยง

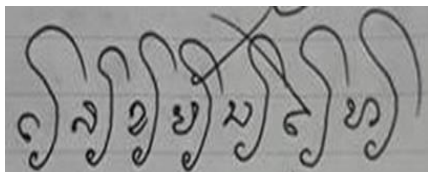
(เลขยันต์ไทย)

ไต้ยงยงไต้ยงยง

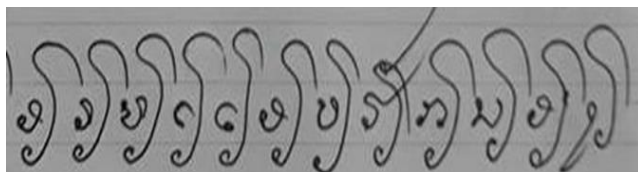
ถอดความว่า (เวสสนตร)

^{๓๙} อุดม รุ่งเรืองศรี, พจนานุกรมล้านนา-ไทย, (เชียงใหม่: โรงพิมพ์มิ่งเมือง, ๒๕๓๔), หน้า ๔๗.

ค) ตัวสร้อย เป็นรูปแบบการบังอักษรที่ที่ใช้ในภาคอีสานวิธีการนี้คล้ายกับกุ่มนอนเพื่อยโดยใช้สัญลักษณ์ วางคั่นตัวอักษรแต่ละตัวที่เป็นคำทำให้การสะกดคำขาดเป็นห่วงๆ ที่เรียกตัวสร้อยเพราะสร้อยแปลว่าขาดเป็นริ้วๆ ตัวอย่างเช่น

(เลขยันไทย)

(อ้ายแอบฮักน้อง)

ง) การบังวิชาโดยใช้ตัวเสีย ตัวเสียเป็นวิธีการในการปิดบังความหมายของข้อความอย่างหนึ่งที่ยืมใช้กันในทางล้านนา พจนานุกรมล้านนา-ไทยฉบับแม่ฟ้าหลวงได้ให้ความหมายว่าตัวเสียคือรหัสอักษรชนิดหนึ่งใช้เครื่องหมายขีดเป็นเส้นทะแยงมาสัมผัสกับมุมขวาบนของตัวอักษรเพื่อกำหนดให้ตัวอักษรทำนองที่สลับกันเป็นคู่ๆ”^{๔๐}

เมื่อมีสัญลักษณ์ตัวเสียปรากฏบนตัวอักษรใดๆ แปลว่าอักษรตัวนั้นเป็นตัวลวงไว้ ต้องเปลี่ยนแปรอักษรให้เป็นไปตามรหัสที่ต้องท่องจำในแต่ละสำนักเพื่อทราบความหมายที่แท้จริงดังตัวอย่างในพจนานุกรมล้านนา-ไทยฉบับแม่ฟ้าหลวงได้ยกตัวอย่างคู่สลับของตัวเสียไว้ดังนี้

กเป็นง	งเป็นก	ขเป็นค	คเป็นข	จเป็นช	ชเป็นจ	ซเป็นญ
ญเป็นช	นเป็นด	ดเป็นน	ตเป็นท	ทเป็นน	ปเป็นม	มเป็นป
วเป็นฟ	ฝเป็นพ	พเป็นผ	ภเป็นถ	ถเป็นภ	ยเป็นห	หเป็นย
ณเป็นธ	คเป็นบ	บเป็นค	อเป็นศ	ศเป็นอ	สเป็นพ	พเป็นส
รเป็นล						

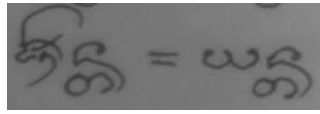
รหัสอักษรนี้คล้ายรหัสอักษรของไทยที่เรียก “ไทหลง” หรือ “ไทยหลง” ดังที่พบในจินดามณีจากประชุมลำนนำของรองอำมาตย์เอก หลวงธรรมภินท์ ทั้งนี้การกำหนดตัวเสียนี้อาจคลาดเคลื่อนกันไปบ้างตามสำนักต่างๆ”^{๔๑} พระอุดร ชินวงศ์^{๔๒} ได้รวบรวมรหัสจากสำนักต่างไว้

สำนักของอาจารย์ทิว สว่างปัญญางกูร โดยท่องว่า “กอง-งา ขา-คู จา-ชู ชะ-ยอง นา-ดอ ตอง-เท่า ปา-หมาก ฟัน-เว้า ผัว-พน ภน-ถอง อยอง-หื้อ ไค้-แบ๋ เอา-สัก สะ-หลาก” เช่นรูปตัวอย่างดังนี้

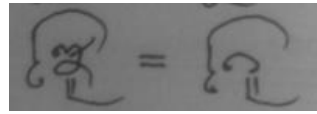
^{๔๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗๑.

^{๔๑} อ้างแล้ว.

^{๔๒} สัมภาษณ์, พระอุดร ชินวงศ์, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ, วัดพระยาวิฑู อำเภอมือง จังหวัดน่าน,

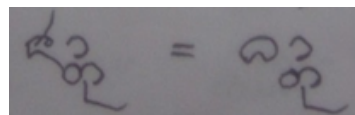

(ชนต เป็น ยนต)

(ครู เป็นครู)

พ่อนานปวงคำ ต้อยเขียว ท่องจำรหัสว่า “กอง-งา, ขา-คู, จา-ชู, ชะ-ยุ, นา-ดอง, ต้อง-เท่า, ปาก-ม้า, ฟัน-เวา, เฝ้า-พล, กม-ถอง, หยอง-หื้อ, ะ-นุ” เช่นรูปตัวอย่างดังนี้

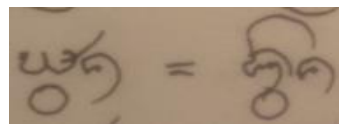

(นาตุ เป็น ธาตุ)

(หยาน เป็น นาน)

พ่อน้อยนันท์ เทียบวงศ์หล้า ท่องจำรหัสว่า “กอง-เงิน, เข้า-คู, ผา-พู, ขา-เย, นา-เด, รด-ลาด, ผา-มาด, ไช-เวา, เอา-สัด, ผุง-คัด, หื้อ-ถอง, ถอด-ตาด, จาก-ธัม, หยอง-ถอง” เช่นรูปตัวอย่างดังนี้

(ยวง เป็น ชวง)

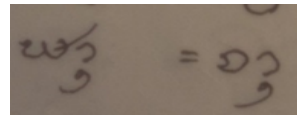

(ด้า เป็น น้ำ)

โกศล กันธะรส ท่องจำรหัสว่า “กอง-เงา, เข้า-คู, โป-ม, น-ล้ง, ผัง-เพ้า, ว-เข้า, ต-เท่า, โค-เท่า, จา-โย, โถ-ย่า, ธา-ภ, ออ-ส, นา -เด” เช่นรูปตัวอย่างดังนี้

(ยานเป็นถาน)

(ยานเป็นจาน แปลตามบริบท)

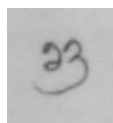
จ) รหัสไทหลง รหัสนี้เป็นรหัสที่ใช้ในภาคกลางมีลักษณะเหมือนตัวเสียบกล่าวคือมีคู่อักษรที่ใช้แทนกันหากมีรูปเป็นตัวหนึ่งความหมายจะเป็นตัวที่คู่กันโดยไม่ต้องมีขีดทแยงเสียบไว้เลย รหัสไทหลงมีคู่สลับดังนี้

(ก - ง), (ข - ค), (ช - ค), (ช - ณ), (จ - ย), (ฉ - ช), (ซ - ณ), (ณ - ท), (ณ - ฐ), (ณ - ณ), (ด - ถ), (ต - น), (ท - บ), (ธ - ณ), (ป - ม), (ผ - พ), (พ - ฮ), (ภ - พ), (ร - ล), (ว - ส), (ห - อ)

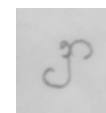
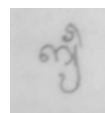
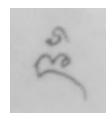
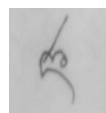
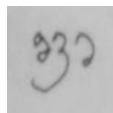
ผู้วิจัยจึงขอยกตัวอย่างดังนี้เช่น หังวลสลาลลห (อักษรวรรสารสร้อย), วีวส่ว (สืส่วสดี), สติถาตาลีลันต (วนิดานาริรัตน), แ่งไส (แต่งไว้), จุทรรโรครกผลถ (ยบุลกโคลงพริต), เฝัจฉีห (เพี้ยนชื่อ), ชีหโบรกพยกไ้ (คือไทหลงผงให้), หายห่ากเมตผล (อาจอ้างเป็นพร)

พบว่ากลไกลหลงมีวิธีการท่องจำคล้ายตัวเสียบเช่น “กาเหงา เจ้าอยู่ ไฟฮือ พื่อภา” ตามตำราของพระปิฎกโกศล (อ่วม) พระเถระรุ่นเก่า จ.อยุธยา^{๔๓}

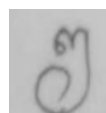
ฉ) **ตัวลวง** พระอุดร ชินวังโสอธิบายว่า ตัวลวงคือตัวอักษรที่เปลี่ยนรูปจากเดิมไปแต่มีความหมายคงเดิมเพื่อให้เข้าใจคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงตัวลวงนี้ไม่มีปรากฏเป็นแบบแผนแน่ชัด มีเขียนไว้บ้างจากตำราโบราณ^{๔๔} เช่นการใช้สระลอยมาแทนการใช้สระจมตัวอย่างเช่น กอิน (กิน), งอาน(งาน), สอี(สี) ที่พบส่วนใหญ่มักลงในรูปสระดังเช่นที่ พระอุดร ชินวังโส ได้รวบรวมไว้ดังนี้

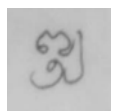
อักขระนี้ได้แก่สระอะ

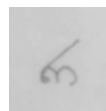
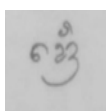
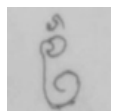
อักขระนี้ได้แก่สระอา

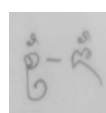
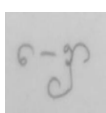
อักขระนี้ได้แก่สระอิ

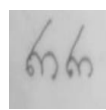
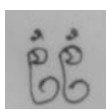
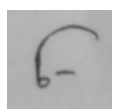
อักขระนี้ได้แก่สระอี

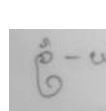
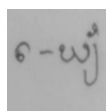
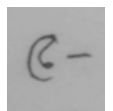
อักขระนี้ได้แก่สระเอ

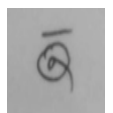
อักขระนี้ได้แก่สระโอ

อักขระนี้ได้แก่สระแอ

อักขระนี้ได้แก่สระ ไอ, ไอ

อักขระนี้ได้แก่สระออ

^{๔๓} สัมภาษณ์, วิชัย อภิสทธีรัตนากกร (สีหวัชระ), ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคกลาง, เขตบางขุนนนท์ กรุงเทพมหานคร, ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๔๔} พระชินวังโส, หนังสือตัวเสียบตัวลวงฉบับน้อย, (น่าน: วัดสร้อยพินต้น, ๒๕๕๓) (อัตสำเนา), หน้า ๑๑.

อักษระนี้ได้แก่สระอว ๓ ตัวนี้อ่านว่า หัว, วั, ตัว,

จากภาพตัวอย่างรหัสบังวิชาแบบต่างๆ ที่ได้เสนอมานำให้เห็นถึงแนวความคิดเชิงระบบที่มีในเลขยันต์ไทยแสดงว่าโบราณจารย์ผู้ประดิษฐ์เลขยันต์ไทยล้วนแต่มีความเป็นปราชญ์ในวิชาอักษรศาสตร์และในทางภาษาบาลีเลขยันต์ไทยจึงถือว่าเป็นภูมิปัญญาชั้นสูงของบรรพชนไทย

๓.๓.๕ การย่อคำ

จากการศึกษาพบว่าคำสอนพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ส่วนหนึ่งเป็นการบันทึกไว้ในลักษณะตัวย่อที่ทางไสยศาสตร์ไทยเรียกว่า “คาถาหัวใจ ๑๐๘” วิธีการนี้ทำให้สะดวกในการท่องจำและทำให้ข้อความสั้นลงมากทำให้สามารถบรรจุในตารางยันต์ที่มีไม่กี่ช่องได้ง่ายเข้าและสามารถใช้ในลักษณะสัญลักษณ์ได้เพราะเมื่อเห็นไม่ต้องตั้งใจอ่านก็จะสามารถเข้าใจหรือขยายความได้มาก พระยาอุปกิตศิลปสาร อธิบายคำว่า “หัวใจ” ไว้ดังนี้

“ในสมัยโบราณท่านมีวิธีสอนช่วยความจำอยู่วิธีหนึ่งคือ นำพยางค์แรกของหัวข้อเรื่องที่จะให้จำมาเรียงกันเข้าเรียกพยางค์ที่เรียงกันเข้าว่า “หัวใจ” ความหมายคงจะเป็นว่าถ้าจำได้ก็จะชักพาให้จำหัวข้อที่สำคัญได้ซึ่งจะทำให้จำเนื้อเรื่องที่ควรจำได้ต่อไปอีกเปรียบเทียบเช่นหัวใจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ก็ย่อมผูกพันความเชื่อถือความเป็นมิตรของผู้นั้นตลอดไป ตัวอย่างของหัวใจก็มีเช่น “ทุ.ส.นิ.ม.” คือทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค นี่คือหัวใจอริยสัจ หัวใจพระเจ้าสิบชาติว่า “เต.ช.สุ.เน.ม. ภู.จ.นา.วิ.เว.” คือ เตมีย์ ชนก สุวรรณสาม เนมิราช มโหสถ ภูริทัต จันทกุมาร นารทะ วิทูร เวสสันดร แต่คนไทยสมัยโบราณมิได้ใช้หัวใจต่างๆ เป็นเครื่องช่วยจำเท่านั้น บางที่ใช้หัวใจเป็นมนต์ขลังนับถือว่ามีอิทธิฤทธิ์ต่างๆ โดยมากมักเชื่อกันในหมู่ผู้เชื่อไสยศาสตร์^{๔๕}

กลวิธีในการย่อความเป็นหัวใจคาถานี้เท่าที่ค้นพบโดยส่วนใหญ่มีวิธีการดังที่ปรากฏในพระคัมภีร์วชิรสารสารัตถสังคหะยกตัวอย่างเช่น

๑) **อาทิสังเกต** คือการย่อแบบให้ “สังเกตอักษระหนต้น” หรือพยางค์แรกขอที่จะต้องจำต่างๆ เช่นย่อชื่อคัมภีร์ในพระอภิธรรมได้ว่า ส.วิ.ธ.า.ปุ.ก.ย.ป. มาจากสังคินี วิภังคปรณ ธาตุกถา . ปุคคลบัญญัติ กถาวัตถุ ยมก ปุณฐาน.^{๔๖} เป็นต้น.

๒) **อันตสังเกต** คือการย่อให้สังเกตอักษระหนปลายหรือตัวสุดท้ายของพยางค์ เช่น “มิ” เป็นบทย่อของบารมี ๑๐ ประการ ดังกล่าวไว้ว่า

^{๔๕} หนังสือเรียนภาษาไทย ท ๕๐๓ ชุดวรรณวิจักขณ์, เล่ม ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๓๕), หน้า ๙๑.

^{๔๖} แยม ประพัฒน์ทอง, พระคัมภีร์วชิรตถสังคหะ, หน้า ๒๑.

“มินดา ทส ปทา ปญจ ปญญาสวณณลงกตา ปูริตา เยน โส โลเก อคฺคปุคฺคตํ คโต.

แปลความได้ว่า บท ๑๐ ประการมี มิ อักษรเป็นที่สุด ประดับด้วยอักษร ๕๕ อักษร อันท่านผู้ใดบำเพ็ญเต็มที่แล้ว ท่านผู้นั้นย่อมถึงความเป็นบุคคลผู้เลิศในโลก”^{๔๗}

บารมี ๑๐ ได้แก่ ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อธิฐานบารมี เมตตาบารมี อุเบกขาบารมี รวม ๕๕ พยางค์เหลือคำเดียวคือ มิ เป็นต้น

๓) อาทยัตถ์สังเกต คือการย่อให้สังเกตทั้งหนต้นและหนปลายเช่นการย่อพระสัตตันตปิฎกอีกแบบเป็น “นีย” อธิบายว่า

“ยนตา อสุริธา ญาที เกทคมภีรสุยฺตา ทีเปนติ สพพปาณีนํ โคโคปทานุคามินํ ฯ”

แปลความได้ดังนี้ “กองธรรม ๕ กอง มีอักษร นิ เป็นต้น มีอักษร ย. เป็นที่สุด มีความลึก ๔ ประการ ย่อมแสดงหนทางดำเนินถึงมनुสสโลก สวรรค์ และพระนิพพาน แก่ผู้มีปาณะทั้งปวงฯ”

(หมายเหตุ การแปลความในข้อนี้มีการใช้ศัพท์สังขยาประกอบด้วย ไม่ใช่แปลโดยบาลีทั่วไป) อธิบายว่า กองธรรมทั้งหมดที่กล่าวคือ นิ เป็นอักษรตัวต้น มี ย. เป็นอักษรหนปลาย คือคำว่า “นิกาย” จำแนกได้คือ ทิมนิกาย มัชฌิมนิกาย สยุตตนิกาย อังคุตรนิกาย ขุททกนิกาย ที่ว่าความลึกห้าประการคือหมวดธรรมนี้มีความลึกซึ่ง ๕ ประการได้แก่

๑. อตถคมภีร ลึกซึ่งโดยอรรถ

๒. ฌมมคมภีร ลึกซึ่งโดยธรรม

๓. เทสนาคมภีร ลึกซึ่งโดยเทศนา

๔. ปฏิวะธคมภีร ลึกซึ่งโดยปฏิวะธ^{๔๘} เป็นต้น

จะเห็นว่าวิธีการย่อความดังที่กล่าวมาทำให้เกิดกลุ่มคำใหม่ ซึ่งหากไม่ทราบที่มาก็ยากที่จะคาดเดาความหมายได้และกลุ่มคำเหล่านี้โบราณจารย์มักนำมาประกอบกันขึ้นเป็นเลขยันต์ ซึ่งมีผลให้เลขยันต์มีประสิทธิภาพในการสื่อความหมายในลักษณะสัญลักษณ์ได้ดีเช่น มิ คำเดียวสามารถสื่อถึงบารมี ๑๐ ประการได้ นอกจากนั้นการย่อคำยังมีลักษณะคล้ายการขวเลขที่สามารถเก็บพลความยาวๆ ให้ครบถ้วนโดยประหยัดพื้นที่และเวลาในการบันทึก

สรุปความจากที่กล่าวมาในบทนี้คือ แนวทางในการอ่านตำราเลขยันต์ไทยเป็นความรู้พื้นฐานโดยสังเขปที่พอจะนำไปใช้ในการอ่านทำความเข้าใจตำราเลขยันต์ไทยได้ นอกจากนี้วิธีการต่างๆ ยังสะท้อนวิธีคิดในการประดิษฐ์เลขยันต์ของโบราณจารย์อีกด้วย ทำให้เห็นความเป็นมาของเลขยันต์ได้ชัดเจนว่าเลขยันต์มีความคิดในเชิงระบบที่ลึกซึ้งและเลขยันต์ถูกประดิษฐ์โดยชนชั้นนักปราชญ์ในสังคม ดังจะเห็นได้จากกลบททางฉันทลักษณ์ ความแตกฉานด้านภาษา (เช่นบาลี)

^{๔๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๘.

^{๔๘} อ้างแล้ว.

กลทางตัวเลข หมายความว่า สิ่งที่กำลังกล่าวมาล้วนเป็นเครื่องเล่นทางปัญญาของนักปราชญ์แต่โบราณทั้งสิ้น
บทต่อไปจะกล่าวถึงคำสอนทางพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย

บทที่ ๔

หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย

ในบทนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทยมี สมมุติฐานเบื้องต้นข้อหนึ่งว่า “พราหมณ์นับถือพระเวทย์ พุทธนับถือพระธรรม” สมมุติฐานนี้อาจจะ พิสูจน์ให้เราเห็นชัดว่าเลขยันต์ไทยเป็นไสยศาสตร์นอกศาสนาหรือไม่ ดังนั้นการศึกษาในบทนี้จึงมี ความสำคัญมากในการตอบคำถามดังกล่าว จากการศึกษาตีความเลขยันต์ไทยในเอกสาร บันทึกตำรา เลขยันต์ไทย เอกสารที่เผยแพร่ต่างๆ เลขยันต์ที่ปรากฏในเครื่องรางของขลังและจากการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเลขยันต์ในทุกภาค พบว่ามีหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาปรากฏอยู่จำนวนมาก จัดเป็นหมวดหมู่ได้ดังนี้

๔.๑ เรื่องราวทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย

ในข้อนี้เป็นเรื่องราวต่างๆ ที่ไม่ใช่หลักธรรมหรือหลักพุทธธรรมโดยตรง แต่เป็นเรื่องราวที่ ปรากฏในคัมภีร์อื่นๆ ทางพระพุทธศาสนารวมถึงเรื่องราวที่นักปราชญ์ท้องถิ่นได้แต่งขึ้นไว้ให้เป็นเรื่อง ทางศาสนาด้วย เพราะจะแสดงให้เห็นถึงโลกทัศน์ในทางอวัสัยของผู้ประดิษฐ์เลขยันต์ไทย พบว่า เลขยันต์ไทยได้บันทึกเรื่องราวในทางพระพุทธศาสนาไว้หลายเรื่อง ดังนี้

๔.๑.๑ พุทธคุณ

พุทธคุณ หมายถึงองค์คุณของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏอยู่ใน “บทสรรเสริญพุทธคุณ” ดังที่ พระพรหมคุณาภรณ์ได้อธิบายไว้ดังนี้

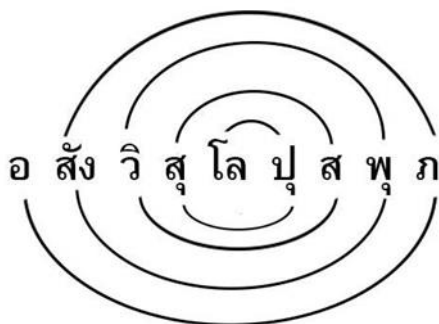
“อติปิโสภควา แม้เพราะอย่างนี้ๆ พระผู้มีพระภาคเจ้านั้น **อรหํ** เป็นพระอรหันตา คือเป็น ผู้บริสุทธิ์ไกลจากกิเลส ทำลายกำแพงสังสารจักรได้แล้ว เป็นผู้ควรแนะนำสั่งสอนผู้อื่น ควรได้รับความ เคารพบูชาเป็นต้น **สัมมาสัมพุทธโ** เป็นผู้ตรัสรู้ชอบเอง **วิชาจรณสัมปันโน** เป็นผู้ถึงพร้อมด้วย วิชาคือความรู้และจรณะคือความประพฤติ **สุคโต** เป็นผู้เสด็จไปดีแล้ว คือทรงดำเนินพระพุทธ จริยาให้เป็นไปโดยสำเร็จผลด้วยดี พระองค์เองก็ได้ตรัสรู้สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้า ทรงบำเพ็ญพุทธกิจ สำเร็จประโยชน์ยิ่งใหญ่แก่ชนทั้งหลายในที่ที่เสด็จไป และได้ประดิษฐานพระศาสนาไว้ แม้ปรินิพพาน แล้วก็ยังเป็นประโยชน์แก่มหาชนสืบมา **โลกวิทู** เป็นผู้รู้แจ้งโลก คือรู้แจ้งสภาวะอันเป็นคตินิธรรมตาแห่ง โลกคือสังขารทั้งหลายทรงหยั่งทราบอหยาตัยสันดานแห่งสัตว์โลกทั้งปวง ผู้เป็นไปตามคตินิธรรมตาโดย ถ่องแท้เป็นเหตุให้ทรงดำเนินพระองค์เป็นอิสระพ้นจากอำนาจครอบงำแห่งคตินิธรรมดานั้นและทรง เป็นที่พึ่งแห่งสัตว์ทั้งหลายผู้ยังจมอยู่ในกระแสโลกได้ **อนุตตโร ปุริสทัมมสารถิ** เป็นสารถิฝึกบุรุษที่

ฝึกได้ ไม่มีใครยิ่งไปกว่า คือทรงเป็นผู้ฝึกคนได้ดีเยี่ยม ไม่มีผู้ใดเทียมเท่า **สตถา เทวมนุสสานิ** เป็น ศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย **พุทธโ** เป็นผู้ตื่นและเบิกบานแล้วคือ ทรงตื่นเองจากความ เชื่อถือและข้อปฏิบัติทั้งหลายที่ถือกันมาผิดๆด้วยทรงปลุกผู้อื่นให้พ้นจากความหลงงมงายด้วยอนึ่ง เพราะไม่ติด ไม่หลง ไม่หวั่นกังวลในสิ่งใดๆ มีการคำนึงประโยชน์ส่วนตนเป็นต้น จึงมีพระทัยเบิกบาน บำเพ็ญพุทธกิจได้ถูกต้องบริบูรณ์ โดยถือธรรมเป็นประมาณ การที่ทรงพระคุณสมบูรณ์เช่นนี้ และทรง บำเพ็ญพุทธกิจได้เรียบร้อยบริบูรณ์เช่นนี้ ย่อมอาศัยเหตุคือความเป็นผู้ตื่น และย่อมให้เกิดผลคือทำให้ ทรงเบิกบานด้วย **ภควา** ทรงเป็นผู้มีโชค คือจะทรงทำการใด ก็ลุล่วงปลอดภัยทุกประการหรือเป็นผู้ จำแนกแจกธรรม ทั้ง๔ นี้เรียกว่า นวาราหतिकุณ บางทีเลื่อนมาเป็นนวรหคุณหรือนวาราหคุณ แปลว่า ” คุณของพระพุทธเจ้าผู้เป็นพระอรหันต์ ๔ ประการ^๑

บทสรรเสริญพุทธคุณในทางไสยศาสตร์ไทยเรียกว่า “อิติปิโสธงชัย” พบว่าถูกนำมา ประกอบการเขียนเลขยันต์ไทยในแทบทุกภาคมีทั้งใช้บทสรรเสริญพุทธคุณโดยตรงและใช้ชุดอักขระที่ แปลงมาจากบทสรรเสริญพุทธคุณมาประกอบการเขียนเลขยันต์ด้วยชุดอักขระใหม่นี้ได้แก่

๔.๑.๑.๑ พระคาถานวหคุณ โบราณจารย์ได้ย่อบทสรรเสริญพุทธคุณในรูป หัวใจพระคาถาตามหลักการย่อพระคาถาแบบอาทิสังเกตดังนี้ “อะ สัง วิ สุ โล ปุ สะ พุ ภา” นอกจากนี้แล้วคาถานวหคุณยังถูกนำมาประดิษฐ์เป็นคาถาชุดใหม่โดยใช้ภาพพจน์ทางกลบทเช่น บทนารายณ์กรังจักรและนารายณ์คล้ายจักร โดยอาศัยภาพพจน์อันมีลักษณะหมุนวนของกงจักร ๒ รูปแบบดังนี้คือ

๑) **นารายณ์กรังจักร** มีภาพพจน์คือการหมุนวนเข้าของกงจักรได้อักขระเรียงลำดับใหม่อีก ชุดคือ “อะ ภา สัง พุ วิ สะ สุ ปุ โล”

^๑ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอส.อาร์.พรินต์ติ้งแมสจำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๒๒๒.

๒) **นารายณ์คลายจักร** มีภาพพจน์คือการหมุนวนคลายออกจากในศูนย์กลางของกงจักรได้อักขระเรียงลำดับใหม่อีกชุดคือ “โล ปุ สุ สะ วิ พุ สัง ภา อะ” โบราณจารย์นิยมนำคาถาบทนี้จะหรรษมาประกอบเลขยันต์ในแทบทุกภาค

๔.๑.๑.๒ **คาถาหัวใจพระพุทธเจ้า** “อิ กะ วิ ตี” เป็นคาถาที่ถอดความมาจากบทสรรเสริญพุทธคุณคือ อิ (อิติปิโส) กะ (โลกะ) วิ (วิบุ) ตี (ภควาติ) โบราณจารย์ท่านว่าคาถาบทนี้ใช้ได้หลายประการนักภวนาไว้เป็นคัมภีร์ทั้งปวงกันป็นก็ได้ เสกอาพัด (อาพัด คือการเสกของบริโภคหรือกินเน้นไปในทางคัมภีร์เช่นอาพัดว่าน อาพัดเหล่าอาพัดยาสูบ) ของกินทางอยู่คงได้ทุกอย่าง^๒

๔.๑.๑.๓ **อิติปิโสรัตนมาลา** พระคาถาชุดรัตนมาลาเป็นพระคาถาชุดใหญ่ในทางไสยศาสตร์ไทยตำราสรรเสริญคุณไว้ว่า

“ผู้ใดได้เล่าบ่นไว้เสมือนมีขุมทองธรรมชาติบังเกิดในบ้านเรือนตน อุปเทห์วิธีใช้สวดจะคณานับใช้ปลูกเสกได้ทุกอย่าง”

มีที่มาอ้างอิงว่าเป็นตำรับวัดประดู่โรงธรรมกรุงศรีอยุธยา ในชุดรัตนมาลาแบ่งออกเป็น ๔ ตอนคือ ๑) เป็นชุดของอักขระในภาษาบาลีเริ่มจาก นะโมพุทธานะสัทธัง อะอาอิอิอุ - สะหะพะอัง บางคณาจารย์เรียกอักขระชุดนี้ว่า อักขระพ่อแม่เช่น ในสายของ อ.เฮง ไพรวลย์ อักขระชุดนี้เป็นแม่บทของ “นอโมธงชัย” ของภาคใต้ ๒) พุทธคุณ ๓) ธรรมคุณ ๔) สังฆคุณ

โดยบทพุทธคุณหรือ “อิติปิโสรัตนมาลา” นี่เป็นการนำอักขระทั้ง ๕๖ ตัว ในบทอิติปิโสธงชัยมาแยกแ่งเป็นบทสรรเสริญคุณพระพุทธเจ้าอีก ๕๖ บทโดยวรรคแรกของแต่ละบาทจะเป็นอักขระเดียวกันทั้งสี่บาทและลงท้ายด้วยคำว่า “นะมามิหัง” ขอยกตัวอย่างบทที่ถูกนำมาใช้บ่อยดังนี้

- อิฏฐัสัพพัญญุตญาณัง อิจฉันโตอาสะวักขะยัง อิฏฐังธัมมังอนุปัตโต อิทธิมันตังนะมามิหังฯ

แปลความดังนี้ “พระพุทธเจ้าพระองค์ใด ทรงปรารถนาพระสัพพัญญุตญาณ ทรงปรารถนาธรรมที่สิ้นอาสวะ ก็ได้ทรงบรรลุธรรมที่ทรงปรารถนาแล้ว ข้าฯ ขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าผู้ทรงมีความสำเร็จพระองค์นั้น”^๓

บทนี้ตำราได้สรรเสริญไว้ว่า “จงหมั่นภาวนา ป้องกันศาสตรา ห่อนต้องอินทรีย์ ทั้งแคล้วคลาด นิราศไพร่ ศิริย่อมมีแก่ผู้ภาวนา”^๔ ครูอาจารย์ยังเรียกบทนี้อีกว่า “อียอดมังกุฏ”

^๒ เทพย์ สาริกบุตร, **คัมภีร์พระเวทย์ ฉบับพุทธะบรรพ**, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมกรรมการพิมพ์, ๒๕๐๑), หน้า ๑๖๐.

^๓ ไม่ทราบผู้แต่ง, **พระอิติปิโสรัตนมาลา ๑๐๘**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๕๗), หน้า ๑๙.

^๔ พระครูวินัยธรอิฐ ภูทกจาโร, **คู่มือพระปรมจารย์**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พรินติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๓๗), หน้า ๑๙.

- ปิโยเทวะมะนุสสานัง ปิโยพรหมานะมุตตะโม ปิโยนาคะสุป็นนัง ปินินทะรียังนะ มามิหังฯ

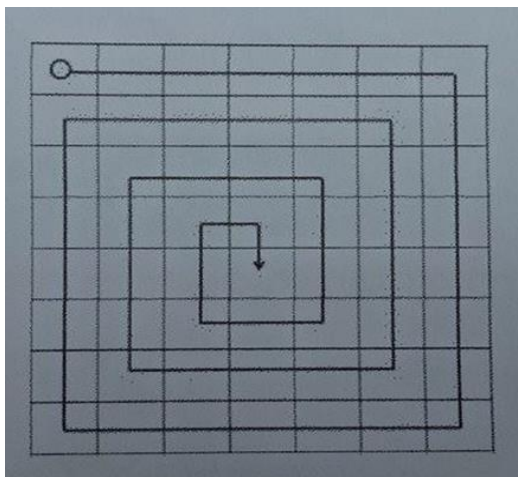
แปลความได้ดังนี้ “พระพุทธเจ้าพระองค์ใด เป็นที่รักของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นที่รักสูงสุดของพรหมทั้งหลาย เป็นที่รักของสรรพสัตว์ทั้งหลาย มีนาครและครุฑเป็นต้น ข้าฯ ขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าผู้มีอินทรีอ้อมพระองค์นั้น”^๕ บทนี้ตำรากล่าวไว้ว่าภาวานานิก สติตรงตริก อย่าทำใจร้อน สารพัดเมตตา อย่าได้อาวรณ์ ครุฑท่านเก่าก่อน เคยได้ใช้มา^๖ โบราณจารย์เรียกบทนี้อีกอย่างว่า “ดอกไม้เมืองสวรรค์”

๔.๑.๑.๔ กลบทอิติปิโส กลบทคือการประดิษฐ์คิดแต่งคำประพันธ์ให้มีลักษณะแปลกไปจากเดิมในที่นี้ กลบทอิติปิโส คือการนำคำในบทสรรเสริญพุทธคุณ ๕๖ ตัวมาสลับไปมาจนเกิดชุดอักษรใหม่ที่ถือเป็นคาถาในทางไสยศาสตร์ไทย การประดิษฐ์ชุดอักษรใหม่นี้อาจทำได้โดย

๑) สลับโดยมีลำดับบังคับไว้ เช่นบทอิติปิโสพุทฺธง พาง ของสายวิชาล้านนา^๗ อิติปิโสเต็มทีของสายวิชาอีสาน (โดยใช้วิธีแบบกลไทยนับที่กล่าวถึงในบทที่ ๓)

๒) สลับอักษรโดยใช้ภาพพจน์ ในข้อนี้ต้องสร้างตารางขนาดกว้างเจ็ดช่องคูณสูงแปดช่อง ขึ้นมาก่อนแล้วเรียงอักขระตามภาพพจน์ต่างๆ ตัวอย่างเช่น

- อิติปิโสฤกษ์ค์ซ้อนหาง ภาพพจน์เป็นรูปนาคร (งู) ขดตัวป็นวง หัวคือตัวอิ (อักขระตัวแรกในบทพุทธคุณ) หางคือ ติ (อักขระตัวสุดท้ายในบทพุทธคุณ) ซ่อนหางคือติไว้ตรงกลาง ได้รูปดังต่อไปนี้

อิ	ติ	ปิ	โส	กะ	คะ	วา
โต	โต	กะ	วิ	พุ	อะ	อะ
คะ	ถา	เท	วะ	มะ	นุ	ระ
สุ	ถั	คะ	วา	นุ	ตะ	หัง
โน	ถิ	กะ	ติ	ธา	โร	ถัม
ป็น	ระ	โ	พุท	นัง	ป	มา
ถัม	ธา	มะ	ทัม	ตะ	ริ	ถัม
ณะ	ระ	จะ	ชา	วิช	โ	พุท

^๕ ไม่ทราบผู้แต่ง, พระอิติปิโสรัตนมาลา ๑๐๘, หน้า ๒๑.

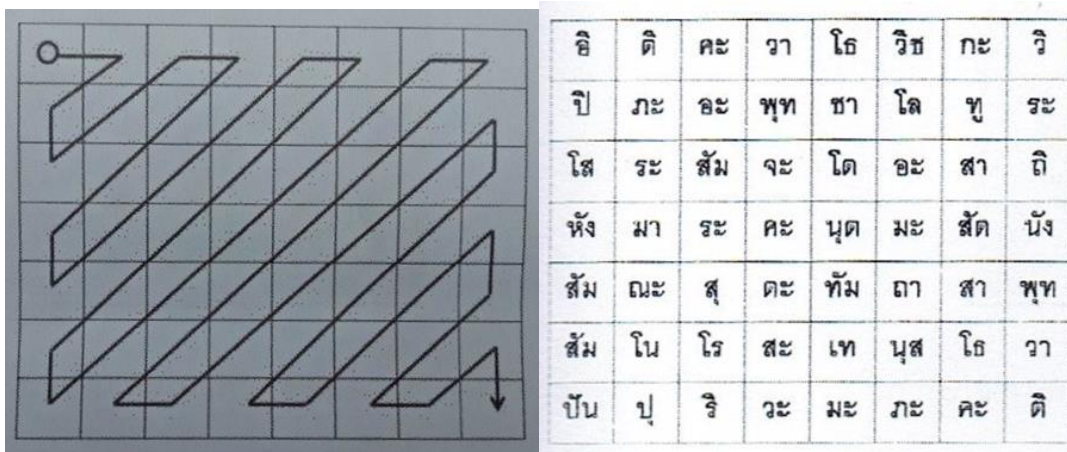
^๖ พระครูวินัยธรอภิลักขิต, ภูทกธาร, คู่มือพระปรมจารย์, หน้า ๒๓.

^๗ สัมภาษณ์, พระศุภชัย ชยสุโก, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ, วัดบุปผาราม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๘ เมษายน ๒๕๖๐.

เมื่ออ่านตามขวางที่ละบรรทัดจะได้คาถาใหม่ในตำราไสยศาสตร์คือ

“อิติปิโสภะคะวาโตโลกะวิทูอะอะคะถาเทวะมนุสฺสัถะสัถะคะวานุสตะหังโนภะติสา
โรสัมปันระโหพุทหนังปุมาสัมสามะทัมสะริสัณณะระจะชาวิชโหพุท” อันเป็นคาถาอิติปิโส
ภุชฌงค์ซ้อนทาง^๘

● **อิติปิโสনারายณ์ย้ายรูป (ถาขีย้ายรูป)** ภาพพจน์เป็นรูปพระนารายณ์ เหาะลอยไป
ขวาที่ซ้ายที่ได้รูปดังต่อไปนี้

เมื่ออ่านตามแนวขวางที่ละบรรทัดจะได้คาถาใหม่ในตำราไสยศาสตร์คือ

“อิตติคะวาโหวิชะกะวิปิภาอะพุทชาโลทุระโสระสัมจะโตอะสาถิหังมาระคะนุตมะสัถนังสัมณะสุ
ตะธัมมธาสาพุทสัมโนโรสะเทนุสโรวาปันปุริวะมะกะคะติ”

โบราณจารย์ให้ชื่อว่า “บทถาขีย้ายรูป”^๙ กระบวนการสร้างพระคาถาแบบอิติปิโสในรูปแบบกล
บทนี้มีมากกว่า ๖๐ แบบ เช่น อิติปิโสธารายณ์ ๗ บท นารายณ์กลืนจักร นารายณ์ยกจักร อิติปิโสหู
ช้าง อิติปิโสขมญาณ อิติปิโสตัวยึดติด อิติปิโสสร้อยสน ฯลฯ บทอิติปิโสเหล่านี้ เมื่อมีความเป็นมา
จากบทสรรเสริญพุทธคุณจึงถือว่ายันต์ที่ประกอบขึ้นนี้แสดงนัยถึงคุณของพระพุทธเจ้า

๔.๑.๑.๕ อิติปิโสแปดทิศ เป็นการนำบทสรรเสริญพุทธคุณ ๕๖ คำมาเรียงใหม่
ตามภาพพจน์ที่เรียกว่า “กระทู้ ๗ แยก” คือเรียงตามลำดับแบบวงไม้กระทู้หรือวางให้อ่านได้ใน
แนวตั้งลงไปเป็นบทอิติปิโสเหมือนโคลงกระทู้ โดยกระทู้ท่อนหนึ่งแยกคำ (ในแนวระนาบ) ไว้ ๗ คำ
ได้คาถา ๘ บทดังนี้

^๘ เทพย์ สาริกบุตร, ตำราพระเวทย์พิสดาร ภาค๑, (กรุงเทพมหานคร: ศิลปบรรณาการ, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕๔.

^๙ อ้างแล้ว.

- อี ระ ชา คะ ตะ ระ สา ชื่อกระทุ้ ๗ แบก
- ตี หัง จะ โต โร ถิ นัง ชื่อฝนแสนห่า
- ปี สัม ระ โล ปุ สัต พุท ชื่อนารายณ์เกลื่อนสมุทร
- โส มา ณะ กะ ริ ถา โธ ชื่อนารายณ์ถอดจักร
- ภา สัม สัม วิ สะ เท ภา ชื่อว่านารายณ์ขว้างจักร
- คะ พุท ปัน ทุ ธัม วะ คะ ชื่อว่านารายณ์พลิกแผ่นดิน
- วา โธ โน อะ มะ มะ วา ชื่อว่าตวาดป่าหิมพานต์
- อะ วิ สุ นุต สา นุ ตี ชื่อว่านารายณ์แปลงรูป

ทั้ง ๘ บทนี้เรียกชื่อว่า “คาถาอิติปิโสแปดทิศ” บททั้งแปดพบว่าใช้ประกอบเลขยันต์ไทยในทุกภาค เมื่อมีความเป็นมาจากบทสรรเสริญพุทธคุณจึงถือว่ายันต์ที่ประกอบขึ้นนี้แสดงนัยถึงคุณของพระพุทธเจ้า (ดูตัวอย่างพระยันต์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับ “พุทธคุณ” ในภาคผนวก)

๔.๑.๒ พระรัตนตรัยและพระไตรสรณะคมน์

พระรัตนตรัย หมายถึง “แก้วสามดวง สิ่งมีค่าและเคารพบูชาสูงสุดของพุทธศาสนิกชน ๓ อย่างคือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์”^{๑๐}

พระไตรสรณะคมน์ คือ “การเข้าถึงสรณะสาม การถึงรัตนะสาม คือพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เป็นที่พึ่ง”^{๑๑} พบว่าโบราณจารย์นำเรื่องเหล่านี้มาบันทึกในยันต์ในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

๑) บทสรรเสริญ พุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ

๒) อักษร “มะอะอุ” แต่เดิม มะอะอุ เป็นเสียงย่อของคำว่า “โอม” ในศาสนาพราหมณ์ แต่ได้รับการอธิบายใหม่โดยโบราณจารย์ให้แทนพระรัตนตรัย ดังที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้อธิบายไว้ว่า มะ อะ อุ มาจาก “อะระหังสัมมาสัมพุทธโธ อุตตะมะธัมมโมกฺขมะคามาหาสังโฆปิโพเธสิ” จาก “รัตนตยปภาวาภิยาจนคาถา”

๓) ใช้บทไตรสรณะคมน์ “พุทัง สรณังคัจฉามิ ธัมมัง สรณังคัจฉามิ สังฆังสรณังคัจฉามิ” มาประกอบเป็นยันต์ (ดูตัวอย่างพระยันต์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับ “พระรัตนตรัยและพระไตรสรณะคมน์” ในภาคผนวก)

^{๑๐} พระธรรมปิฎก, พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, (กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์.พรินต์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๐๙.

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๐.

๔.๑.๓ ชาดกที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย

ชาดก คือ เรื่องราวหรือชีวประวัติในอดีตชาติของพระโคตมพุทธเจ้าคือ สมัยที่พระองค์เป็น พระโพธิสัตว์บำเพ็ญบารมีอยู่ พระองค์ทรงนำมาเล่าให้พระสงฆ์ฟังในโอกาสต่างๆ เรียกเรื่องในอดีตของพระองค์นี้ว่าชาดก ชาดกเป็นเรื่องเล่าคล้ายนิทานบางครั้งจึงเรียกว่า นิทานชาดก โดยแยกเป็นประเภทได้ดังนี้

- **ชาดกในนิบาตหรือที่เรียกว่า นิบาตชาดก** หมายถึง ชาดกทั้ง ๕๔๗ เรื่องที่มีอยู่ใน คัมภีร์ขุททกนิกายของพระสุตตันตปิฎกในพระไตรปิฎกภาษาบาลี นิบาตชาดกแต่งเป็นคาถาคือฉันทลักษณะล้วนๆ โดยจะมีการแต่งขยายความเป็นร้อยแก้วคือรูปแบบคาถาสุภาษิต เหตุที่เรียกว่านิบาตชาดกก็เพราะว่าชาดกในพระไตรปิฎกนี้จะถูกจัดหมวดหมู่ตามจำนวนคาถา มีทั้งหมด ๒๒ หมวด หรือ ๒๒ นิบาต นิบาตสุดท้ายคือ นิบาตที่ ๒๒ ประกอบด้วยชาดก ๑๐ เรื่อง หรือที่เรียกว่า “ทศชาติชาดก”

- **ชาดกนอกนิบาต** หมายถึง ชาดกที่ไม่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก เป็นนักปราชญ์ได้แต่งขึ้นมา เล่มที่ได้รับความนิยมสูงคือ “ปัญญาสชาดก” เป็นชาดกที่ภิกษุชาวเชียงใหม่ได้รวบรวมเรื่องราวมาจากนิทานพื้นบ้านไทยมาแต่งเป็นชาดกขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๐๐๐ - ๒๒๐๐ ชาดกนี้เรียกอีกชื่อว่า “ปัญญาสชาดก” แปลว่า ชาดก ๕๐ เรื่อง และรวมกับเรื่องในปัจฉิมภาคอีก ๑๑ เรื่อง รวมเป็น ๖๑ เรื่อง ปัญญาชาดกที่เป็นที่รู้จักกันมากเช่น สุวรรณสังฆชาดก พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงนำไปแปลและทรงพระราชนิพนธ์เป็นบทละครนอกเรื่องสังข์ทอง สรรพสิทธิกุมารชาดก เป็นต้น เรื่องที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรสนำไปเป็นพระนิพนธ์เรื่องสรรพสิทธิคำฉันท์ สรรพสิทธิกุมารชาดก เป็นต้น เรื่องที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส นำไปเป็นพระนิพนธ์เรื่องสรรพสิทธิคำฉันท์ สมุทรโฆษชาดก เป็นที่มาของสมุทรโฆษคำฉันท์ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช สุธนชาดก แต่งเป็นพระสุธนมนโธราห์ อีสานเรียก ท้าวสีทน เป็นต้น

- **นิทานชาดกในภาคอีสาน** พบว่ามีการนำปัญญาสชาดกมาแปลงเป็นนิทานพื้นบ้านอีสาน เช่น ปาจิตตกุมารชาดก นำมาแต่งเป็นท้าวประจิดนางอรพิม นิทานพื้นบ้านเมืองพิมาย นอกจากนี้ภิกษุชาวอีสานได้แต่งวรรณกรรมในลักษณะชาดกขึ้นอีกหลายเรื่องดังที่ อ.ธวัช ปุณโณทก ได้ให้ความเห็นว่าภิกษุอีสานมีแรงจูงใจจะทำให้วรรณกรรมอีสานเป็นวรรณกรรมทางศาสนาจึงมีลักษณะแต่งเลียนแบบชาดกคือมีบทบรรยายชาดกคือสาเหตุที่พระพุทธองค์ด้วยตรัสเล่าถึงอดีตชาติและมีบทประชุมชาดก คือการกล่าวถึงการกลับชาติมาเกิดเป็นพุทธเจ้าของตัวเองในเรื่อง^{๑๒} ทั้งที่บางเรื่องไม่ปรากฏในนิบาต ซึ่งชาดกในข้อนี้ผู้วิจัยให้คุณค่าเสมอกับปัญญาสชาดกของภาคล้านนาและโบราณา

^{๑๒} ธวัช ปุณโณทก, **วรรณกรรมอีสาน**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๗), หน้า ๑๔๘.

จารย์ได้นำชาตกอีสานมาประดิษฐ์เป็นเลขยันต์อีกด้วย จากการศึกษาค้นคว้าผู้วิจัยพบเลขยันต์ต่างๆ ที่มีที่มาจากเรื่องราวในชาตกในนิบาตและชาตกนอกนิบาต ดังนี้

๔.๑.๓.๑ ทศชาติชาตก (ในพระไตรปิฎกเล่ม ๒๘ ขุททกนิกาย ชาตกภาค ๒) หรือ พระเจ้าสิบชาติ เป็นชาตกที่สำคัญกล่าวถึงการบำเพ็ญบารมีใน ๑๐ ชาติสุดท้ายของพระโพธิสัตว์ก่อน จะเสวยพระชาติมาเกิดเป็นพระโคตมพุทธเจ้า ได้แก่

- เติมยชาตก บำเพ็ญเนกขัมมบารมี
- มหาชนกชาตก บำเพ็ญวิริยบารมี
- สุวรรณสามชาตก บำเพ็ญเมตตาบารมี
- เนมิราชชาตก เพื่อบำเพ็ญอธิษฐานบารมี
- มโหสถชาตก เพื่อบำเพ็ญปัญญาบารมี
- ภูริทัตตชาตก เพื่อบำเพ็ญศีลบารมี
- จันทชาตก เพื่อบำเพ็ญขันติบารมี
- นารทชาตก เพื่อบำเพ็ญอุเบกขาบารมี
- วิฑูรชาตก เพื่อบำเพ็ญสัจจบารมี
- เวสสันดรชาตก เพื่อบำเพ็ญทานบารมี

โบราณจารย์ได้นำเรื่องทศชาติมาประกอบเป็นยันต์ในหลายรูปแบบได้ดังนี้

๑) หัวใจทศชาติ คือ “เต ชะ สุ เน ม ภู จ นา วิ เว” คือการย่อพระนามของพระโพธิสัตว์ใน สิบชาตินี้แบบอาทิสั่งเขป

๒) หัวใจทศบารมีแบบรายชาติ เท่าที่พบคือ ๑.หัวใจพระเต็มคือ “กระเตจะ” ๒.หัวใจ พระมหาชนคือ “ปะพะยะหะ” ๓.หัวใจพระสุวรรณสามคือ “อะวะสะทะ” ๔.หัวใจพระมโหสถคือ “ปะลืออะ” ๕.พระภูริทัตตคือ “มะสะนิวา” ๖.พระวิฑูรบัณฑิตคือ “นะมะสังอิ” ๗.พระ เวสสันดร คือ “สะระตะนะ” คาถาเหล่านี้ยังไม่สามารถค้นหาที่มาได้ สันนิษฐานว่าคงจะมาจากวรรณกรรมทาง พระพุทธศาสนา

๓) พบบยันต์ต่างๆ ที่มีที่มาจากพระเวสสันดรชาตก (คาถาพัน) เช่น

- ชูชก โดยใช้หัวใจชูชก คือ “ชูชะโกปี”
- คาถา “เอหิตาตะปิยะปุตตะ” ที่พระเวสสันดรเรียกค้นหาซาลีขึ้นจากสระ ยันต์บัว บังใบมาจากเรื่องกัณหาซาลีซ่อนตัวแอบหลังใบบัว
- คาถา “ตะมัดถัง ปากาเสนโตสัสถา อาหะ” มักใช้ไปในทางมหาอำนาจ เช่นลงใน

เขียนเสีย^{๑๓}

๔) พบบันทึก “เวสันตรเข้าเมือง” มีรูปแบบบันทึกที่น่าสนใจคือเป็นบันทึกที่เขียนขึ้นโดย “วันณสังขยา” สามารถถอดความจากอักษรเป็นตัวเลขเท่ากับจำนวนพระคาถาในมหาเวสันตรชาดกในแต่ละกัณฑ์

๔.๑.๓.๒ เรื่องสุวรรณกัจฉปชาดก เป็นเรื่องในปัญญุสชาดกเมื่อครั้งพระศาสดาทรงประทับอยู่ในพระเชตวันมหาวิหาร ทรงปรารภมังสทานของพระองค์จึงตรัสเทศนาชาดกนี้ว่า “ตถาคตก็มิได้เปื้อนหนายในทานบารมี ในกาลนั้นพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเต่าอยู่ในท่ามกลางมหาสมุทร เต่าโพธิสัตว์นั้น มีวรรณะดังสีทองธรรมชาติ มีตัวกว้างและยาวประมาณ ๒๐ วา เท่ากัน และมีนามว่า สุวรรณกัจฉปะ อาศัยอยู่ที่เกาะใหญ่ ครั้นนั้นพ่อค้าประมาณ ๕๐๐ คน ออกจากเมืองพาราณสีโดยสารเรือสำเภา ได้ต้องพายุจมลงในท่ามกลางมหาสมุทร ฝ่ายเต่าทองโพธิสัตว์บังเกิดความกรุณาจึงให้พ่อค้าทั้งหลายขึ้นบนหลังตนพาข้ามสมุทรจนถึงเกาะใหญ่ แม้ชีวิตรอดพ่อค้าก็พากันอดอาหาร เต่าทองโพธิสัตว์นั้นคิดว่าเราจักให้เนื้อของเราเป็นทานแก่พวกพ่อค้าเหล่านี้ดังนี้ ลำดับนั้นพวกพ่อค้าทั้งหลาย ยกมือขึ้นไหว้เต่าทองโพธิสัตว์แล้วพูดว่า ข้าแต่เต่าทองผู้เป็นใหญ่ อุปการคุณเป็นอันมากที่ท่านได้กระทำแล้ว ข้าพเจ้าทั้งหลาย จักฆ่าท่านได้อย่างไร เต่าทองโพธิสัตว์นั้น จึงคลานขึ้นไปบนยอดภูเขาแล้วหยุดพักอยู่ แล้วตั้งความปรารถนาเป็นพระสัพพัญญูพุทธเจ้า ข้าพเจ้าจักให้ชีวิตของข้าพเจ้าเป็นทาน ข้าพเจ้าจักได้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต ดังนี้แล้วทำการอธิษฐานว่า ถ้าว่าข้าพเจ้าจักได้เป็นพระพุทธเจ้าไซ้ ขอกระดูกของข้าพเจ้าจงแตกทำลาย เลือดและเนื้อของข้าพเจ้าจงเป็นก้อนน้อยก้อนใหญ่เป็นส่วนๆ กัน แต่กระดูกของข้าพเจ้า อย่าพึงแตกทำลายกระดูกเหล่านั้น จงเป็นนาวา พาพ่อค้าทั้ง ๕๐๐ คน ให้พ้นจากความตาย จากนั้นเต่าทองจึงกระโดดลงเขา พ่อค้าทั้งหลายได้อาศัยเนื้อเต่าทองเป็นอาหาร และใช้กระดูกเป็นเรือเดินทางจนถึงฝั่ง”

โบราณจารย์จึงเรียกเต่าพระโพธิสัตว์นี้ว่าพระยาเต่าเรือนได้ผูกคาถาหัวใจพระยาเต่าเรือนไว้ว่า “นาสังสิโม” คาถานี้นิยมนำมาประกอบเลขยันต์ พบในแทบทุกภาค

๔.๑.๓.๓ เรื่องมหาโมรชาดก (ชาดกว่าด้วยพญานกยูง) เป็นชาดกในนิบาต^{๑๔} โดยมีความดังนี้ว่า

“เมื่อพระโพธิสัตว์เสวยชาติเป็นนกยูงทอง ทุกๆ เข้าพญานกยูงจะขึ้นไปยอดเขาเฝ้ามองพระอาทิตย์ขึ้นแล้วผูกพระปริตรเป็นพรหมมณต์นั้สการพระอาทิตย์และนั้สการต่อพระพุทธรูปทั้งหลาย ในยามก่อนอาทิตย์อัสดงพระยานกยูงก็ขึ้นยอดเขาดูพระอาทิตย์ตกดินและสวดนั้สการพระพุทธรูปทั้งหลายอีกรวมนั้สการสองหน พญานกยูงก็อยู่ดีมีสุขปลอดภัยจากภัยอันตรายมาตลอด ต่อมาพระเจ้า

^{๑๓} สัมภาษณ์, นายวุฒินันท์ ป้องป้อม, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคกลาง, ๕๐๐/๑๐๓. ม.๓ ตำบลตาสีหิ อำเภอบลวกแดง จังหวัดระยอง, ๕ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔} ชุ.ชา.อ. (ไทย) ๖๐/๔๕๗-๔๖๑.

พรหมทัตผู้ครองนครพาราณสี คำสั่งให้นายพรานจับพญานกยูง นายพรานพยายามจับนกยูง ทำอย่างไรก็จับไม่ได้จนกาลเวลาผ่านไป ๖ ชั่วโมงคนพรานผู้หนึ่งรู้ว่า พระยานกยูงต้องสวดพระปริตร ก่อนออกหากิน จึงได้ฝึกนางนกยูงให้ขับร้องจนชำนาญ มาล่อลวงให้พญานกยูงลืมท้องพระปริตร จึงติดบ่วงนายพราน พรานจับนกยูงทองถวายแก่พระเจ้าพาราณสี พระยานกยูงได้แสดงธรรมจนพระเจ้าพาราณสีเลื่อมใส ปลอ่ยตัวและยกราชสมบัติให้ พญานกยูงมอบราชสมบัติคืน^{๑๕}

โบราณจารย์มักตัดเอาท่อนหนึ่งของโมรปริตรคือ “นะโมวิมุตตานัง นะโมวิมุตติยา” มาประกอบการเขียนเลขยันต์

๔.๑.๓.๔ เรื่องขันธปริตชาตก เป็นชาตกในนิบาตมีใจความดังนี้ “ในสมัยหนึ่ง พระพุทธเจ้าประทับอยู่วัดเชตวัน เมืองสาวัตถี ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่งมรณะภาพเพราะถูกงูกัด ได้ตรัสอดีตนิทานมาสาธก ว่า..กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้วพระโพธิสัตว์เกิดเป็นฤๅษีบำเพ็ญสมาบัติอยู่ที่ค้ำแม่น้ำแห่งหนึ่งในป่าหิมพานต์ มีฤๅษีหลายร้อยตนเป็นบริวาร ณ ที่ฝั่งแม่น้ำนั้น มีงูนาชนิดอาศัยอยู่ งูได้กัดฤๅษีเสียชีวิตไปหลายตน พระโพธิสัตว์ทราบเรื่องนั้นแล้วจึงพูดให้อิโวาทณะฤๅษีว่า “ท่านทั้งหลาย..หากพวกท่านเจริญเมตตาให้ตระกูลพญางูทั้ง ๔ งูทั้งหลายก็จะไม่กัดพวกท่านหรอก” แล้วกล่าวคาถาว่า “ขอโมตรจิตของเราจะมีกับตระกูลพญางูวิรูปักษะ ขอโมตรจิตของเราจะมีกับตระกูลพญางูเอราปถะ ขอโมตรจิตของเราจะมีกับตระกูลพญางูฉัพยาศุตตะ ขอโมตรจิตของเราจะมีกับตระกูลพญางูกัณหาโคตมะ” และกล่าวคาถาที่ ๒ ว่า “ขอโมตรจิตของเราจะมีกับสัตว์ที่ไม่มีเท้า ขอโมตรจิตของเราจะมีกับสัตว์ ๒ เท้า ขอโมตรจิตของเราจะมีกับสัตว์ ๔ เท้า ขอโมตรจิตของเรา จะมีกับสัตว์ที่มีเท้ามาก” พระโพธิสัตว์เมื่อจะแสดงธรรมด้วยการขอร้อง ได้กล่าวคาถาว่า “ขอสัตว์ที่ไม่มีเท้า สัตว์ที่มี ๒ เท้า สัตว์ที่มี ๔ เท้า สัตว์ที่มีเท้ามาก อย่าได้เบียดเบียนเราเลย” เมื่อจะแสดงการเจริญเมตตาโดยไม่เจาะจงได้กล่าวคาถาว่า “ทั้งมวลจงพบกับความเจริญ ความชั่วช้าอย่าได้มาแผ้วพานสัตว์ตนใดตนหนึ่งเลย”เพื่อระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย จึงพูดว่า พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ มีพระคุณหาประมาณมิได้บรรดาสัตว์เลื้อยคลานคือ งู แมลงป่อง ตะขาบ แมงมุม ตั๊กแตนและหนู มีคุณหาประมาณได้”เพื่อแสดงกรรมที่ควรทำให้อย่างขึ้นไปกว่านั้น ได้กล่าวคาถาว่า เราได้ทำการศึกษา ทำการป้องกันไว้แล้ว ขอสัตว์ทั้งหลายผู้มีชีวิตจงพากันหลีกไป ข้าพเจ้าขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ขอนอบน้อมพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้ง ๗ พระองค์” ตั้งแต่นั้นมา คณะฤๅษีได้เจริญเมตตารำลึกถึงพระพุทธคุณทั้งหลายต่างก็หลบหนีไปอยู่ที่อื่น^{๑๖} โบราณจารย์นำบท ขันธปริตหรือบทขันธปริต มาประกอบเป็นยันต์

^{๑๕} ธนิต อยู่โพธิ์, **อนุภาพพระปริตร**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๙๔-๙๕.

^{๑๖} ชุ.ชา.อ. (ไทย) ๕๗/๒๘๗-๒๙๑.

๔.๑.๓.๕ เรื่องวัฏฏกษัตติ

ในสมัยหนึ่งพระพุทธเจ้าเมื่อคราวเสด็จเที่ยวจาริกไปในนครชนบททั้งหลาย ทรงปรารภการดับไฟป่า เรื่องมีดังนี้ วันหนึ่งพระพุทธองค์พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ ได้ไปบิณฑบาตในหมู่บ้านชวามครแห่งหนึ่ง ฉันทเสร็จแล้วเสด็จไปตามทาง วันนั้นเกิดไฟป่ารอบด้าน พวกภิกษุผู้ต่างกลัวตาย จึงพากันจะดับไฟ ถูกพวกภิกษุห้ามไว้และให้อยู่ในอาการที่สงบ ไฟป่าไหม้มารอบด้าน พอใกล้เข้ามาหาพื้นที่พระพุทธองค์และหมู่สงฆ์อยู่ก็ดับไปเอง สร้างความแปลกประหลาดใจแก่ภิกษุทั้งหลาย เพื่อคลายความสงสัยของพวกภิกษุ พระพุทธองค์จึงได้ตรัสอดีตนิทานมาสาธกว่า...กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีนกคุ้มผัวเมียคู่หนึ่งกำลังมีลูกน้อยตัวหนึ่ง ทุกวันนกคุ้มผัวเมียจะออกจากรังไปหาอาหารมาป้อนลูกนกอยู่เป็นประจำ วันหนึ่งเกิดไฟไหม้ป่ารอบข้าง นกต่างๆ รวมทั้งนกคุ้มสองผัวเมีย ได้บินออกจากรังไป เพราะกลัวตาย ปลอ่ยให้นกคุ้มลูกน้อยนอนอยู่ตามลำพัง นกคุ้มน้อยเมื่อเห็นไฟไหม้ใกล้เข้ามาจึงรำลึกถึงคุณแห่งศีลว่า คุณแห่งศีลมีอยู่ในโลก ความสัจ ความสะอาด และความเอ็นดูมีอยู่ในโลก ด้วยความสัจนั้นข้าพเจ้าจักทำสักการียาอันยอดเยี่ยม ข้าพเจ้าพิจารณากำลังแห่งธรรม ระลึกถึงพระชินเจ้าทั้งหลายในปางก่อน อาศัยกำลังสัจจะ ขอทำสักการียา แล้วกล่าวเป็นคาถาว่า “ปีกของเรามีอยู่แต่ก็บินไม่ได้ เท้าทั้งสองของเรามีอยู่แต่ก็เดินไม่ได้ มารดาและบิดาของเราออกไปหาอาหาร นี่ไฟป่าทันทันจงถอยกลับไปเสีย” ด้วยอำนาจแห่งการทำสักการียาของลูกนกคุ้มไฟป่าได้ดับลงไปหมดสิ้น^{๑๗}

โบราณจารย์ได้บันทึกเรื่องโพธิสัตว์นกคุ้มนี้ในยันต์โดยรูปนกคุ้มประกอบพระคาถาดังนี้

- เอาคำบาลีในวัฏฏกปริต ท่านที่ว่า “สันติ ปักขา อะปัตตะนา สันติ ปาทา อะวัณจะนา มาตา ปิตา จะ นิกขันตา ชาตะเวทะ ปะฎิกะมะ”
- หัวใจนกคุ้ม สุ โป กัญ จะ

๔.๑.๓.๖ เรื่องมาตุธารกมาณพ (พระเจ้าเออาแม่ข้ามน้ำ) เป็นพระชาติแรกของพระพุทธเจ้าที่ทรงปรารภนาต่อพุทธภูมิ พระองค์ทรงเสวยชาติเป็นมาตุธารกมาณพ ในครั้งนั้นพระองค์ได้อุปัฏฐากเลี้ยงดูมารดาของพระองค์โดยเอามารดาขึ้นสู่สำเภาร่วมเดินทางไปกับพ่อค้าทั้งหลาย พอถึงท่ามกลางมหาสมุทร เรือสำเภาถูกคลื่นลมแตกอับปางลง มาตุธารกมาณพเป็นผู้ประกอบด้วยพละกำลังและความเพียรมาก ได้นำมารดาว่ายน้ำไปโดยลำดับตลอด ๗ วัน ๗ คืน โดยไม่ละความพยายามจะช่วยแม่ ในกาลนั้นท้าวมหาพรหมอันอยู่ชั้นพรหมโลก ก็เล็งดูบุรุษทั้งหลายในโลก ที่จะเหมาะแก่การตั้งปณิธานปรารถนาเป็นพระสัมมาสัมโพธิญาณ แม้คนหนึ่งก็หาไม่พบ บังเอิญเล็งเห็นมาตุธารกมาณพ ผู้กำลังเอามารดาแห่งตนขึ้นค้ำว่ายน้ำ เห็นว่าเป็นผู้มีความเพียรพยายามเป็นอันมาก ท้าวมหาพรหมจึงเสด็จลงมาจากพรหมโลกคล้อยให้มาตุธารกมาณพเกิดความเอ็นดูกรุณาสรรพสัตว์ทั้งหลายและปรารถนาเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาตุธารกมาณพจึงมีวิตกรำพึงว่า “พุทโธ โพเธยโย

^{๑๗} พุ.ชา.อ. (ไทย) ๕๕ / ๓๔๒-๓๔๖.

มุตโต โมเจยย์ ตินฺโน ตาเรยย์” ดังนี้ พุทโธ อันว่าบุคคลผู้ใดได้ตรัสรู้ธรรมทั้งมวล โพเรยย์ พึงยังบุคคลอื่นให้ตรัสรู้ธรรมอันนั้น เหมือนดังที่ตนตรัสรู้แล้ว มุตโต อันว่าบุคคลผู้ใดได้พ้นแล้วจากภัยทั้งมวล โมเจยย์ พึงยังบุคคลอื่นให้พ้นจากภัยอันตรายอันตนหากพ้นแล้ว ตินฺโน อันว่าบุคคลใดข้ามพ้นแล้วจากมหาสมุทร กล่าวคือวัฏฏะสงสาร ตาเรยย์ พึงยังบุคคลอื่นให้ข้ามพ้นจากวัฏฏะสงสาร เหมือนดังที่ตนข้ามพ้นแล้วดังนี้ มาตุธารกมานพครุ่นคิดรำพึงอยู่เช่นนี้ตลอดเวลาในขณะที่ให้มารดาชื้อค่อวายนํ้าอยู่ในมหาสมุทรตลอด ๗ วัน นางมณีเมขลาผู้เป็นเทวดามีหน้าที่รักษานํ้าจึงไปช่วยมาตุธารกมานพ พร้อมทั้งมารดาให้พ้นจากมหาสมุทร^{๑๘}

โบราณจารย์เห็นว่าคำที่พระโพธิสัตว์ตั้งปณิธานนี้เพื่อมุ่งช่วยเหลือคนทำให้ท่านสร้างบารมีจนสำเร็จโพธิญาณ จึงนำคำอธิษฐานนี้มาใช้ประกอบเลขยันต์ในทางการช่วยเหลือคนจากความทุกข์ร้อนต่างๆ เช่นประกอบยันต์เขียน “พระเจ้าเอามาแม่ข้ามนํ้า”

นอกจากชาดกในนิบาตและปัญญาชาดกแล้ว ยังพบเลขยันต์ที่สร้างจากวรรณกรรมท้องถิ่นที่ยกเรื่องให้เป็นพระชาติหนึ่งของพระโพธิสัตว์ เช่นยันต์สังข์ศิลป์ชัยของลาว กาฬเกตุ เป็นต้น (ดูตัวอย่างพระยันต์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับ “ชาดก” ในภาคผนวก)

๔.๑.๔ เรื่องพุทธวงศ์

คัมภีร์พุทธวงศ์^{๑๙} กล่าวถึงสายของพระพุทธเจ้าโดยพระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ในคราวประทับ ณ นิโครธาราม ระหว่างการเสด็จนิวัติกรุงกบิลพัสดุ์ว่าการสืบสายพุทธวงศ์ไม่ได้มาจากการสืบสายโลหิตหรือการชิงอำนาจปราบดาภิเษกอย่างการสืบราชสมบัติ แต่มาจากการสั่งสมบำเพ็ญบารมีและรับพยากรณ์จากพระพุทธเจ้าในอดีต ซึ่งปรากฏพระนามอดีตพุทธเจ้าจำนวนหนึ่งแม้ว่าพระพุทธเจ้าจะมีจำนวนมากมายประดุกเมตทรายในมหาสมุทรแต่ก็พอกำหนดนับจำนวนได้ ดังนี้

๔.๑.๔.๑ นับจำนวนพระพุทธเจ้าตั้งแต่ พระพุทธเจ้า (สิทธัตถะ) ได้ทรงปรารภจะเป็นพระพุทธเจ้าเป็นครั้งแรกเมื่อ ๒๐ อสงไขยหนึ่งแสนกัลป์ก่อนอันเป็นสมัยพุทธันดรของพระพุทธเจ้านามว่าพระตณ्हังกร ซึ่งทรงเป็นพระพุทธเจ้าองค์แรกในสารณณกัลป์ หากนับจากนั้นจนถึงพุทธันดรปัจจุบันได้จำนวนพระพุทธเจ้า ๒๘ พระองค์ นับตามจำนวนพุทธเจ้าในพุทธวงศ์คือเริ่มนับ เมื่อพระโพธิสัตว์ (โคตมะพุทธเจ้า) ได้รับพุทธพยากรณ์ครั้งแรกจากพระพุทธเจ้าที่ปิงกรเมื่อนับรวมจนถึงพุทธันดรปัจจุบันจึงมีพระพุทธเจ้าทั้งสิ้น ๒๘ พระองค์ ดังมีพระนามดังต่อไปนี้

๑.พระพุทธเจ้าตณ्हังกร ๒.พระพุทธเจ้าเมธังกร ๓.พระพุทธเจ้าสรณังกร ๔.พระพุทธเจ้าที่ปิงกร ๕.พระพุทธเจ้าโกณทัณญะ ๖.พระพุทธเจ้าสุมังคละ ๗.พระพุทธเจ้าสมุณะ ๘.พระพุทธเจ้าเร

^{๑๘} กรมศิลปากร, *ตำนานมูลศาสนา*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๕๑๙), หน้า ๓-๔.

^{๑๙} *พุทธวงศ์* เป็นคัมภีร์หนึ่งในหมวดอุปัทาน ขุททกนิกาย พระสุตตันตปิฎกในพระไตรปิฎก

วัด ๙.พระพุทธรเจ้าโสภิตะ ๑๐.พระพุทธรเจ้าอนัมมัทส ๑๑.พระพุทธรเจ้าปทุมะ ๑๒.พระพุทธรเจ้า
นารทะ ๑๓.พระพุทธรเจ้าปทุมุตตระ ๑๔.พระพุทธรเจ้าสุเมธะ ๑๕.พระพุทธรเจ้าสุชาติ ๑๖.
พระพุทธรเจ้าปิยทัสสี ๑๗.พระพุทธรเจ้าอัทธทัสสี ๑๘.พระพุทธรเจ้าธัมมทัสสี ๑๙.พระพุทธรเจ้าสิริธ
ธะ ๒๐.พระพุทธรเจ้าติสสะ ๒๑.พระพุทธรเจ้าปุสสะ ๒๒.พระพุทธรเจ้าวิปัสสี ๒๓.พระพุทธรเจ้าสิขี
๒๔.พระพุทธรเจ้าเวสสภู ๒๕.พระพุทธรเจ้ากุกสันธะ ๒๖.พระพุทธรเจ้าโกนาคมนะ ๒๗.พระพุทธรเจ้า
กัสสปะ ๒๘.พระพุทธรเจ้าโคตมะ

โบราณจารย์จึงได้นำพระนามของพระพุทธรเจ้า ๒๘ พระองค์ มาบันทึกในเลขยันต์ไทยโดย
มาย่อพระนามไว้แบบอาทิสงเกตคือ “ตังเมสะทโก มังสุเรโส อะปะนา ปะสุสุปิ อะทะสติ ปุวิสิเว
กุโกกะโค นะมามิหัง” เรียกว่าหัวใจพระเจ้า ๒๘ พระองค์ มีตัวอย่างยันต์ที่น่าสนใจคือ

- ปถมังพระเจ้า ๒๘ พระองค์ เป็นการเขียนผงปถมังวรรคที่ ๘ มีขั้นตอนคือลบ นะ
ปถมังเป็น นะโมพุทธานะ ลบเป็นบทนะโมตัสสะและลบเป็นพระนามเต็มพระพุทธรเจ้าทั้ง ๒๘
พระองค์และลบเป็นพระหทัยพระพุทธรเจ้า (ชื่อย่อ) ลบเป็นองค์พระ ๒๘ องค์แล้วลบเป็นศูนย์นิพพาน
พร้อมกันทั้ง ๒๘ พระองค์

๔.๑.๔.๒ นับตามพระพุทธรเจ้า ๕ พระองค์แห่งภัทรกัลป์ กัลป์ หมายถึงช่วงระยะ
เวลาอันยาวนานของโลกจนไม่สามารถกำหนดเป็นวัน เดือน ปีได้ การเรียกชื่อกัลป์เรียกตามจำนวน
พระพุทธรเจ้าที่มีในกัลป์นั้นๆ กล่าวคือแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทหลักๆ คือ

๑) สุธัญญกัป คือกัลป์ที่ปราศจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระเจ้า
จักรพรรดิ

๒) อสุธัญญกัป คือกัลป์ที่ไม่ว่างจากพระพุทธรเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระเจ้า
จักรพรรดิในอสุธัญญกัปนี้ยังแบ่งออกเป็น ๕ กัลป์ คือ

- ในเลขยันต์ไทยโบราณจารย์ มิได้นำพระนามของพระพุทธรเจ้าทั้ง ๕ ในภัทรกัลป์
มาประกอบเลขยันต์โดยตรง คงมาจากสาเหตุว่ายุคนี้เป็นยุคแห่งภัทรกัลป์การออกพระนามโดยตรงคง
จะเกรงว่าเป็นการไม่บังควร^{๒๐} จึงได้ใช้คำว่า “นะโมพุทธานะ” แทนพระพุทธรเจ้าทั้ง ๕ พระองค์ดังนี้
นะแทนพระกุกสันธะ, โมแทนพระโกนาคมนะ, พุทแทนพระกัสสปะ, ธาแทนพระโคตม, ยะแทนพระ
ศรีอาริยะ ตามนิทานในไสยศาสตร์ที่ว่าเมื่อยุคอาทิกัปหรือเริ่มต้นกัลป์นั้น พระพรหมได้เห็นพื้นโลก
ที่ว่างเปล่า เกิดดอกบัวขึ้น ๕ ดอก แต่ละดอกมีอักขระ นะโมพุทธานะ ดอกละอักขระพระพรหมจึง
ทราบว่ายุคแห่งภัทรกัปแล้วจะมีพระพุทธรเจ้ามาอุบัติถึง ๕ พระองค์ดังนั้น “นะโมพุทธานะ” จึง
เรียกว่าหัวใจพระเจ้า ๕ พระองค์

^{๒๐} สัมภาษณ์, ชายเจริญ วรรณสันทัด, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคกลาง, ๘๔/๙๓ ม.สีพวิงปาร์ค ถนน
สุขาภิบาล ๑ ตำบลบางศรีเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี, ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

- ในทางล้านนาภาคเหนือ พบคำว่า “สังคฺงปะมะยะ” แทนพระเจ้า ๕ พระองค์มาจากอิทธิพลของภาษาพม่าโดยมีที่มาจากการย่อคำแบบอันตสังเกตคือการย่อเอาเฉพาะพยางค์ท้ายของชื่อพระพุทธเจ้า กกุสัน (ส), โกนาคม (คฺง), กัสสป (ปะ), โคตม (มะ), อริย (ย) ออกเสียงตามสำเนียงพม่า (รวมถึงไทใหญ่)
- ทั้งยังพบคาถาหัวใจพระพุทธเจ้า บางพระองค์เช่นพระกุกสันโธ “นะมะกะยะ” , หัวใจพระโกนาคม “นะมะกะตะ” หัวใจพระกัสสป “กะระมะละ”
- การใช้เลข ๕ แทนพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์ ตามนัยคัมภีร์ตริสิงเหที่เรียกสูตรว่า “ปัญจพุทธามหานี นะโมพุทธายะ” (ดูตัวอย่างพระยันต์ต่างๆที่เกี่ยวกับ “พุทธวงศ์” ในภาคผนวก)

๔.๑.๕ เรื่องอนุพุทธและพระอรหันต์สำคัญในพระพุทธศาสนา

อนุพุทธะ หมายถึง พระสาวกผู้ที่ได้รับคำสอนจากพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้ามาปฏิบัติตามจนได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ โบราณจารย์ได้นำเรื่องราวของพระอนุพุทธะองค์สำคัญๆ มาประกอบในเลขยันต์ไทยด้วย โดยเฉพาะพระสาวกองค์สำคัญหรือองค์ที่เป็นเอตทัคคะหรือผู้ยอดเยี่ยมในทางใดทางหนึ่งเป็นพิเศษเป็นตำแหน่งที่พระพุทธเจ้าได้ประทานแต่งตั้งให้พระสาวกของพระองค์ดังนี้

๔.๑.๕.๑ พระโมคคัลลาน์ เป็นพระอัครสาวกเบื้องซ้ายของพระพุทธเจ้า เป็นพระอสีติมหาสาวกผู้เป็นเอตทัคคะในด้านผู้มีฤทธิ์มาก พบโบราณจารย์บันทึกในหลายแบบเช่นเรื่องราวในการประสานกระดูก เรื่องการปราบพญานันโทปนันทนาคราช

๔.๑.๕.๒ พระสิวลี เป็นเจ้าชายในโกถียะวงศ์ออกบวชในสำนักพระสารีบุตรบรรลุประอรหันต์ในขณะที่ปลงเภาและหลังจากผนวช ท่านเป็นผู้มีลาภสักการะมากด้วยกุศลกรรมที่ทำมาแต่อดีต ด้วยเหตุนี้ท่านจึงได้รับยกย่องจากพระพุทธองค์ให้เป็นเอตทัคคะผู้เลิศในทางผู้มีลาภมาก โบราณจารย์ได้นำเรื่องพระสิวลีมาประกอบเลขยันต์หลายรูปแบบ โดยมักเรียกพระสิวลีอีกชื่อคือ “พระฉิมพลี” ถือว่ายันต์ประเภทนี้มีพุทธคุณทางโชคลาภตามความเป็นเอตทัคคะของท่าน โดยโบราณจารย์ได้มีการประดิษฐ์คาถาบูชาพระสิวลีขึ้นหลายบทแต่สำนวนมักจะคล้ายกัน เช่น

● “สึวะลี จะ มะหาเถโร เทเวตตานะระปูชิตो สโรสะโห ปัจจะยาติมहि อะหัง วันทาமி ตัง สะทา สึวะลี จะ มะหาเถโร ยักขะเทวาภิปูโต สโรสะโห ปัจจะยาติมहि อะหัง วันทาமி ตัง สะทา สึวะลี เถระคุณัง เอตัง โสติถิลาภัง ภะวันตุ เม” มักเจอคาถาประเภทนี้เขียนล้อมยันต์รูปพระสิวลี

- พบคาถาหัวใจพระสิวลี ๒บทคือ “นะชาลิตี”^{๒๑} และ “มะอะอุสิวิพรหมมา”^{๒๒}

^{๒๑} เทพย์ สาริกบุตร, คัมภีร์พระเวทย์ ฉบับพุทธยะบรรพ, หน้า ๑๓๗.

^{๒๒} สัมภาษณ์, คมเดช โพนเงิน, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคอีสาน, ตำบลปะหลาน อำเภอพยัคฆ์ภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม, ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

ผู้วิจัยยังไม่สามารถค้นที่มาของบทคาถาได้แต่สันนิษฐานว่าจะมีที่มาจากบทธารปริตร ที่พระพุทธองค์ประทานให้แก่พระอานนท์

- โบราณได้กำหนดเอกลักษณ์ทางศิลปะให้พระสิวลีเป็นรูปพระธุดงค์แบกกลดและกาน้ำ ถือนั่งง่าม หรือนั่งจกบาตร

๔.๑.๕.๓ องค์สิวลี เป็นพระเถระองค์หนึ่งเดิมนั้นเป็นโจรปล้นฆ่าคนแล้วเอานิ้วมือผู้ตายร้อยเป็นมัลลยจึงเรียกว่าองค์สิวลีภายหลังมีศรัทธาในพุทธศาสนาจึงบวชเป็นพระภิกษุและบรรพเป็นพระอรหันต์พบว่าโบราณจารย์ใช้บท “อังคสิมละปะริตตัง” และหัวใจองคสิมละ “นะหิโสตัง” ในการประกอบยันต์มักมีพุทธคุณไปในทางคลอเคลียตรงตามเรื่องในพระปริตร

๔.๑.๕.๔ พระกัจจายน์ เป็นพระอรหันต์ ๑ ใน ๘๐ พระอสีติมหาสาวกในศาสนาของพระโคตมพุทธเจ้า ผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็นเอกตคคะในทางผู้อธิบายความย่อให้พิสดารท่านได้รจนาดำราบาฬิไวยากรณ์ชื่อมูลกัจจายน์ขึ้น ในทางไสยศาสตร์ไทยจึงถือว่าเป็นครูใหญ่ของวิชาเขียนผงทั้ง ๕ เพราะสูตรในการเขียนผงพุทธคุณส่วนใหญ่มาจากบทในมูลกัจจายน์ โบราณจารย์นำมาประดิษฐ์เป็นยันต์ลักษณะต่างๆ ดังนี้

- ๑) พระคาถาหัวใจพระกัจจายน์ “กะจะยะสะ” “อุมุจยุ” “อิระคะมะ” (หัวใจ อิระเจ)
- ๒) ภาพวาดที่ถูกกำหนดเป็นพระกัจจายน์เป็นพระอ้วนพุงพลั้วรวมถึงองค์พระในเลขยันต์ไทยที่เป็นวงกลมซ้อนกันสามวงแทนรูปพระพุทธเจ้ากับพระกัจจายน์ ควมปติในสายวิชาสายใต้บางครั้งเรียกพระกัจจายน์ว่า พระปติ(ควม-ปติ)

๔.๑.๕.๕ พระมัลลย เป็นพระอรหันต์จากลังกา เป็นพระที่ได้บรรลุอิทธิวิธีคือสามารถแสดงฤทธิ์ได้ ด้วยอาณิสสจากการถวายทานและปฏิบัติมานสมาบัติพระมัลลยได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีฤทธิ์รองลงมาจากพระมหาโมคคัลลาน์ท่านได้ไปโปรดสัตว์นรกแล้วเที่ยวสวรรค์นำเรื่องนรกสวรรค์ที่พบเทศนาสอนคนจนเกิดธรรมนิยมการฟังสวดมหาชาติเนื่องจากท่านได้รับฟังถึงอาณิสสค์ของการฟังเทศน์มหาชาติในขณะที่เที่ยวชมสวรรค์ โบราณจารย์นับถือความมีอิทธิฤทธิ์สูงจนสามารถดับไฟนรกได้จึงนำมาประดิษฐ์ยันต์โดยประกอบคาถาหัวใจพระมัลลยคือ “พะลัยะ”

๔.๑.๕.๖ พระอรหันต์แปดทิศ มีที่มาจากพุทธมงคลคาถาที่เป็นคำกล่าวนมัสการพระอรหันต์ทั้ง ๘ องค์คือท่านอัญญาโกณฑัญญะอยู่ทางทิศบูรพา ท่านพระมหากัสสปะอยู่ทางทิศอาคเนย์ ท่านพระสารีบุตรอยู่ทางทิศทักษิณ ท่านพระอุบาลีอยู่ทางทิศเหนือ ท่านพระอานนท์อยู่ทางทิศปัจฉิม ท่านพระภควัมปติอยู่ทางทิศพายัพ ท่านพระโมคคัลลานะอยู่ทางทิศอุดร ท่านพระราหุลอยู่ทางทิศอีสาน

โบราณจารย์นิยมบันทึกเรื่องพระอรหันต์แปดทิศในยันต์ใช้กันเขตบริเวณเพื่อให้พระอรหันต์รักษาทิศทั้ง ๘ พบพระอรหันต์ทั้งแปดเป็นรูปวาดในยันต์พระสิงห์หลวงด้วย ในตำราตรีนิสิงเหใช้เลข

๘ แทนพระอรหันต์แปดทิศเรียกว่า “อัฐอรหันตา” (ดูตัวอย่างพระยันต์ต่างๆเกี่ยวกับ “อนุพุทธะ และพระอรหันต์สำคัญ” ในภาคผนวก)

๔.๑.๖ พระเจ้าจักรพรรดิ

พระเจ้าจักรพรรดิ คือจักรพรรดิผู้ปกครองทวีปทั้ง ๔ ในความเชื่อของพระพุทธศาสนา เป็นผู้รักาศิล เป็นธรรมราชาปกครองด้วยทศพิธราชธรรม มีพระโอรสนับพัน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ปรารถนาสงคราม ไม่ประสงค์เครื่องบรรณาการ พระเจ้าจักรพรรดิมีแต่ผู้เคารพนับถือ พระเจ้าจักรพรรดิเป็นผู้มีบุญญาธิการมาก พระเจ้าจักรพรรดิมีลักษณะของมหาบุรุษเช่นเดียวกับพระพุทธเจ้า แต่ทรงเลือกปกครองแผ่นดิน ยามใดที่มีพระพุทธศาสนาพระเจ้าจักรพรรดิก็ทรงบำรงอุปัฏฐากพระพุทธเจ้า พระอรหันต์สาวก ช่วยเผยแผ่พระธรรม แต่ยามใดที่ไม่มีพระพุทธศาสนาพระองค์ก็ทรงรวบรวมผืนแผ่นดินผู้คนให้เป็นปึกแผ่นทรงปกครองโดยธรรมสั่งสอนประชาชนทั้งมวลพระเจ้าจักรพรรดิทรงขยันในการสร้างบารมีมากถึงแม้จะเป็นพระมหาจักรพรรดิก็ยังทรงสร้างพระบารมีไม่หยุดหย่อน^{๒๓}

พระเจ้าจักรพรรดิเป็นผู้ครอบครองแก้ว ๗ ประการ อันได้แก่ ๑) จักรแก้ว (จกกรตตนิ) ๒) ช้างแก้ว (หตถิรตตนิ) ๓) ม้าแก้ว (อสุรตตนิ) ๔) มณีแก้ว (มณิรตตนิ) ๕) นางแก้ว (อิถรตตนิ) ๖) ขุนคลังแก้ว (คหปติรตตนิ) ๗) ขุนพลแก้ว (ปริณายกรตตนิ)^{๒๔}

โบราณจารย์จึงได้นำเรื่องราวของพระเจ้าจักรพรรดิให้มาอยู่ในเลขยันต์ไทยที่น่าสนใจ ดังนี้คือ

- **ยันต์จักรพัทธาธิราชน้อย** ยันต์นี้เป็นตารางเลขกล ๓ ตาราง มีผลบวกกลับเท่ากัน ทั้ง ๓ ยันต์คือเลข ๑๐ ความหมายของเลข ๑๐ ทั้งสามยันต์น่าจะหมายถึงบารมี ๑๐ ที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญใน ๓ ระดับคือ บารมี อุปบารมี ปรมัตถ์บารมี อันรวมกันเป็นบารมี ๓๐ พัสน์ บารมีพระพุทธเจ้ากับพระมหาจักรพรรดิเป็นอันเดียวกัน ดังจะเห็นได้จาก

ก) มหาบุริสลักษณะ เป็นลักษณะที่บ่งบอกให้รู้ว่าผู้ที่เกิดมาแล้วมีลักษณะพิเศษ ๓๒ อย่างนี้จะได้เป็นบุคคลสำคัญอย่างยิ่งหรือที่เรียกว่า “พระโพธิสัตว์” คือสัตว์ที่อาจตรัสรู้ ดังที่พราหมณ์ทั้ง ๗ ได้ถวายเป็นพยากรณ์แก่เจ้าชายสิทธัตถะว่า “พระราชกุมารนี้เป็นผู้มีบุญญาธิการสูง ถ้าอยู่ครองเรือนจะได้เสวยราชสมบัติ เป็นพระบรมมหาจักรพรรดิที่ยิ่งใหญ่กว่าจักรพรรดิทั้งปวงใน ๔ ทวีป หากออกบวชจะได้ตรัสรู้เป็นศาสดาเอกของโลก” โดยคณะพราหมณ์พิจารณาเห็นว่าพระราชกุมารต้องตาม

^{๒๓} วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี, พระเจ้าจักรพรรดิ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki/> [๓ ก.ค.๒๕๕๙].

^{๒๔} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๙๙/๑๕๙.

ตำราดูลักษณะว่าด้วยมหาบุรุษลักษณะ ๓๒ ประการ และอนุพยัญชนะ ๘๐ ประการ ดังนั้นลักษณะมหาบุรุษจึงเป็นลักษณะร่วมกันของพระเจ้าจักรพรรดิและพระพุทธเจ้า

ข) เรื่องอุปารหบุคคล^{๒๕} คือบุคคลผู้ควรแก่สกุ๊ปคือบุคคลที่ควรนำกระดูกบรรจุไว้ในสกุ๊ปไว้บูชา^{๒๖} ได้แก่พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันต์ พระเจ้าจักรพรรดิ พระพุทธเจ้าทรงยอมรับสถานะทางธรรมของพระเจ้าจักรพรรดิไว้ในระดับใกล้เคียงกัน

ค) เมื่อพระอานนท์ได้กราบทูลถามถึงวิธีที่จะพึงปฏิบัติในพระพุทธสรีระในเวลาพระพุทธเจ้าทรงปรินิพพาน ท่านให้กระทำการอย่างที่ทำแก่พระสรีระของพระเจ้าจักรพรรดิราช^{๒๗} แสดงว่าพระพุทธเจ้าทรงรับรองสถานะอันใกล้เคียงกันระหว่างพระพุทธเจ้ากับพระเจ้าจักรพรรดิ อย่างไรก็ตามในที่สุดก็พบบทเสกยันต์ในอีกสายวิชาให้เสกด้วยบทอาวุธพระเจ้าว่า “อายันตุ โณโตอิธะ ทานะสีละเนกขัมมะปัญญาสะหะวีริยะขันตัสัจจาธิฐานะ สะเมคคตูปะกาชยุทธายะโวคัณหาถาอาวฐานิตี” อันเป็นบทย่อของบารมี ๑๐ (พุทธการกธรรม)

- พบยันต์อื่นๆ เช่น พระยาจักร (พรรดิ) ในภาคอีสานและเหนือเป็นรูปกษัตริย์ถือดาบและยังพบยันต์จักรแก้วซึ่งเป็นรัตนของพระเจ้าจักรพรรดิอีกด้วย
- หัวใจรัตนะทั้ง ๗ ของพระเจ้าจักรพรรดิคือ “จะ หะ อะ มะ อิ คะ ปะ” เป็นการย่อแบบอาทิสังเกตุ

(ดูตัวอย่างพระยันต์ต่างๆที่เกี่ยวกับ “พระเจ้าจักรพรรดิ” ในภาคผนวก)

๔.๑.๗ การเกิดของมนุษย์

มีคำสอนทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับการเกิดของสัตว์โลกในเรื่องกำเนิด ๔ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ในมหาสัณหาสูตร^{๒๘} กล่าวคือมนุษย์และสรรพสัตว์ทั้ง ๓๑ ภูมิมีกำเนิดที่แตกต่างกันไปโดยผลแห่งกรรมโดยเฉพาะชนกรรมหรือกรรมนำไปเกิดซึ่งมีกำเนิดใน ๔ ลักษณะคือ ๑) อัญหะ คือการเกิดของสัตว์ที่เกิดจากไข่ เช่นพวกไก่ นก จึงมีคำเรียกว่าเป็นทวิชาติ คือเกิดสองหน ๒) ชลาพุชะ การเกิดในครรภ์เช่นมนุษย์และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทั้งหลาย ๓) สังเสทชะ การเกิดในเหง้าโคล หรือที่ขึ้นแฉะ เช่นหนอน จุลลินทรีย์ ๔) โอปปาติกะ การเกิดโดยการผุดขึ้นเช่นพวกเทวดา สัตว์นรก องค์ประกอบของสิ่งมีชีวิตทั้งหลายมีส่วนประกอบใหญ่คือ รูปขันธ์ คือกาย และ นามขันธ์หรือจิตใจ มโน วิญญาณอันประมวลแล้วคือขันธ์ทั้งห้า ได้แก่ รูปขันธ์ คือส่วนที่เป็นรูปร่างกาย อันประกอบด้วย

^{๒๕} อ.จตุก. ๓๕/ ๒๑๔/ ๖๑๒ – ๖๑๓.

^{๒๖} พระธรรมปิฎก, พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๗๑.

^{๒๗} ที.มหา.(ไทย) ๑๐/๒๐๕/๑๕๒.

^{๒๘} ม.มู (ไทย) ๑๒/๑๕๒/๑๕๑.

ธาตุ ๔ หรือมหาภูตรูปทั้ง ๔ เวทนาชั้นหรือการรับรู้ส่วยอารมณ์ สัญญาชั้นความจำได้หมายรู้ สังขารชั้นความปรุงแต่งต่างๆ และวิญญาณชั้นความรู้แจ้งอารมณ์ทางอายตนะ รวมเรียกว่า เบญจขันธ์ พระพุทธเจ้าทรงแสดงถึงปัจจัย ๓ ประการของการถือปฏิสนธิของมนุษย์ไว้ใน มหาตัมหาสังขยสูตร ว่า

“เมื่อใดมารดาบิดาอยู่ร่วมกัน มารดามีระดูและคันธัพพะก็ปรากฏเพราะปัจจัย ๓ ประการประชุมกันพร้อม เมื่อนั้นการถือกำเนิดในครรภ์จึงมีได้”^{๒๙}

พระพุทธองค์ทรงแสดงเรื่องวิวัฒนาการของทารกที่อยู่ในครรภ์มารดาไว้ในอินทกสูตรว่า

“รูปนี้เป็นกละก่อนจากนั้นก็เป็นมพะทะ เป็นเปสิจากเปสิจเป็นขณะเกิดเป็น ๕ ปุ่ม ต่อจากนั้นผมขนเล็บจึงเกิดขึ้น มารดาของสัตว์ผู้อยู่ในครรภ์นั้นบริโภคข้าวน้ำโภชนาหาร อย่างไรก็ดี สัตว์ผู้อยู่ในครรภ์มารดานั้นก็ยังอภัพให้เข้าไปในครรภ์ด้วยข้าวน้ำโภชนาหาร อย่างนั้น”^{๓๐}

โดยอธิบายให้ชัดเจนคือ สัปดาห์ที่ ๑ กลละ เป็นน้ำเมือกใสขนาดเล็กลูกปัดองุ่นจามรีจุ่ม ในน้ำมันงาแล้วสลัด ๗ ครั้ง น้ำมันที่เหลือคือขนาดของกลละ ในสัปดาห์ที่ ๒ อัมพะทะ เป็นเมือกข้นสีดังน้ำล้างเนื้อ ในสัปดาห์ที่ ๓ เปสิจ เกิดเป็นชิ้นเนื้อสีแดงเรื่อเหมือนเม็ดพริกไทย ในสัปดาห์ที่ ๔ ขณะเกิดเป็นก้อนเนื้อมีขนาดเท่าไข่ไก่ ในสัปดาห์ที่ ๕ ปัญจสาขา คือเกิดปุ่ม ๕ ปุ่ม เป็นศีรษะ แขนขา จากนั้นก็พัฒนาการไปเรื่อยๆ อยู่ในครรภ์มารดาถ้วน ๑๐ เดือนจึงคลอดมามีอาการอาการ ๓๒^{๓๑} จากการศึกษาพบว่าโบราณจารย์ได้นำเรื่องราวนี้มาผูกเป็นยันต์ต่างๆ โดยเฉพาะได้นำเรื่องวิวัฒนาการของมนุษย์ในครรภ์ ขันธ์ ๕ อาการ ๓๒ มาใช้เป็นสูตรในการเขียนยันต์รูปมนุษย์ รูปสัตว์ที่มีรูปขันธ์มีอวัยวะ มีกรณีศึกษาที่น่าสนใจคือ

● **ยันต์ ปถมังกำเนิด (ปถมังโลกีย์)** ตำราไสยศาสตร์ไทยกล่าวถึงยันต์ปถมังกำเนิดว่า “สิทธิการิยะ ถ้าจะเรียนทำฝักรูปก็ดี นั่งเทียนก็ดี ท่านให้เรียนรู้สูตรปฏิสนธิปถมังกำเนิดเสียก่อน”^{๓๒} การเขียนปถมังกำเนิดมีกระบวนการที่น่าสนใจคือเริ่มจากเขียนจุดวงกลมเล็กๆ อันหนึ่งมีสูตรว่า “ปถมังกะละลังโหดิ” ตำราบรรยายว่าเกิดเป็นจุดก่อนเลือด ลบแล้วเขียนจุดเล็ก ๑ จุด สูตรว่า “อัมพุธังชะลังปิตา” ตำราบรรยายว่าเกิดดวงแววตาข้างขวา เขียนวงกลมเล็กอีกจุดสูตรว่า “อัมพุธังชะลังมาตา” ตำราบรรยายว่าเกิดดวงตาข้างซ้าย เขียนวงกลมครอบจุดเล็กทั้งสองจุดสูตรว่า “ปฏิสนธิกะ

^{๒๙} ม.มู. ๑๒/๔๗๘/๔๔๔.

^{๓๐} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๓๕/๓๓๗.

^{๓๑} ส.ส.อ. (ไทย) ๒๕/๓๘๕-๓๘๗.

^{๓๒} เทพย์ สาริกบุตร, คัมภีร์พระเวทย์ ฉบับปัญจุมบรรพ, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมกรรมการพิมพ์, ๒๕๐๑), หน้า ๖.

วันตุม” ตำราอธิบายว่าเป็นวงศีระชะ จากนั้นเติมรูปลำตัวด้วยสูตร “ปัญจขันธา ตำราบรรยายว่าเกิดเป็นรูปตัว เขียนรูปแขนขาถึงศอกด้วยสูตร “รูปขันโธ” ตำราบรรยายว่าเกิดเป็นปุ่มแขน เขียนแขนซ้ายด้วยสูตร “เวทนาขันโธ” เขียนรูปขาถึงเข่าขวาด้วยสูตร “สัญญารักขันโธ” ตำราอธิบายว่าเขียนขาเฉพาะเข่าซ้ายด้วยสูตรว่า “สังขารักขันโธ” เขียนจากนั้นเขียนวงกลมในตัวด้วยสูตร “วิญญาณขันโธ” ตำราอธิบายว่าเกิดวิญญาณ ชิดเส้นจากหัวต่อวิญญาณด้วยสูตรว่า “อัมพุทชะล้งชายเต เปลียานัง” จากนั้นต่อแขนขาให้สมบูรณ์ด้วยสูตร “ขันโธขันธานังปัญจะสาขาทุติยังโหติ” ต่อเติมผมขนเล็บด้วยสูตร “เกศาโลมานะขาปิจะ” ต่อจากนั้นเขียนดวงตาด้วยสูตร “จักขุวิริชา” เขียนลิ้นปากจมูกด้วยสูตร “โอฐุชีวหาปาสาโท....” จากนั้นลงตัว “พุ” ที่มีวิญญาณ เติมหูสองข้างสุดท้ายลากเส้นจากลำคอผ่านตัวพุทลงที่สะดือ ตำราอธิบายว่าลากเส้นจากดวงวิญญาณลงแล้ววงเป็นศูนย์สะดือสำเร็จเป็นรูปยันต์ จากนั้นก็เสกยันต์ด้วยบทเรียกนามและบทอาการ ๓๒ เป็นอันเสร็จในเบื้องต้น”

จากกระบวนการในการเขียนยันต์เราจะพบหลักคำสอนเรื่องการทำเนิมนุญช์เป็นขั้นๆ มีเคล็ดสำคัญในการเขียนวงกลมแรก (กลละ) คือให้ลบวงกลมแล้วเขียนลบอยู่ ๗ ครั้ง คงจะมาจากการสลัดขนจามรี ๗ ครั้งเมื่อเกิดกลละ (สัปดาห์แรก) แล้วก็เห็นการเกิดอัมพุชะ (สัปดาห์ที่ ๒) “ชล้งปีตาชล้งมาตา” น่าจะหมายถึงชลลาพุชะในกำเนิด ๔ ปีตา มาตา คงมาจากปีตามารดาอยู่ร่วมกันอันเป็นปัจจัยให้เกิดปฏิสนธิ จากนั้นก็เห็นการเกิดปัญจสาขา (สัปดาห์ที่ ๕) ปุ่มศีระชะ ปุ่มแขนขา ที่แทนด้วยขันธห้า เกิดดวงจิต วิญญาณ ต่อมาเกิดผมขนเล็บการประทับตัว พุ ตีความว่าตัว พะ มีลักษณะเหมือนมดลูกแม่ สุดท้ายการลากเส้นจากลำคามาสู่ศูนย์สะดือ อันนี้แทนลมหายใจ ที่เชื่อว่าวิ่งลงถึงสะดือ (นาภี) และอชฎากาศเบื้องต่ำ ซึ่งทั้งสองเป็นจุดผสมสนาในการทำกรรมฐานโบราณ การนำคตินี้มาเขียนเป็นผงบนกระดานทำให้เห็นพัฒนาการของมนุษย์เป็นภาพได้ชัดเจนมากเหมือนการศึกษาจากแผนที่ความคิด (Mind Map) นับว่าเป็นอุบายในการศึกษาการพัฒนาการของมนุษย์ในทางพุทธศาสนาได้อย่างชัดเจน

- **ยันตนะปถมัง** พบว่าการเขียนผงบมมังมีหลักคิดคล้ายการเขียนปถมังกำเนิดในการเขียนนะปถมังมีองค์ประกอบของนะอยู่ ๕ ส่วน คือ พินธุ ทัณทะ เกทะ อังกุ สิริระ ซึ่งตามสูตรการเขียนได้แสดงถึงองค์ประกอบแทนขันธ ๕ โดยมีพินธุเป็นกลละที่น่าสนใจมีบทแตกต่างออกไปคือ “อัมพุชัง อัมพุธาชายเต เปลียาเยเต คะโนคะนา เกศาโลมานะขาปิจะ” คำว่าคะโน คะนา น่าจะหมายถึง ฆนะ (วิวัฒนาการในสัปดาห์ที่ ๕) ที่ปถมังกำเนิดไม่ได้กล่าวถึงบทเสกนะปถมังตำราให้ใช้บทอาการ ๓๒ เสกด้วย อันเป็นการยืนยันคตินี้

- **การสักยันต์ในคติการสักยันต์เป็นรูปคนรูปสัตว์** จะเริ่มสักเป็นจุดกลมที่แววดาเพื่อ

แทนกลละ จากนั้นก็สักโครงร่างโดยใช้ทเบญจขันธ์และสุดท้ายเสกด้วยอาการ ๓๒ คตินี้ใช้กับการสักยันต์รูปคนรูปสัตว์แทบทุกประเภทในสายครูทัน รุจิเรขจะยกเว้นเพียงรูปหนุมานที่มีคติต่างออกไป^{๓๓} (ดูตัวอย่างพระยันต์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับ “การเกิดของมนุษย์” ในภาคผนวก)

๔.๑.๘ อาการ ๓๒

มนุษย์ประกอบด้วยขันธ์ ๕ ส่วนที่เป็นรูปขันธ์ คือร่างกายที่ประกอบขึ้นจากธาตุทั้ง ๔ หรือมหาภูตรูป ทางพระพุทธศาสนาจำแนกอาการของร่างกายไว้เป็น ๓๒ อย่างเรียกว่าอาการ ๓๒ หรือทวัตติงสาการ “ในร่างกายนี้มีผม ขน เล็บ ฟัน หนังเนื้อ เอ็น กระดูก เยื่อในกระดูก ไต หัวใจ ตับ พังผืด ม้ามปอด ใสใหญ่ ใส่น้อย อาหารใหม่ อาหารเก่า ดี เสลด หนอง เลือด เหงื่อ มันข้น น้ำตา เปลวมัน น้ำลาย น้ำมูก ไขข้อ มูตร และมันสมอง”^{๓๔} เรื่องอาการ ๓๒ นี้ได้บันทึกในรูปแบบยันต์อยู่ ๒ ลักษณะคือ

๑) **บันทึกในรูปคาถา** ดังนี้ “อัญญิ อิมัสมิงกาเย เกศา โลมา นะชา ทันตา ตะโจ มังสัง นะหารุ อัญญิ อัญญิมิณฺชัง วักกัง หะทะยัง ยะกะนง กิโลมะกัง มิหะ กัง ปิพผาสัง อันตัง อันตะคุนฺถัง อุทริยัง กะรีสัง มิตถลฺลุคัง ปิตตัง เสมหัง ปุพฺโพ โลหิตัง เสโท เมโท อัสสุวัสสา เขโฬ สิงฆานิกา ละสิกา มุตตัง มัตถะลฺลุค คันติ”

๒) **บทเทศาผิต** ดังนี้ “เก โล นะ ทะ ตะ มัง นะ อะ อะ วะ หา ยะ ลิ ปี มะ อะ อะ อุด ปี เส ปุ โล เส เม อะ วะ เข ละ มุ” อันเป็นการย่อบทอาการ ๓๒ แบบอาทิสังเกต

(ดูตัวอย่างพระยันต์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับ “อาการ ๓๒” ในภาคผนวก)

๔.๑.๙ ธาตุทั้ง ๔

สรรพสิ่งทั้งหลายทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตในโลกก็ดีในจักรวาลก็ดีล้วนประกอบขึ้นมาจากธาตุทั้งสี่ ในพจนานุกรมมคธไทยให้นิยามไว้ว่า “ธาตุคือสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมดาจะแยกออกไปอีกไม่ได้ สิ่งที่เป็นต้นเดิมมูลเดิม”^{๓๕} ในแนวความคิดของพุทธศาสนาธาตุมี ๒ กลุ่มคือ ธาตุ ๔ และธาตุ ๖ ธาตุ ๔ คือธาตุที่เป็นมหาภูตรูป สรรพสิ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามสัดส่วนของธาตุที่อยู่ในตนโดยธาตุทั้งสี่จะมีลักษณะเฉพาะของตนลักษณะของสรรพสิ่งที่แสดงออกก็คือลักษณะธาตุที่เด่นชัดที่ประกอบในสิ่งนั้นๆ ธาตุทั้งสี่ได้แก่

^{๓๓} สัมภาษณ์, ชายเจริญ วรรณสันทัด, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคกลาง, ๘๔/๙๓ ม.ลิฟวิ่งปาร์ค ถนนสุขุมวิท ๑ ตำบลบางศรีเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี, ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๓๔} พ.พ. (ไทย) ๒๕/๖๘๑/๔.

^{๓๕} ป.หลงสมบุญ, พจนานุกรมมคธไทย, (กรุงเทพมหานคร: อารการพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๓๖๖.

พระธรรมปิฎก ได้ให้คำนิยามคำว่า “ธาตุ” คือสิ่งที่ทรงสภาวะของมันอยู่เองตามธรรมชาติของเหตุปัจจัย เมื่อแบ่งธาตุตามรูปธรรมตามลักษณะหลักๆ ที่พบเห็นตามธรรมชาติได้ ๔ ลักษณะเด่นของดินน้ำลมไฟ ธาตุทั้ง ๔ นี้ท่านพระธรรมปิฎกได้ให้นิยามว่าธาตุ ๔ คือ ๑.ปฐวีธาตุสภาวะที่แผ่ไปหรือกินเนื้อที่เรียกสามัญว่าธาตุแข็งหรือธาตุดิน ๒.อาโปธาตุ สภาวะที่เอิบอาบดูดซึมเรียกสามัญว่าธาตุเหลวหรือธาตุน้ำ ๓.เตโชธาตุ สภาวะที่ทำให้ร้อน เรียกสามัญว่าธาตุไฟ ๔.วาโยธาตุ สภาวะที่ทำให้เคลื่อนไหว เรียกสามัญว่าธาตุลม^{๓๖} แนวคิดทางไสยศาสตร์ไทยมีแนวความคิดเรื่องธาตุสี่เช่นกัน เมื่อธาตุสี่คือดินน้ำลมไฟมาผสมรวมกันแล้วหากมีสัดส่วนจนเกิดชีวิตขึ้นมาจะเกิดธาตุใหม่อีก คือ อากาศธาตุ ความคิดนี้จำลองเป็นอักขระ นะโมพุททายะ ซึ่งมีนัยส่วนหนึ่งมาจากเรื่องพระเจ้า ๕ พระองค์ นะคือพระกฤษณ์โธ โมพระโกนาคมโน พุทคือพระกัสสป ธาตุคือพระพุทธเจ้าโคตโม องค์ปัจจุบัน เมื่อพระศรีอารยเมตไตรย (อักขระ ยะ) ยังไม่ถึงการเสด็จมาโปรดจึงมีแค่อักขระนะโมพุททาสำแดงเป็นธาตุทั้ง ๔ คือ นะ มะ พะ ทะ (ระ) ในทางไสยศาสตร์ไทยใช้ นะมะพะทะ เป็นอักขระแทนธาตุทั้ง ๔ โบราณจารย์ได้นำอักขระธาตุทั้งสี่มาประกอบเป็นเลขยันต์

๔.๑.๑๐ อาวุธเทพเจ้าทั้ง ๔

เรื่องนี้ปรากฏในอาฬวกสูตรว่า เมื่อพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในที่อยู่ของอาฬวกยักษ์ ใกล้เมืองอาฬวี ทรงปฐจาธรรมกับอาฬวกยักษ์มีเนื้อความบางตอนได้พูดถึงอาวุธที่ประเสริฐที่สุดในโลกมี ๔ อย่าง คือ ๑.วชิราวุธของท้าวสักกะ ๒.คทาวุธของท้าวเวสวัณ ๓.นัยนาวุธของพระยายม ๔.ทุสสาวุธของอาฬวกยักษ์ ดังนี้

- **วชิราวุธ** หากฟาดลงบนยอดเขาสิเนรุไซร์ จะชำแรกภูเขาสิเนรุซึ่งสูงหนึ่งแสนหกหมื่นแปดพันโยชน์ลงไปถึงข้างล่าง
- **คทาที่ท้าวเวสวัณ** หากปล่อยไปจักทำลายศิระของพวักยักษ์หลายพันตนได้
- **นัยนาวุธของพระยายม** เมื่อพระยายมพิโรธมองดูด้วยนัยนาวุธกุ่มก้นหลายพันกั จะลุกเป็นไฟพินาศ ดุจหญ้าและใบไม้บนกระเบื้องร้อนฉะนั้น.
- **ทุสสาวุธของอาฬวกยักษ์** อาฬวกยักษ์โกรธพึงปล่อยทุสสาวุธในอากาศไซร์ ฝนก็ไม่พึงตกตลอด ๑๒ ปี ถ้าปล่อยในแผ่นดินไซร์ วัตถุมีต้นไม้และหญ้าทั้งปวงเป็นต้นก็จะเหี่ยวแห้งไม่ออกอีก ภายใน ๑๒ ปี ถ้าพึงปล่อยในสมุทรไซร์ น้ำทั้งหมดก็พึงเหือดแห้งดุจหยาดน้ำในกระเบื้องร้อนฉะนั้น ถ้าจะพึงปล่อยในภูเขาเช่นกับเขาสิเนรุไซร์ ภูเขาก็คจะเป็นท่อนน้อยท่อนใหญ่ กระจายกระจายไป^{๓๗} ดังนั้น จึงโบราณจารย์ได้นำเรื่องราวนี้มาผูกเป็นอักขระว่า

^{๓๖} พระธรรมปิฎก, พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๙๓.

^{๓๗} ส.ส.อ. (ไทย) ๒๕/๔๓๕-๔๓๖.

“สักกัสสะ วัชชีราวุธัง ยมมัสสะ นัยนาวุธัง อาพะวะกัสสะ ทุสาวุธัง เวสสุวรรณังสะ
คะธาวุธัง จัตตาริ อาวุธานัง เอเตสัง อาณกาเวนะ สัพเพ ยักขา ปะลายันติ”

และนิยามเอาบทอาวุธทั้ง ๔ ลงเครื่องรางพวกอาวุธมีดหมอหรือเลขยันต์ทางปราบปรามผู้คน
ภูตผี (ดูตัวอย่างพระยันต์ต่างๆที่เกี่ยวกับ “อาวุธเทพเจ้าทั้ง ๔” ในภาคผนวก)

๔.๑.๑๑ เรื่องกาลนาถ

อรรถกถาปาสาสิสูตร^{๓๘} กล่าวว่าในวันที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ เมื่อได้เสวยข้าวมธุปายาส
จากถาดทองแล้วเสด็จไปยังริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา แล้วทรงเสี่ยงทายว่าถ้าเราจะเป็นพระพุทธเจ้าวันนี้
ขอถาดจงลอยทวนกระแสน้ำดังนี้ แล้วทรงเหวี่ยงถาดไป ถาดก็ลอยทวนกระแสน้ำ ไปสิ้นสุดสถานที่
ประมาณ ๘๐ ศอก เปรียบเหมือนม้าซึ่งเพียบพร้อมด้วยฝีเท้าอันเร็วไวฉะนั้น แล้วจมลงที่น้ำวนแห่ง
หนึ่งจมลงไปถึงภพของกาลนาคราช กระทบถาดเครื่องบริโภคของพระพุทธเจ้าทั้ง ๓ พระองค์ มีเสียง
ดังกรึก ๆ แล้วได้วางรองอยู่ใต้ถาดเหล่านั้น กาลนาคราช ครั้นได้สดับเสียงนั้นแล้ว กล่าวว่า เมื่อวานนี้
พระพุทธเจ้าทรงบังเกิดแล้วองค์หนึ่ง วันนี้บังเกิดอีกองค์ อายุของกาลนาคราชยืนยาวมาก เพราะหาก
ถือตามนี้หนึ่งพุทธันดร เท่ากับ ๑ วันของพญานาค

โบราณจารย์จึงได้ถือความอายุยืนมั่งคั่งนี้นำมาประดิษฐ์เป็นยันต์เช่นยันต์กาลนาถ เพื่อใช้
ฝังหลักพระนครในพระราชพิธีนครสถาน นอกจากนี้ยังกำหนดบทคาถาหัวใจกาลนาถไว้คือ “ยะ” คง
สื่อนัยว่ากาลนาถยังคงรอคอยวันที่พระศรีอารีย (แทนอักขระยะ) ทรงมาลอยถาดอธิษฐานจิต (ดู
ตัวอย่างพระยันต์ต่างๆที่เกี่ยวกับ “กาลนาถ” ในภาคผนวก ก.)

๔.๑.๑๒ เรื่องราวของธรรมบทที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย

ธรรมบทหรืออัมมปัทฏฐกถา “คือคัมภีร์อรรถกถาอธิบายความในบทธรรมแห่งขุททกนิกาย
ในพระสูตรตันตปิฎก พระพุทธโฆษาจารย์รจนาหรือเป็นหัวหน้าในการรจนาขึ้น^{๓๙}

เนื่องจากเป็นอรรถกถาที่มีผู้นิยามอ่านกันมากจึงพบว่าโบราณจารย์นิยมนำเรื่องต่างจาก
ธรรมบทมาประกอบในเลขยันต์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๔.๑.๑๒.๑ บุคคลต่างๆ ในธรรมบทที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย

๑.) นางจิตฺตมาณวิกา พวกเดียรถีย์ออกอุบายให้คนเสื่อมศรัทธาพระพุทธเจ้า โดยให้นาง
จิตฺตมาณวิกาผู้เป็นสาวงามในนครสาวัตถีโดยทำที่ว่านางได้ไปค้างคืนในคันธกุฎีกับพระพุทธเจ้า เวลา
เย็นนางแสร้งเดินไปทางวัดเชตวันของพระพุทธเจ้าโดยเดินสวนทางกับคนที่มาฟังธรรม โดยนางแอบ

^{๓๘} ม.ม. (ไทย) ๑๘/๔๕๖.

^{๓๙} พระธรรมปิฎก, พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๙๓.

ไปพักค้างคืนที่บ้านพวกเดียรฉัตร ยามเช้านางเดินทางเข้าเมืองสวนทางกับคนที่จะมาวัด สองเดือนต่อมาเมื่อมีคนสงสัยว่านางจะไปไหน นางก็ตอบว่าไปค้างคืนกับพระสมณะโคดมพอถึงเดือนที่สามที่สี่เธอก็พันทอด้วยผ้าให้ดูเหมือนคนตั้งครรภ์ทำให้ผู้เฒ่าเฒ่าเชื่อว่านางท้องกับพระพุทธองค์ เมื่อเข้าเดือน ๘ เดือนเธอเอาท่อนไม้ผูกทอไว้ในผ้าคลุมให้เหมือนคนท้องแก่ได้เวลาอันเหมาะสมขณะที่พระพุทธเจ้ากำลังแสดงธรรมนางทำท่าตัดพ้อพระพุทธเจ้าต่อหน้าธารกำนัลว่าพระพุทธเจ้าไม่ดูแลเอาใจใส่ที่ให้นางตั้งครรภ์ พระพุทธเจ้าตรัสว่าเรื่องนี้จริงเท็จอย่างไรแม้แต่พระตาคดกับนางเองเท่านั้นที่รู้ความจริง นางตอบว่าถูกแล้วมหาสมณะเรื่องนี้ท่านกับข้าพเจ้าเท่านั้นที่รู้ ร้อนถึงพระอินทร์และบริวารต้องมาแสดงความจริง จึงแปลงเป็นหนูมากัดเชือกที่ผูกไม้กับท้องให้ขาดจากกันและบันดาลให้เกิดลมพัด ทำให้ท่อนไม้หลุดลงมาเผยให้คนเห็นความจริงว่านางใส่ร้ายพระพุทธเจ้าผู้คนทั้งหลายจึงไล่ทุบตีนางออกจากวัด เมื่อนางออกจากเขตวันนางก็โดนธรณีสูบ^{๔๐} พระพุทธเจ้าจึงตรัสเล่าเรื่องมหาปทุมชาดกต่อไป

สำหรับเรื่องราวของนางจิญจมาณวิกาที่พบว่าโบราณจารย์นำมาประดิษฐ์ย่นดัดดังนี้ คือใช้บทพาหุภทที่ ๕ มาเป็นอักขระในยันต์

“กัตตะวานะ ภัฏฐะมุทะรัง อิวะ คัพภินียา จิญจายะ ทุฏฐะวะจะนัง ชะยะกายะมัชเณ
สันเตนะ โสมะวิธินา ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภาวะะตุ เต ชะยะมังคะลานิ”

แปลได้ว่า พระจอมมุนีได้ทรงชนะความกล่าวร้ายของนางจิญจมาณวิกาผู้ทำอาการประดุจว่ามีครรภ์ เพราะทำไม้สัณฐานกลมให้เป็นประดุกท้อง ด้วยวิธีสมาธิอันงามคือ สงบระงับพระหฤทัย ขอชัยมงคลทั้งหลายจงมีแก่ท่านด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้น^{๔๑}

๒.) เศรษฐีทั้ง ๙ ในสมัยพุทธกาลมีเศรษฐีที่มีความมั่งคั่งในโกศทรัพย์อยู่ในระดับเดียวกับกษัตริย์ ทั้งยังมีสัมมาทิฐิและยังเป็นพุทธอุปัฏฐากองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งพระองค์ทรงยกย่องว่าท่านเหล่านี้เป็นผู้เลิศในการทำทานและเป็นยอดของมหาเศรษฐีทั้งปวง เศรษฐีทั้ง ๙ นี้ได้แก่ ๑.ฉันทชัยเศรษฐี ๒. ท่านยัสสะเศรษฐี ๓.ท่านสุมานะเศรษฐี ๔.ท่านชะฎีกัสสะเศรษฐี ๕.ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี ๖.ท่านเมนทะกัสสะเศรษฐี ๗.ท่านโชติกะเศรษฐี ๘.ท่านสุมังคะกัสสะเศรษฐี ๙.มณฑาตุเศรษฐี มหาเศรษฐีทั้ง ๙ ท่านนี้ ล้วนสำเร็จเป็นพระอริยบุคคล

โบราณจารย์นำชื่อของเศรษฐีทั้งเหล่านี้มาผูกเป็นทิพยมนต์ ในพระราชพิธีสำคัญตามแบบโบราณเช่นพระราชพิธียกทัพก็ต้องมีการเจริญบททิพยมนต์ด้วยเสมอดังเช่นในสมัยรัชกาลที่ ๔ กรม

^{๔๐} ปุ้ย แสงฉาย, นิทานธรรมบทฉบับพิสดาร, (กรุงเทพมหานคร: ลูกศรธรรมภักดี), หน้า ๑๘๑-๑๘๓.

^{๔๑} อัมรินทร์ สุขสมัย, “การศึกษาอิทธิพลและคุณค่าของความเชื่อเรื่องคาถาที่มีต่อสังคมชาวพุทธไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๔๒.

หลวงวงษาธิราชสนิท ยกทัพก็ต้องสวดยศทัพมณฑล^{๔๒} ในทางภาคอีสานมีการนำชื่อเศรษฐีมาผูกมนต์ขึ้นหลายบท เช่นไท้เศรษฐี^{๔๓} เศรษฐี ๘ เศรษฐี ๗ คาถาทัพมณฑลที่เกี่ยวกับเศรษฐีต่างๆ นิยมนำอักขระมาเขียนในพิธีลงเสาตอมสร้างบ้าน ในทางเหนือพบฝ้ายันต์เศรษฐีแบบต่างๆ และนำมาทำยันต์เทียน

๓.) พรานกุกกุกมิต พรานกุกกุกมิตได้อธิดาเศรษฐีแห่งกรุงราชคฤห์เป็นภรรยาและมีบุตรเจ็ดคนและลูกสะใภ้ ๗ คน พรานและลูกดำรงชีพโดยการเข้าป่าล่าสัตว์ ครั้งหนึ่งพระบรมศาสดาได้เห็นเรื่องราวของครอบครัวนี้ในข่ายพระญาณเห็นว่าครอบครัวนี้มีอุปนิสัยแห่งโศดาปัตติมรรคและมีพระเมตตาจะโปรดครอบครัวนี้ จึงเสด็จไปยังที่ที่นายพรานได้วางบ่วงดักสัตว์ไว้ พระองค์ทรงแสดงรอยเท้าไว้ที่ใกล้บ่วงและประทับรอยที่พุ่มไม้ข้างหน้า เมื่อนายพรานมาตรวจสอบบ่วงไม่พบสัตว์มาติดกับและเห็นรอยพระบาทพระศาสดาจึงเข้าใจว่า พระศาสดาที่นั่งรอสอยในพุ่มไม้เป็นคนมาแอบปล่อยสัตว์ที่ตนดักเอาไว้ จึงหมายที่จะฆ่าพระองค์ เมื่อพรานโก่งธนูด้วยอนุภาพของพระพุทธรูปเจ้าพรานก็หยุดนิ่งขยับตัวไม่ได้ เมื่อบุตรทั้งเจ็ดออกตามบิดาก็เข้าใจผิดโก่งธนูจะยิงพระพุทธรูปเจ้าอีก ด้วยอนุภาพของพระพุทธรูปเจ้า บุตรทั้งเจ็ดโก่งธนูค้างไว้ไม่อาจขยับเขยื้อนได้ จนกระทั่งลูกสะใภ้ทั้งเจ็ดและอธิดาเศรษฐีตามมาพบเข้า อธิดาเศรษฐีจำพระศาสดาได้จึงบอกให้ลูกและสามีขอมาแต่พระศาสดา อาการขยับไม่ได้จึงคลายลง พระพุทธรูปจึงทรงแสดงอนุภาพพิภพโปรดเขาเหล่านั้นจนสำเร็จเป็นโศดาบัน^{๔๔}

โบราณจารย์จึงใช้ประโยคที่ว่า “สัถยธะนุง อากัฏฐิตุง ทัตวา วิสัชเชตุง นาทาสี” มาประกอบเป็นเลขยันต์เพื่อให้อาวุธทั้งหลายทำอันตรายเรามีได้^{๔๕}

๔.) เรื่องของบุตรเศรษฐีชื่อเขมกะ พบัตินต์เขมกะกุมารอยู่หลายตำราในสายล้านนา มีทั้งเป็นรูปวาดและเป็นตารางคาถา เขมมะกะเป็นหลานอนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นผู้มั่งมีรูปร่าง หึงไต่พบเจอก็ทำให้เกิดราคะเข้าครอบงำจนไม่สามารถควบคุมตัวได้จึงทำให้เขมกะกลายเป็นผู้ยั่วในปรทรรกรรม (กรรมคือการคบหาซึ่งภรรยาของผู้อื่น) จนกระทั่งถูกราชบุรุษของพระราชาจับตัวถึง ๓ ครั้ง พระบรมศาสดาจึงทรงแสดงธรรมให้เห็นถึงโทษของการเสพรภรรยาคนอื่นคือ ย่อมถึงฐานะ ๔ อย่างคือ ๑.การได้สิ่งที่ไม่เป็นบุญ ๒.นอนไม่ได้ตามปรารถนา ๓.เป็นที่นินทา ๔.ตกนรก การที่ไม่ได้สิ่งที่เป็นบุญคือ ๑.มีคติลามก ๒.ชายหึงเห็นแล้วหวาดระแวง ๓.พระราชาลงโทษอย่างอย่างหนัก เมื่อจบการแสดงธรรม เขมกะก็บรรลุนิโศดาบัน เหตุที่หึงไต่เห็นหน้าเขมกะแล้วเกิดราคะเพราะบุพกรรมใน

^{๔๒} เทพย์ สาริกบุตร, *เคล็ดลับไสยศาสตร์*, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมกัมพูชา, ๒๕๐๑), หน้า ๒๓๓.

^{๔๓} ปรีชา พิณทอง, *มนต์โบราณอีสาน เล่ม ๑*, (อุบลราชธานี: สำนักพิมพ์ศิริธรรมอ็อพเซท, ๒๕๒๓), หน้า ๑๖๗.

^{๔๔} *พระอัมมปัทมกุฎาแปล ภาค ๔*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๓๔-๓๗.

^{๔๕} เทพย์ สาริกบุตร, *คัมภีร์พระเวทย์ ฉบับพุทธะบรรพ*, หน้า ๑๘๙.

สมัยพระกัสสปพุทธเจ้า เขาได้ยกธงทองขึ้นไว้ในพระภาณูจนสถูปและได้ตั้งอธิษฐานว่า “เว้นไว้แต่หญิงที่เป็นญาติสายโลหิตเท่านั้น หญิงที่เหลือเห็นเราแล้วจงเกิดความกำหนัด”^{๔๖} ยันต์เชมกะโบราณจารย์ใช้ไปในทางเสน่ห์ห่มหานิยม ตามเนื้อเรื่องหากพิจารณาให้ดียันต์นี้จะคอยสอนใจให้คนไม่ประพฤติดิฉันในกาม (ดูตัวอย่างพระยันต์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับ “บุคคลต่างๆ ในธรรมบท” ในภาคผนวก)

๔.๑.๑๒.๒ เรื่องราวต่างๆ ในธรรมบทที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย

๑.) **เรื่องหัวใจเปเรต** ครั้งหนึ่งพระเจ้าปเสนทิแห่งแคว้นโกศลได้พบหญิงงามคนหนึ่ง ที่มีสามีอยู่แล้ว พระองค์อยากได้นางมาเป็นของตนจึงออกอุบายต่างๆ ที่จะทำร้ายสามีนาง ขณะที่พระองค์ทรงหมกมุ่นนี้ ทรงสุบินถึงสัตว์นรกที่จ่อมจมในหม้อโลหะใหญ่ที่มีน้ำเดือดพล่าน มีสัตว์นรกสั่นเมื่อผุดพ่นน้ำในหม้อ ก็พูดอะไรออกมาได้เพียงคนละหนึ่งคำพอจับได้ว่า “ทุสะนะโส” แล้วก็จมลงไปในหม้อเดือดอีก พระองค์ตื่นกลัวมากบุโรหิตจึงแนะนำให้ทำพิธีชุกชัย “สัพพัตถ์” คือต้องฆ่าสิ่งมีชีวิตจำนวนละร้อยหลายสิ่ง พระนางมัลลิกามเหสีทรงทราบเรื่องจึงทักท้วงและแนะนำให้เข้าเฝ้าพระบรมศาสดา พระองค์ทรงแสดงธรรมแล้วว่า สัตว์นรคนั้นเคยเป็นลูกเศรษฐี ๔ คนได้ทำกรรมเป็นประการต่างๆ โดยเฉพาะผิดลูกเมียชาวบ้านจึงตกนรกมาเวจและเกิดในโลหะกุ่มกินรก ต้องจมในกันหม้อเดือด ๓,๐๐๐ ปี จะไพล่มาได้สักรอบสั้นๆ ให้สัตว์นรคนั้นพูดได้เพียงคนละคำ “ทุสะนะโส” เท่านั้น สัตว์ตัวแรกไพล่ขึ้นมาจึงพูดว่า “ทุ” ที่จริงสัตว์นรกตัวแรกต้องการที่จะพูดว่า

“ทุชชีวิเตชีวิมหา เยสันโน นทะทามหะเส วิชชะมานะสุ โภเคสุ ทีปัง นากัมหะ อตตะโน”

ซึ่งแปลได้ว่า “เมื่อยังเป็นมนุษย์มีโภคทรัพย์มากมาย เราก็ไม่ได้ให้ทาน ไม่ทำที่พึงแก้ตัวทำแต่ความชั่วซ้ำสารเลว”

คนที่สองไพล่ขึ้นมาแล้วพูดว่า “สะ” จริงแล้วต้องการที่จะพูดว่า “สัฏฐี วัสสะหัสสานิ ปะริปุณณานิ สัพพะโส นิระเย ปัจจะมานานัง กะทา อันโต ะวิสสะติ”

แปลได้ว่า “เราตกรรหมกใหม่เป็นเวลาหกหมื่นปีแล้ว เมื่อไรจะสิ้นเวรสิ้นกรรมเสียที”

คนที่สามไพล่ขึ้นมาแล้วพูดว่า “นะ” ที่จริงแล้วต้องการพูดว่า “นัตถิ อันโต กุโต อันโต นะ อันโต ปะภูทิสสะติ ตะทาหิ ปะกะตัง ปาปัง มะมะ ตยัญจะ มาริสา”

แปลได้ว่า “ไม่มีที่สุดสิ้นดอก เมื่อไหร่เล่ามันจะสิ้นเวรสิ้นกรรม ก็พวกเราทำแต่ความชั่วซ้ำสารเลวนี้ เพื่อนเอ๋ย”

คนที่สี่ไพล่ขึ้นมาแล้วพูดว่า “โส” จริงแล้วต้องการที่จะพูดว่า “โสหัง นุนะ อิตถ คันตวา โยนิง ลัทธานะ มานุสัง ะทัญญู สีละสัมปันโน กาหามิ กุสะลัง พะหุง”

แปลได้ว่า “ถ้าเราได้เกิดเป็นมนุษย์อีก เราจะให้ทานรักษาศีล จะทำบุญกุศลเป็นอันมาก”

^{๔๖} พระธัมมปทัฏฐกถาแปล ภาค ๗, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๑๙๔.

เหล่านี้คือคำร่ำร้องสำนึกผิดของสัตว์นรก เมื่อพระเจ้าปเสนทิโกศลได้ฟังจึงเกิดสลดพระทัยปรารภว่า เราจักไม่เอาใจไปผูกพันในเมียของคนอื่นต่อไป^{๔๗} ทางโบราณจารย์จึงกำหนดให้ “ทุ สะนะ โส” เป็นคาถาหัวใจเปรต แทนเรื่องราวที่ได้กล่าวมานี้ และได้นำอักขระหัวใจเปรตมาประกอบเป็นเลขยันต์

๒.) อดีตชาติของพระจุฬปันทก ครั้นนั้นพระพุทธองค์ทรงเล่าเรื่องในอดีตชาติของพระจุฬปันทก ชาตินั้นพระจุฬปันทกเป็นมาณพชาวเมืองพาราณสี เดินทางไปเรียนศิลปวิทยาจากอาจารย์ทิตาปาโมกข์ที่กรุงตักกสิลา แม้จะมานพนี้จะมีปัญญาไม่ดี แต่ได้ปรนนิบัติอาจารย์อย่างดีเลิศ อาจารย์จึงผูกมนต์ให้บทหนึ่งให้ท่องมานพก็พากเพียรท่องตลอดเวลา ครั้นนั้นพระเจ้ากรุงพาราณสีปลอมตัวออกมาดูทุกข์สุขของประชา ค็นนั้นท่านพบพวกโจรขูดอู่มองค์จะไปโจรกรรมของในบ้านคน โจรเก็บข้าวของในบ้านเสียดัง มานพนั้นได้สติมาก็ท่องคาถาเสียงดัง โจรเข้าใจตามความหมายของบทคาถา นึกว่ามาณพผู้ทันตนจึงทิ้งของและหนีออกมาต่อหน้า เจ้ากรุงพาราณสีท่านจึงคิดว่ามานพนี้มีวิชาดีแน่ เข้าต่อมาเจ้ากรุงพาราณสีจึงให้ราชบุรุษนำมานพเข้าไปหาในวังเพื่อสอนมนต์คลัง เมื่อเรียนมนต์ได้ไม่นาน เสนาบดีคิดการกบฏตีสืบบนช่างกลับให้รอบปลงพระชนม์เจ้ากรุงพาราณสีในวันปลงพระมัสสุ ขณะนายกลับก็จะทำการปลงพระชนมนั้นพระองค์ก็ท่องมนต์เสียงดังว่า

“ขณฺเฏสิ ขณฺเฏสิ กิกรณา ขณฺเฏสิ อหฺปิ ตํชานามิ ชานามิ”

มนต์บทนี้มีความหมายว่า “เจ้าทำอะไรเรารู้ทั้งนั้นๆ” นายกลับสำคัญว่าพระราชารู้ทันตน จึงตกใจกลัว ทิ้งมีดโกนแล้วสารภาพความผิดต่อพระองค์ ท่านจึงลงโทษโดยเนรเทศเสนาบดีและนายกลับเสีย จากนั้นจึงตั้งให้มานพนั้นเป็นเสนาบดีแทน มานพผู้นี้ต่อมากลับชาติเป็นพระจุฬปันทก^{๔๘}

โบราณจารย์เรียกคาถาบทนี้ว่า “เชื่อนเพชรพระพุทธเจ้า” นิยมนำคาถาบทนี้มาประกอบเลขยันต์ประเภทกันภัย เตือนภัยซึ่งนิยมมากในคัมภีร์พิชัยสงคราม (ดูตัวอย่างพระยันต์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับ “เรื่องราวต่างๆในธรรมบท” ในภาคผนวก)

๔.๑.๑๓.๓ คาถาต่างๆ ในธรรมบทที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย

๑.) พระคาถาในเรื่องพระจักรขุบาลเถระ

“สทสฺสเนโต เทวินโท ทิพฺพจักขํ วิโสธยิ, ปาปครหิ อโย ปาโล, อาชีวํ ปรีโสธยิ, สทสฺสเนโต เทวินโท ทิพฺพจักขํ วิโสธยิ, ธมฺมครุฑก อโย ปาตล, นิสินโน สาสเน รโตต”^{๔๙}

^{๔๗} ขุ.เปต. (ไทย) ๔๙/๕๙๒-๕๙๔.

^{๔๘} พระธัมมปัทมฎกเถร ภาค ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๙), หน้า ๑๒๔-๑๒๕.

^{๔๙} พระเมธีวราภรณ์ (สุทัศน์), *คู่มือคู่มือ คาถาธรรมบท*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพฯ: นิติธรรมการพิมพ์, ๒๕๕๕), หน้า ๓.

(ไขว่) ท้าวสหเสนต์ ผู้เป็นจอมเทพ ส่งทิพยจักขุแล้ว (ทราบว่) พระจักขุบาลมีปกติติเตียนคนชั่วชำระเครื่องเลี้ยงชีพให้บริสุทธิ์แล้วว่ ท้าวสหเสนต์ผู้เป็นจอมเทพ ส่งทิพยจักขุแล้ว (ทราบว่) พระจักขุบาลเป็นผู้หนักในธรรมยินดีในพระศาสนานั่งอยู่แล้ว”

โบราณจารย์นิยมนำบท “สหเสนต์ เทวินโท ทิพพจักขุ วิโสธยิ” ประกอบเลขยันต์ทางไสยศาสตร์ที่เกี่ยวกับทำให้รู้เห็นเหตุการณ์ต่างๆ

๒.) พระคาถาในเรื่องมัจจุรณทลิต

“อกโกณิม อวธิ ม, อชินิ ม อหาสิเม, เย จ ต อุนยหนติ, เวร เตส นสมมติ, อกโกณิม อวธิ ม, อชินิ ม อหาสิเม, เย จ ต อุนยกนติ, เวร เตส นสมมติ”

(ไขว่) “ก็ชนเหล่าใด เข้าไปผูกความโกรธนั้นไว้ว่า ผู้นั้นได้ตำเรา ผู้นั้นได้ดีเรา ผู้นั้นได้ชนะเรา ผู้นั้นได้สิ่งของๆ เราแล้ว เวรของชนเหล่านั้นย่อมไม่ระงับได้ ส่วนชนเหล่าใด ไม่เข้าไปผูกความโกรธนั้นไว้ว่า ผู้นั้นได้ตำเรา ผู้นั้นได้ดีเรา ผู้นั้นได้ชนะเรา ผู้นั้นได้สิ่งของๆ เราแล้ว เวรของชนเหล่านั้นย่อมระงับได้”^{๕๐}

โบราณจารย์จึงได้นำบทที่ว่า “อกโกณิม อวธิ ม, อชินิ ม อหาสิเม” มาประกอบเลขยันต์จำพวกป้องกันการผูกเวร (ดูตัวอย่างพระยันต์ที่เกี่ยวกับ “คาถาต่างๆ ในธรรมบท” ในภาคผนวก)

๓.) เหตุแห่งความรัก ในเรื่องพระนางสามาวดี

“บุพเพ สันนิวาเสน, ปจจุปปนนิเตนวา, เอวนตฺ ชายเต เปม, อุปลลว ยโถทเกติ”

(ไขว่) “ความรักนั้น ย่อมเกิดด้วยเหตุ ๒ ประการคือ ด้วยด้วยการอยู่ร่วมกันในกาลก่อน ๑ ด้วยการเกื้อกูลกันในปัจจุบัน ๑ เปรียบเสมือนดอกบัวอาศัยน้ำและเปือกตมเกิดในน้ำได้ฉะนี้”^{๕๑}

โบราณจารย์นำท่อนที่ว่า “บุพเพ สันนิวาเสน, ปจจุปปนนิเตน” มาประกอบเลขยันต์ในด้านความรักหรือเพื่อให้เห็นเนื้อคู่

๔.) บทกณีย ในเรื่องภิกษุผู้ปรารถนาวิปัสสนา

“กรณียมต.ถุสเลน ยนตฺ สนตฺ ปทํ อภิสเมจจ สกโก อุชฺฐ สหุชฺฐ จ สุวโจ จสส มุทฺ อนุตติมานิติ”

(ไขว่) “...สิกขา ๓ หมวดนั้น อันผู้ฉลาดในประโยชน์ พึงกระทำ ผู้ฉลาดในประโยชน์ พึงเป็นผู้องอาจ เป็นผู้ตรง เป็นผู้ซื่อตรง เป็นผู้ว่าง่าย เป็นผู้อ่อนโยน เป็นผู้ไม่ทะนงตัวเป็นต้น”^{๕๒}

โบราณจารย์จึงได้นำมาบทกณีย ในเรื่องภิกษุผู้ปรารถนาวิปัสสนาประกอบยันต์ทางเมตตา คำชาย

^{๕๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

^{๕๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕.

^{๕๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖.

๕.) บทพฤติกรรมในเรื่องภิกษุผู้มีกัณโฑมาก โบราณจารย์นำมาประกอบเลขยันต์ทางคัมภีร์ เช่นยันต์เทพธรรม ๔ ด้านของสายวิชาล้านนา (ดูตัวอย่างพระยันต์ที่เกี่ยวข้องกับ “คาถาในธรรมบท” ในภาคผนวก)

๔.๒ หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย

หลักพุทธธรรมในที่นี้ผู้วิจัยหมายถึงหลักคำสอนที่เป็นหัวข้อธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้จากการศึกษาถอดความในเลขยันต์ไทยพบว่าหลักพุทธธรรมปรากฏอยู่มากมายจัดเป็นหมวดหมู่ได้ดังนี้

๔.๒.๑ พระไตรปิฎก

เป็นคัมภีร์หลักของพระพุทธศาสนาจากภาษาบาลีคือ ตปิฎก หรือเตปิฎก พระไตรปิฎกมาจากพระ (ยกย่องว่าประเสริฐ) + ไตร (สาม) ปิฎ รวมแล้วแปลว่าปิฎกสามอันประเสริฐ^{๕๓} ปิฎกทั้งสามได้แก่

๑. พระวินัยปิฎก ว่าด้วยวินัย หรือข้อบัญญัติเกี่ยวกับความประพฤติความเป็นอยู่ขนบธรรมเนียมและการดำเนินกิจการต่างๆ ของพระภิกษุสงฆ์ และภิกษุณี

๒. พระสุตตันตปิฎก ว่าด้วยพระสูตรหรือเทศนาที่ตรัสแก่บุคคลต่างๆ ในเวลาและสถานที่ที่แตกต่างกันเป็นรูปคำสนทนาโต้ตอบบ้างคำบรรยายธรรมบ้าง เป็นรูปร้อยกรองบ้างร้อยแก้วบ้างร้อยแก้วผสมร้อยกรองบ้างตลอดถึงเทศนาของพระสาวกสำคัญบางรูป

๓. พระอภิธรรมปิฎก ว่าด้วยหลักธรรมต่างๆ ที่อธิบายในแง่วิชาการล้วนๆ ไม่เกี่ยวกับบุคคล หรือเหตุการณ์ ส่วนมากเป็นคำสอนด้านจิตวิทยาและอภิปรัชญาในพระพุทธศาสนา^{๕๔} ในปิฎกจะมีเนื้อหาย่อยออกไปอีกจำนวนหนึ่งทั้งสามได้แก่

พระวินัย ประกอบด้วย ๑) อาทิกัมมิกะ ว่าด้วยสิกขาบทเกี่ยวกับอาบัติหนัก คือปราชิกสังฆาติเสส และอนียต ๒) ปาจิตตีย์ ว่าด้วยสิกขาบทเกี่ยวกับอาบัติเบาตั้งแต่นิสัคคียปาจิตตีย์จนถึงเสขิยวัตร รวมตลอดถึงภิกษุณีวิภังค์ทั้งหมด ๓) มหาวรรค ว่าด้วยสิกขานอกบทปาฏิโมกข์ ๑๐ ชั้นธกะ หรือ ๑๐ ตอน ๔) จุลวรรค ว่าด้วยสิกขาบทนอกปาฏิโมกข์อีก ๑๒ ตอนสุดท้าย ๕) ปรีวารว่าด้วยเรื่องปลีกย่อย หรือคู่มือศึกษาพระวินัย บรรจุคำถามคำตอบสำหรับซักซ้อมความรู้ความเข้าใจพระวินัย^{๕๕} โบราณจารย์ถอดเป็นหัวใจว่า “อา ปา ม จุ ปะ” แบบอาทิสังเกต

^{๕๓} เสถียรพงษ์ วรรณปก, คำอธิบายพระไตรปิฎก, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๓), หน้า ๓.

^{๕๔} อ่างแล้ว.

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐.

พระสูตรตันตปิฎก แบ่งออกเป็น ๕ นิกายคือ ๑) ทีฆนิกาย (รวมพระสูตรยาวๆ) ๒) มัชฌิมนิกาย (รวมพระสูตรขนาดกลาง) ๓) สังยุตตนิกาย (รวมพระสูตรที่มีเนื้อหาเดียวกันเข้าด้วยกัน) ๔) อังคุตตรนิกาย (รวมพระสูตรที่มีข้อธรรมจากน้อยไปหามาก) ๕) ขุททกนิกาย (รวมพระสูตรเบ็ดเตล็ดที่ตกหล่นจากการรวบรวม ๔ นิกายข้างต้น)^{๕๖} โบราณจารย์ย่อเป็นหัวใจว่า “ที ม สัง อัง ขุ”

พระอภิธรรมปิฎก แบ่งเป็น ๗ คัมภีร์ย่อยคือ ๑) สังคินี ๒) วิภังค์ ๓) ชาตุกถา ๔) ปุคคลบัญญัติ ๕) กถาวัตถุ ๖) ยมก ๗) ปิฎฐาน^{๕๗} โบราณจารย์ย่อเป็นหัวใจว่า “ส วิ ธา ปุ กะ ยะ ปะ”

โบราณจารย์นำชื่อคัมภีร์หมวดต่างๆ มาใช้วนการประกอบเลขยันต์สองลักษณะ คือ

๑. ใช้บทย่อในรูปหัวใจพระคาถามาประกอบรูปยันต์

๒. ใช้ในรูปตัวเลข ตามคัมภีร์ตรีนิสิงเหคือ ๕ คือ “อาปามะจุปะ ปัญจะเพชรฉลุภัญจะ” ที มะสังอังขุ, ปัญจะอินทธานะเมวะจะ ใช้เลข ๗ สัตตะนาเค สังวิธาปุกะยะปะ (เลข ๗ บางตำราใช้เป็น สัตตะโพฆณค์) (ดูตัวอย่างพระยันต์ที่เกี่ยวข้องกับ “พระไตรปิฎก” ในภาคผนวก)

๔.๒.๒ อริยะบุคคล

อริยะบุคคลคือบุคคลผู้เป็นอริยะ ท่านผู้บรรลุธรรมวิเศษมีโสดาปัตติมรรคเป็นต้น^{๕๘} มี ๔ คือ ๑.พระโสดาบัน ๒.พระสกทาคามี ๓.พระอนาคามี ๔.พระอรหันต์ แบ่งพิสดารได้แปดบุคคล คือผู้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติมรรคและผู้ตั้งในโสดาปัตติผล ผู้ตั้งอยู่ในสกทาคามีมรรคและผู้ตั้งอยู่ในสกทาคามีผล ผู้ตั้งอยู่ในอนาคามีมรรคและผู้ตั้งอยู่ในอนาคามีผล ผู้ตั้งอยู่ในอรหัตมรรคและผู้ตั้งในอรหัตผล รวมสี่คู่ พระอริยะทั้ง ๘ นี้เป็นผู้รู้แจ้งในอริยสัจ ๔ ประการ โบราณจารย์ทั้งหลายนั้นได้บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับอริยะบุคคลไว้ในรูปแบบต่างๆ ดังนี้ คือ

๑) **คาถาหัวใจนิพพานสูตร** คือ “โสสะอะนิ”^{๕๙} โส มาจากโสดาปัตติมรรค-ผล สะ มาจากสกทาคามีมรรค-ผล อะ มาจากอนาคามีมรรค-ผล นิ คือนิพพานมาจากอรหัตมรรค-ผล

๒) **คาถาหัวใจยอดพระนิพพาน** “อรห”^{๖๐} พบใช้แทรกประกอบในยันต์มากมายมียันต์ที่โดดเด่นคือ “ยันต์มหาบุรุษแปดจำพวก” ที่ได้บันทึกพระคาถาหัวใจอริยสัจไว้ (ดูตัวอย่างพระยันต์ที่เกี่ยวข้องกับ “อริยะบุคคล” ในภาคผนวก)

^{๕๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕.

^{๕๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙๒.

^{๕๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๓๒๗.

^{๕๙} เทพย์ สาริกบุตร, พระคัมภีร์พระเวท ฉบับทุติยบรรพ, หน้า ๑๗๓.

^{๖๐} เทพย์ สาริกบุตร, คัมภีร์หัวใจ ๑๐๘, (กรุงเทพมหานคร: เสริมวิทย์บรรณาการ, ๒๕๓๓), หน้า ๒๐๗.

๔.๒.๓ อริยสัจ ๔

อริยสัจ คือความจริงอย่างประเสริฐ ความจริงของพระอริยะ ความจริงที่ทำให้คนเป็นพระอริยะมี ๔ อย่าง ได้แก่

๑. ทุกข์ ซึ่งหมายถึง สภาพที่ทนได้ยาก ภาวะที่ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ สภาพที่บีบคั้น ไม่มีความสุข

๒. สมุทัย ซึ่งหมายถึง สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ โดยสาเหตุแห่งทุกข์มักจะเกิดจากตัณหาหรือความอยาก อันได้แก่ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา เป็นต้น

๓. นิโรธ ซึ่งหมายถึง ความดับทุกข์ อันได้แก่ ตัณหาทั้ง ๓ ข้อดังกล่าว

๔. มรรค ซึ่งหมายถึง หนทางแห่งการดับทุกข์ ๘ ประการ ซึ่งมักจะนิยมเรียกว่ามรรค ๘ หรือว่า มรรค มืองค์ ๘ ซึ่งได้แก่ สัมมาทิฐิคือความเห็นชอบ สัมมาสังกัปปะคือความดำริชอบ สัมมาวาจาคือการเจรจาชอบ สัมมากัมมันตะคือการทำงานชอบ สัมมาอาชีวะคือเลี้ยงชีพชอบ สัมมาวายามะคือพยายามชอบ สัมมาสติคือระลึกชอบ สัมมาสมาธิคือตั้งใจชอบ โบราณจารย์ได้นำหลักของอริยสัจ ๔ มาประกอบเลขยันต์ ดังนี้

๔.๒.๓.๑ หัวใจอริยสัจ

๑) หัวใจของอริยสัจคือ “ทุสะมะนิ” เป็นการย่อแบบอาทิสังเกต โดยในไสยศาสตร์ไทยจะเรียกว่า “หัวใจพระเจ้าแก้วจักร” เพราะถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของพุทธศาสนา ที่ว่า

“เอ รมมา เหตุปภวาเยสํ เหตุ ตถาคโต อาหเตสจ โย นิโรโธ จเอวํ วาที มหาสมโณติ”

หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ปถมัง ๔ ด้าน” ตามการอธิบายแบบ “ติปริวณฺณ ทวาทสาการิ” คือการอธิบายวน ๓ รอบซึ่งมี ๑๒ อักษรหมายถึง “สังจญาณ กิจจญาณ กตญาณ” ที่เกิดขึ้นเวียนไปในอริยสัจ ๔ ข้อ ข้อละ ๓ รอบ รวมเป็น ๑๒ รอบดังนี้

๑. นี่ทุกข์ ๒. ทุกข์นี้ควรกำหนดรู้ ๓. ทุกข์นี้กำหนดรู้แล้ว

๑. นี่สมุทัย ๒. สมุทัยนี้ควรละ ๓. สมุทัยนี้ละแล้ว

๑. นี่นิโรธ ๒. นิโรธนี้ควรทำให้แจ้ง ๓. นิโรธนี้ทำให้แจ้งแล้ว

๑. นี่มรรค ๒. มรรคนี้ควรทำให้เจริญ ๓. มรรคนี้ทำให้เจริญแล้ว^{๒๑}

เมื่อย่อเป็นคาถาจึงได้ ๑๒ คำ (อาการ) แยกออกเป็น ๔ บท จึงเรียกว่า “ปถมัง ๔ ด้าน

๒) หัวใจพระธรรมจักรคือ “ติติอุนิ” ในทางไสยศาสตร์ไทยเชื่อว่ามาจากคาถาที่บรรจุในมหาเจดีย์ที่พระเจ้าอโศกทรงสร้างไว้ คือบท

^{๒๑} ส.ม.อ. (บาลี) ๓/๑๐๘๑/๓๘๐/, สารคดี. ฎีกา (บาลี) ๓/๒๑๙.

“ติติอุนิ ติจัตตาโรวนนา ทุกขํ สมุทโย นิโรโธ สุกตโยธณานาคติเสยยาญเญยา โลกขยปทํ รโถ ฌายาปโย เย ธมมา เหตุปุปวาเยสํ เหตุ ตถาคโต อาหเตสญจ โย นิโรโธ จเอวํ วาที มหาสมโณ อิติ วิตถาโร”^{๖๒}

โบราณจารย์จึงนำเอา “ติ ตี อุ นิ” มาใช้แสดงแทนอริยสัจ ๔ อีกแบบกล่าวว่าในยุคที่ยังไม่มีความนิยมสร้างพระพุทธรูปนิยมสร้างเสมาธรรมจักรและเอาโลหะกลมมา ๔ แผ่นจารึกอักษร ๔ คำนี้แผ่นละคำแล้วต่อกันทำเป็นรูปคล้ายเจดีย์คือสองแผ่นอยู่ล่างมีแผ่นกลาง ๑ แผ่น แผ่นยอด ๑ แผ่น มักนิยมบรรจุในสถูปต่างๆ ที่สร้างในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เมื่อขุดค้นขึ้นมาถอดความ ๔ คำว่ามีที่มาดังนี้

ติ ตัวที่ ๑ มาจากคำว่า “ติสรณโลกเสฏฐ” ติ ตัวที่ ๒ มาจากคำว่า “ติลกขณัญญายุตติ” อุ ตัวที่ ๓ มาจากคำว่า “อุเบกขาอัสสมภว” นิ ตัวที่ ๔ มาจากคำว่า “นิพพานสพพวิมุตติ”^{๖๓}

๓) มียันต์น่าสนใจคือ พระยันต์ อริยสัจจโสฬสมงคล ดังรูปนี้

สโรธะ ๑๖	ธ ๙	สโร ๕	ธนา ๕
สโร ๓	ธ ๖	สโรธะ ๑๕	ธนาธะ ๑๐
ธโรธะ ๑๓	ธโร ๑๒	ธ ๑	ธ ๘
ธ ๒	ธโร ๗	สโรธะ ๑๔	ธโรธะ ๑๑

๑) ยันต์นี้เป็นตารางเลขกล มีอัตรา คือ ๓๔ ซึ่งสอดคล้องกับ “ติปริวณฺณํ ทวาทสาการํ” ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

๒) การนำเอาคาถา ที่พบในเจดีย์พระเจ้าอโศกท่อน “ตโยธณานาคติ เสยยาญเญยา โลกขยปทํ รโถฌายาปโย” มาวางในยันต์ สามารถถอดเลขตามวิณนสังขยาได้สอดคล้องกับตัวเลขในยันต์พอดี

- แถวที่ ๑ (จากบนลงล่าง) ดังนี้ ตะโยคือ ๑๖ ตะ = ๖ ยะ = ๑ ธะ = ๙ ภา = ๔ ณา = ๕

- แถวที่ ๒ คะ = ๓ ติ = ๓ เสยยา คือ ๑๕ สะ = ๕ ยะ = ๑ ญะ = ๑๐ ญะ = ๐ ยะ = ๑

^{๖๒} เทพย์ สาริกบุตร, พระคัมภีร์พระเวทย์ ฉบับพุทธะบรรพ, หน้า ๑๕๕.

^{๖๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๖.

- แถวที่ ๓ โลกะคือ ๑๓ ล = ๓ กะ = ๑ ชะยะคือ ๑๒ ชะ = ๒ ยะ = ๑ ปะคือ ๑ ท = ๘ ทะ = ๘

- แถวที่ ๔ ระคือ ๒ โถคือ ๗ ณะ = ๗ ภาคือ ๑๔ ภา = ๔ ยะ = ๑ ปโยคือ ๑๑ ปะ = ๑ ยะ = ๑

การเรียงสัณฐานนี้คือเรียงจากหลักหน่วยเป็นต้นไปจึงต้องอ่านแบบถอยหลัง (ดูตัวอย่างพระยันต์ที่เกี่ยวกับ “อริยสัจ ๔” ในภาคผนวก)

๔.๒.๔ หลักไตรลักษณ์

ไตรลักษณ์ คือลักษณะสาม อาการที่เป็นเครื่องกำหนดหมายให้รู้ถึงความจริงของสภาวะธรรมทั้งหลายที่เป็นอย่างนั้นๆ ได้แก่ ๑.อนิจจตา ความเป็นของไม่เที่ยง ๒.ทุกขตา ความเป็นทุกข์หรือความเป็นของทนอยู่มิได้ ๓.อนัตตา ความเป็นของมิใช่ตัวตน^{๖๔} พบว่าโบราณจารย์นำมาบันทึกในยันต์โดยตรงคือ “อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา” (ดูตัวอย่างพระยันต์ที่เกี่ยวกับ “หลักไตรลักษณ์” ในภาคผนวก)

๔.๒.๕ โพชฌงค์ ๗

โพชฌงค์ หมายถึง ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้หรือองค์ของผู้ตรัสรู้มี ๗ อย่าง^{๖๕} ได้แก่

๑. สติ (สติสัมโพชฌงค์) ความระลึกได้ สำนึกพร้อมอยู่ ใจอยู่กับกิจ จิตอยู่กับเรื่อง
๒. ธัมมวิจยะ (ธัมมวิจยสัมโพชฌงค์) ความเพียรธรรม ความสวดส้องสืบทอดธรรม
๓. วิริยะ (วิริยสัมโพชฌงค์) ความเพียร
๔. ปีติ (ปีติสัมโพชฌงค์) ความอิ่มใจ
๕. ปัสสัทธิ (ปัสสัทธิสัมโพชฌงค์) ความสงบกายใจ
๖. สมาธิ (สมาธิสัมโพชฌงค์) ความมีใจตั้งมั่น จิตแน่วในอารมณ์
๗. อุเบกขา (อุเบกขาสัมโพชฌงค์) ความมีใจเป็นกลาง เพราะเห็นตามเป็นจริง

อนึ่งโพชฌงค์เป็นหลักธรรมส่วนหนึ่งของโพธิปักขิยธรรม ๓๗ (ธรรมอันเป็นฝักฝ่ายแห่งความตรัสรู้) เนื่องด้วยในมหากัสสปโพชฌังคสูตรปาฐะ^{๖๖} เป็นเรื่องของพระมหากัสสปะหาญอาพาธด้วยโพชฌงค์ทั้ง ๗ โบราณจารย์จึงถือว่าโพชฌงค์เป็นพุทธวิธีในการเผชิญกับโรคภัยไข้เจ็บมักพบเรื่องโพชฌงค์บันทึกในเลขยันต์ในรูปแบบดังนี้

^{๖๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๖๙.

^{๖๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๖.

^{๖๖} ส.ม.หา.(ไทย)๑๙/๑๙๕/๑๒๘.

- **หัวใจโพฆงค์** คือ “สะ ะ วิ ปิ ปะ สะ อุ” เป็นการย่อชื่อธรรมโดยวิธีการอาทิสังกะ ได้พบบทหัวใจโพฆงค์ นี้ประกอบอยู่ในเลขยันต์จำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเลขยันต์ประเภทเกี่ยวกับการรักษาโรค เช่นในทางล้านนาเรียกบทนี้ว่า “หัวใจยา”^{๖๗}
- **พบว่ามีกำบังบทโพฆงค์ในรูปตัวเลข** คือ เลข “๗” ซึ่งในคัมภีร์ตรีนิจสังให้ใช้สูตรเรียกว่า “สัตะนาเค สะระวิปิปะสะอุ” ในสูตรการเขียนยันต์โสฬสมงคลไว้ว่า “โสฬสะมังคัลญะ เจวะ..สัตะโพฆมังคาเจวะ.”

๔.๒.๖ พุทธการกธรรม

พุทธการกธรรม คือธรรมที่ทำให้เป็นพระพุทธเจ้า ตามปรกตินามถึง บารมี ๑๐^{๖๘} ได้แก่ ๑.ทาน ๒.ศีล ๓.เนกขัมม ๔.ปัญญา ๕.วิริยะ ๖.ขันติพุทธกรณธรรม ๗.สัจ ๘.อิทธิฐาน ๙.เมตตา ๑๐.อุเบกขา เมื่อบำเพ็ญบารมีสามขั้นคือขั้นปรกติ อุปการมี ปรมาตบารมี จะได้เป็นบารมี ๓๐ ประการ ดังนั้นโบราณจารย์นำมาประกอบเลขยันต์ในรูปแบบต่างๆ ดังนี้คือ

- **หัวใจศบารมี** คือบทย่อของบารมี ๑๐ ประการคือ “ทา สี เน ปะ วิ ะ สะ อะ เม อุ”
- **บทอาวรุทธพระเจ้า** คือ “อายันตุโกนโต อิระ ทานะสีละเนกขัมมะปัญญาสะหะวิริยะ ขันติสัจจาธิฐานะ สะเมคะตุเปกขายุทธายะโวคัณหะถาอาวรุธานิติ”
- **บทบารมี ๓๐ ทศน์** คือ “อิติปาระมิตาตังสา อิติสัพพัญญูมาคะตา อิติโพธิมะ นุปัตโต อิติปิโสจะเตนโม” อันมีความหมายว่า ขออำนาจแห่งบารมี ๓๐ ทศน์ ขออำนาจแห่งพระสัพพัญญู ขออำนาจแห่งโพธิญาณ ด้วยอำนาจแห่งคำขอทั้งหมดนี้ ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า (ดูตัวอย่างพระยันต์ที่เกี่ยวกับ “พุทธการกธรรม” ในภาคผนวก)

๔.๒.๗ เทวธรรม

เทวธรรม คือ ผู้ที่มีธรรมของเทวดาในโลกเป็นธรรมที่เทพเจ้าหรือเทวดาถามหาหรือต้องการจากมนุษย์เป็นสัพบุรุษผู้สงบระงับประกอบด้วยหิริ โอตตัปปะ ตั้งมั่นอยู่ในธรรมอันผ่องแผ้ว เทวธรรมจะประกอบด้วย “หิริ” คือการละอายต่อบาป “โอตตัปปะ” คือการเกรงกลัวต่อผลของบาป หิรินั้นประกอบด้วยความละอายต่อการ คิดชั่ว พุดชั่ว ทำชั่ว โอตตัปปะคือการเกรงภัยของการคิดชั่ว พุดชั่ว ทำชั่วจะมาถึงตน มีอธิบายขยายความเทวธรรมในธรรมบทเรื่องภิกษุผู้มีกัณโถมาก เมื่อพระโพธิสัตว์

^{๖๗} สัมภาษณ์, ปริญญา ณ เชียงใหม่, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ, ๒๑๖ ราชภาคนิย ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, ๒๒ เมษายน ๒๕๕๙.

^{๖๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๑๕๙.

เสวยพระชาติเป็น “มหิสสากุมาร” ได้สั่งสอนยักษ์ว่า “นักปราชญ์ เรียกคนผู้ถึงพร้อมด้วยหิริและ โอตตัปปะ ตั้งมั่นดีแล้วในธรรมชา เป็นผู้สงบ เป็นสัตตบุรุษในโลกกว่าผู้ทรงเทวธรรม”^{๖๙} ถือว่าธรรม บพนี้เป็นคุณสมบัติของเทวดา พบว่าโบราณจารย์นำชุดอักษรที่ว่าด้วยหิริโอตตัปปะ มาประกอบ เป็นเลขยันต์ (ดูตัวอย่างพระยันต์ที่เกี่ยวกับ “เทวธรรม” ในภาคผนวก)

๔.๒.๘ พรหมวิหาร

เป็นหลักธรรมเพื่อดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์เหมือนพระพรหม เป็นแนวธรรม ปฏิบัติของผู้ที่ผู้ปกครองและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ประกอบด้วยหลักปฏิบัติ ๔ ประการ พระพรหม คุณภรณ์ได้อธิบายไว้ว่า “พรหมวิหาร ๔ ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจดและปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ

๑. เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำ ประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า

๒. กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยาก เดือดร้อนของปวงสัตว์

๓. มุทิตา ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิก บานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป

๔. อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลาย กระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไป ตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขารับผิดชอบตนได้ดีแล้ว เขาสมควรรับผิดชอบตนเอง หรือเขาควรได้รับผลอันสมกับความรักรับผิดชอบของตน”^{๗๐}

โบราณจารย์จึงได้ย่อชื่อธรรมเรื่องพรหมวิหารในรูปหัวใจพระคาถาคือ “เม กะ มุ อุ” ตาม หลักการย่อพระคาถาแบบอาทิสังกะต คือนำเอาอักษรตัวต้นของข้อความมาเป็นหน่วยในการจดจำ และเรียกคาถานี้ว่า หัวใจพระพรหม หรือหัวใจพรหมวิหารก็เรียก พบว่าในทุกภาคมีการใช้คาถาสี่คำนี้ ประกอบการเขียนเลขยันต์ ยันต์ที่เขียนจึงแสดงนัยถึงชื่อธรรมดังกล่าว อนึ่งพระพรหมในแบบที่ โบ รณาจารย์ได้กำหนดรูปไว้ พระพรหมมีสี่หน้าแสดงออกถึงพรหมวิหารทั้งสี่ชื่อ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว (ดูตัวอย่างพระยันต์ที่เกี่ยวกับ “พรหมวิหาร” ในภาคผนวก)

^{๖๙} พระธัมมปัทมสูตรภาค ๕, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๑๐๘.

^{๗๐} พระพรหมคุณภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๒๔.

๔.๒.๙ ปัจจัย ๔

สำหรับปัจจัย ๔ ของพระภิกษุสามเณร คือ ๑.จีวร ๒.บิณฑบาตร ๓.เสนาสนะ ๔.คิลานเภสัช พระพุทธเจ้าสอนให้มีความสำรวมในการบริโภคนปัจจัยเหล่านี้ว่า “ให้รู้จักสันโดษในการบริโภคนปัจจัย ๔” เป็นผู้สันโดษด้วยจีวร บิณฑบาตร เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขารตามแต่จะได้แม้การที่ภิกษุเป็นผู้สันโดษด้วยจีวร บิณฑบาตร เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขารตามแต่จะได้^{๗๑} เป็นนาคกรณธรรม^{๗๒} คือธรรมทำให้พึง ธรรมสร้างที่พึง คุณธรรมที่ทำให้พึงตนได้^{๗๓} การบริโภคนปัจจัย ๔ นี้พระพุทธองค์ทรงสอนให้รู้จักพิจารณาเพื่อให้เกิดปัญญาคือให้พิจารณาปัจจัย ๔ ในขณะที่บริโภคนและพิจารณาหลังบริโภคนแล้ว มีบทสวดข้อบพญีสังขาโยเป็นตัวอย่างในการพิจารณาดังนั้นโบราณจารย์จึงได้ย่อปัจจัย ๔ ให้เป็นหัวใจปญฺสีงขาโยคือ “จิ ปิ เส คิ” แล้วนำไปประกอบเลขยันต์ (ดูตัวอย่างพระยันต์ที่เกี่ยวกับ “ปัจจัย ๔” ในภาคผนวก)

๔.๒.๑๐ กรณียาษิต^{๗๓}

โบราณจารย์กล่าวว่า “ครั้งหนึ่งพระพุทธเจ้าทรงประทับยังเขาคิชฌกูฏ ใกล้กรุงราชคฤห์ พระสาริบุตรได้กราบทูลถามว่า พุทธศาสนิกชนรุ่นหลังในเมื่อพระศาสนาล่วงไปนานแล้ว บุคคลรุ่นหลังนั้น ความจำทรงในหลักธรรมจะเสื่อมทรามลง จะมีหลักธรรมใดอันจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวปฏิบัติเพียงข้อความสั้น พอแก่ความทรงจำจะยึดถือได้ พระองค์ทรงโปรดเทศนากรณียาษิต เพื่อทรงหวังให้ชนรุ่นหลังได้ยึดถือปฏิบัติตามกรณียาษิต^{๗๔} ดังนี้

จข พุชชนสํสัคคํ จงละการคลุกคลีกับคนชั่ว
 ภข อีรสมาคมํ จงคบสังคมด้วยนักปราชญ์
 กร ปุณฺณมโหระตํ จงทำความดีทุกคืนวัน
 สร นิจจมนิจจตํ จงนึกถึงความไม่เที่ยงเสมอ^{๗๕}

โบราณจารย์ ย่อความไว้ว่า “จะ ภา กะสะ” เรียกหัวใจธาตุกรณี หรือหัวใจกาลสลัก นิยมนำประกอบเลขยันต์มากมาย (ดูตัวอย่างพระยันต์ที่เกี่ยวกับ “กรณียาษิต” ในภาคผนวก)

^{๗๑} อก ทสก.(ไทย) ๒๔/๑๗/๑๘.

^{๗๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๙๘.

^{๗๓} กวิทปฺพนินฺติ ๑๗๘, โลกนินฺติ ๔๒, ฌมฺมินฺติ, ๔๑๑.

^{๗๔} เทพย์ สาริกบุตร, คัมภีร์หัวใจ ๑๐๘, หน้า ๗๕.

^{๗๕} เทพย์ สิงห์รักษ์, ตำหรับคัมภีร์เพชรรัตนมหายันต์, (กรุงเทพมหานคร: ศิลปาบรรณาการ, ๒๕๐๙),

๔.๒.๑๑ อภิญญา

อภิญญา แปลว่าความรู้ยิ่ง หมายถึงปัญญาความรู้ที่สูงเหนือกว่าปกติ เป็นความรู้พิเศษที่เกิดขึ้นจากการอบรมจิตเจริญปัญญาหรือบำเพ็ญกรรมฐาน ความรู้แจ้ง ความรู้วิเศษ ได้แก่ ๑. วิปัสสนาญาณคือญาณในวิปัสสนา ๒.มโนมยทธิ คือฤทธิ์ทางใจ ๓.อิทธิวิชา คือแสดงฤทธิ์ต่างๆ ได้ ๔.ทิพย์โสต คือหูทิพย์ ๕.เจโตปริยญาณคือกำหนดรู้ใจผู้อื่น ๖.ปุพเพนิวาสานุสสติญาณคือระลึกชาติ ๗.ทิพย์จักขุญาณคือตาทิพย์ ๘.อสาวิักขยญาณคือความรู้ที่ทำให้สิ้นอาสวะกิเลส ในทางล้านนานั้น นิยมใช้อักษร “ปุ ทิ อา” ใส่ผสมกับยันต์เพี้ยนนานานชนิด ปุ ซึ่งย่อมาจาก ปุพเพนิวาสานุสติปัญญา ทิ ย่อมาจากทิพย์จักขุ อา ย่อมาจากอสาวิักขยญาณ (ดูตัวอย่างพระยันต์ที่เกี่ยวกับ “อภิญญา” ใน ภาคผนวก)

๔.๒.๑๒ ศีล

ศีล คือข้อปฏิบัติตนขั้นพื้นฐานในทางพระพุทธศาสนาเพื่อควบคุมความประพฤติทางกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงามมีความปกติสุข ศีลแบ่งเป็น ๓ ระดับ คือ

๑. จุลศีล (ศีลอย่างน้อย) ได้แก่ ศกฺกัสมศีลทั้ง ๒ คือ ศีล ๕ และอาชีวัฏฐมกศีล
๒. มัชฌิมศีล (ศีลอย่างกลาง) ได้แก่ บรรพชาศีลทั้ง ๒ คือได้แก่อัฐศีล และทสศีล
๓. มหาศีล (ศีลอย่างสูง) ได้แก่ อุปสมบททั้ง ๒ คือ ภิกษุณีวินัย และภิกษุวินัย

๑.) ปัญจศีล (ศีล ๕) หรือเรียกว่านิจศีล (คือถือน้องนิตย) ๒.) อาชีวัฏฐมกศีล (ศีล กุศลกรรมบท ๑๐) หรือเรียกว่าอาทิพรหมจริยาศีล (หรือเรียกอีกอย่างว่า นวศีล) ๓.) อัฐศีล (ศีล ๘) หรือเรียกว่าอุโบสถศีล (ศีลอุโบสถ) ๔.) ทสศีล (ศีล ๑๐) ๕.) ภิกษุณีวินัย (ศีล ๓๑๑) ๖.) ภิกษุวินัย (ศีล ๒๒๗)^{๗๖} ซึ่งโบราณจารย์ได้นำเรื่องราวของศีลมาเขียนประกอบยันต์โดยผ่านชุดอักษร ดังนี้

- หัวใจศีล ๑๐ คือ “ปา สุ อุ ซา” โดยได้ย่อมาจากศีล ๑๐ คือ ปา ย่อมาจาก “ปาณาติปาตา” สุ ย่อมาจาก “สุราเมรยมชชพมาทภูฏานา” อุ ย่อมาจาก “อุจจาसनมหาสนา” ซา ย่อมาจาก “ชาตรุปรชตปฏิกคหณา”
- หัวใจปาฏิโมกข์ คือ “เม อะ มะ อุ”
- หัวใจบริสุทธฺิ(หัวใจศีลพระ) คือ “ปา อิ อา ปะ” ปา ย่อมาจาก “ปาฏิโมกข์ สังวร” อิ ย่อมาจาก “อินทรีสังวร” อา ย่อมาจาก “อาชีวะบริสุทธฺิ” ปะ ย่อมาจาก “ปัจจย ปัจจเวกขณะ”
- มียันต์ที่น่าสนใจคือ “ยันต์บริสุทธฺิ” ใช้ชุดเลขแทนความหมายดังนี้ ๔ คือปราชิก

^{๗๖} ที.สี. (ไทย) ๗/๖-๒๕/๓-๑๐.

๔, ๑๓ คือสังฆาภิเสส ๑๓, ๒ คืออนิยต ๒, ๓๐ คือนิสสัคคีย์ ๓๐, ๙๒ คือปาจิตติย ๙๒, ๔ คือปาฏิเทสนีย ๔, ๗๘ คือเสขียะ ๗๘, ๗ คืออจิรณสมถ ๗ รวมเท่ากับศีล ๒๒๗ ในยันต์ช่องกลางมีอักขระ ๔ ตัวคือ “ปา อี อา ปะ”

นอกจากที่กล่าวมายังพบหลักพุทธธรรมอีกหลายเรื่องเช่น ทศพิธราชธรรม มงคลสูตร ทัฎฐธัมมกัตถประโยชน์ ฯลฯ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ยกตัวอย่างมากล่าวโดยสังเขปแต่เพียงเท่านี้ (ดูตัวอย่างพระยันต์ที่เกี่ยวกับ “ศีล” ในภาคผนวก)

๔.๓ บทสวดมนต์ต่างๆ

จากการศึกษาค้นคว้าผู้วิจัยได้พบว่า โบราณจารย์นิยมเอาบทสวดมนต์ที่มีอยู่ในมนต์พิธีมาประกอบการเขียนเลขยันต์ เนื่องจากเหล่านี้เป็นบทสวดในมนต์พิธีที่ชาวพุทธในไทยนิยมสวดกัน โดยทั่วไปผู้วิจัยจะกล่าวถึงทัศนะของโบราณจารย์เกี่ยวกับบทสวดเหล่านี้เท่านั้น ดังนี้

๔.๓.๑ พระปริตร

พระปริตร หมายถึงพระพุทฺธมนต์ คือบทสวดที่เป็นภาษาบาลี เช่นพระสูตรบางพระสูตรในเจ็ดตำนาน สิบสองตำนาน ซึ่งถือกันว่าศักดิ์สิทธิ์สามารถคุ้มครองรักษา ป้องกันอันตรายต่างๆ และกำจัดทุกข์ภัย โรคได้เรียกเต็มว่า “พระปริตร” พระปริตรได้แก่ มงคลสูตร, รัตนสูตร, กรณียเมตตสูตร, ฉันทันตปริตร, ชันธปริตร, โมรปริตร, วัฏฏกปริตร, ธชัคคปริตร, อาฏานาฏิยปริตร, องคุลิมาลปริตร, โพชฌังคปริตร, อภยปริตร, ขยปริตร ผู้วิจัยพบว่าโบราณจารย์ได้นำพระปริตรมาใช้ประกอบเลขยันต์ในลักษณะต่างๆ เช่น

- นำเนื้อความในพระปริตรนั้นๆ มาเขียนลงยันต์โดยตรง
- ใช้บทย่อของแต่ละบท เช่น โมรปริตร จะใช้เฉพาะ “นะโมวิมุติตานัง นโมวิมุตติยา วัฏฏกปริตรใช้เพียง “สันติปัชชา....กะมะ” เป็นต้น
- หัวใจพระคาถาต่างๆ เช่น หัวใจพระปริตร คือ “สะ ยะ สะ ปะ ยะ อะ จะ” หัวใจกรณียเมตตสูตร “เอ ตัง สะ ตัง” หัวใจมงคลสูตร “เอ ตะ มัง คะ ลัง” หัวใจโตหัง (องคุลิมาลปริตร) “นะ หิ โส ตัง” หัวใจวิรูปักเข (ชันธปริตร) “เม ตะ สะ ระ ภู มุ”
- โยงเข้ามนต์บทอื่นเช่น ชินบัญชร “...ระตะนัง ปุระโต อาสิ ทักขิณ เมตตะ สุตตะ กัง ะชัคคัง ปังคะโต อาสิ, วาเม อังคุลิมาละกัง, ชันธะโมระปะริตตัญจะ, อาฏานาฏิยะ สุตตะกัง อาภาเส ฉะตะนัง อาสิ, เสสา ปาการะสัณฐิตา...”
- พบมีบางยันต์ นำข้อความบางตอนของพระปริตรไปประกอบเป็นยันต์ เช่นจาก

กรณีเมตตะปริตรที่ว่า “อุชฺจะสุหุชฺจะ” ไปประกอบเป็นยันต์นกเถื่อนและเลื่อนอนกิน “อุทธังอะโร” นำไปประกอบยันต์ทางมหาอุดเป็นต้น

๔.๓.๒ ชยมังคลอัฐกคาถา

เป็นพระคาถาที่ว่าด้วยชัยชนะ ๘ ประการ อันเป็นมงคลของพระพุทธเจ้า ผู้วิจัยได้พบว่าโบราณจารย์นำมาประกอบยันต์สามลักษณะคือ

- แยกใช้ประกอบเป็นยันต์ที่ละบท
- ใช้ในรูปแบบที่เป็นหัวใจของพระคาถา เช่น (พา มา นา อุ กะ สะ นะ ทู)
- ใช้ในรูปแบบที่เป็นเลขคือเลข ๘ ในคัมภีร์ตรีนิสิงเห เช่น “อัฐฐ อรหันตา พามา นา อุ กะ สะ นะ ทู”

๔.๓.๓ สัมพุทเธ

เป็นบทสวดที่นิยมสวดกันมากเป็นคำกล่าวนมัสการพระพุทธเจ้า ๓,๕๘๔,๑๙๒ พระองค์^{๗๗} โบราณจารย์นิยมนำบทสัมพุทเธสำนวนหงสาวดี มาประกอบเป็นเลขยันต์ไทย โดยใช้บทคาถามาประกอบขึ้นเป็นยันต์ และหัวใจสัมพุทเธคือ “สะ ทะ ปะ โท”

๔.๓.๔ บทนะโม

บทว่า นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ แปลว่า ข้าพเจ้าขอนอบน้อมแด่ พระผู้มีพระภาค อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น โบราณจารย์นิยมเอาอักขระมาประกอบยันต์ในแบบต่างๆ ดังนี้

- บทนะโม โดยตรง เช่น นะโมถอยหลัง นะโมถอด
- คาถาอันสืบเนื่องจาก นะโม เช่น นะโมตาบอด นะโมพันกันหรือตำรานอโมธงชัย
- ที่น่าสนใจคือ ยันต์นอโมด้ามครก ที่กล่าวมาในบทที่ ๒ คือการเขียนตัว น. ม. ใส่แขวนไว้บนร่างกายซึ่งเป็นสัญลักษณ์การนอบน้อมแด่พระพุทธเจ้าติดตัวเราไปตลอดเวลา

๔.๓.๕ มหาสมัยสูตร

มหาสมัยสูตรนั้นเป็นพระสูตรขนาดยาวจัดอยู่ในมหาวรรค หมวดมีฌนิกาย ในพระสุตตันตปิฎก เนื้อหาว่าด้วยการชุมนุมใหญ่ของเทพดาทั้งปวง โดยครั้งนั้นพระผู้มีพระภาคประทับ ณ ป่ามหาวัน

^{๗๗} ธนิต อยู่โพธิ์, อนุภาพพระปริต, หน้า ๔๒.

ใกล้กรุงกบิลพัสดุ์ แคว้นสักกะ พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูป ครั้นนั้นเทพชั้น
สุทธาวาส ๔ ตน คิดว่า เทวดาจาก ๑๐ โลกธาตุประชุมกันเพื่อเฝ้าพระผู้มีพระภาคพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์
นำที่พวกตนจะไปเฝ้าและกล่าวคาถากันคนละบท โดยใจความพรรณนาความประสงค์ที่มา ความ
ประพตติชอบของพระสงฆ์ และพรรณนาว่า ผู้ถึงพระพุทธานุญาตเป็นสรณะย่อมไม่ไปสู่อบาย ต่อจากนั้น
พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลาย ตรัสเล่าว่าเทวดามาประชุมครั้งใหญ่แล้วตรัสประกาศชื่อของ
เทวดาเหล่านั้นโดยละเอียด^{๗๘}

มหาสมัยสูตร นี้ยินยนามาสวดในงานมงคลสำคัญ โดยจัดอยู่ในภาณวาร หรือบทสวดมนต์
หลวง นอกจากนี้ ยังสวดกันเป็นประจำที่วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร โดยเริ่มสวดกันมาตั้งแต่ครั้ง
รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ระหว่างการสวดจะมีการทำพิธีปลุกเสก
น้ำมันตัมมหาสมัยสูตรคาถาว่าการปลุกเสกน้ำมันตัมมหาสมัยสูตรนี้เริ่มมาแต่ครั้งรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังนั้นโบราณจารย์ใช้เนื้อความในบทสวดนี้และคาถาหัวใจมหาสมัย คือ “การระ
กัญจามหาพิสสมา” มาประกอบเป็นเลขยันต์ (ดูตัวอย่างพระยันต์ที่เกี่ยวกับ “บทสวดมนต์ต่างๆ” ใน
ภาคผนวก)

๔.๓.๖ บทสวดพื้นเมือง

ผู้วิจัยได้พบว่าในเลขยันต์ไทยในแต่ละภาคนั้นจะมีบทสวดพื้นเมืองแทรกอยู่ด้วย เป็นที่น่า
เสียดายการทำการศึกษานี้ทำได้ยาก เพราะบทสวดพื้นเมืองเหล่านี้ถูกแทนที่โดยมนต์พิธีของภาค
กลางไปเสียแล้ว ดังนั้นบทสวดพื้นเมืองที่พบแทรกในเลขยันต์เช่น บทสarakาวินาสสูตร, เกสขณัง,
บทสุขโข, บทไชยน้อย, บทครหะทั้ง ๙, บทสัมพุทธคาถา, เอวัง อจินตเย, เป็นต้น ซึ่งบทสวดมนต์
เหล่านี้มีความใกล้ชิดกับพระภิกษุมาก จึงเป็นที่มาสำคัญในการนำมาประกอบเป็นอักขระในยันต์ ทั้ง
ในรูปแบบย่อ รูปแบบเต็ม และตัดตอน ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอยกตัวอย่างมาแต่พอเป็นสังเขปไว้เพียง
เท่านี้

๔.๔ เลขยันต์ไทยที่เกี่ยวกับสมณกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน

การบำเพ็ญทางจิตเพื่อให้บรรลุธรรมในทางพระพุทธศาสนามีวิธีการหลักอยู่ ๒ อย่างคือ
สมณกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน

๑) สมณกรรมฐาน คือมีจุดมุ่งหมายคือการฝึกจิตให้นิ่งสงบเป็นผลให้ถึงอารมณ์ฌาน

๒) วิปัสสนากรรมฐาน เป็นการฝึกปัญญาในการพิจารณาถึงข้อธรรมต่างๆ จนเกิดวิปัสสนา
ญาณอันทำให้ถึงอรหัตผลในบั้นปลาย

^{๗๘} ที.ม.หา. (ไทย) ๑๐/๓๓๑/๒๕๕.

การฝึกจิตทั้งสองแบบ จึงเกิดแนวคิดเรื่องวิมุตติ ๒ คือ ความหลุดพ้นด้วยสมาธิและปัญญา กล่าวคือ ๑) เจโตวิมุตติ หมายถึง ความหลุดพ้นแห่งจิต ความหลุดพ้นด้วยอำนาจการฝึกจิต ความหลุดพ้นแห่งจิตจากราคะ ด้วยกำลังแห่งสมาธิ ๒) ปัญญาวิมุตติ หมายถึง ความหลุดพ้นด้วยปัญญา ความหลุดพ้นด้วยอำนาจการเจริญปัญญา ความหลุดพ้นแห่งจิตจากจากอวิชชา ด้วยปัญญาที่รู้เห็นตามเป็นจริง เรื่องวิมุตติ ๒ ประการนี้ทำให้เกิด วิธีการฝึกจิต ๒ แบบใหญ่ คือ

๑. กลุ่มที่บำเพ็ญทางจิตโดยเน้นสมถะกรรมฐานก่อนเบื้องต้น จนถึงปฐมฌานจึงยกจิตมาพิจารณาข้อธรรม (วิปัสสนา) เพื่อให้ถึงความหลุดพ้นต่อไป ดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ได้อธิบายไว้ว่า “จิตที่เป็นสมาธิขั้นสมบูรณ์ เฉพาะอย่างยิ่งสมาธิถึงขั้นฌาน จิตจะประกอบด้วยองค์ ๘ ประการคือ ๑) มีความตั้งมั่น ๒) บริสุทธิ์ ๓) ผ่องใส ๔) โปร่งโล่งเกลี้ยงเกลา ๕) ปราศจากสิ่งหมัวหมอง ๖) นุ่มนวล ๗) ควรแก่งาน ๘) อยู่ตัวไม่ออกแวกหวั่นไหว จิตที่มีองค์ประกอบเช่นนี้เหมาะแก่การนำเอาไปใช้ได้ดีที่สุดในงานทางปัญญาพิจารณาให้เกิดความรู้ความเข้าใจถูกต้องแจ่มชัดหรือใช้ในทางจิตตปัญญาสมบัติ”^{๗๙} งานทางปัญญาคือ วิปัสสนากรรมฐานนั่นเอง

ดังนั้น การฝึกจิตแนวแรกคือ เจโตวิมุตติ คือเน้นฝึกสมาธิให้จิตมีองค์ประกอบ ๘ อย่างดังกล่าวก่อนนำไปทำวิปัสสนากรรมฐาน

๒. การบำเพ็ญทางจิตแบบปัญญาวิมุตติ คือเน้นฝึกทางวิปัสสนาเป็นหลัก ดังนั้นกระบวนการฝึกจิตที่เป็นหลักในทางพุทธศาสนามี ๒ แบบคือ สมถะกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน เนื่องจากทั้งสองแนวเป็นไปเพื่อความหลุดพ้น จึงเป็นเรื่องสำคัญและได้ปรากฏอยู่ในเลขยันต์ไทยด้วย

๔.๔.๑ เลขยันต์ไทยที่เกี่ยวกับสมถะกรรมฐาน

จากการศึกษาพบว่าเลขยันต์ไทยมีความเกี่ยวข้องกับการทำสมถะกรรมฐาน ดังที่กล่าวมาแล้วในข้อที่ ๒.๕ สมมุติฐานว่าด้วยความหลังของยันต์ไทย คือสมถะกรรมฐานเป็นพื้นฐานที่จะนำมาประกอบการเขียนยันต์ นอกจากนี้ยังพบว่า เลขยันต์ไทยบางอันถูกนำมาใช้ในฐานะเป็นแผนผังทางสมถะกรรมฐาน ดังจะได้กล่าวต่อไป

๔.๔.๑.๑ สมถะกรรมฐานคือ

พระธรรมปิฎก ได้ให้ความหมายของสมถะว่าเป็น “ธรรมเป็นเครื่องสงบระงับจิตให้สงบระงับจากนิวรณ์ปกิเลสหรือการฝึกจิตให้สงบเป็นสมาธิ สมถะกรรมฐาน คืองานฝึกจิตให้สงบ”^{๘๐}

พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร) ได้วิเคราะห์ศัพท์สมถะกรรมฐานไว้ว่า “กิเลส สมมติ

^{๗๙} พระพรหมคุณาภรณ์, พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒๐, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมมิกจำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๘๓๑.

^{๘๐} พระธรรมบัณฑิตย, พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๒๕๑.

สมโธ : ปฏิบัติการใดมีอำนาจทำให้กิเลสทั้งหลายเช่นกาม ฉันทะเป็นต้น สงบราบคาบลงไปได้ ปฏิบัติการนั้นชื่อว่าสมณะกรรมฐาน”^{๘๑}

เจริญ ช่วงชิด ได้สรุปคำว่า สมณะกรรมฐานในงานวิจัยว่า หมายถึงอุบายหรือวิธีการที่ทำให้จิตเกิดความสุข เรียกอีกอย่างหนึ่ง ว่าวิธีการที่ทำให้จิตเกิดสมาธิ ในการฝึกสมณะกรรมฐานนั้นจะใช้จิตเพ่งที่สิ่งใดสิ่งหนึ่ง อารมณ์ใด อารมณ์หนึ่ง หรือวัตถุชนิดใดชนิดหนึ่งให้นานๆ เพื่อให้สงบจากนิวรณ์ เมื่อจิตจดจ่ออยู่กับสิ่งใด ได้นานแสดงว่าจิตเป็นสมาธิ จึงจัดอยู่ในระดับสมณะกรรมฐาน^{๘๒}

สรุปว่า เป้าหมายของการทำสมณะกรรมฐาน คือทำให้จิตสงบและทำให้จิตปลอดนิวรณ์ดังที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้สรุปว่า “การทำจิตให้ปลอดจากนิวรณ์เหล่านี้รักษาให้แน่นแน่ว ชื่อว่าสมาธิ”^{๘๓}

นิวรณ์ ๕ หมายถึง สิ่งที่ยกกันจิตไม่ให้เกิดสมาธิ ได้แก่

๑. กามฉันทะ คือ ความยินดี พอใจ เพลิดเพลินในกามคุณ
๒. พยาบาท คือ ความโกรธ ความพยาบาท ความไม่พอใจ ขัดเคืองใจ
๓. ถีนมิตะ แยกเป็นถีนะ คือ ความหดหู่ท้อถอย และมีทระ คือ ความง่วงเหงา ทำให้จิตละความเพียร
๔. อุทธัจจกุกกุจะ ความฟุ้งซ่านรำคาญใจ
๕. วิจิกิฉา คือ ความลังเลสงสัย ไม่แน่ใจ จิตจึงไม่อาจมุ่งมั่นในอารมณ์ใดอารมณ์หนึ่งได้อย่างเต็มที่ สมาธิจึงไม่เกิดขึ้น

ดังนั้นเป้าหมายของการฝึกสมณะกรรมฐานคือการได้องค์แห่งฉันทะทั้ง ๕ เพราะองค์ทั้ง ๕ นี้มีผลระงับซึ่งนิวรณ์เป็นคู่ๆกัน ดังนี้

๑. **วิตก** เป็นปฏิปักษ์ต่อถีนมิตนิวรณ์ เพราะเมื่อวิตกเจตสิกตรึงถึงแต่อารมณ์ของสมณะภาวนามากขึ้นเรื่อยๆ ความท้อถอย หดหู่ และความง่วงเหงาก็อ่อนคลายไม่ได้
๒. **วิจารณ์** เป็นปฏิปักษ์ต่อวิจิกิฉานิวรณ์ เมื่อวิจารณ์เจตสิกประคองอารมณ์ตามวิตกเจตสิกที่จรดลงในอารมณ์ของสมณะภาวนาไปเรื่อยๆ ความสงสัยความไม่แน่ใจในสภาพธรรม และในเหตุผลของสภาพธรรมก็เกิดไม่ได้

^{๘๑} พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร), **วิมุตติรัตนมาลี**, (กรุงเทพมหานคร: ธนาครา กรุงเทพมหานครจำกัด, ๒๕๑๗) หน้า ๔๒.

^{๘๒} เจริญ ช่วงชิด, การศึกษาสมาธิในพระพุทธศาสนาเถรวาท, **สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๙.

^{๘๓} สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, **สมถกัมมัฏฐาน**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๑๔), หน้า ๒.

๓. ปิติ เป็นปฏิปักษ์ต่อพยาบาทนิรวณ เมื่อความสงบในอารมณ์ของสมณะภวานาเพิ่มขึ้น ปิตีก็เอบอ้มในความสงบนั้นยิ่งขึ้น ทำให้ความพยาบาทพุ่นเคืองใจเกิดไม่ได้ในระหว่างนั้น

๔. สุข เป็นปฏิปักษ์ต่ออุทธัจจกุกกุกจนิรวณ เมื่อกำลังเป็นสุขในอารมณ์ของสมณะภวานาอยู่ ความเดือดร้อนใจ กังวลใจ และความฟุ้งซ่านในอารมณ์อื่นก็เกิดไม่ได้เพราะกำลังเป็นสุขในสมณะอารมณ์ในขณะนั้น

๕. เอกัคคตา เป็นปฏิปักษ์ต่อกามฉันทนิรวณ เพราะเมื่อสมาธิตั้งมั่นในอารมณ์ของสมณะภวานาแล้วก็ไม่ยินดีในกามอารมณ์ใดๆ

ปัจจุบันการฝึกสมณะกรรมฐานมีหลายแนวทางหลายสำนัก ในการศึกษาเรื่องกรรมฐานในเลขยันต์ไทยซึ่งเป็นของตกทอดมาแต่โบราณจึงต้องมองผ่านกรรมฐานโบราณร่วมยุคกับเลขยันต์นั้นเป็นตัวตั้งในการศึกษานี้ผู้วิจัยจึงใช้กรรมฐานแบบโบราณที่นิยมฝึกมาแต่โบราณเป็นแบบในการศึกษา

๔.๔.๑.๒ สมณะกรรมฐานแบบโบราณ สมณะกรรมฐานที่คนไทยในยุคก่อนนิยมศึกษามี ๒ แบบคือแบบ “สันโดษ” คือการฝึกกรรมฐานตามจริตของตน ตามความชอบหรือความเหมาะสมของจริต เช่นคนมีโทสจริตเป็นเจ้าเรือนก็เรียนพวกรรณกสิณเป็นต้น อีกแบบการฝึกกรรมฐานแบบ “โดยลำดับ” กล่าวคือมีการฝึกจากขั้นต้นจนถึงขั้นสูงเป็นลำดับไปเรื่อยๆ โดยแบ่งการฝึกออกเป็นขั้นๆ เรียกว่า “ห้อง” อันถือว่ามีหลักสูตรแบบแผนชัดเจนเช่น การแบ่ง “ห้อง” ของกรรมฐานสายวัดพลับ อันเป็นกรรมฐานโบราณตกทอดมาจากกรุงเก่า ดังนี้

๑.ห้องพระปิติทั้ง ๕ ๒.ห้องพระยัคคัลทั้ง ๖ ๓.ห้องพระสุขสมาธิ ๔.ห้องอานาปานสติ ๕. ห้องกายคตาสติ ๖.ห้องกสิณ ๗.ห้องอสุภกรรมฐาน ๘.ห้องปัญจมนาน ๙.ห้องอนุสสติ ๑๐. ห้องอัปปัญญาพรหมวิหาร ๑๑.ห้องอาหาเรปฏิกูลสัญญา ๑๒. ห้องจตุธาตุวักฐาน ๑๓. ห้องอรุณมาน

เมื่อจบสมณะกรรมฐานทั้ง ๑๓ ห้องนี้แล้วก็จะฝึกวิปัสสนากรรมฐานต่ออีก ๙ ห้อง^{๔๔} กรรมฐานโบราณสายต่างๆจะมีการแบ่ง “ห้องกรรมฐาน” ในลักษณะใกล้เคียงกันนี้ นอกจากมีการแบ่งเป็นห้องกรรมฐานแล้วยังมีการแบ่งฝึกในแต่ละห้องเป็นห้องย่อยอีกด้วย เช่น

- ห้องพระปิติ ๕ ได้แก่ ๑.ชุกกาศปิติ ๒.ขณิกาศปิติ ๓.โอกัณฑิกาศปิติ ๔.อุพเพกาศปิติ ๕.ผรณาศปิติ
- ห้องพระยัคคัลธรรม ๖ ได้แก่ ๑.กาย-จิต ปสสทธิ ๒.กาย-จิตลหุตา ๓.กาย-จิตมุกตา ๔.กาย-จิตกมมณญตา ๕.กาย-จิตปัญญตา ๖.กาย-จิตชุกคตา
- ห้องพระสุขสมาธิ ๒ ได้แก่ ๑.กายสุข จิตสุข ๒.พระอุปจารสมาธิ

^{๔๔} พระครูสังฆรักษ์วีระ ฐานวีโร, คู่มือสมณะ-วิปัสสนากรรมฐานมัชฌิมาแบบลำดับ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ซีแอนเอสพรินต์ติ้ง, ๒๕๕๐), หน้า ๑๕.

การแบ่งการฝึกกรรมฐานเป็นห้องใหญ่และห้องย่อยนี้ เป็นประโยชน์คือ มีเป้าหมายชัดเจนว่า ฝึกเพื่ออะไร มีวิธีการชัดเจนต้องทำจิตอย่างไร มีการตรวจสอบความก้าวหน้าของจิตในแต่ละชั้นอย่างชัดเจน มีวิธีการแก้กรรมฐาน อย่างชัดเจน เพราะได้กำหนดขึ้นตามความละเอียดปลีกย่อยของอารมณ์กรรมฐานนั้นๆแล้ว อนึ่งการฝึกเป็นชั้นๆนี้สามารถทำให้เกิด ความชำนาญ (วสี) ในแต่ละชั้นได้ชัดเจนขึ้นโดยวิธีที่เรียก กันในกรรมฐานโบราณว่า “การเข้าลำดับ” ในการฝึกกรรมฐานแบบโบราณนี้มีกระบวนการฝึกที่น่าสนใจคือ

๑. เน้นเรื่องฐานการวางจิต (จุดมุขสนา) อันได้แก่ ๑) อัษฎากาศเบื้องต่ำ ๒) สุธูปนนาภี ๓) หทัยวัตถุ ๔) ห้องสุดคอกหลวง ๕) โคตรภู คือท่ายทอย ๖) อัษฎากาศเบื้องบนกระหม่อม ๗) ทิวสุญระหว่างคิ้ว ๘) มหาสุญระหว่างจักษุ ๙) จุดสุญน้อยปลายนาสิก^{๘๕} ฐานการวางจิตนี้จะถูกนำไปใช้ในการฝึกสมาธิในรูปแบบปลีกย่อยต่างๆต่อไป

๒. การเข้าลำดับ ในห้องกรรมฐานห้องพระปิตี พระยุคล สุขสมาธิ จะมีกระบวนการพิเศษในการฝึกเพื่อให้เกิดความชำนาญในอารมณ์กรรมฐานนั้นๆ วิธีการนี้เรียกว่าการ “เข้าลำดับ” คือการฝึกสลับการทรงอารมณ์กรรมฐานสลับไปมาให้เกิดความชำนาญในอารมณ์นั้นๆ การเข้าลำดับมีหลายรูปแบบ ยกตัวอย่างการ “เข้าสับ” (สลับ) ในอารมณ์พระปิตี ที่เรียกว่า “เข้าวัตร” ทำโดยการทรงอารมณ์ปิตีตามลำดับดังนี้ ขุททกปิตี ขณิกาปิตี โอกัณฑิกาปิตี อุเพงคาปิตี ผรณาปิตี แล้วกลับมาเป็นขุททกปิตี เรียงกันไปเรื่อยๆ อีกเมื่อวนรอบอย่างนี้จึงเรียกว่า เข้าวัตร นอกจากนี้ยังมี “เข้าคืบ” “เข้ารวบ” อนุโลม ปฏิโลม การฝึกอย่างนี้นิยมเข้าลูกสะกดประกอบด้วย คือใช้เทียนติดลูกสะกด เมื่อลูกสะกดหล่นลงมาผู้ฝึกก็เปลี่ยน (สับ) อารมณ์กรรมฐานไปตามแบบแผนที่กำหนดไว้ จึงเรียกการเข้าลำดับ อีกอย่างว่า “การเข้าสะกด”

มีข้อสังเกตว่ากรรมฐานโบราณให้ความสำคัญกับพระปิตี นอกจากปิตีจะเป็นคู่ปฏิบัติกับนิรณชาตญาณแล้วยังถือว่า “ปิตีเป็นราก เป็นเงา เป็นเค้า เป็นมูลของสมาธิ เป็นสัมมาสมาธิ”^{๘๖}

การเข้าลำดับในห้องพระปิตี ทำโดยทรงอาการของปิตินั้นๆ (พระลักษณะ) และทรงอุจจาร (พระรัสมิ) ของปิตินั้น แล้วประครองให้เคลื่อนไปตามจุดมุขสนาต่างๆ ตามลำดับ วิธีฝึกนี้เป็นรูปแบบสำคัญของสมถะกรรมฐานแบบโบราณที่แทบจะสูญหายไปแล้ว วิธีการประครองอารมณ์และการเข้าลำดับทำให้เกิดวิธีการฝึกกรรมฐานแบบย่อยๆ อีกหลายแบบ เช่นวิชาธรรมดวงแก้วที่ปรากฏในตำรามูลกรรมฐานของอีสาน

สรุปว่า กรรมฐานแบบลำดับ ให้ผู้ฝึกทำกรรมฐานไปแต่ละชั้นตอนตามหลักสูตร (ห้อง) และในระหว่างนั้นก็มีแบบฝึกให้เกิดความชำนาญในแต่ละชั้น เมื่อชำนาญแล้วจึงเปลี่ยนฝึกในห้องที่

^{๘๕} พระมหาโชติปาณโย, พุทธรังษีรัชชตีญาณว่าด้วยสมถและวิปัสสนากัมมัฏฐาน ๔ ยุค, (กรุงเทพมหานคร: ๒๕๗๙), หน้า ๑๑๕.

^{๘๖} พระครูสังฆรักษ์วีระ ฐานวีโร, คู่มือสมถะ-วิปัสสนากรรมฐานมัชฌิมาแบบลำดับ, หน้า ๕๐.

สูงขึ้นไป ครูผู้สอนก็จะมี ความชำนาญในแต่ละห้องไม่เหมือนกัน ความนิยมในการฝึกกรรมฐานแบบ ลำดับนี้ มีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย และเห็นชัดเจนในยุครัตนโกสินทร์ ตอนต้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัย รัชกาลที่ ๒ พระองค์ทรงประกาศแต่งตั้งพระอาจารย์บอกรรมฐาน การแต่งตั้งนี้ถือได้ว่าฝ่าย อาณาจักรได้รับรองการฝึกกรรมฐานแบบลำดับ ดังเห็นได้จากจดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ (หมายเหตุไว้ เมื่อ ปีมะเส็งตรีศก จ.ศ. ๑๑๘๓ หรือพ.ศ. ๒๓๖๔ เล่ม ๗) ความว่าให้แต่งตั้งพระเถระที่มีรายนาม เป็นพระอาจารย์แก่พระสงฆ์ สามเณร ขวาวาส ปะขาว และชีผู้มีศรัทธาให้ถูกต้องตามครองพุทธานุญญาต ดังรายนามพระอาจารย์ที่ทรงแต่งตั้งเป็นอาจารย์บอกรรมฐานรวม ๗๖ คน^{๘๗}

แต่ที่น่าสนใจตามบันทึกนี้ คือการแต่งตั้งพระอาจารย์แต่ละรูป จะระบุด้วยว่าสามารถบอกรรมฐานห้องใดได้บ้างอันเป็นจารีตของกรรมฐานแบบลำดับอาทิเช่น “บอกสมาธิ ๘ เช่นลำดับที่ ๑. พระอาจารย์ฟัก วัดมหาธาตุ บอกปิติ ๕, ลำดับ ๗ พระอาจารย์ด้วง วัดบางขุนพรหม บอกปิติ-ยุคล-สุข, ลำดับ ๙ พระอาจารย์คำ วัดอรุณ บอกสมณะจบ, ลำดับ ๒๒ พระอาจารย์ควน วัดเชตุพน บอกห้องพุทธคุณ-กายคตาสติ –อานาปานสติ-กสิณ-อสุภ, ลำดับ ๒๗ พระอาจารย์เกิด วัดอรุณ บอกห้องปิติ, ลำดับที่ ๗๕ พระอาจารย์เพชร วัดดอนตะโก จ.ชุมพร” เป็นต้น

๔.๔.๑.๓ เลขยันต์ไทยที่เกี่ยวกับสมณะกรรมฐานโบราณ วิชาเลขยันต์ไทยที่มีความสัมพันธ์กับสมณะกรรมฐานมีความสัมพันธ์ใน ๒ ลักษณะคือ ๑.เลขยันต์ไทยในฐานะเป็นแผนผังกรรมฐาน ๒.ใช้หลักการของการฝึกกรรมฐานมาประกอบการเขียนเลขยันต์ ในที่นี้จะกล่าวแต่เฉพาะข้อ ๑.ดังนี้

๑.เลขยันต์ไทยในฐานะเป็นแผนผังกรรมฐาน จากการศึกษาพบว่าเลขยันต์ไทยถูกนำมาใช้เป็นแผนผังทางฝึกกรรมฐานใน ๒ ลักษณะคือ ๑.ใช้เป็นบริกรรมนิมิตและ ๒.ใช้เป็นแผนผังในการเข้าลำดับ

การใช้เลขยันต์ไทยเป็นบริกรรมนิมิตข้อแรกสอดคล้องกับ การเพ่งอักษรในนิคายมหายานที่เรียกว่าอักษรสมาธิ คือการกำหนดจิตเพ่งนิมิตตัวอักษรให้เกิดเป็นภาพติดตา ต่อมาก็เพ่งให้ปรากฏในมโนทวาร และจักขุทวารตามลำดับ^{๘๘} ต่อไปจะกล่าวถึงเลขยันต์ในฐานะเป็นแผนผังของกรรมฐานโบราณแบบต่างๆ ดังนี้

ก) เลขยันต์ไทยในฐานะเป็นแผนผังกรรมฐานธาตุ กรรมฐานธาตุ (ธาตุแก้ว, ดวงแก้ว) มีที่มาจากการ “เข้าลำดับในห้องพระพระปิตี” ปิตินั้นประกอบด้วยพระลักษณะและพระรัศมีดังนี้

- **พระขุททกปาติเจ้า** มีอุปจาร (พระรัศมี) สีขาวมีลักษณะ ๔ ประการคือให้มันตั้ง

^{๘๗} ขุนนุพระอาจารย์อนุสรณ์งานสร้างพระสมเด็จและรูปสมเด็จพระพุฒาจารย์โต, (กรุงเทพมหานคร : คณะศิษย์วัดระฆัง, ๒๕๐๕), หน้า ๖๖๒.

^{๘๘} ญัตติธัญ มณีรัตน์, เลขยันต์แผนผังอันศักดิ์สิทธิ์, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพิพิธภัณฑการการเรียนรู้แห่งชาติ, ๒๕๕๓.), หน้า ๙๕.

แลหนัก แลเย็น ให้ชนลูก หนังสือพะยงสงเกล้า เป็นปฐวีธาตุ

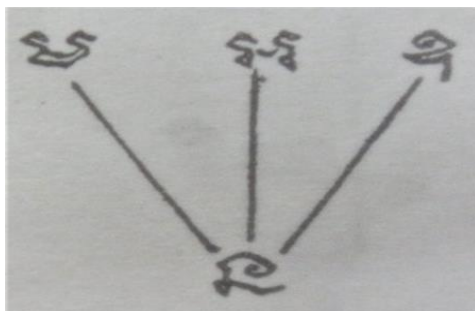
● **พระขนิกาปิติเจ้า** มีลักษณะ ๙ ประการคือ อนึ่งเกิดในจักขุทวารนั้นเป็นสายฟ้า แลเป็นประกาย เหมือนตีเหล็กไฟนั้นก็มี อนึ่งเกิดในทวารนั้นเหมือนดังปลาตอดก็มี อนึ่งเกิดเหมือนเอ็นชกก็มี อนึ่งเกิดดังแมลงเม่าบินจับไต้ขึ้นที่ตัวก็มี อนึ่งเกิดร้อนทั่วตัวแลเกิดในหัวใจนั้นสันก็มี ไหวก็มี แลเกิดในกายเหลืองแลขาวดังไฟไหม้น้ำมันยางลามไปที่น้ำก็มี พระอุปจารนั้นสีแดงต่างๆ เป็น เตะโซธาตุ

● **พระโอกัณฑิกาปิติเจ้า** มีลักษณะ ๖ ประการ อนึ่งเกิดดังฟองน้ำนั้นก็มี เป็นน้ำ กระพือมนั้นก็มี เกิดดังขี้เรือต้องระลอกก็มี เกิดดังไม้ปักไว้ที่กลางสายน้ำไหลส่นระรืออยู่ก็มี เกิดดังหัวใจแลท้องน้อยผัดผ่นอยู่ก็มี เกิดเป็นลมพัดขึ้นทั่วกายก็มี พระอุปจารสีเหลืองอ่อน แลสีดอกผักตบ แลสีแก้วล็กก็มี เป็นอาโปธาตุ^{๘๙}

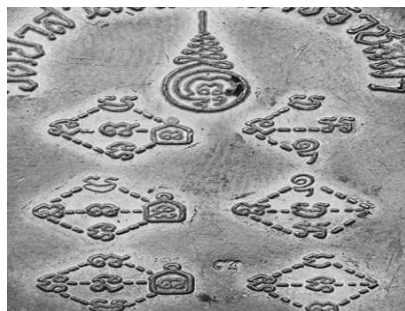
● **พระอุพเพงคาปิติเจ้า** มีลักษณะ ๗ ประการ อนึ่งให้กายสูงขึ้น ให้กายเบา ให้กายลอยขึ้น ให้กายเย็บๆแบบๆเหมือนไรไต่ก็มี ให้ลงท้องเป็นบิตก็มี ลงที่ให้เป็นไข้อยู่ก็มี พระอุปจารสีขี้ลม สีนุ่น สีมุก วาโยธาตุ

● **พระผณปาปิติเจ้า** มีลักษณะ ๖ ประการ ให้กายนั้นพรายก็มี เกิดให้กายเย็น ประดุจอาบน้ำก็มี เกิดให้กายเย็นซาบไปทั่วกายเหมือนลงแช่น้ำก็มี พระอุปจารสีเขียวคราม สีเขียว ใบตอง สีเขียวมรกต เป็นอากาศธาตุ^{๙๐}

การเข้าลำดับในวิชาธาตุแก้ว คือการสัปติ ๔ ตัวดังนี้ คือ นะแทนโอกัณฑิกาปิติ, มะแทนขุทกาปิติ, อะแทนขนิกาปิติ, อุแทนอุพเพงคาปิติ จากนั้นก็เข้าลำดับตามแผนผังโดยอาจเคลื่อนดวงปิติไปตามจุดมุขสนาต่างๆ การเคลื่อนปิติแบบนี้เป็นวิธีเข้าสับทั่วไปที่พบในตำรากรรมฐานโบราณ ดังรูปดังนี้

(ยันต์ดวงแก้ว ๔ ดวง)

(ยันต์หลังเหรียญลพ.พุท วัดป่าสาละวัน)

^{๘๙} สุเชาว์ พลอยชุม, พระประวัติและพระนิพนธ์สมเด็จพระอริยวงษญาณฯ พระสังฆราช (สุก ญาณสังวร), (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๕๖.

^{๙๐} เทพย์ สาริกบุตร, คัมภีร์พระเวทย์ ฉบับปฐมบรรพ, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมกรรมการพิมพ์, ๒๕๐๑), หน้า ๗๕.

การเรียนกรรณฐานธาตุแก้ว ก็มีลักษณะเหมือนการเรียนกรรณฐานโบราณแขนงอื่นที่จะไม่บอกอารมณ์กรรณฐานล่วงหน้าเพราะเป็นเรื่องต้องห้าม เมื่อถ่ายทอดต่อกันมาจึงอธิบายรายละเอียดกันไม่ได้ เพราะกลายเป็นข้อห้ามที่มีการแข่งกันจึงมีคำกล่าวที่ว่า

“บอกในวัดแพ้วสมภาร บอกในบ้านฟ้าผ่า บอกในป่าควายชน”

จึงมักบอกปริศนา ในภาคกลางว่า “หกสองหกยกเสียสองตัว คุณแก้วอยู่เหนือหัว คำเดิมอย่าเสีย ผู้ใดคิดได้บ่หอนจะได้เมีย ผู้ใดคิดเสียบ่มีเป็นแก่นสาร ผู้ใดคิดสบจะพบพระนิพพาน ผู้ใดคิดกรณบ่มีพานพบเลย”

ในสายอีสานบอกปริศนาว่า “หกสองหกยกเสียสองตัว พระเจ้าอยู่หัวตัว อยู่หัวตัวเดิมอย่าละอยู่ไหนให้ตามทีนั้น คนสามบ้านกินน้ำสำ (บ่อ) เดียว เทียวทางเดียวอย่าข้ามรอยกัน ไปทางใด ให้กลับทางนั้น ไปสำแล้วคืนมาอย่าเหยียบ”^{๙๑}

อย่างไรก็ตามพบบันทึกบทคาถาบอกปริศนาไว้เช่น “อุกาสะ อะหังข้าพเจ้าขอเอาแก้วมณีโชติ...มาตั้งอยู่ในหัวแห่งข้าพเจ้าก็ข้าเทอญ...เอาแก้วไพฑูรย์..อยู่หัวอกแห่งข้า...ปัทมมราช...ตั้งอยู่ปาก...แก้ววิเชียร...ตั้งอยู่หลังแห่งข้าฯ นะกาลบัดนี้เทอญ”^{๙๒}

ตำรากรรณฐานธาตุพบมากที่สุดคือภาคอีสาน ในตำรากรรณฐานโบราณพบแผนที่การเข้าลำดับอยู่หลายแบบ เช่นการเข้าสับ การเข้าคืบ เข้าวัตร เข้ารวบ เข้าอนุโลม เข้าปฏิโลม แผนที่การเข้าลำดับพระปิตุภักตนำมาใช้เป็นเลขยันต์อยู่มากมายตามคุณสมบัติของธาตุที่เด่นเช่น “มะ ใช้ทางคงกระพันเพราะแทนธาตุดิน นะธาตุน้ำใช้ทางเมตตาหานิยม”^{๙๓}

ข) เลขยันต์ไทยในฐานะเป็นแผนผังการเข้าจักรสุกิตติมา ยันต์สุกิตติมาเป็นยันต์สำคัญที่พบในทุกภาคเช่นภาคเหนือบางตำราเรียกว่า “ยันต์เสือกินนมวัว” พบว่ามีการใช้ยันต์สุกิตติมา มาประกอบการทำกรรณฐานในตำรากรรณฐานของสมเด็จพระสังฆราช (สุก ญาณสังวร) เรียกว่าการเข้าจักรสุกิตติมา การเข้าจักรสุกิตตินั้นให้ออกแต่สมาธิเปล่าก่อนครั้งเจนเข้าที่แล้วก็ออกสุกิตติมาตามอย่างก่อนนั้นแล้วจึงให้ตั้งจักร ๕ ที่ คือ ๑,๒,๓,๔,๖, ครั้นครบ ๕ แล้วจึงคลี่ออกเป็นบาทเป็นนาที่เล่าอันเป็นบาทนั้นคือสุกิตติมา อยู่ที่ ๑.สุภาจาโร อยู่ที่ ๒.สุสึละวา อยู่ที่ ๓.สุปาคะโต อยู่ที่ ๔.ยัสสะสิมา อยู่ที่ ๖.วะระเจริโร อยู่ที่ ๗.เกสะโรวา อยู่ที่ ๘. อะสัมภิตโต อยู่ที่ ๙.นี้เป็นบาท^{๙๔}

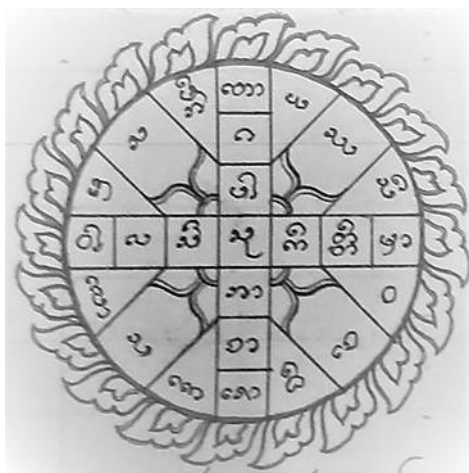
^{๙๑} ตำราใบลาน วิชาธาตุสายสำเร็จลุน, เอกสารในการครอบครองของผู้วิจัย.

^{๙๒} หลวงปู่สุภา กนตสีโล, ตำราพุทธศาสตร์และไสยศาสตร์, (ภูเก็ต: คณะศิษย์ลป.สุภา, ๒๕๑๓), หน้า ๒๐.

^{๙๓} สัมภาษณ์, คมเดช โพนเงิน, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคอีสาน, ตำบลปะหลาน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม, ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๙๔} สุเชาว์ พลอยชุม, พระประวัติและพระนิพนธ์สมเด็จพระอริยวงษญาณฯพระสังฆราช (สุก ญาณสังวร), (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๙๖.

เลข ๑ - ๘ คือจุดมุสสนา ดังที่กล่าวไปแล้วการเคลื่อนจิตตามจุดทั้ง ๘ มีลักษณะเป็นเส้น กล่าวคือ เริ่มจาก ๑ -๓ (หัวใจ) เข้ามายัง ๔ คือในส่วนลึกของคอ ไปยังท้ายทอย ๕ ขึ้นจากด้านหลัง ถึงกระหม่อม ๖ ผ่านด้านหน้า ๗-๘ จึงมีลักษณะเป็นเส้น จากข้างหน้าอ้อมไปข้างหลัง เหมือนเส้น สุมนา ในทางการแพทย์แผนโบราณ วิธีการนี้เป็นการเล่นทางกรรมฐานอย่างหนึ่ง ที่มีลักษณะเป็น บริกรรมนิมิต อุคคะนิมิต และปฏิกาคนิมิต ในทางไสยศาสตร์เชื่อว่าการขับจักรแบบนี้ “เป็นที่ระงับ อันตรายภายนอก คือคุณกฤตยา”^{๙๕}

(จักรสุกตติมาของล้านนา)

ค) เลขยันต์ไทยในฐานะเป็นแผนผังกรรมฐานห้องพระพุทธรูป ธรรมคุณ สังฆคุณ เป็น ตำรากรรมฐานเก่าของวัดประดู่โรงธรรม กรุงศรีอยุธยา อ้างที่มาว่าสืบเนื่องมาจากทิสปาโมกขาจารย์ ๔๖ องค์มาแต่ครั้งโบราณ^{๙๖} ผู้ปรารภจะบำเพ็ญสมณะ ๔ ตามแบบนี้จะเป็นคฤหัสถ์หรือบรรพชิตก็ตาม ให้ชำระอัฐภาพร่างกายให้พร้อม มีศีลสังวร สติสังวร ญาณสังวร ขันติสังวร วิริยสังวร แล้ว มอบกายถวายพระรัตนตรัย ให้นั่งตามแบบสมาธิตั้งสติประครองจิตให้ดี ตั้งธำตุแล้วตั้งฉาน ๑๙ (การ เข้ล้าดับแบบหนึ่งใช้บทบริกรรม โลกุตตร ฌาน ๑๙ บท) จึงเลียบภูมินพฐานตามโลกุตตรธรรมข้างใน ทั้ง ๗ (การเข้ล้าดับโภชนกัทั้ง ๗ ไปตามจุดมุสสนาทั้ง ๘)เป็นอนุโลม ปฏิโลมด้วยดี แล้วให้บังคับจิต เพ่งดูตารางในห้องพระพุทธรูป ธรรมคุณ สังฆคุณ ให้เห็นหนังสือและเลขตามลำดับแถว ปรากฏแจ่มแจ้งทุกๆ ห้องให้เป็นอนุโลม ปฏิโลม ต่อจากนั้นให้ผูกสติกับจิตรวมลงเป็นหนึ่งแล้วส่งกระแสจิตเพ่งดู ตารางให้แจ่มจนติดตาสามารถขยายใหญ่เล็กแล้วเดินอักษรในตารางสับกันไปตามระหว่างห้อง ต้อง เดินให้ถูกและชัดเจนชำนาญทุกอักขระทำอนุโลม ปฏิโลม ต่อนั้นให้ยกจิต โลกุตตร จิตตฌาน จน ทำลาย ประกฤต-ปรา-อัปรา ได้แล้ว กายสุข จิตสุข ความสุขกายสุขใจจะเกิดกับตน เป็นผู้สันโดษ

^{๙๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๕.

^{๙๖} พระมหาโชติปาโล, พุทธรังษิรภาษติญาณว่าด้วยสมถแลวิปัสสนากัมมัฏฐาน ๔ ยุค, หน้า ๒๖๘.

เป็นผู้ประพาศิตัดเกล้า รูปกายดำเนินในโกษณงค์ทั้ง ๗ พิจารณาธรรมกายจนรู้แจ้งรูปธรรมนามธรรม จักมีตนเป็นที่พึ่ง จักมีธรรมเป็นที่พึ่ง^{๙๗}

สรุปความว่า การฝึกกรรมฐานห้องพระพุทธรูป ธรรมคุณ สังฆคุณ ตามแบบวัดประดู่โรงธรรม กรุงศรีอยุธยา เป็นการเพ่งอักษรตามตารางยันต์พุทธรูป ธรรมคุณ สังฆคุณ ทำให้เป็นอุคคหนิมิต ปฏิภาคนิมิต อย่างหนึ่ง ถือเป็นจิตกัมมของผู้นั่งสมาธิกรรมฐาน

ง) เลขยันต์ไทยในฐานะเป็นแผนผังกรรมฐานเกราะเพชร พิธีการเป่ายันต์เกราะเพชรในสายหลวงพ่อบาน วัดบางนมโค เล่าว่าได้ตำราจากกรูวัดพระศรีมหาธาตุ สุพรรณบุรี จากจารึกใบลานทองว่าฤาษี ๑๐๘ ตนประชุมกันสร้างขึ้น^{๙๘} เนื้อความถอดออกมาเป็นบทสรรเสริญพุทธรูปหลัก การฝึกใช้การบริกรรมนิมิต อุคคหนิมิต ปฏิภาคนิมิต น้อมเห็นภาพยันต์หรือตัวคาถาเป็นรูปอักษรเวียนไปตามจุดของร่างกาย (เป็นการเข้าลำดับในลักษณะบริกรรมนิมิต เหมือนเพ่งยันต์พุทธรูป ในข้อก่อน) ตามแบบที่โบราณจารย์กำหนดขึ้น ๔ แบบ เช่นแบบแรกอักษรบทสรรเสริญพุทธรูป ๕๖ คำโดยเริ่มเห็นอักษรอิตปิโส กลางหน้าแข้ง ตรงมือที่ขัดสมาธิ (ทำในท่าขัดสมาธิ) ตัวอักษรห่างกันพอประมาณเวียนไปสุดเข่าขวาลงมาถึงบ่าถึงคอ ตรงหน้าผากเป็นตัวอุณาโลมบนตัว โล แล้วอักษรแล่นผ่านหน้าผากลงหูลำคอซ้ายบ่าแขนมาหัวเข่าซ้าย จนจบบทจนกันที่เริ่มต้นพอดี พอหยุดทำก็ภาวนาพุทโธ แล้วนึกถึงอุณาโลม บนหน้าผาก เพียงอย่างเดียว เมื่อทำเพียงพอแล้วอาราธนาอักษรเหล่านั้น เข้ามารักษาภายใน และกายทิพย์ เป็นวิธีการภาวนาให้จิตมีสมาธิอีกรูปแบบหนึ่ง

(ดูรูปประกอบเรื่องสมาธิกรรมฐานในเลขยันต์ไทยในภาคผนวก)

๔.๔.๒ เลขยันต์ไทยที่เกี่ยวกับวิปัสสนากรรมฐาน

๔.๔.๒.๑ ความหมายของวิปัสสนา วิปัสสนาภาวนาหมายถึง การทำความเห็นแจ้งให้มีขึ้นเป็นขึ้น เกิดขึ้นตรงต่อความเป็นจริงของสภาวธรรมด้วยปัญญาที่เห็นพระไตรลักษณ์ในรูปนาม ชันธ ๕ โดยไม่ปรารถนาในตัณหาและทิฏฐิ พิจารณาธรรมในปัจจุบันให้เห็นแจ้งธรรมนั้นด้วยอนุปัสสนา ๗ ทำให้สามารถถอดถอนความหลงผิด รู้ผิดในสังขารได้คือ ความเห็นผิดว่าสวयว่างาม ความเห็นผิดว่าเป็นสุข ความเห็นผิดว่าเที่ยง ความเห็นผิดว่าเป็นตัวเป็นตนของเรา^{๙๙} วิปัสสนากรรมฐานจึงเป็นกระบวนการใช้ปัญญาในการไตร่ตรองข้อธรรม ปัจจุบันการทำวิปัสสนาแบบ “สติปัฏฐาน ๔” ได้รับความนิยมมากในประเทศไทยอย่างสูง อย่างไรก็ตามการศึกษาหลักคำสอนเกี่ยวกับ

^{๙๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖๘-๒๖๙.

^{๙๘} พระสมุห์ชาลี ปภสสโร (รุจิเรข), ปุชนียบุคคลานุสรณ์ที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพครูทัน รุจิเรข, (ประจวบคีรีขันธ์: วัดเขาน้อย, ๒๕๔๕), หน้า ๔๒๘.

^{๙๙} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๒๗๖.

วิปัสสนากรรมฐานในเลขยันต์ไทย จำเป็นต้องศึกษาวิปัสสนาของไทยที่ร่วมยุคกับการเกิดเลขยันต์จากการศึกษาพบว่าการเรียนรู้กรรมฐานแบบลำดับในชั้นวิปัสสนากรรมฐาน ผู้เรียนต้องเรียน “ภูมิกรรม” คืออาจารย์ต้องสอนศิษย์ให้รู้จัก “วิปัสสนาภูมิ” คือสอนให้รู้ชั้น ๕ อายุตะนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ อินทรีย์ ๒๒ อริยสัจ ๔ ปฏิจจสมุปบาท ๑๒ ให้รู้จักประเภทลักษณะอาการให้ชัดใจ สอนให้คิดให้ตรงอย่างนี้ชื่อว่า “ภูมิกรรม”^{๑๐๐} ดังนั้นอารมณ์ของวิปัสสนาหรือกรรมฐานของวิปัสสนาคือวิปัสสนาภูมิ ๖ หมวด ดังปรากฏในบทสวดวิปัสสนาภูมิปาฐะ ดังนี้

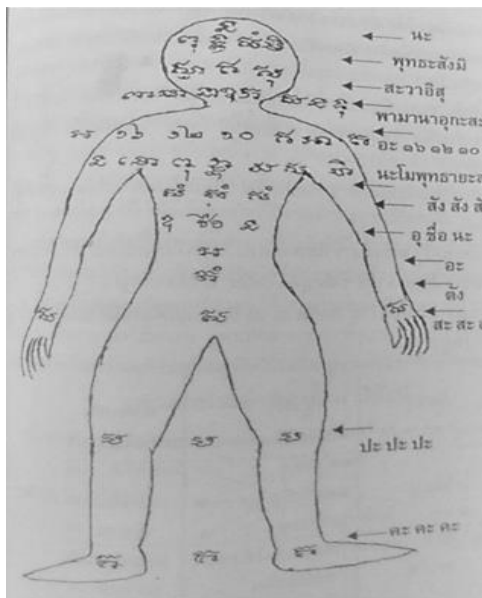
“ ปัญจักขันธา รุปักขันธ เวทนากขันธ สัญญากขันธ สังขารักขันธ วิญญานักขันธฯ
ท้วทาสายะตะนานิ จักข้วายะตะนัง รูปายะตะนัง โสตายะตะนัง สัททายะตะนัง ฆานายะตะนัง
คันธายะตะนัง ชิวหายะตะนัง รัสายะตะนัง กายายะตะนัง โผฏฐัพพะายะตะนัง มะนายะตะนัง ธัมมา
ยะตะนังฯ อัญญาระสะ ธาตุโยฯ จักขุธาตุรูปะธาตัจจกขุวิญญานะธาตฺ โสตะธาตฺ สัททะธาตฺ โสตะ
วิญญานะธาตฺ ฆานะธาตฺคันธะธาตฺ ฆานะวิญญานะธาตฺ ชิวหาธาตฺระสะธาตฺ ชิวหาวิญญานะธาตฺ กา
ยะธาตฺ โผฏฐัพพะธาตฺ กายะวิญญานะธาตฺ มะโนธาตฺ มะโนวิญญานะธาตฺฯ พาวีสะตินทรียานิฯ จักขุ
นทรียํ โสตินทรียํ ฆานินทรียํ ชิวหินทรียํ กายินทรียํ มะนินทรียํ อิตถินทรียํ ปุริสินทรียํ ชีวิต
นทรียํ สุชินทรียํ ทุกชินทรียํ โสมะนัสสินทรียํ โทมะนัสสินทรียํ อุเปกชินทรียํ สัทธินทรียํ วิริ
ยันทรียํสะตินทรียํ สะมาธินทรียํ ปัญญินทรียํ อะนัญญะตัญญูสสามิตินทรียํ อัญญินทรียํ อัญญา
ตาวินทรียํ จัตตาริอะริยะสัจจานิฯ ทุกขัง อะริยะสัจจํ ทุกขะสะมุทะโย อะริยะสัจจํ ทุกขะนิโรธ
อะริยะสัจจํ ทุกขะนิโรธะคามินี ปะฏิปะทา อะริยะสัจจํ”^{๑๐๑}

๔.๔.๒.๒ หลักวิปัสสนาในเลขยันต์ไทยกรณีศึกษาเรื่องยันต์ผงดอน “วิชาทำผงดอนคุณไสยดำ”^{๑๐๒} เป็นวิชาเขียนผงดอนอย่างหนึ่งคือเอาดินสอพองมาเขียนยันต์บนกระดานชนวนประกอบการบริกรรมคาถาแล้วลบผงดอนสอพองนั้นออกมาเพื่อใช้งานตามความเชื่อทางไสยศาสตร์ ผงดอนนี้เป็นตำราของหลวงปู่เอี่ยม วัดสะพานสูง จ.นนทบุรี ท่านเป็นพระเถระที่มีชื่อเสียงมากในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ ผงดอนนี้ใช้รักษาอาการป่วยที่ถูกคุณไสย น้ำมันพราย เสน่ห์ ยาแฝด ภูตผีปีศาจ ให้อายุยืนตลอดจนแก้อุปาทวรัญไรทุกอย่าง มีขั้นตอนการเขียนคือโดยใช้บทวิปัสสนาภูมิเป็นสูตรในการเขียนโดยเฉพาะ โดยเบื้องต้น ต้องเขียนรูปคนขึ้นมาก่อน

^{๑๐๐} พระมหาโชติปาโล, พุทธรังษิณภคญาณว่าด้วยสมถและวิปัสสนากัมมัฏฐาน ๔ ยุค, หน้า ๖๕.

^{๑๐๑} พระครูอรุณธรรมรังสี, มนต์พิธี, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสมัย, ๒๕๓๕), หน้า ๑๒๗.

^{๑๐๒} พระสมุห์ชาลี ปภสฺสโร (รุจิเรข), ปุชนิยบุคคลานุสรณ์ที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพครูทัน รุจิเรข, หน้า ๑๔๗-๒๐๗.

เขียนรูปศีรษะภาวนารูปขันธ เขียนรูปแขนขวาว่าเวทนากขันโท แขนซ้ายว่าสัญญากรักขันธ ขาขวาภาวนารว่าสังขารักขันธ ขาซ้ายว่าวิญญานขันธ รวมกันเป็นรูปโครงร่างคน ต่อไปเขียนรูปรายละเอียดร่างกาย เช่น หู ตา ปาก จมูกว่า ท้าวทะสายะตะนา (อายตนะ ๒๒) ตาสองข้างว่า จักขวียะตะนังและรูปายะตะนัง หูทั้งสองว่า โสตายะตะนังและสัททายะตะนัง เขียนจมูกว่า ฆานายะตะนัง คันธายะตะนัง เขียนปากว่า ชิวหายะตะนัง รัสายะตะนัง จากนั้นแบ่งรูปทำจิตให้อยู่ที่รูปคนภาวนาว่า กายายะตะนัง โผฏฐัพพะายะตะนัง มะนายะตะนัง ธัมมายะตะนัง จากนั้นให้เขียนร่างกายส่วนอื่นๆ ด้วยบทอาการ ๓๒ ดังนี้ ทวัตติงสาการ ๓๒ อัญญิ อิมัสสมิงกาเย เกศา เขียนรูปสันผม โลมา ใช้ดินสอขีดเป็นเส้นเล็กน้อยตามตัวรูปพอเป็นพิธี นะชา เขียนเล็บมือ แล้วลงนะโมพุททะยะ ในแต่ละเล็บจนครบมือสองข้าง ทันทา ขีดเล็กๆ น้อยๆ ตรงรูปปากให้รู้ว่ามีฟัน ตะโจ- หนัง, มังสัง-เนื้อ, นะหารู-เอ็น, อัญญิ-กระดูก, อัญญิมิณชัง-เยื่อในกระดูก, วักกัง-กล้ามเนื้อ, หะทะยัง-ใจ, ยะกะนัง-ตับ, กิโละมะกัง-พังพืด, ปิหะกัง-ไต, ปับผาสัง-ปอด, อันตัง-ไส้ใหญ่, อันตะคุนัง-ไส้เล็ก, อุทริยัง-อาหารใหม่, กะรีสัง-อาหารเก่า, ปิตตัง-น้ำดี, เสหมัง-เลือด, ปุพโพ-น้ำเหลือง, โลหิตัง-เลือด, เสโท- น้ำเหลือง, เมโท-มันข้น, อัสสุ-น้ำตา, วัสสา-เปลมัน, เขโผ-น้ำลาย, สิงขานิกา-น้ำมูก, ละสิกา-ไขข้อ, มุตตัง-น้ำมูตร, มัตตะลุงคันติ-ก้อนในสมอง ฯ ตั้งแต่ตะโจ - มัตตะลุงคันติไม่ต้องเขียนใช้ภาวนาและให้กำหนดลงไปในรูปแบบไหนตรงตามเนื้อคาถาให้ดีกว่ามีอยู่ในรูป ใช้จิตเพ่งอย่างนั้นจากนั้นภาวนาว่า

“อัญญาระสะ ธาตุโยฯ จักขุธาตุ รูปะธาตุ จักขุวิญญานะธาตุ โสตะธาตุ สัททะธาตุโสตะวิญญานะธาตุ ฆานะธาตุคันธะธาตุ ฆานะวิญญานะธาตุ ชิวหาธาตุระสะธาตุ ชิวหาวิญญานะธาตุ กายะธาตุ โผฏฐัพพะธาตุ กายะวิญญานะธาตุ มะโนธาตุ มะโนวิญญานะธาตุ”

เอาจิตเพ่งกำหนดน้อมให้ภาพนั้นมีธาตุ ๑๘ เข้าประจำอยู่ เช่นจักขุธาตุ รูปะธาตุ จักขุวิญญาณะ เกิดจากประสาทตา ต่อจากนั้นภาวนา อินทรีย์ ๒๒ คือ พาวิสะตันทิริยานิฯ จักขุอินทรีย์ยัง โสตันทิริยัง ฆานินทรีย์ยัง ชิวหินทรีย์ยัง กายินทรีย์ยัง มะนินทรีย์ยัง ถ้าคนป่วยเป็นหญิงให้ว่า อิตถินทรีย์ยัง เป็นชายให้ว่า บุริสินทรีย์ยัง แล้วเรียกนามว่า “นามะนังสมาโส ยุตตัตถโยยุตตัตถะแห่งนามชื่อ (เขียนชื่อผู้ป่วยอยู่กลางอกรูปเป็นนัยว่าคนทุกผู้ทุกนามอยู่ใต้กฎของไตรลักษณ์) ภาวนาว่า “ชีวิตินทรีย์ยัง สุนิทธิริยัง ทุกชินทรีย์ยัง โสมะนัสสินทรีย์ยัง โทมะนัสสินทรีย์ยัง อุเปกชินทรีย์ยัง สัทธินทรีย์ยัง วิริยันทรีย์ยัง สะตินทรีย์ยัง สะมาธินทรีย์ยัง ปัญญินทรีย์ยัง อะนัญญะตัญญูสสามิตินทรีย์ยัง อัญญินทรีย์ยัง อัญญูตาวิณิฑิรียัง” น้อมอินทรีย์ ๒๒ เข้าประจำครบบริบูรณ์ในรูปชายหญิงที่วาด จากนั้นจึงลงคาถาประกอบตามรูปที่วาดจนเสร็จกระบวนการ จากนั้นก็เสกตามกระบวนการแล้วลบบเป็นผงให้คนป่วยเอาไปทำนํ้ามนต์อาบกิน

จากกระบวนการที่กล่าวมาการเขียนรูปประกอบการภาวนาคาถา การโน้มน้าวจิตให้เห็นสิ่งต่างๆ ตามบทวิปัสสนาภูมิจึงเป็นการทบทวนข้อธรรมในวิปัสสนาภูมินั้นเอง เมื่อได้พิจารณาอันเป็นการตรึกธรรม เสมือนกับเป็นการทำวิปัสสนาในตัวเหมือนกับการคิดโจทย์คณิตศาสตร์ที่สามารถคิดในใจหรือจะคิดเลขลงกระดาษ ผลที่ได้คือคำตอบของโจทย์คณิตศาสตร์ข้อนั้นเช่นกัน ในสายหลวงปู่เอี่ยม วัดสะพานสูง ได้นำกระบวนการนี้ไปใช้ในการเขียนยันต์ คน สัตว์ ที่มีรูปเป็นชั้น ๕ อายุตนะ ธาตุ อินทรีย์ต่างๆ นั้นด้วย เพียงแต่หากเขียนรูปพระจะเพิ่มที่ “จัดตาริอะริยะสัจจานิฯ ทุกขัง อะริยะสัจจัง ทุกขะสมุทโทยะ อะริยะสัจจัง ทุกขะนิโรธะ อะริยะสัจจัง ทุกขะนิโรธะคามินี ปะฏิปะทา อะริยะสัจจัง” ลงไปด้วยจึงถือว่ากระบวนการอันนี้เป็นอุบายอันแยบยลของโบราณจารย์ให้ศิษย์ได้ทบทวนวิปัสสนาภูมิและยืนยันว่าปุณฺณจะเป็นอริยบุคคล (รูปพระ) ได้ด้วยการเข้าถึงอริยสัจ

๔.๕ เลขยันต์ไทยกับการเรียนรู้ภาษาบาลี

การเรียนรู้พระไตรปิฎก คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาและภาษาบาลีแต่เดิมเรียนโดยผ่านอักษรขอม (อักษรพระธรรม) มาโดยตลอดจนมีการพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย (พระไตรปิฎกฉบับ ร.ศ. ๑๑๒) และเลิกใช้อักษรขอมในการสอบเปรียญธรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘ ดังนั้นในยุคก่อนการเขียนเลขยันต์ซึ่งใช้ภาษาขอมเป็นพื้นฐานจึงถือว่าการฝึกหัดอักษรขอมและภาษาบาลีไปในตัว มีเลขยันต์ที่น่าสนใจจำนวนหนึ่งเกี่ยวกับหัวข้อนี้ได้แก่

๑. ยันต์ประเภทแจกแม่อักษร ในสายวิชาภาคกลาง ภาคอีสาน ภาคเหนือ พบยันต์ประเภทแจกแม่อักษรไปที่ลั่ววรรคไปจนครบคือตั้งแต่ ก.ข.ค.ฃ.ง. - ส.ห.ฬ.อ แล้วจึงแจกสระเช่นยันต์มหาอักษรในภาคเหนือ ยันต์ดั่งร้างสายวิชาอีสานและยันต์ยอดอักษรในภาคกลาง

ในสายภาคใต้พบว่ามีการแจกอักษรเป็น นะโมพุทธายะสิทธิัง ก่อนจึงแจกเป็นสระคือ “นอ โม พุทธ อายย อสิทธิธมม อะ อา อี อี อุ อุ เอ โอ เอา อำ อะ .ฤ ฤา ฤ ภา” จะเห็นได้ว่าเลขยันต์ไทย

นอกจากจากจะแจกตัวอักษรแล้วการเขียนเลขยันต์โดยผ่านอักษรพระธรรมยังเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีไปในตัว

๒. โบราณจารย์เปรียบอักษรตัวหนึ่งในเลขยันต์มีค่าเท่ากับพระพุทธเจ้า ๑ องค์ คตินี้มาจากความนับถือคัมภีร์รัตนมาลา ซึ่งได้ประพันธ์ให้สระทั้ง ๘ ตัวและแม่อักษรทั้ง ๓๓ ตัว แต่ละตัวแทนพระพุทธเจ้า ๑ พระองค์ เช่น อักษร มะ

มะ “มันตามันเตสุทโธมัทธ.....กุกกุสันทะนะมามิหิ”

คตินี้ทำให้คนไทยยุคก่อนมีความเคารพนับถือสมุดตำราต่างๆ เพราะได้บรรจุตัวหนังสือไว้เรียนรู้ด้วยความเคารพ เก็บด้วยความเคารพ แต่ละอักษรจึงแทนนามของพระพุทธเจ้าแต่ละองค์ด้วย

๓. ยันต์จากหลักไวยากรณ์บาลี พบว่าเลขยันต์ส่วนหนึ่งมีการบันทึกหลักไวยากรณ์บาลี เช่นยันต์จากหัวใจสนธิ “จะญะนะมะ” ที่ย่อมาจากอักษรบาลีตัวสุดท้ายของวรรค ก จ ต ป หรือตะกรุดหัวใจพระวิภคติ “สิโยอังโยนาหิสะนังสมาหิสะนังสมิงสุ”

๔. กรณีศึกษาการเขียนผงอิระเจ การเขียนผงดํารานี้เป็นการฝึกใช้สูตรต่างๆ ในมูลกัจจายน์ โดยเปลี่ยนอักษรตัวต้นให้เป็นประโยคโดยสอดคล้องกับวิธีการทางบาลีไวยากรณ์ การเขียนผงอิระเจจึงเป็นการทบทวนความรู้ในภาษาบาลีไปในตัว การเขียนเลขยันต์ของพระสงฆ์ในสมัยก่อนจึงถือเป็นกิจกรรมที่ได้ทบทวนข้อธรรมและภาษาบาลี เหมือนการประดิษฐ์อักษรของนักปราชญ์จีนที่นำความรู้ปรัชญามาประมวลขีดเขียนเล่นเป็นการผจญระหว่างศิลปะกับปรัชญา

(ดูรูปประกอบเรื่อง “เลขยันต์ไทยกับการเรียนรู้ภาษาบาลี” ในภาคผนวก)

๔.๖ เลขยันต์ไทยในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์สื่อความในทางพุทธศาสนา

เลขยันต์บางอันมีลักษณะเป็นสัญลักษณ์คือใช้สื่อความหมายได้และบางยันต์ได้รับการยอมรับว่าเป็นสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาอย่างไรก็ตามพบว่าสัญลักษณ์ในทางเลขยันต์ที่สื่อความหมายในทางพระพุทธศาสนาดังจะกล่าวต่อไป

๔.๖.๑ อุณาโลม

อุณาโลม แปลว่า “ขนะหว่างคิ้ว” ในมหาปุริสลักษณะกล่าวถึงลักษณะกายที่บ่งบอกว่าคนผู้นั้นเป็นมหาบุรุษไว้ถึง ๓๒ ประการ อย่างหนึ่งนั่นคือพระโพธิสัตว์ทุกพระองค์มีพระอุณาโลมบังเกิด ณ ระหว่างพระขนงโดยมีสีขาวอ่อนเปรียบด้วยนุ่น (อุณณา ภูมุกนฺตเร ชาตา) ในคัมภีร์ฝ่ายมหายานเช่นคัมภีร์ลิลิตวิสูตร ซึ่งเป็นพระพุทธประวัติภาษาสันสกฤตของนิกายสรวาสติวาสได้บรรยายถึงมหาปุริสลักษณะดังนี้

“อุรณาภรุโวมเญชาตาหิมรชตปฺรภาสา ขนอ่อนเกิดที่หว่างคิ้ว (อุณาโลม) สีขาวเหมือน น้ำค้างหรือเงินยวง”^{๑๐๓}

อุณาโลมจึงเป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทเจ้าที่ศิลปินนิยมนำมาประดิษฐานที่พระนลาตของ พระพุทเจ้า ในทางไสยศาสตร์ไทยอธิบายเส้นที่ส่ายไปมาในยอดอุณาโลมว่าส่วนที่ลงเป็นอุณาโลม คือตัวอุ หมายถึงพระอริยะเจ้าทั้งหลายที่ท่านได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้วสายรัดตัณหาของท่านไม่ กำเริบดังเช่นปุลุชน ลมตรงสุรย์กระหม่อมของท่านจึงเดินตรงเป็นเหมือนดังรูอุณาโลมไม่เดินวอกแวก เช่นกับของปุลุชน ด้วยเหตุนี้การลงเลขยันต์เมื่อกระทำสำเร็จแล้วจึงได้ลงอุณาโลมไว้ในที่สุดหมายถึง ว่าเป็นความสำเร็จของยันต์นั้นนั่นเอง^{๑๐๔} โบราณจารย์นิยมนำอุณาโลมมาลงเป็นครั้งสุดท้ายใน ยันต์โดยถือว่ายันต์นั้นสำเร็จแล้ว ดังคติที่กล่าวมาในสูตรการเขียนยอดอุณาโลมยังว่า “สัตถุโนพุทฺธ” อันเป็นการย้ำว่าพระอุณาโลมเป็นของพระศาสดาสัมพุทธเจ้า

๔.๖.๒ เทาะว์

เป็นสัญลักษณ์ที่พบบ่อยในเลขยันต์ไทยได้รับการตีความว่าเป็นสัญลักษณ์แทนพระธรรม จึง ใช้เป็นสัญลักษณ์ของแม่กองธรรมสนามหลวงมีหน้าที่จัดสอบนักธรรมสนามหลวง พระอริยะกวีแห่งวัด จักรวรรดิราชาวาส ได้เขียนรอนรับคตินี้ว่า

๑ เาะขัดสมาธิแธ้	หางหยัก
เป็นหลั่นชั้นประจักษ์	แจ่มหล้า
ติ จตุอภิลักษณะ	ถึงนวะเก้านอ
เส้นสะพรั่งรังสีจำ	จรัสเรืองธรรมฉาย ^{๑๐๕} ฯ

เหตุที่ตีความว่าเป็นสัญลักษณ์แทนพระธรรมคงเนื่องด้วย รูปทรงของยันต์เทาะว์เหมือน อักขระตัว ธะ ในลายสือไทย อย่างไรก็ตามจากการเปรียบเทียบกับอักขระในปฐมอักขระนอโม (ภาคใต้) เทาะว์ มีลักษณะเหมือนตัว “ธม” ใช้แทน ทธ ในคำว่า นะโมพุทฺธายะ หรือรูปเหมือน ทธ ในตัวอักษรล้านนาซึ่งอาจสันนิษฐานได้ว่าเป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทเจ้าศากยมุนี คตินี้ได้ยืนยันใน การเขียนผง “ปถมังพระเจ้าตรึงไตรภพ” ที่เขียนตัวเทาะว์ ๕ แบบแล้วลบเป็นนะโมพุทฺธายะ อัน หมายถึงพระพุทเจ้า ๕ พระองค์ อีกคติหนึ่งที่รองรับเรื่องนี้คือพุทธพจน์ที่ว่า “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้น เห็นเราตถาคต” จะเห็นภาพลักษณ์ทางศิลปะในส่วนล่างของตัวเทาะว์มีลักษณะคล้ายการขัดสมาธิ

^{๑๐๓} แสง มนวิฑูร, *ลลิตวิสตรระ คัมภีร์พระพุทประวัติฝ่ายมหายาน*, (พระนคร: กรมศิลปากร, ๒๕๑๒), หน้า ๕๘๘.

^{๑๐๔} เทพย์ สาริกบุตร, *คัมภีร์พระเวท ฉบับพิเศษ*, (กรุงเทพมหานคร: เกษมบรรณกิจ, ๒๕๐๑), หน้า ๗.

^{๑๐๕} จำเปี้ยก, “คุยเฟื่องเรื่องพระกริ่ง”, *อาณาจักรพระเครื่อง*, ฉบับที่ ๑๐๘ (มีนาคม ๒๕๒๖): ๓๐.

ของพระปฎิมาจึงเรียกตามทางไสยศาสตร์ว่าเทวะวัชตสมาธิ อนึ่งอุณาโลมที่ต่อจากตัวเทวะวัชก็มีลักษณะเหมือนพระเกศของรูปพุทธปฎิมา^{๑๐๖}

๔.๖.๓ สุนิพนพาน

การเขียนผงพุทธคุณเป็นการลงอักขระเลขยันต์แล้วลบเขียนใหม่ตามลำดับ เช่นการเขียนผงปถมัง แรกเริ่มทำโดยเขียนอักขระนะปถมังขึ้นก่อน จากนั้นจึงลบออกแล้วเขียนนะโมพุทธายะเสร็จแล้วลบเขียนเป็น “มะอะอุ” แล้วลบเขียนเป็น “องค์พระ” แล้วลบเป็นสุนิพนพาน ในทุกผงจะจบลงที่รูปสุนิพนพาน สุนิพนพานเป็นสัญลักษณ์ของพระนิพนพานนั่นเองของไตรลักษณ์รวมทั้งไตรลักษณ์คือความสูญเพื่อละเว้นจากธรรมวณะ แม้กระทั่งความยึดถือในธรรม^{๑๐๗} สูตรลงนิพนพานสุนิพนมักใช้สูตรว่า “นิพนพานปรมสุขขิ นิพนพานปรมสุญญ”

๔.๖.๔ หัวด้านนอโม

หัวด้านนอโม ที่เป็นเครื่องหมายวรรคตอนอย่างหนึ่งคือฟองมันและฟันหนู ใช้เป็นตัวเริ่มประโยคเริ่มเรื่องสำคัญและ อังคัน โคมุตร เป็นเครื่องหมายปิดเรื่องในทางไสยศาสตร์สายภาคใต้นำมาประดิษฐ์ให้รูปต่างออกไปและให้ความหมายพิเศษ อ.ชุม ไชยคีรีท่านเรียกว่า “พระยันต์กำเนิด” ท่านอธิบายว่าเป็นเลขยันต์ชั้นสูงหาค่ามิได้ เป็นตัวเกิด ตัวอยู่ ตัวดับ ผู้ไม่รู้ตัวนี้เท่ากับไม่รู้ธรรม ไม่รู้ไสยศาสตร์ทั้งหมดเป็นความลับอันสูงสุดของอาจารย์^{๑๐๘}

พระจรรยา จันทโร ให้ทัศนะว่า “หัวด้านนอโมจะถูกปิดไว้เป็นความลับมาตลอด แท้ที่จริงแล้วคือตัวอะ อะตัวนี้คือ อวิชชาที่ทำให้เกิดมนุษย์^{๑๐๙}” ในปัจจุสมุปปาทถือว่า “อวิชชา” เป็นปัจจัยของการเกิดวัฏฏะทั้ง ๑๒ ประการ ในทางไสยศาสตร์จึงถือว่าหัวด้านนอโมเป็นตัวกำเนิดทุกสรรพสิ่ง

^{๑๐๖} เอก นาครทรรพ, “สัญลักษณ์ทางศาสนา กรณีศึกษายันต์เทวะวั”, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย, ๒๕๕๕): ๙๔.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์, ณัฐธัญ มณีรัตน์, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคกลาง, ๘๗/๒๑๙ มบ.๘๙ บางบอนวิลล์ ถนนกาญจนาภิเษก เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๘} ชุม ไชยคีรี, ตำรากุญแจไสยศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรรมแผนกทหาร, ๒๕๑๙), หน้า ๔๔๕-๔๔๖.

^{๑๐๙} จรรยา จันทโรภิกขุ, ปรากฎการณและคัมภีรมนุษย์สัมพันธ์, (กรุงเทพมหานคร: จริยสนิทวงศ์การพิมพ์, ๒๕๓๓), หน้า ๑๔๖.

จึงนำหัวด้านมาขึ้นต้นการเขียนบทคาถาเสมือนว่าบทคาถานั้นๆได้ก่อเกิดขึ้นมาแล้ว บางคนถือว่า
รูปลักษณะหัวด้านนอโมเหมือนตัวอ คือ อะแอ แทนเสียงร้องของมนุษย์แรกเกิด^{๑๑๐}

๔.๖.๕ ยันต์พระบฏและปาหะลักษณะ

พบยันต์จำนวนหนึ่ง นำรูปพระพุทธรูปและรูปรอยพระบาทพระหัตถ์มาประกอบเป็นยันต์
โดยองค์ประกอบหลักเป็นรูปพระพุทธรูป พระบาท พระหัตถ์ ยันต์นั้นๆ จึงมีลักษณะเป็นพระบฏ
คือการเขียนรูปพระพุทธรูปไว้เป็นสัญลักษณ์เหมือนดังพระพุทธรูป ที่น่าสนใจคือรอยพระบาท จะมี
รูปมงคลตามลักษณะปาหะลักษณะไปด้วยจึงเป็นเลขยันต์กึ่งไปทางศิลปะ

๔.๖.๖ ตราในทางไสยศาสตร์

ตราคือเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์อย่างหนึ่ง ในตำราไสยศาสตร์ มีรูปยันต์ชุดหนึ่ง (พบใน
หลายภาค) ตำราระบุว่าเป็นวงตราจึงเป็นเครื่องหมายแทนสิ่งนั้นๆ เช่น ตราพระกัศสปะ ตราพระ
ศรีอารียะ ตราพระโกนาคนาคมน ตราแม่นางธรณี เป็นต้น

๔.๖.๗ ความหมายของตัวเลขในเลขยันต์ไทย

ตัวเลขถูกนำมาใช้แทนความหมายหลายอย่างในยันต์ไทย ได้แก่

๔.๖.๗.๑ ตัวเลขแทนดาวนพเคราะห์ทางโหราศาสตร์

- เลข ๑ แทนดวงอาทิตย์ คือธาตุไฟ
- เลข ๒ แทนดวงจันทร์ คือธาตุดิน
- เลข ๓ แทนดาวอังคาร คือธาตุลม
- เลข ๔ แทนดาวพุธ คือแทนธาตุน้ำ
- เลข ๕ แทนดาวพฤหัสบดี คือธาตุดิน
- เลข ๖ แทนดาวศุกร์ คือธาตุน้ำ
- เลข ๗ แทนดาวเสาร์ คือธาตุไฟ
- เลข ๘ แทนราหู คือ (คราส) แทนธาตุลม
- เลข ๙ แทนพระเกตุ
- เลข ๐ แทนมฤตยู

^{๑๑๐} สัมภาษณ์, ประจวบ คงเหลือ, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคใต้, ๘๓ หมู่ที่ ๒ ตำบลควนขนุน อำเภอควน
ขนุน จังหวัดพัทลุง, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๐.

ยกตัวอย่างเช่น สูตรในการเขียนเลข ๑ ในยันต์เมตตา ๕๒๘ “โอม อาทิตยะอสุภาคัจฉันตุ ติกันตุ เอหิ เอหิ มหาอุตฺติสฺสวาหะ”

พบเห็นการใช้เลขแทนดาวในวิชาที่เกี่ยวข้องกับดวงชะตา โดยมีรากคิดมาจากคุณสมบัติดาว ในทางโหราศาสตร์ ธาตุในทางโหราศาสตร์ ความสัมพันธ์ดาวในทางทักษา เช่นการลงเลขล้อมยันต์ องค์การมหาราชใช้ดาวคู่มิตรล้อม เพื่อผลทางเมตตามหานิยม สูตรการลงว่า

อาทิตย์ (๑) เป็นมิตรกับครุ (๕), จันทร (๒) โฉมตรุคู่พุธ (๔) นงเยาว์, ศุกร (๖) ปากหวาน อังคาร (๓) รับเอา, ราหู (๘) กับเสาร์ (๗) เป็นมิตรแก่กัน

ในทางลัคนามีการใช้เลขสัมพันธ์ดาวมาใช้ประกอบยันต์เทียบ ในบางสายถือเป็นความลับมากเพราะสามารถใช้ในทางเกิดโทษผัวเมียอย่างร้ายได้ ยกตัวอย่างในกรณี ให้สามีภรรยารักใคร่กันจะลงดาวคู่สมพล^{๑๑๑} (ผลรวมของกำลังดาวเมื่อรวมกันจะเท่ากับ ๒๗ ตามจำนวนกลุ่มดาวฤกษ์) ตัวอย่างการใช้ธาตุของดาวเช่น ใช้ ๑ กับ ๗ ประกอบธาตุไฟ ให้อุ่นลน (ยันต์ทางเสน่ห์ คดีความ) เป็นต้น

๔.๖.๗.๒ ตัวเลขตามความหมายในตรีนิสิงเห ตรีนิสิงเหเป็นตำราในการเขียนผงพุทธคุณประเภทหนึ่งอยู่ในระดับแม่บทของวิชาต่างๆ เป็นการเขียนตัวเลขตามสูตรเพื่อให้ได้ตัวเลข ๑๒ ตัว ที่เรียกว่าอัตราทวาทส อัตรานี้นำมาลงเป็นดวงตราต่างๆ เช่น องค์จตุเทวา องค์สัตตนาเค เพื่อใช้ในลักษณะยันต์อีกมากมาย ที่สำคัญคือยันตรีนิสิงเหเป็นยันต์ที่นิยมใช้กันมากทั้งวงการแพทย์ก็นิยมนำมาประกอบกระบวนการทำยา เช่นลงกันหม้อ ลงยันต์ปิดปากหม้อ อัตราทวาทส^{๑๑๒} นี้ได้แก่ ๓ ๗ ๕ ๔ ๖ ๕ ๑ ๙ ๕ ๒ ๘ ๕ อัตรานี้ยังถูกใช้ประกอบยันต์อื่นๆ นอกตำราตรีนิสิงเหอีกมากมาย เช่นยันต์ประทุมจักร อัตรานี้มีความหมายดังต่อไปนี้

ก) ความหมายของเลขตรีนิสิงเห ในการแทนอักขระ

- ๓ เรียกว่าตรีนิสิงเห แทนอักขระ มะ อะ อุ
- ๗ เรียกว่าสัตตนาเค แทนโพชนงค์ ๗ และ อภิธรรม ๗ คัมภีร์
- ๕ เรียกว่าปัญจเพชฌุลกรณ แทน ทิ มะ สัง อัง ขุ
- ๔ เรียกว่า จตุเทวา คือท้าวจตุโลกบาลทั้งสี่ แทนอักขระธาตุ ๔ นะ มะ พะ ทะ
- ๖ เรียกว่า ฉวัชรราชา แทน อิสวาสุ สุวาอิ (หัวใจพระรัตนตรัย)
- ๕ เรียกว่า ปัญจอินทรา แทน อักขระ อา ปา มะ จุ ปะ

^{๑๑๑} สัมภาษณ์, ปริญญา ณ เชียงใหม่, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ, ๒๑๖ ราชภาคนิย ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, ๒๒ เมษายน ๒๕๕๙.

^{๑๑๒} เทพย์ สาริกบุตร, คัมภีร์พระเวทย์ ฉบับดัตติยบรรพ, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์, ๒๕๐๑), หน้า ๒๒๐.

- ๑ เรียกว่า เอกยักขา (ท้าวเวสสุวัณ) แทนอักขระ มิ (พระไตรสรณคมน์)
- ๙ เรียกว่า นวเทวา แทนอักขระ นวหรคุณ
- ๕ เรียกว่า ปัญจพรหมาสหบดี แทนอักขระ สะ หะ ชะ ฏะ
- ๒ เรียกว่า ทเวราชา แทนอักขระ พุท โธ
- ๘ เรียกว่า อัฐอรหันตา แทน อักขระ หัว ใจ พา หุง
- ๕ เรียกว่า ปัญจพุทธา แทนพระพุทธรูปเจ้าห้าพระองค์ นะโมพุทธานะ

ข) ความหมายของตัวเลขในตรีนิสิงเห ในการแทนสิ่งที่เป็นบุคคลาธิษฐาน ได้ถอดความจากคัมภีร์ตรีนิสิงเหไว้ดังนี้

- ๓ ตรีนิสิงเหเป็นสิงห์สามตัวคือ ธรรมาสีห์อันเป็นโพธิสัตว์เจ้าตัวหนึ่ง กาฬราชสีห์ตัวหนึ่ง ปณชुरราชสีห์ตัวหนึ่ง
- ๗ สัตตนาเคเป็นช้างทั้งเจ็ดคือ พญาฉัททันต์ตัวหนึ่ง ช้างป่าเลไลยก์ตัวหนึ่ง ช้างไอยราพรตตัวหนึ่ง ช้างคีรีเมฆตัวหนึ่ง ช้างคีรีวันตัวหนึ่ง ช้างราชหะตัวหนึ่ง ช้างปัจฉิมนาเคนทร์ตัวหนึ่ง
- ๕ ปัญจเพชฌัญญวนเจ็ดคือ พระเพ็ชฌัญญหนึ่ง พระเพทยาทรรหนึ่ง พระพหูสบัติหนึ่ง พระอิศวรองค์หนึ่ง พระอุมาภคตองค์หนึ่ง พระนารายณ์องค์หนึ่งเป็น ๕ องค์แล
- ๔ จตุเทวาคือจตุโลกบาลทั้ง ๔ ท้าวธรรมาธิบดีองค์หนึ่ง ท้าววิรูปักษ์องค์หนึ่ง ท้าววิรูปักษ์องค์หนึ่ง ท้าวเวรองค์หนึ่ง เป็น ๔ องค์แล
- ๖ ฉัฆราชาคือพระยาทั้ง ๖ ท้าวองปาลราชองค์หนึ่ง ท้าวมหากบิลราชองค์หนึ่ง ท้าวนิมลนิลราชองค์หนึ่ง ท้าวทศราชองค์หนึ่ง ท้าวมราของค์หนึ่ง ท้าวสามลราชองค์หนึ่งเป็น ๖ องค์
- ๕ ปัญจอินทธานะเมวะจะ พระอินทร์ทั้ง ๕ คือ สมเด็จพระอินทร์องค์หนึ่ง พระสุลีองค์หนึ่ง พระยมราชองค์หนึ่ง พระจิตภาคองค์หนึ่ง พระอินทร์องค์หนึ่ง เป็น ๕ องค์
- ๑ เอกยักขา คือ พระยามาราราชองค์หนึ่ง
- ๙ นวเทวา เทวดาทั้ง ๙ พระองค์ คือ พระอาทิตย์องค์หนึ่ง พระจันทร์องค์หนึ่ง พระอังคารองค์หนึ่ง พระพุธองค์หนึ่ง พระพหูสบัติองค์หนึ่ง พระศุกร์องค์หนึ่ง พระเสาร์องค์หนึ่ง พระราหูองค์หนึ่ง พระเกตุองค์หนึ่ง เป็นเทวดา ๙ พระองค์แล
- ๕ ปัญจพรหมาสหปติ พรหมทั้ง ๕ คือ ท้าวสหบดีพรหมองค์หนึ่ง ท้าวประจิตรเทพพรหมองค์หนึ่ง ท้าวพรหมสีห์องค์หนึ่ง ท้าววัตตโคดมพรหมสีห์องค์หนึ่ง ท้าวเทพพรหมภคตองค์หนึ่ง เป็น ๕ องค์

- ๒ ทเวราชา พระยาทั้งสองคือพระรามเทพองค์หนึ่ง ท้าววิมลเสนานองค์หนึ่ง เป็น ๒ องค์แล
- ๘ อัฐอรหันตา พระอรหันต์ทั้ง ๘ คือ พระสังกัจจะสามเณรองค์หนึ่ง พระโมคคัลลานะองค์หนึ่ง พระสารีบุตรองค์หนึ่ง พระกัสสปะเถระองค์หนึ่ง พระสามสามเณรองค์หนึ่ง พระนาคนเสนองค์หนึ่ง พระโรมานาคเถระองค์หนึ่ง พระองคุลิมาลองค์หนึ่ง เป็น ๘ องค์แล
- ๕ ปัญจพุทธานามมัทธ คือพระพุทธเจ้าทั้ง ๕ พระองค์ คือ พระกุกกุสันโธองค์หนึ่ง พระโกนาคมองค์หนึ่ง พระกัสสปองค์หนึ่ง พระศากยมนีองค์หนึ่ง พระศรีอาริยมตไตรยองค์หนึ่ง เป็น ๕ องค์แล^{๑๑๓}

ก่อนจะเกิดอัตราทวาทส ยังมีเลขหลายจำนวนที่นำมากระทำการทางคณิตศาสตร์โดยมากมักเป็นตัวแทนข้อธรรมต่างๆ เช่นให้ตั้งคุณแก้วทั้ง ๓ คือคุณพระพุทธเจ้า ๕๖ (ลงเลข ๕๖) คุณพระธรรมเจ้า ๓๘ (ลงเลข ๓๘) คุณพระสงฆ์เจ้า ๑๔ (ลงเลข ๑๔) บวกเข้าด้วยกันเป็น ๑๐๘ เอาทศกຸศลบทกຸศลกรรรมบถ ๑๐ (ลงเลข ๑๐) บวกอีกเป็น ๑๑๘ แล้วเอานวโลกุตตระ ๙ หาร^{๑๑๔} ได้เลข ๑๒ คือทวาทสมงคล จากนั้นก็มีการนำตัวเลขอื่นๆ มากระทำตามสูตรอีกเช่น ๕ (ปาอะกามุสุ-ยอศีล ๕) ๕ (รุเวสสังวิ-ยอขันธ ๕) มีประเด็นที่ท้าทายน่าสนใจในทางภาคเหนือได้นำคติตามตรีนิสิงเหไปสร้างเป็นยันต์”พระสิงห์หลวง” ที่มีความสวยงามและเป็นยันต์ที่โดดเด่นในภาคล้านนา

๔.๖.๗.๓ ตัวเลขตามความหมาย โสฬสมงคล ยันต์โสฬสมงคลเป็นยันต์ที่ได้รับ ความนิยมสูงในวงการไสยศาสตร์ไทยบางแบบมีลักษณะเป็นตารางเลขกล มีสูตรลงเลขดังนี้

“โสฬสมังคลัญเจว นวโลกุตระธัมมา จิตตาโรจมะหาทีปา ปัญจะพุทธามหาณี ตรีปิฎกะธัมมิกขันธา ฉะกามาจะจะราตะถา ปัญจะทัสสะกะเวสัจจิง ทะสะมังสีละเมวะ จะ เตรีสสะธุดังคัจจะ ปาฏิหาริญจะทะวาทัสสะ เอกะเมรุจะ สุราอัญฐะ ทะเวจัน ทังสุริยังสัคคา สัตตะโพฆมังคัจจะ จุททัสสะจักกะวัตติจะ เอกาทะสะวิสะณุราชา ...”

“๑๖ แทนสิ่งมงคล ๑๖ อย่าง, ๙ แทนนวโลกุตตรธรรม, ๔ แทนทวีปทั้ง ๔, ๕ แทนพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์, ๓ แทนพระไตรปิฎก, ๖ แทนฉกามาพจร, ๑๕ แทนรูปภพทั้ง ๑๕, ๑๐ แทนศีล ๑๐, ๑๓ แทนธุดงค์วัตร ๑๓, ๑๒ แทนปาฏิหาริย์ ๑๒, ๑ แทนเขาพระสุเมรุ, ๘ แทนเทพทั้ง ๘ (น่าจะหมายถึงพระอรหันต์ทั้ง ๘), ๒ พระจันทร์, ๗ แทนโพฆมทั้ง ๗, ๑๔ แทนจักรวรรดิธรรม (ปรกติมี ๑๒ ข้อ), ๑๑ แทนพระวิษณุทั้ง ๑๑”

^{๑๑๓} คัมภีร์ตรีนิสิงเห, สมุดไทยดำ เส้นดินสอขาว, เลขที่ ๑๕ (ส่วนภาษาโบราณ หอสมุดแห่งชาติ)

^{๑๑๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑๐.

ความหมายของตัวเลขยังมีนอกจากนี้ก็ต้องพิจารณาตามตามบริบทของตัวยันต์นั้นๆ หรือ อาจจะตีความผ่านสูตรที่ลงเช่น ๖ “ฉัพพรรณรังสียาศตรูมีมาหมากาหโก”^{๑๑๕} ซึ่งฉัพพรรณรังสีคือสีที่แผ่ออกจากพระวรกายขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มี ๖ สี คือสีนิละ - สีเขียวเหมือนดอกอัญชันคือสีน้ำเงินนั่นเอง สีพีตะ - สีเหลืองเหมือนหรรดาลทอง สีโรหิตะ - สีแดงเหมือนแสงตะวันอ่อน สีโอทาทะ - สีขาวเงินยวง สัมมัญญะ - สีแสดเหมือนหงอนไก่ สีประภัสสร - สีเลื่อมพรายเหมือนแก้วผลึก ซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธานุชาของจบสังเขปความหมายของตัวเลขเพียงเท่านี้

(ดูรูปประกอบเรื่อง “เลขยันต์ไทยในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์สื่อความในทางพุทธศาสนา” ในภาคผนวก)

สรุป จากการศึกษาในบทนี้ยังพบเรื่องราวในทางพระพุทธศาสนาอีกมากในเลขยันต์ไทยที่ไม่ได้นำมากล่าวในที่นี้ เพราะเห็นว่าเพียงพอในการตอบคำถามในงานวิจัยแล้ว ซึ่งจะเห็นได้ว่า ตัวเลข ตัวอักษร รูปสัญลักษณ์ ในเลขยันต์ไทยมีความหมายแฝงไปด้วยข้อธรรม เรื่องราวต่างๆ ทางพุทธศาสนาจึงเพียงพอที่จะเห็นได้ว่าเลขยันต์เป็นรูปแบบในการบันทึกหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาอีกรูปแบบหนึ่ง

^{๑๑๕} ตำราเลขยันต์สายหลวงปู่อินทร์ อินทโชโต, วัดเกาะหงส์ จ.นครสวรรค์, เอกสารอยู่ในการครอบครองของผู้วิจัย.

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย” ผู้วิจัยตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและลักษณะของเลขยันต์ไทย (๒) เพื่อศึกษาแนวทางในการอ่านและตีความเลขยันต์ไทย (๓) เพื่อศึกษาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Work) โดยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ในสายวิชาแต่ละภาค ศึกษาจากเอกสารตำรา และงานวิจัย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดตามวัตถุประสงค์ นำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Descriptive analysis) ผลของการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยและมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ประวัติความเป็นมาและลักษณะเลขยันต์ไทย เลขยันต์ไทยอาจถูกมองว่าเป็นไสยศาสตร์และเป็นส่วนหนึ่งของคัมภีร์อาถรรพณ์เวทย์ของพราหมณ์ แต่ที่จริงแล้วเลขยันต์ไทยมีพัฒนาการที่ชัดเจนเคียงคู่กับความเจริญทางพระพุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิ กล่าวคือพบจารึกที่มีลักษณะเป็นการย่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจารึกฐานพระพุทธรูปวัดเชียงมั่น จารึกเมื่อปี พ.ศ. ๒๐๐๘ โดยบทความ ปถมังอันเป็นการย่อความในเรื่องหลักอริยสัจ ๔ ต่อมาพบจารึกฐานพระทองแสนแส่วัดป่าตึงซึ่งจารึกในปี พ.ศ. ๒๐๓๑ ได้จารึกอักขระชุดเดียวกันโดย บันทึกในตารางและมีการสลักอักขระตามแบบตาม้าหมากรุกในลักษณะเดียวกันกับเลขยันต์ในปัจจุบัน จึงถือว่าจารึกดังกล่าวเป็นเลขยันต์ที่ค้นพบเป็นครั้งแรก ซึ่งเป็นพัฒนาการที่ชัดเจนของเลขยันต์ในยุคต้นเป็นการบันทึกข้อธรรมในพระพุทธศาสนา จากนั้นเลขยันต์ก็ได้พัฒนาซับซ้อนขึ้นทั้งรูปลักษณ์และเนื้อความคือนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาทำเป็นร้อยกรองให้มีไพเราะขึ้นตามแบบฉันทลักษณ์อันเป็นลูกเล่นทางกวีนิพนธ์ ดังนั้นเมื่อความรู้ทางพุทธศาสนาของสังคมนั้นๆ มีสูงขึ้นความเฟื่องฟูของศิลปวิทยาสูงขึ้นเลขยันต์ไทยในยุคนั้นก็จะมีพัฒนาการสูงขึ้นตามไปด้วย ต่อมาเลขยันต์ไทยได้รับการบันทึกอย่างเป็นระบบในสมุดไทยโดยราชสำนัก ดังที่ได้พบเลขยันต์ในตำราพิชัยสงครามฉบับหลวง ทั้งนี้คงเป็น

เพราะในการสงครามเป็นเรื่องของความเป็นความตาย ความเจริญและล่มสลายของรัฐจึงจำเป็นต้องมีที่พึ่งทางใจและมีความเชื่อว่าเลขยันต์จะคุ้มครองตนจากอันตรายต่างๆ

กลุ่มคนที่สืบทอดเลขยันต์เป็นกลุ่มหลักคือพระภิกษุเพราะได้เรียนภาษาบาลี และอักษรพระธรรมโดยตรง ต่อมาเลขยันต์เป็นที่สนใจแก่ชนชั้นสูงและแพร่กระจายไปตามส่วนต่างๆ ของสังคมโดยมีเรื่องของอำนาจพระพุทธรูปและความศักดิ์สิทธิ์เป็นแรงจูงใจ เนื่องจากเลขยันต์บันทึกโดยอักษรพระธรรมและภาษาบาลีจึงมีลักษณะเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นของสูงการเล่าเรียนสืบทอดจากกันจึงมีลักษณะเป็นพิธีการที่กระทำด้วยความเคารพ เมื่อมองว่าเป็นเรื่องศักดิ์สิทธิ์ผู้เรียนจึงไม่กล้าสืบทอดตีความเพราะเกรงว่าจะทำให้เกิดความผิดพลาดหรือบิดเบือนได้โดยเฉพาะผู้ที่ไม่มีความชำนาญทางอักษรพระธรรมและภาษาบาลีการเรียนจึงเป็นแบบเชื่อตามครูเป็นหลักเพราะความรู้ยังไม่ถึงและเมื่อเลขยันต์เป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์หรือติดอยู่แล้วก็ไม่มีเหตุผลที่จะปรับปรุงแก้ไขหรือสงสัยอะไร เหล่านี้ก่อให้เกิดจารีตพิเศษในการเรียนการสอนวิชาเลขยันต์คือมีลักษณะเป็นจารีตนิยมมีความเป็นพิธีการ ดังนั้นจึงถ่ายทอดความรู้กันเฉพาะอยู่ในกลุ่มที่ยอมรับจารีตเดียวกัน ความเชื่อเดียวกัน และยอมรับธรรมเนียมเดียวกันได้

เลขยันต์ในแต่ละภาคจะมีลักษณะโดดเด่นเป็นของตัวเอง ตามประวัติศาสตร์ทางศาสนา ตามเหตุการณ์ทางการเมือง ตามคติชนของกลุ่มชนนั้นๆ ความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของเลขยันต์ถูกปรุงแต่งตามคติชนดังกล่าว เช่นความเชื่อเรื่องแรงครู เรื่องฤกษ์ยาม อย่างไรก็ตามเลขยันต์ในแต่ละภาคจะมีจุดร่วมสำคัญเหมือนกันคือ ความเชื่อในอำนาจพระพุทธรูป อำนาจสมาธิของผู้เขียนยันต์และที่สำคัญที่สุดอันเป็นหัวใจของเลขยันต์ คือการบันทึกพระธรรมลงในยันต์ เพราะพระธรรมเป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้แล้ว พระธรรมเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า เป็นความดีงาม เป็นสิ่งที่อยู่เหนือกาลเวลา และที่สำคัญพระธรรมสามารถคุ้มครองผู้ประพฤติธรรม ดังนั้นกระบวนการก่อเกิดยันต์จึงเป็นเรื่องสำคัญมาก ในขณะที่เขียนยันต์ทุกกระบวนการ เกิดขึ้นเพื่อรองรับพระธรรม ผู้เขียนยันต์ต้องมีความบริสุทธิ์มีศีล มีสมาธิจิต ตั้งเจตนาบริสุทธิ์

มีกระบวนการชำระความบริสุทธิ์ของสิ่งที่จะมารองรับอักษรพระธรรม เส้นขีดในยันต์คือสายรกของพระพุทธเจ้าข้อนี้มีหมายความว่าความชัดเจนคือ เป็นการเชื่อมพระธรรมจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าลงมาสู่ตัวยันต์ ดังสายรกกนำอาหารจากแม่มาสู่ลูกขณะนี้ คตินี้ได้รับการยืนยันอย่างชัดเจนใน “สูตรสนธิ” ที่ต้องภาวนาก่อนการเขียนยันต์ความว่า “ชินวณยุตตังหิ สูตรนี้ชื่อสิงหะตะยาธิการะสูตรลิงคัญจนปีปจะเต ด้วยศัพท์พระอาจารย์เจ้าพึงให้ตั้งลิงคะ อันควรแห่งคำพระเป็นเจ้า อิธะฐานะลงในสู่สถานที่นี้” จึงกล่าวได้ว่า หัวใจของเลขยันต์คือพระธรรมนั่นเอง

๒. วิธีการอ่านและตีความเลขยันต์ไทย

ในยุคต่อมาปริบทอันเป็นรากฐานสำคัญของเลขยันต์ได้เสื่อมลง กล่าวคือการยกเลิกการเรียนภาษาบาลีโดยผ่านอักษรพระธรรม การเลิกเรียนคัมภีร์มูลกัจจายน์ การเสื่อมความนิยมของกรรมฐาน

โบราณทำให้การเรียนเลขยันต์ที่มีลักษณะปิดลับเรียนเฉพาะกลุ่มยิ่งกลายเป็นเรื่องลึกลับมีความเป็น रहस्य มากขึ้น คือผู้เรียนและผู้ใช้อยันต์ต่างไม่เข้าใจเรื่องหลักธรรม ความคิดเบื้องหลังที่แฝงในเลขยันต์โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะการบันทึกข้อธรรมในเลขยันต์เป็นการบันทึกแบบมีชั้นเชิงและลูกเล่น เป็นเรื่องแสดงภูมิของนักปราชญ์ การเรียงอักขระในยันต์ที่เป็นแบบสลับกันเป็นกลบททางกวีนิพนธ์ หรือการสลับอักขระแบบการเดินของม้าหมากรุก ซึ่งการทำความเข้าใจความหมายต้องหาวิธีการเรียงอักขระให้ถูกต้องได้พลความ ลักษณะแบบนี้ทำให้คนรุ่นหลังเข้าใจว่าเป็นเรื่องการปิดบังข้อความแห่งวิชาชั้นสูงความเข้าใจแบบนี้เป็นมายาคติให้การเรียนเลขยันต์จึงเป็นเรื่องทาง रहस्य มากขึ้น ดังนั้น การศึกษาเลขยันต์ไทยจึงจำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้ที่จะถอดรหัสและตีความซึ่งจากการศึกษาในครั้งนี้พบว่าเลขยันต์ไทยมีความคิดเชิงระบบกล่าวคือ

๑. รูปแบบการเรียงอักขระในยันต์ส่วนใหญ่เป็นแบบการเดินของตัวม้าหมากรุกซึ่งต้องหาวิธีการเดินที่ไม่ให้เดินซ้ำตากันเพื่อจะได้บันทึกอักขระได้ครบถ้วนซึ่งเป็นวิธีการที่ต้องใช้เขาวงกตปัญญา

๒. พบว่าในยันต์ในยุคแรกๆมีการเรียงอักขระแบบเป็นกลบทในทางฉันทลักษณ์

๓. ยันต์ตัวเลขในยุคต้นมีลักษณะเป็นตารางเลขกล จึงต้องใช้เขาวงกตปัญญาทางคณิตศาสตร์ ประดิษฐ์ขึ้นโดยให้มีความสำคัญเกี่ยวกับคำสอนทางพุทธศาสนาด้วย

๔. ชุดอักขระที่นำมาลงในยันต์อาจเกิดจากการนำเอาข้อธรรมมาย่อความ หรือ ผ่านกระบวนการสลับตำแหน่งตัวอักขระโดยวิธีทางกลบทฉันทลักษณ์ จนได้ชุดอักขระใหม่ (คาถาใหม่) จึงถือว่าเป็นข้อความหรืออักขระที่ได้รับการตกแต่งมาดีแล้ว

๕. พบว่ามีการนำวิธีทางอักษรศาสตร์มาใช้ในการประดิษฐ์ยันต์ เช่น วรรณสังขยาที่เป็นกลเม็ดในการแต่งคำประพันธ์ทางบาลีของนักปราชญ์โบราณ การใช้รหัสทางภาษาเพื่อเป็นการบันทึกข้อความแบบแสดงภูมิมากกว่าจะเป็นไปในทางปิดบังข้อความ เช่นการใช้รหัสฝนแสนห่า ใช้ตัวเลขแทนอักษร ตัวเสียบ ตัวลวง ตัวกาบ ตัวสร้อย กุ้งนอนเฟื้อย การเขียนข้อความแบบสลับที่ การเขียนข้อความแบบลดรูป การเรียงอักขระแบบพลิกแพลง วิธีการเหล่านี้ล้วนแสดงถึงความชำนาญในทางภาษาของผู้บันทึกความทั้งสิ้น

จากที่กล่าวมาในบทที่ ๓ ล้วนยืนยันว่าบรรพชนผู้ประดิษฐ์ยันต์ได้พยายามใช้วิธีการชั้นสูงในศาสตร์ต่างๆ เพื่อบันทึกข้อธรรมของพุทธศาสนาเอาไว้เหมือนกับการประดับอภรณ์ตกแต่งให้พระธรรมของพระศาสดา มีความงดงามสมกับความสูงค่าและยืนยันว่าถึงความเป็นปราชญ์ของโบราณาจารย์ผู้ประดิษฐ์ยันต์เพราะทั้ง กวีนิพนธ์ อักษรศาสตร์ คณิตศาสตร์ หมากระดาน ล้วนเป็นสัญลักษณ์ของบัณฑิตย์มาแต่โบราณ

๓. หลักคำสอนในพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย

เมื่อได้ใช้ความรู้ต่างๆ ในบทที่ ๓ ตีความเลขยันต์ตามตัวอักษร ตัวเลข สัญลักษณ์ จะพบว่าเลขยันต์ส่วนใหญ่ได้บันทึกหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาไว้ ได้แก่

๑. เรื่องราวต่างๆ ในทางศาสนาเช่น เรื่องในชาดกในและนอกนิบาต เรื่องพระพุทธรเจ้า เรื่องพุทธวงศ์ เรื่องอนุพุทธ เรื่องราวในธรรมบท การเกิดของมนุษย์ กาลนาถ ฯลฯ

๒. เรื่องเกี่ยวกับพุทธธรรมอันเป็นคำสอนในทางธรรมเช่น อริยสัจ พรหมวิหาร เทวธรรม ทศพิธราชธรรม ไตรสรณะคมน์ ไตรลักษณ์ โพชฌงค์ ๗ เป็นต้น

๓. บทสวดมนต์ต่างๆ เช่นพระปริตร พาหุส ทิพย์มนต์ สารากาวิชาสูตร ชินบัญชร ฯลฯ

๔. เรื่องเกี่ยวกับสมณะกรรมฐาน

๕. เรื่องเกี่ยวกับวิปัสสนากรรมฐาน

๖. เลขยันต์บางยันต์เป็นการฝึกทบทวนบาลีไวยากรณ์

๗. เลขยันต์บางยันต์มีลักษณะเป็นสัญลักษณ์ในทางศาสนา

จากการศึกษาผู้วิจัยให้นิยามของเลขยันต์ ที่มีความคิดในเชิงระบบและบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับคำสอนในทางพระพุทธศาสนานี้ว่า “เลขยันต์ชั้นสูง” ซึ่งทำให้เห็นว่าโบราณจารย์มีเจตนาที่จะประดิษฐ์เลขยันต์เพื่อเป็นเครื่องบันทึกหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องดังกล่าวผู้วิจัยพบประเด็นที่ควรนำมาเป็นข้อเสนอแนะโดยแบ่งเป็น ๒ ด้านคือ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

๑. พบว่าเลขยันต์ไทยเป็นภูมิปัญญาชั้นสูงทั้งในเชิงระบบ ความสวยงามเชิงศิลปะและเนื้อเรื่องทางศาสนาที่ปรากฏอยู่ จึงถือว่าเป็นสิ่งแวดล้อมทางศาสนาอย่างหนึ่งในวัฒนธรรมชาวพุทธแบบไทย เป็นมรดกทางปัญญาที่สำคัญควรแก่การอนุรักษ์ นักพุทธศาสน์ศึกษาจึงไม่ควรมองเลขยันต์อย่างดูถูกดูแคลน แต่ควรเปิดใจนำมาศึกษาตีความเพิ่มเติมในฐานะที่เลขยันต์เป็นวัฒนธรรมชาวพุทธของไทยเรา อนึ่งผู้วิจัยพบว่ามียเลขยันต์จำนวนหนึ่งที่ผู้วิจัยศึกษาไปไม่ถึง ไม่ทราบความหมาย ไม่ทราบที่มา อันเป็นปัญหาที่เกิดจากความรู้พื้นฐานภาษาบาลีที่มีน้อยนิดของผู้วิจัยเอง แต่เชื่อว่าเป็นข้อธรรมสำคัญในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เพราะเลขยันต์เหล่านี้ ถูกใช้ด้วยความเคารพนับถือกันในกลุ่มชนชาติในดินแดนนี้ ซึ่งเคยเป็นดินแดนอันพระศาสนาได้รุ่งเรืองมาก่อน หากมีการศึกษาเพิ่มเติมอาจพบเอกสารหรือคัมภีร์ที่นักปราชญ์ทางศาสนาแต่โบราณได้รจนาไว้แต่ได้สูญหายไปจากระบบการศึกษาในปัจจุบัน

๒. เนื่องจากเลขยันต์มีความสามารถในการสื่อความหมายทางพระพุทธศาสนา จึงควรศึกษาหาวิธีการนำเลขยันต์มาใช้ในการเผยแพร่หลักคำสอนในพระพุทธศาสนา

๓. คนไทยมีพื้นฐานการนับถือเลขยันต์ หากผู้ที่นำเลขยันต์ไปใช้ได้รู้ถึงความหมายในเลขยันต์ จะเป็นการน้อมนาระลึกถึงธรรมานุสติในบทที่ได้นำมาบันทึกไว้ในเลขยันต์นั้น และมีผลให้ความเชื่อมนายเกินส่วนทางไสยศาสตร์ถูกทอดถอนออกไปโดยปัญญาของผู้นั่นเอง

๔. น่าสนใจว่าผู้นับถือพระรัตนตรัยไม่พึงประกอบอาถรรพณ์ แต่เดิมเราตีความว่าเลขยันต์เป็นวิชาอาถรรพเวท วิชาอาถรรพเป็นคัมภีร์พระเวทสำคัญของพราหมณ์การที่พระพุทธองค์ตรัสห้ามเพราะเป็นตำราพราหมณ์ซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นบริบทในยุคก่อนพุทธกาลและยุคที่พระพุทธองค์ยังมีพระชนม์ชีพอยู่ แต่เมื่อศาสนาพุทธเกิดมีขึ้นแล้วเกิดการพัฒนเลขยันต์ภายใต้วัฒนธรรมชาวพุทธแบบสุวรรณภูมิเลขยันต์จึงเป็นเรื่องที่มีเนื้อหาในเชิงพุทธศาสนา ดังนั้นหากชาวพุทธเถรวาทยอมรับเรื่องพระปริตรได้เลขยันต์ก็มีลักษณะไม่ต่างกันและหากศึกษาเลขยันต์ไทยให้ถูกวิธีจะเป็นการทอดถอนความงมงายให้กับสังคม

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

๑. หัวข้อ “การศึกษาวิเคราะห์เลขยันต์ไทยในฐานะสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา”

จากการศึกษาพบว่าเลขยันต์ไทยชั้นสูงมีองค์ประกอบสำคัญที่จะเป็นสัญลักษณ์ในทางพระพุทธศาสนาได้ กล่าวคือองค์ประกอบสำคัญของสัญลักษณ์คือ ๑.มีสัญลักษณ์คือมีความเป็นเครื่องหมายที่คนจะจดจำได้และสามารถสื่อความหมายได้ ๒.มีสารที่สื่อถึง ดังนั้นเลขยันต์มีความเป็นเครื่องหมายและเมื่อสื่อถึงเรื่องในศาสนา เลขยันต์ก็ย่อมจะเป็นสัญลักษณ์ทางศาสนา ตามนัยแห่งวิชาสัญลักษณ์วิทยา (symbolology) ซึ่งเป็นเรื่องที่สังคมตะวันตกกำลังให้ความสนใจอย่างสูง ดังนั้นควรมีการทำวิจัยให้ชัดเจนเปรียบเทียบเนื้อหาหลักวิชาของ “สัญลักษณ์วิทยา” กับเลขยันต์ไทย แล้วอาจจะพบว่าเลขยันต์ไทยเป็นสัญลักษณ์ทางศาสนาตามหลักสัญลักษณ์วิทยา

๒. ควรมีการทำวิจัยเชิงปริวรรตให้มากขึ้น จากการศึกษาเอกสารโบราณพบว่าเมื่อเอกสารหลายฉบับมีเนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณี คติชนที่สืบเนื่องจากคำสอนในทางศาสนาจึงควรทำการศึกษาไว้เพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาดังกล่าว

๓. จากการศึกษาเอกสารโบราณพบว่าก่อนการปฏิรูปคณะสงฆ์ พระในล้านนาและอีสานมีจารีตและวิถีปฏิบัติตนเป็นของตนเอง มีบทสวดพื้นเมือง มีประเพณีเฉพาะถิ่นที่ร่วมกับชุมชนอันเป็นอัตตะลักษณะ เมื่อมีการจัดระเบียบให้สงฆ์ปฏิบัติตามแนวของคณะสงฆ์ภาคกลางทำให้สิ่งเหล่านี้สูญหายไปจึงควรทำการวิจัยเรื่องลักษณะของพระครองอีสาน (พระในจารีตเดิมอีสาน) ลักษณะของพระครองล้านนา วิจัยเรื่องบทสวดพื้นเมืองในแต่ละภาค

๔. ควรมีการศึกษาเรื่อง “สมณะและวิปัสสนากรรมฐานไทยโบราณ” เปรียบเทียบกับหลักสมณะและวิปัสสนากรรมฐานในพระไตรปิฎกหรือเปรียบเทียบกับหลักการในคัมภีร์วิสุทธิมรรคเนื่องจากหลักสมณะและวิปัสสนากรรมฐานของไทยโบราณกำลังจะสูญหายไป หากได้รับการศึกษาหรือบันทึกไว้จะเป็นการอนุรักษ์และอาจจะเป็นทางเลือกให้พุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติทางจิต

๕. ควรมีการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับ “ชาดกอีสาน” จากการศึกษาเลขยันต์ประเภทชาดก พบว่าวรรณกรรมอีสานหลายเรื่องถูกผูกขึ้นมาให้มีลักษณะเป็นชาดก แม้จะมีลักษณะเป็นชาดกนอกนิบาต แต่บางเรื่องไม่ได้ซ้ำกับปัญญาสชาดกที่พระภิกษุทางเชียงใหม่แต่งขึ้น ชาดกเหล่านี้มีคุณค่าทางวรรณกรรมที่อ่านแล้วมีฉันทลักษณะไพเราะมีรสวรรณกรรมครบถ้วน สามารถใช้เป็นสื่อสอนธรรมได้เป็นอย่างดี จึงควรได้รับการนำมาศึกษาและรวบรวมเผยแพร่มีเป็นระบบเหมือนปัญญาสชาดกของภาคล้านนา

บรรณานุกรม

๑. ภาษาบาลี – ไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources)

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๐๖.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources)

(๑) หนังสือ:

กรมศิลปากร. จินตามณี เล่ม๑-๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, ๒๕๑๔.

_____. ประชุมศิลาจารึก ภาค ๑ จารึกกรุงสุโขทัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๕.

_____. ตำนานมูลศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๕๑๙.

เขตร ศรียาภัย. ปรัชศน์มวไทย, กรุงเทพมหานคร: สนพ.มติชน, ๒๕๕๐.

ขุนพันธรักษ์ราชเดช. “ความเชื่อทางไสยศาสตร์ของชาวปักษ์ใต้”. ใน ชีวิตไทยปักษ์ใต้.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, ๒๕๑๙.

จรรยา จันทสโรภิกขุ. ปราภฏการณและคัมมือนุชยสัมพันธ์ กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๓๓.

ชาย โพธิ์ตา. ไสยศาสตร์กับการรักษาพยาบาล. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๙.

ชุม ไชยคีรี. กุญแจไสยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แผนที่ทหาร, ๒๕๒๐.

ชุมนุมพระอาจารย์อนุสรณ์งานสร้างพระสมเด็จ และรูปสมเด็จพระพุฒาจารย์โต กรุงเทพมหานคร:

คณะศิษย์วัดระฆัง, ๒๕๐๕.

ณัฐธัญ มณีรัตน์. เลขยันต์แผนผังอันศักดิ์สิทธิ์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพิพิธภัณฑการเรียนรู้

แห่งชาติ, ๒๕๕๓.

ดนัย ไชยโยธา. ลัทธิศาสนาและความเชื่อกับประเพณีนิยมท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอ

เดียนสโตร์, ๒๕๓๘.

ทองยศ ใจทัศน์. คัมภีร์มูลกัจจายนะ ๙ ผูก แปลยกศัพท์บริบูรณ์. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา

, ๒๕๓๖.

เทพย์ สาริกบุตร. คัมภีร์พระเวทย์ฉบับปฐมบรรพ. กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมกรพิมพ์, ๒๕๐๑.

- _____ . คัมภีร์พระเวทย์ฉบับทุติยบรรพ. กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์, ๒๕๐๑.
- _____ . คัมภีร์พระเวทย์ฉบับตติยบรรพ. กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์, ๒๕๐๑.
- _____ . คัมภีร์พระเวทย์ฉบับจตุตถบรรพ. กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์, ๒๕๐๑.
- _____ . คัมภีร์พระเวทย์ฉบับปัญจมบรรพ. กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์, ๒๕๐๑.
- _____ . คัมภีร์พระเวทย์ฉบับฉกฐบรรพ. กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์, ๒๕๐๑.
- _____ . คัมภีร์พระเวทย์ฉบับพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: เกษมบรรณกิจ, ๒๕๐๑.
- _____ . คัมภีร์หัวใจ ๑๐๘. กรุงเทพมหานคร: เสริมวิทยบรรณาคาร, ๒๕๓๓.
- _____ . เคล็ดลับไสยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ศิลปาบรรณาคาร, ๒๕๑๔.
- _____ . ตำราพระเวทพิสดาร ภาค ๑. กรุงเทพมหานคร: ศิลปาบรรณาคาร, ๒๕๔๗.
- ธนิต อยู่โพธิ์. อนุภาพพระปริตร. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.
- ธวัช ปุณโณทก. วรรณกรรมอีสาน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๗.
- ธาดา โสมศิริวัลย์. ผ่าคัมภีร์ ไสยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไพลิน, ๒๕๔๙.
- บุญย์ นิลเกตุ, พุทธศาสนamahayan. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราปรัชญาและศาสนา ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๖.
- ประมวล สุวรรณศรี. สี่ศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สากลการศึกษา, ๒๕๓๐.
- ประยูร ไพบูลย์สุวรรณ. โบราณวัตถุสถานในจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดใกล้เคียง. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร, ๒๕๑๕.
- ปรีชา พินทอง. มนต์โบราณอีสาน เล่ม ๑. อุบลราชธานี: สำนักพิมพ์ศิริธรรมอ็อพเซท, ๒๕๒๓.
- บุโรหิตา. ปฐมบทแห่งมนตราและอาคม. กรุงเทพมหานคร: ทีเพชการพิมพ์, ๒๕๔๙.
- ป๋วย แสงฉาย. นิทานธรรมบทฉบับพิสดาร. กรุงเทพมหานคร: ลูกส.ธรรมภักดี, ๒๕๓๔.
- ผาสุก อินทราชู. พระพุทธศาสนาและประติมานวิทยา. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๐.
- พระครูวินัยธรอิฐ ภาทจาโร. คู่มือพระปรมาจารย์. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง, ๒๕๓๗.
- พระครูอรุณธรรมรังสี. มนต์พิธี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสมัย, ๒๕๓๕.
- พระครูสังฆรักษ์วีระ ฐานวีโร. คู่มือสมณะ-วิปัสสนากรรมฐานมัชฌิมาแบบลำดับ. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ซีแอนเอสพริ้นติ้ง, ๒๕๕๐.
- พระธรรมปิฎก. พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์พริ้นติ้ง, ๒๕๔๖.
- พระธัมมปัทมฐกถาแปล ภาค ๒. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๙.
- พระธัมมปัทมฐกถาแปล ภาค ๔. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

พระธัมมปัทมฐกถาแปล ภาค ๕. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

พระธัมมปัทมฐกถาแปล ภาค ๗. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

พระพรหมคุณาภรณ์. **พุทธธรรม.** พิมพ์ครั้งที่ ๒๐. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมมิกจำกัด, ๒๕๔๕.

พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร). **วิมุตติรัตนมาลี.** กรุงเทพมหานคร: ธนาคารกรุงเทพจำกัด, ๒๕๑๗.

พระมหาโชติปิณโณ. **พุทธรังษีธรรมาธิญาณว่าด้วยสมถแลวิปัสสนากัมมัฏฐาน ๔ ยุค,**
กรุงเทพมหานคร, ๒๕๗๙.

พระสติปัฏฐาน วิธีทำสันโดษ ที่ระลึกรงานพระราชทานเพลิงศพพระพุทธรวิธินายก (บุญ ชันธโชติ).

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๕๖๐.

พระสมุห์ชาลี ปภสสโร (รุจิเรข). **ปูชนียบุคคลานุสรณ์ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพครูทัน รุจิเรข.**

ประจวบคีรีขันธ์: วัดเขาน้อย, ๒๕๔๕.

พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ. **มัทศจรรย์ทางจิต ๒.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทสารมวลชน, ๒๕๓๖.

_____. **ศาสนาสากล.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิชาการพิมพ์, ๒๕๐๘.

พุทธทาสภิกขุ. **พุทธศาสตร์กับไสยศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๕๒.

เพชรยุพา บุรณศิริจรรยา. **มนต์คาถาอภิมหาศักดิ์สิทธิ์.** กรุงเทพมหานคร: ณเพชรสำนักพิมพ์, ๒๕๕๔.

พระคัมภีร์มูลกัจจายน์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิศาลบรรณนิติ, รศ.๑๒๙.

มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา. **นามานุกรมพระมหากษัตริย์ไทย.** กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสมเด็จพระ
เทพรัตนราชสุดา, ๒๕๕๔.

แย้ม ประพัฒน์ทอง. **พระคัมภีร์วัชรสูตรสังคหะ.** กรุงเทพมหานคร: สมาคมสำนักวัดสุทัศน์, ๒๕๑๒.

รอบทิศ ไวยสุศรี. **ตอบโจทย์พระเครื่องรู้เรื่องของขลัง.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทเนตตีไซน์พับลิชชิง,
๒๕๕๕.

ราชบัณฑิตสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๒.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๒.

วิลักษณ์ ศรีป่าซาง. **คงขำขลังเครื่องรางล้านนา.** เชียงใหม่: สุริวงศ์บุ๊คเซนเตอร์, ๒๕๕๘.

ชรวัดน์. **๑๐๘ พระเครื่องรู้เรื่องเกจิ.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทซีเอ็ดยูเคชั่นจำกัด, ๒๕๕๔.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. **สมถกัมมัฏฐาน.** พิมพ์ครั้งที่ ๑๒.
กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๔.

สนั่น ธรรมธิ. **ยุดตสาระ หนึ่งในอักษรพิเศษล้านนา.** เชียงใหม่: โรงพิมพ์มิ่งเมืองเชียงใหม่, ๒๕๕๓.

เสถียร พันธรังสี. **ศาสนาเปรียบเทียบ.** พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ,
๒๕๕๒.

เสถียร โพนินันทะ. **พระพุทธศาสนาในราชอาณาจักรไทย.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราช
วิทยาลัย, ๒๕๔๓.

เสฐียร โกเศศ. **ลัทธิของเพื่อน**. พระนคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๐๗.

สุเชาว์ พลอยชุม. **พระประวัติและพระนิพนธ์สมเด็จพระอริยวงศญาณฯ พระสังฆราช (สุก ญาณสังวร**. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

สุวิทย์ ชันธิวัฑ. **เฮง ไพรวัล สดุดีอดปมาจารย์ไสยศาสตร์ฆราวาสห้าแผ่นดินเมืองสยาม**. กรุงเทพมหานคร: ธนาเพส, ๒๕๕๔.

แสง มนวิฑูร. **ลลิตวิสตรระ คัมภีร์พระพุทธรูปประวัติฝ่ายมหายาน**. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร, ๒๕๑๒.

หลวงประเสริฐอักษรนิติ. **คำให้การขุนหลวงหาวัดพระราชพงสาวดารกรุงเก่าและพระราช พงสาวดารกรุงเก่า**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๑๕.

หลวงปู่สุภา กนตสีโล. **ตำราพุทธศาสตร์และไสยศาสตร์**. ภูเก็ต: คณะศิษย์ลป.สุภา, ๒๕๑๓.

อภิชัย โพธิ์ประสิทธิ์สารท. **พระพุทธรูปศาสนาพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: สภาการศึกษาหมามกุฏราช วิทยาลัย, ๒๕๓๙.

อาจารย์ ญาณโชติ. **คัมภีร์ไสยศาสตร์ฉบับสมบูรณ์**. กรุงเทพมหานคร: ศิลปะบรรณาการ, ๒๕๓๙.

อินสม ไชยชมพ. **ยันต์และคาถา ของดีเมืองเหนือ**. เชียงราย: ร้านบุญผดุง, ๒๕๔๘.

อุดม รุ่งเรืองศรี. **พจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง**. เชียงใหม่: โรงพิมพ์เมือง, ๒๕๓๔.

ฮันส์ เพนส์. **คำจารึกที่ฐานพระพุทธรูปในนครเชียงใหม่**. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการจัดพิมพ์ เอกสารทางประวัติศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๙.

ฮันส์ เพนส์. **ประชุมจารึกล้านนา เล่ม ๑๐**. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙.

(๒) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

เจริญ ช่วงชิด. “การศึกษาสมาธิในพระพุทธรูปศาสนาเถรวาท”. **สารนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต**.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

ณัฐธัญ มณีรัตน์. “อิทธิพลของพุทธศาสนาพุทธที่มีต่อระบบยันต์ในประเทศไทย”. **วิทยานิพนธ์**

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑.

พระพิชญพล สุวณฺณรูป (รูปทอง). “การศึกษาหลักพุทธธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา:

กรณีศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต**.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระวิมาน คมภิรปญโญ (ตริกมล). “ศึกษาอิทธิพลของยันต์ที่มีต่อพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทใน

ประเทศไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณ

ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

รอบทิศ ไวยสุศรี. “การศึกษาวิเคราะห์พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม”.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

อัมรินทร์ สุขสมัย. “การศึกษาอิทธิพลและคุณค่าของความเชื่อเรื่องคาถาที่มีต่อสังคมชาวพุทธไทย”.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

(๓) รายงานการวิจัย:

ชัยวุฒิ พิชะกุล. “คติความเชื่อและพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ ของวัดเขาอ้อ”. รายงานวิจัย. สถาบันทักษิณคดีศึกษา: มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๓๙.

(๔) บทความ/วารสาร:

จำเปี้ยก. “คุยเฟื่องเรื่องพระกริ่ง”. อาณาจักรพระเครื่อง. ฉบับที่ ๑๐๘ (มีนาคม ๒๕๖๖): ๓๐.

(๕) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่น ๆ

พระชินวังส์. หนังสือตัวเสียบตัวลง จับน้อย. น่าน: วัดศรีพันต้น, ๒๕๕๓. (อัดสำเนา).

พระชินวังส์. ฝนแสนห่า. น่าน: วัดศรีพันต้น, ๒๕๕๓. (อัดสำเนา).

ชยสุโกภิกขุ. ผ้ายันต์ (เฉพาะที่ข้าพเจ้าศึกษาพบในภาคเหนือ), ๒๕๕๒. (ถ่ายเอกสารเย็บเล่ม).

พระศุภชัย ชยสุโก. “มนตราจากผ้ายันต์”. เชียงใหม่: วัดบุพผาราม, ๒๕๕๙. (อัดสำเนา).

บันทึกตำราพระนอโม จากสมุดไทยของนายอิน บุญสุวรรณ จังหวัดนครศรีธรรมราช.

สำเนาพิสา บันทึกตำราครูบาเตชะ วัดหนองเจือก จังหวัดเชียงใหม่.

สำเนาดำราเลขยันต์สายหลวงปู่อินทร์ อินทโชโต จังหวัดนครสวรรค์.

ตำราธรรมพรหมวิหารสายหลวงพ่อบ้านจับไม้ อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย.

สำเนาดำราเขียนผงตรีนิสิงเหฯ สายหลวงปู่ศุข วัดปากคลองมะขามเฒ่า จังหวัดชัยนาท.

สำเนาดำราหลวงปู่ศุขปากคลองมะขามเฒ่า จังหวัดชัยนาท.

(๖) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

บ้านจอมพระ, สังข์อสุร. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.baanjompra.com. [๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๐].

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki> [๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๐].

เว็บไซต์เทวสถาน. พระศิวะ [ออนไลน์] , แหล่งที่มา :<http://www.devasthan.org/> [๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๐].

อักษรขอม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : [https:// http://guru.sanook.co](https://http://guru.sanook.co) [๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๐].

สถาบันวิปัสสนาธุระ,ประวัติกรรมฐานประเทศไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.vipassanathai.org/main.php?url=about1&cod> [๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๐].

(๗) สัมภาษณ์:

กิตติพงษ์ สุขรุ่ง, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคใต้, ๘๐. ม.๙ ตำบลปิ่นแต อำเภอกว๊านงิ้ว จังหวัดพัทลุง, ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๐.

เกรียงไกร บุญทะนา, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ, ตำบลหางดง อำเภอกว๊านงิ้ว จังหวัดเชียงใหม่, ๒๐ เมษายน ๒๕๖๐.

คมเดช โพนเงิน, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคอีสาน, ตำบลปะหลาด อำเภอพยัคฆ์ภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม, ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

ชายเจริญ วรรณสันทัด, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคกลาง, ๘๔/๙๓ ม.สีพวงปาร์ค ถนนสุขุมวิท ๑ ตำบลบางศรีเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี, ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

ชาญพล นิลประภาพร, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคใต้, ๑๖๙/๕๐ บ้านสวนอมรพันธุ์ ถนนสวนสยาม เขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

ณรงค์ คงสมบูรณ์, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคกลาง, วัดพระญาติการาม ตำบลไผ่ลิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๐.

ณัฐธัญ มณีรัตน์, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคกลาง, ๘๗/๒๑๙ มบ.๘๙ บางบอนวิลล์ ถนนกาญจนาภิเษก เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

ปริญญ์ ณ เชียงใหม่, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ, ๒๑๖ ราชภาคนิย ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, ๒๒ เมษายน ๒๕๕๙.

ประจวบ คงเหลือ, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคใต้, ๘๓ หมู่ที่ ๒ ตำบลควนขนุน อำเภอกว๊านงิ้ว จังหวัดพัทลุง, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๐.

ประมณฑ์ วงษ์ตาแพง, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคอีสาน, คุ้มวัดธาตุ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๐.

พระครูปลัดสราวุธ ปญฺญวโร, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคกลาง, วัดลาดชะโด อำเภอดมัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๐.

พระอุตร ชินวงศ์, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ, วัดพระยาวัต อำเภอเมือง จังหวัดน่าน, ๒๐ เมษายน ๒๕๖๐.

พระบุญยัง อัครธัมโม, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคอีสาน, วัดพระอินทร์แปลง บ้านเตื่อ อำเภอเมือง
จังหวัดหนองคาย, ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๐.

พระศุภชัย ชยสุโภ, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ, วัดบุปผาราม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๘
เมษายน ๒๕๖๐ •

วุฒินันท์ ปองป้อม, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคกลาง, ๕๐๐/๑๐๓. ม.๓ ตำบลตาสีที้ อำเภอปลวกแดง
จังหวัดระยอง, ๕ สิงหาคม ๒๕๖๐.

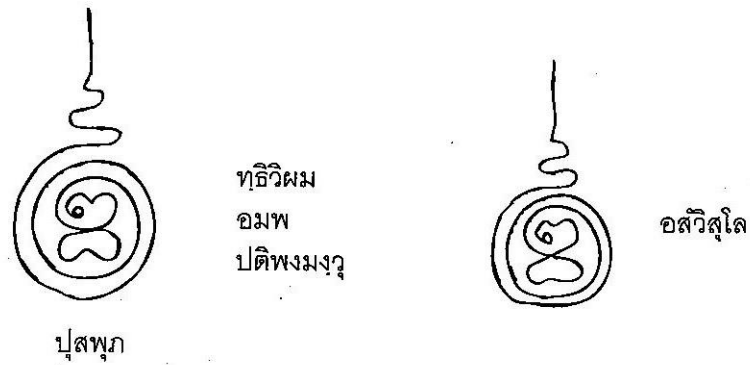
วรารุณ อุษาคี, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคอีสาน, บ้านปราสาทเบง ตำบลกบเชิง อำเภอกาบเชิง
จังหวัดสุรินทร์, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

วิชัย อภิสัทธาธิธนากร (สีหวัชระ), ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคกลาง, เขตบางขุนนนท์ กรุงเทพมหานคร,
๓ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

อิสราณวัฒน์ แก้วพรหม, ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ, ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน,
๒๒ เมษายน ๒๕๖๐.

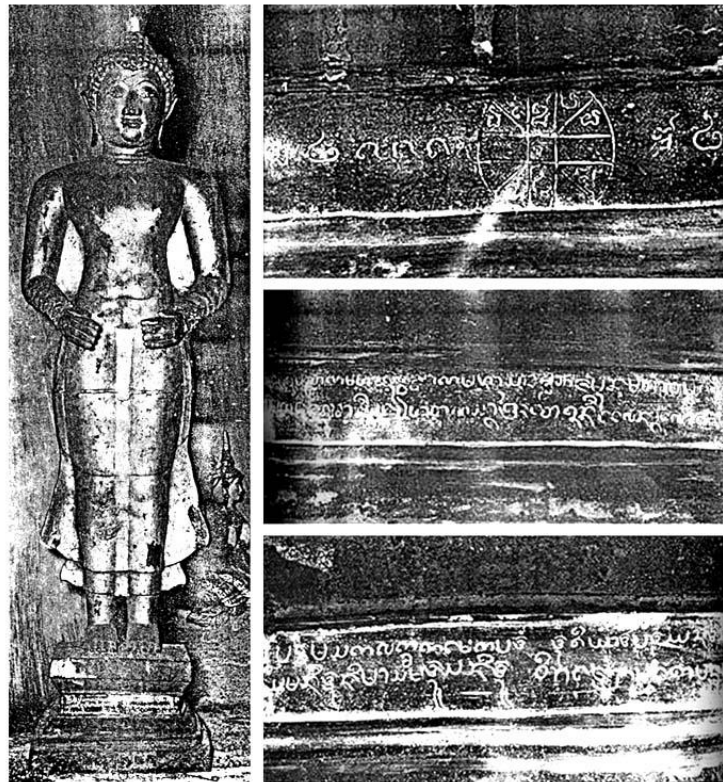
ภาคผนวก ก
รูปประกอบบทที่ ๒ บทที่ ๓ และบทที่ ๔

รูปประกอบบทที่ ๒

รูปยันต์เท้าวีที่พบในลานเงินวัดมหาธาตุ จ.กำแพงเพชรพุทธศตวรรษที่ ๒๐

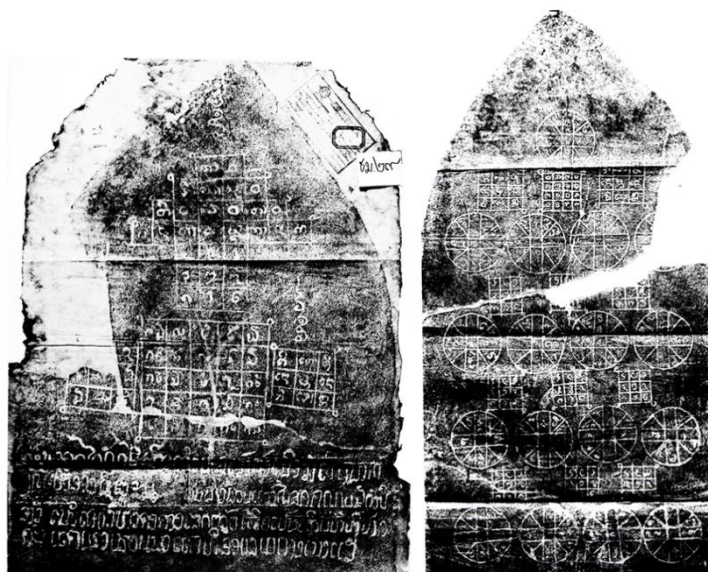

จารึกฐานพระพุทธรูปวัดเชียงมั่น

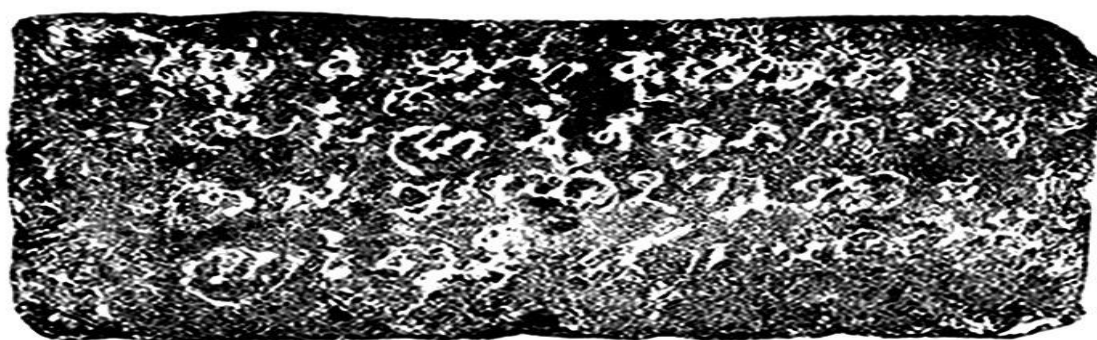
๑๒	๑๒ ก	๒๒ น	๓๔ ส	๓๕	๑๔ น	๒๔ ส
๒๒ ส	๓๓ ก	๒๒	๓๓	๒๔ ไ	๑๔ น	๔ ส
๑๑	๔๓ น	๔๓ น	๔๓ น	๑๓ วิ	๒๖ น	๑๔ น
๔๒ ไ	๒๓	๑๒ น		๔๐ ส	๔๓	๑๖ ก
๓๓	๑๐ ส	๔๓ วิ	๓๓	๔๔ น	๒๖ ก	๒๔ น
๒๐ น	๔๓	๔๓	๒๕ น	๑๔ น	๑๕ ก	๖ ส
๕ น	๑๐ น	๑๕ ส	๔๔	๑๕	๒๔ ก	๑๔

จารึกฐานพระพุทธรูปหลวงพ่อทองแสนแสน ถอดความโดย พระศุภชัย ชยสุโก พบว่าเป็นการนำข้อความทางศาสนา “ปถมี สกลกชนเมกบที ทติยาทิปทสส นิตสสนโต สมณิ ทุณิม สนิทุ สนิทุ วิภชเณ ปถเมน” มาบันทึกในรูปแบบยันต์ครั้งแรกคืออักษรวางในโครงยันต์และสลักอักขระแบบตาม้าหมากรุก

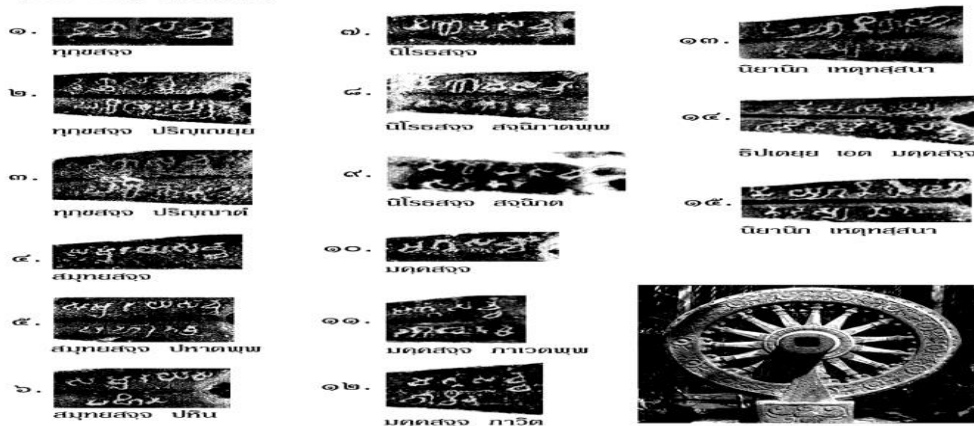
จารึกวัดเชียงมั่น พบจารึกยันต์ในกลุ่มจุฬาสรรคาศา (ประโชตา)

จารึกข้อธรรมที่น่าสนใจในยุคอื่นๆ

จารึกในพุทธศตวรรษที่ ๑๒ พบในแผ่นอิฐที่จังหวัดสุพรรณบุรี ด้วยอักษรปัลลวะ เนื้อความเป็นคาถา “เย ธมมา เหตุ ปภวา” (ทะเบียนจารึกกองหอสมุดแห่งชาติ ทะเบียน “สป. ๔”)

จารึกธรรมจักร ๑ (นครปฐม)
(กท. ๒๙) หน้า ๑๕ ซี่

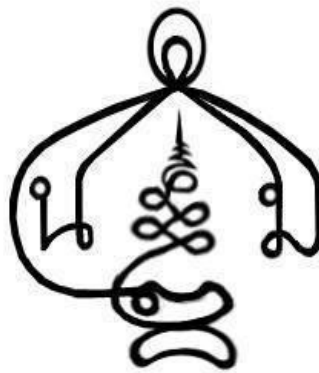
ชื่อจารึกธรรมจักร (นครปฐม) อายุในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒ จารึกเรื่องอริยสัจ ๔ ด้วยอักษร
ปัลลวะ (ทะเบียนกองหอสมุดแห่งชาติ กำหนดเป็น “กท. ๒๙”)

อักษรขอม

(รูปอักขระพิเศษนะ ๑๐๘ ตามตำรา อ.เทพย์ สาริกบุตร)

รูปยันต์นอโมด้ามครก ใช้นิ้วมือลากเขียนไปตามร่างกาย ตามรูปเป็นวิชาเขาอ้อสาย อ.ชุม
ไชยคีรี การเขียนเลขยันต์ลงบนตัว (ชกยันต์-ลูปพา) เป็นเอกลักษณ์ของเลขยันต์สายภาคใต้

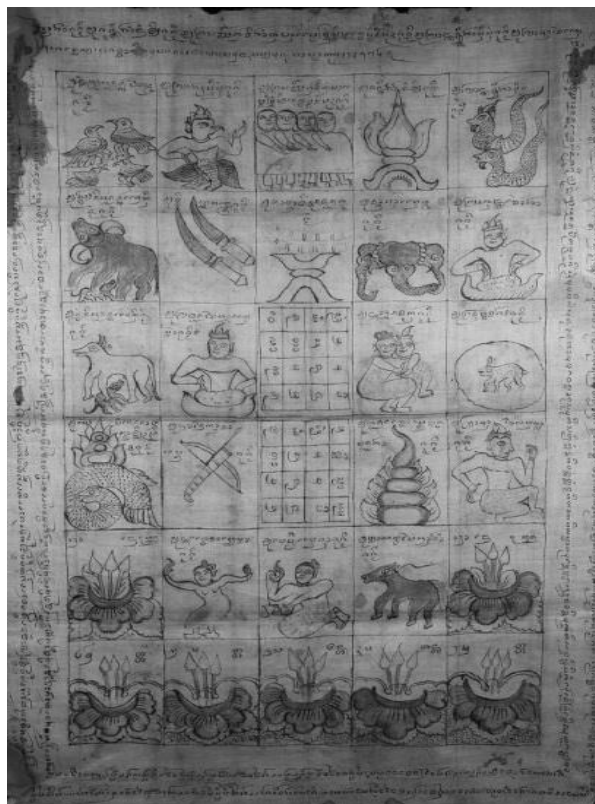
ยันต์ขนาดใหญ่เป็นเอกลักษณ์ที่พบในสายล้านนา

ภาพวาดจากเพดานถ้ำโพวินต่อง เมืองโมน่ยัว ประเทศเมียนมา มีลักษณะคล้ายยันต์พระ
สิทธิ์ ข้อมูลจากพระณัฐรักษ์ จริยเมธี วัดป่าตึง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่

ยันต์พระสิทธิ์ (พระสิงห์หลวง)

ยันต์มหาสตูปหลวง

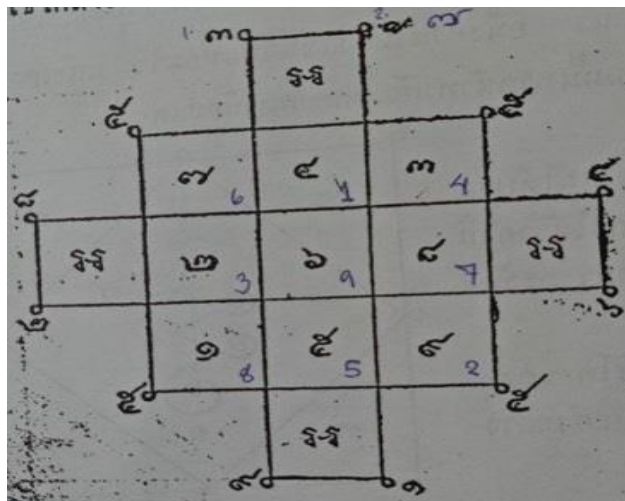
ยันต์มหาสตูปหลวง วัดช่วงเปา อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

รูปประกอบบทที่ ๓

ตัวอย่างการลำดับตัวเลขแบบตัวม้าหมากรุก

๑	๕๑	๑๔	๔๐	๔	๕๐	๐๗
๒	๔๑	๒	๕๑	๑๕	๒๔	๔
๕๓	๒๕	๕๒	๒๒	๕๔	๑๕	๔๔
๓๒	๑๑	๒๐	๒๒	๕๕	๒	๑๐
๑๑	๕๕	๒๓	๕๐	๑๑	๓๐	๑๒
๑๐	๔๓	๒๒	๕๒	๒๕	๒๒	๔
๒๓	๒๐	๔๒	๐	๒๒	๑๐	๔๒
๔๕	๔	๒๕	๑๔	๔๕	๒	๒๕

ยันต์แก้วณิโชติลำดับเลข ๑ - ๕๖ ตามม้าหมากรุก (แทนความหมายถึงบทพุทธคุณ ๕๖
อักขระ)

ยันต์จตุโรถอด เรียงเลขแบบจตุโรคือ ๔ ๙ ๒ ๓ ๕ ๗ ๘ ๑ ๖ โดยลำดับแบบม้าหมากรุก ใช้ทาง
ถอดถอนอาถรรพ์

ตัวอย่าง ยันต์ประเภตตารางเลขกล ที่มีผลบวกรวมทุกด้านเท่ากันตามแบบจัตุรัสกล

๑๖	๒๘	๓๖	๗๐
๓๕	๗๑	๑๕	๓๐
๗๔	๔๔	๒๑	๔
๒๒	๗	๗๗	๔๓

(อัตรา ๑๕๑)

๔	๑๕	๖	๙
๕	๑๐	๓	๑๖
๑๑	๘	๑๓	๒
๑๔	๑	๑๒	๗

(อัตรา ๓๔)

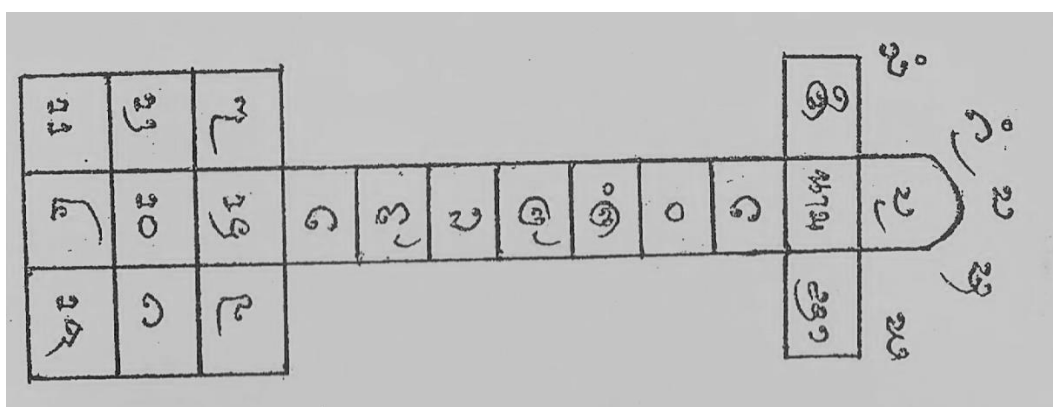
๓๔	๒๗	๔	๕
๓	๖	๓๓	๒๘
๓๑	๓๐	๑	๘
๒	๗	๓๒	๒๙

(อัตรา ๖๘)

๑๘	๓๓	๖	๑๑
๕	๑๒	๑๗	๓๔
๑๙	๑๔	๒๕	๑๐
๒๖	๘	๒๐	๑๓

(อัตรา ๗๐)

ยันต์ทั้ง ๔ นี้คือ “ยันต์อครักษ์ทั้ง ๔” เป็นพระยันต์บังคับใช้ในการหล่อพระกริ่ง เชื่อว่าตำราตกทอดมาแต่ครั้งพระพนรัตน์ (ป่าแก้ว) พระอาจารย์ของพระนเรศวรมหาราชครั้งกรุงศรีอยุธยา

รูปนี้คือยันต์เหียน “สะเดาะเคราะห์” สายวิชาลำปาง เป็นการลงเลขตามลำดับแบบ “จำปานะวะ”

ตัวอย่างยันต์จตุรภัทร

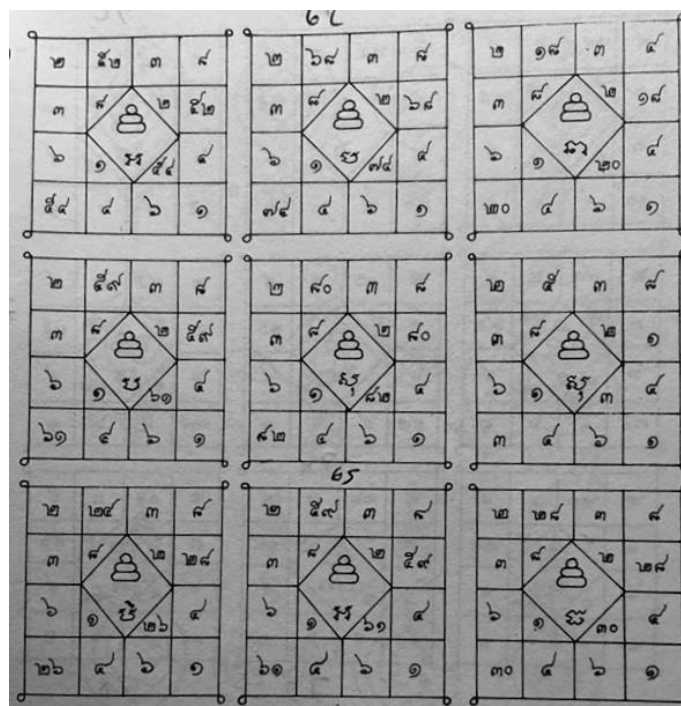
๓	๑๖		๑๐
๖	๕		๑๕
		๑๔	๑
๑๓		๑๑	

	๓๑		๒๕
	๒๔	๔	๓๐
๒๓			
๒๘	๒	๒๖	๘

๑. ยันต์โชติกเศรษฐี (อัตรา ๓๔)

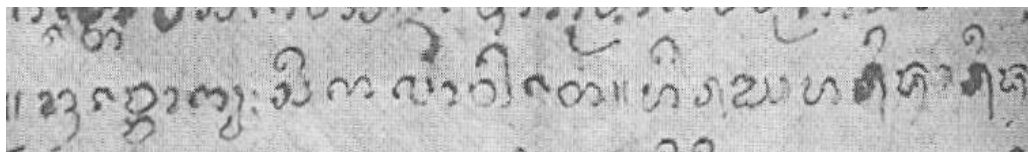
๒. รูปยันต์วิฆเนศวร (อัตรา ๖๔)

ตัวอย่างยันต์พระวิปัสสี

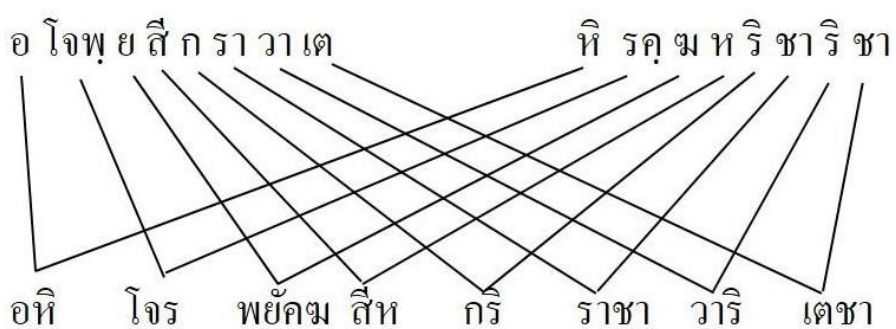
รูปตัวอย่างยันต์ชุดพระวิปัสสี เป็นยันต์จำพวกตารางเลขกล

ตัวอย่างสัณตริกขระ

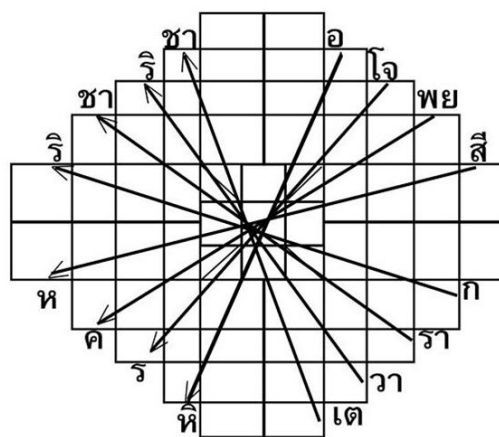
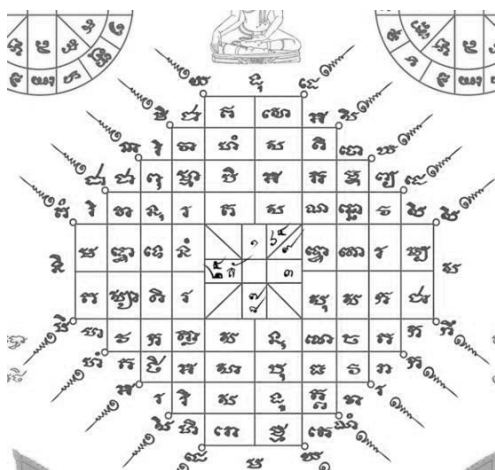

(ข้อความจากพับสาที่พบที่วัดทุ่งกระเจาะ จ.ตาก)

ถอดความได้ว่า “อโจพยสีกราวาเต หริคมหริชาริชา”

คือภัยทั้งแปดประการ ได้แก่ อหิ (งู), โจร, พยัคฆ, สีห(ราชสีห์), กริ (ช้าง), ราชา, วาริ(น้ำ), เตชา (ไฟ), ในยันต์พิชัยสงครามโบราณได้ประดิษฐ์ยันต์ไว้เพื่อคุ้มดวงชะตา จึงใส่เรื่องกันภัยทั้งแปดนี้ลงไปด้วยโดยคงวิธีสัณตริกขระให้คงอยู่ไว้ด้วย

ตัวกาบ

ก, ๐, ๐๐	๐๐	๕	๕	๐๐, ๐	๐๐, ๕	๐๐๐
ก	ข	ง	ช, ๗	ค	น	พ
๐๐, ๖	๐	๐๐	๐๐, ๐๐๐	๐	๗	๗, ๖
ม	ว	ส	ห	อ	ฮ	๗

๖	๗	๗	๗	๗	๗
๖	๗	๗	๗	๗	๗
๗, ๗	๗	๗	๗	๗	๗, ๗
๗	๗	๗	๗	๗	๗

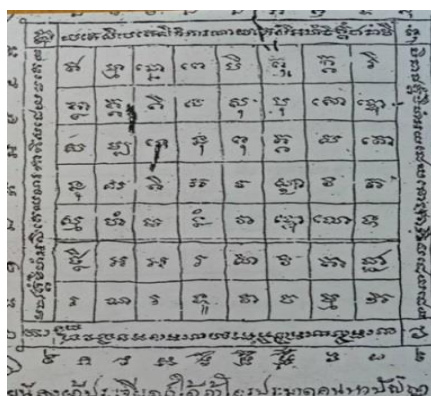
(ตารางแสดงตัวกาบ เรียบเรียงโดยอาจารย์ยุทธพงศ์ มาตย์วิเศษ ที่ปรึกษาด้านวัฒนธรรมอีสาน มูลนิธิจิมทอมป์สัน)

รูปประกอบของบทที่ ๔

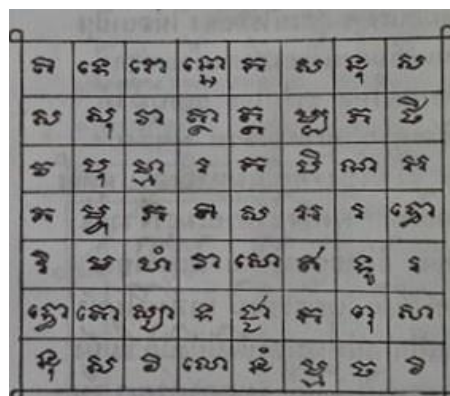
รูปประกอบต่อไปนี้ เป็นรูปเลขยันต์ต่างๆ ที่ถอดความและตีความแล้วว่าเป็นยันต์ที่บันทึกเกี่ยวกับคำสอนต่างๆในพระพุทธศาสนาโดยแบ่งเป็นหัวข้อต่างๆดังนี้

พุทธคุณ

พุทธคุณ ๕๖ คือบทสรรเสริญพุทธคุณทั้ง ๕๖ อักขระ

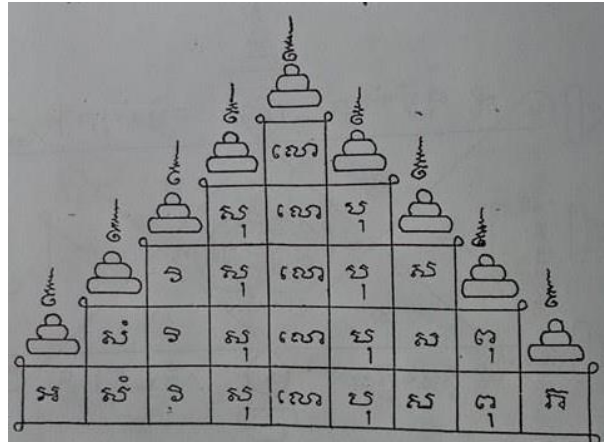
(ก) บันทึบทสรรเสริญพุทธคุณ

(ข) อิตปิโสถอยหลัง

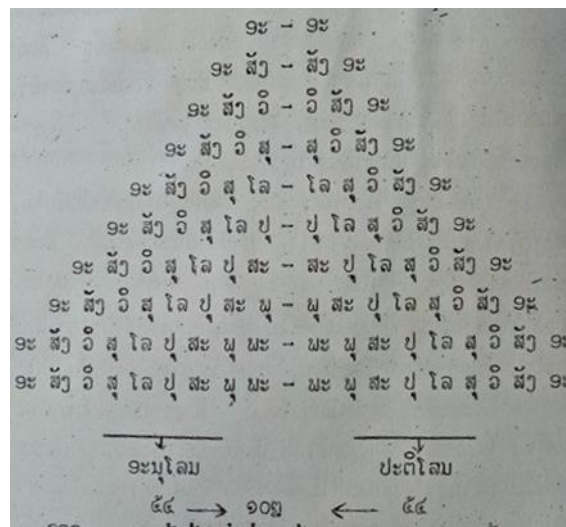
นพทศคุณ ๙ เป็นบทที่มาจากบทสรรเสริญพุทธคุณโดยถอดมา ๙ อักษร อะ สัก วิ สุ โล ปุ
สะ พุ ภา

ห	ล	ส	บ	อ	เ	ร	ส
ห	ล	ส	บ	อ	เ	ร	ส
ค	เ	ล	ห	น	ท	อ	ห
ล	ล	ห	อ	อ	อ	อ	เ
บ	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล
อ	อ	ค	ค	เ	เ	บ	ล
ร	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล

ก. นพทศคุณลงเป็นตาม้าหมากรุก

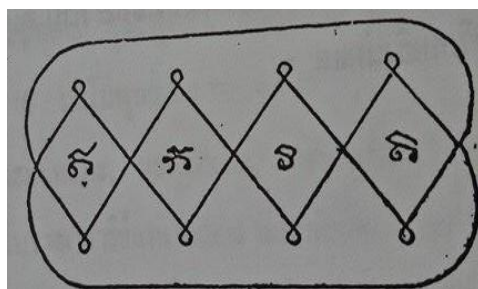
ข. ยันต์นพทศคุณ ลงเป็นรูปปราสาทยันต์

ตัวอย่างการนำเอาบทนพทศคุณมาสร้างเป็นชุดอักษรใหม่โดยใช้วิธีการทางกลบท ตามแบบ
ลาวอีสานรับมาใช้ด้วยเรียกว่า“นพทศคุณเต็มที”

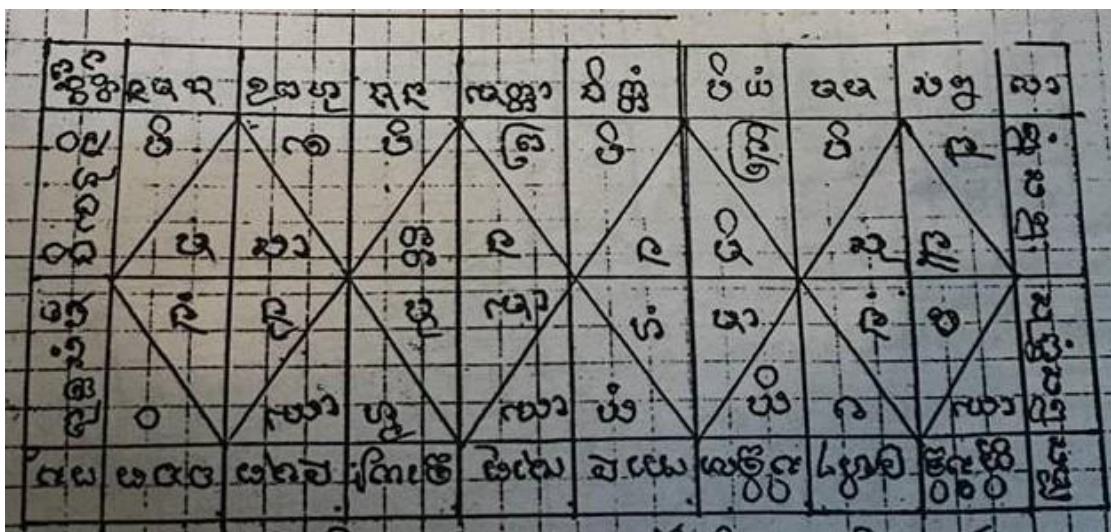
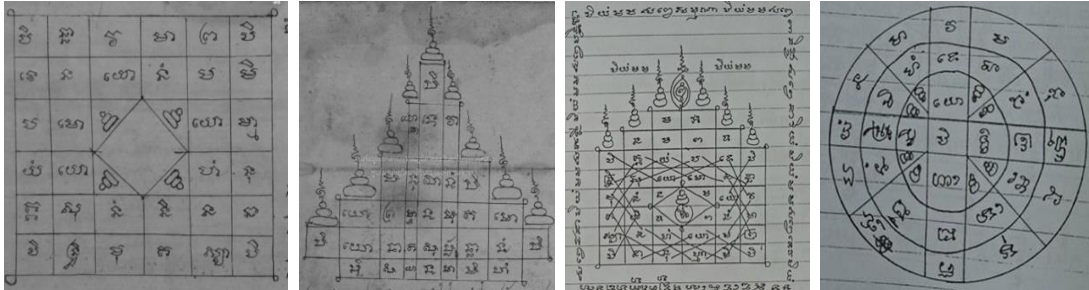
หัวใจพระพุทธเจ้า ถอดมาจากบทพุทธคุณ ๔ อักษรคือ อี กะ วิ ตี

อ	อ	อ	อ
อ	อ	อ	อ
อ	อ	อ	อ
อ	อ	อ	อ

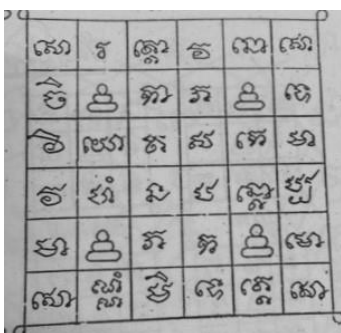

อ	อ	อ	อ
อ	อ	อ	อ
อ	อ	อ	อ
อ	อ	อ	อ

รัตนมาลา คือการนำอักขระ ๕๖ ตัว จากบทสรรเสริญพุทธคุณมาแต่งคำประพันธ์ใหม่อีก ๕๖ บท เพื่อสรรเสริญพระพุทธรูปคุณปรากฏในคัมภีร์รัตนมาลา

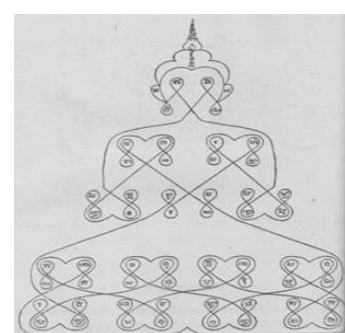
(บทปิ ความว่า ปิโยเทวนุสสาณัง ปิโยพรหมมะมุตตะโม ปิโยนาคะสุปัณณานัง ปิณินทรี
ยัง นมามิทั้งๆ)

(รูป ก.)

(รูป ข.)

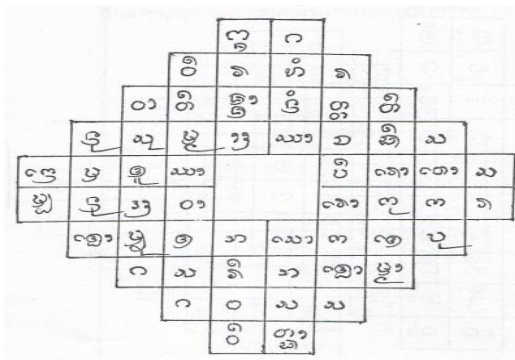
(รูป ค.)

รูป ก. ยันตร์รัตนมาลา (บทโส) “โสกา วิรัตตะจิตโต โย โสภะนาโม สะเทวะเกโสภักปัตเตเต ปะ
โมเทนโต โสภะวันณัง นะมามิทั้ง”

รูป ข. ยันต์รัตนมาลา (บทา) “ วานา นิกะมิ โย ตัณหา วาจัง ภาสะติ อุตตะมัง วานะ นิพ พายะ นัตถายะ วายะมันตัง นะมามิหัง ”

รูป ค. พระยันต์พุทธนิมิต ลงด้วยอักขระพุทธคุณ ๕๖ บท โดยใช้สูตรในคัมภีร์รัตนมาลา

อิตปิโสกลบท

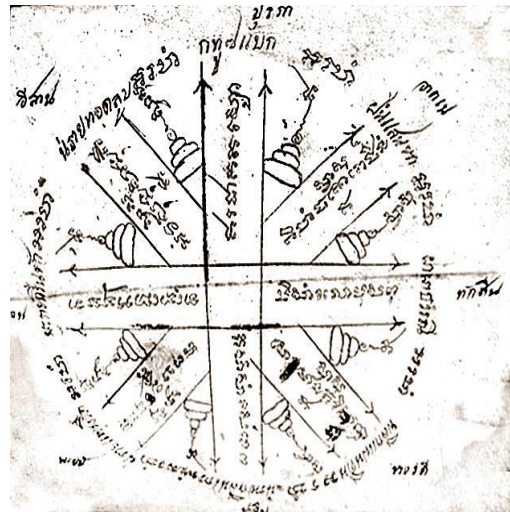
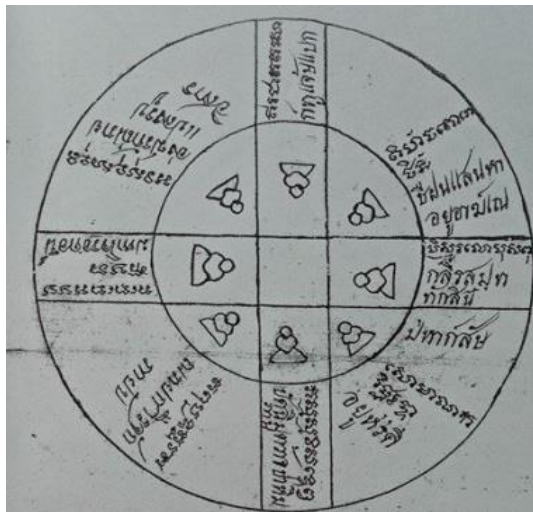
(ยันต์ตามกลบทอิตปิโสสร้อยสน)

(ยันต์ตามกลบท อิตปิโสหูช้าง)

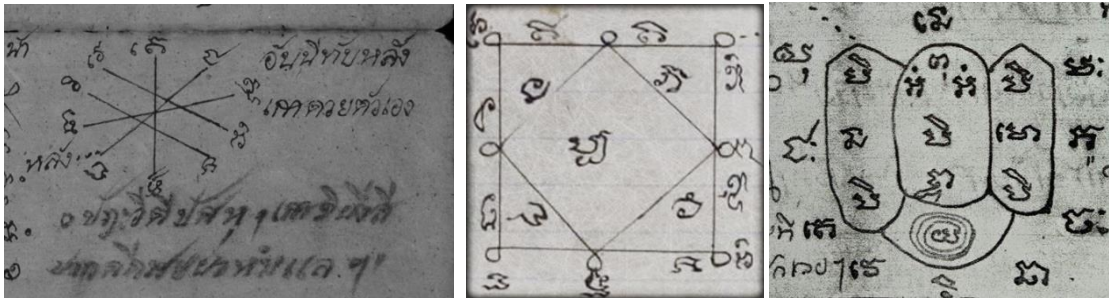
อิตปิโส ๘ ทิศ คือบทสรรเสริญพุทธคุณ ที่ถอดออกมาในแบบโคลงกระทู้ ได้ชุดคาถาใหม่ ๘

บท

ชาตก

ทศชาติชาตก

โบราณจารย์นำเรื่องราวทศชาติชาตกมาบันทึกไว้ในรูปหัวใจพระคาถา (ย่อความแบบอาทิสั่งเกต) คือ เต ชะ สุ เน มะ ภู จะ นา วิ เว”

เวสสันดรชาตก

(ผ้าพันตะกुरुตราชา ตามตำราของหลวงปู่ คำสิงห์ สุภัทโท อ.บึงโขงหลง จ.บึงกาฬ, บันทึกบทว่า “เอหิตาตะปิยะปุตตะ” เป็นบทที่พระเวสสันดรเรียกกันหา-ชาลี ขึ้นจากสระ)

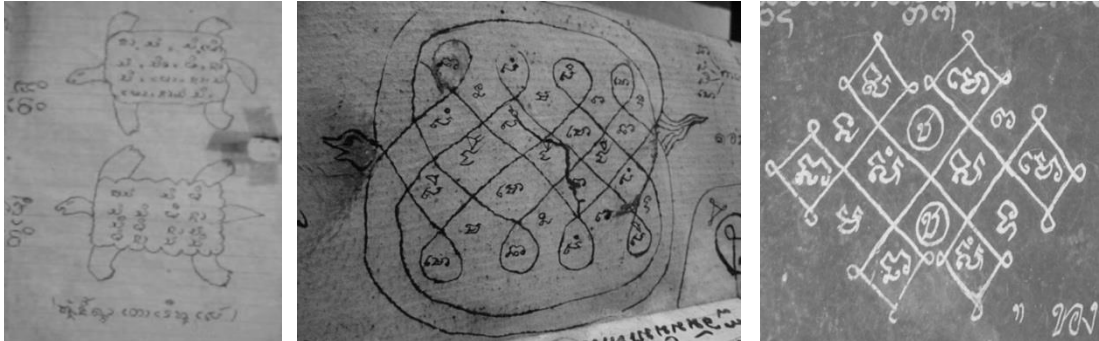

ก. ยันต์กันหา-ชาลี

ข. ผ้ายันต์ชูชก

สุวรรณกมล

ทางไสยศาสตร์แทนด้วยอักขระ หัวใจเต่าเรื้อน คือ นา สัณ สี่ โม

โมรปริตร โบราณจารย์ย่อบท โมรปริตร เป็น นะโมวิมุตตานัง นโมวิมุตตยา

(รูป ก.)

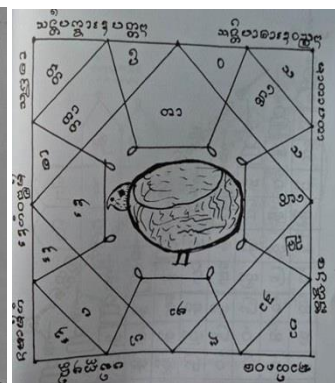
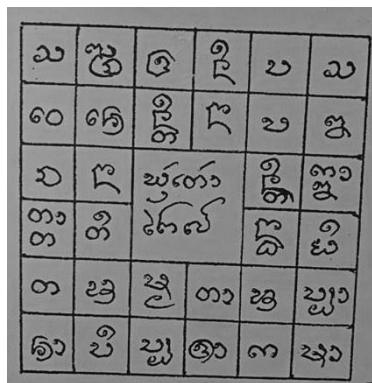
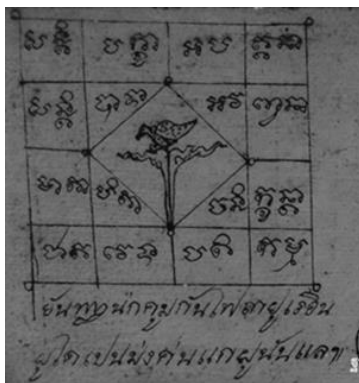
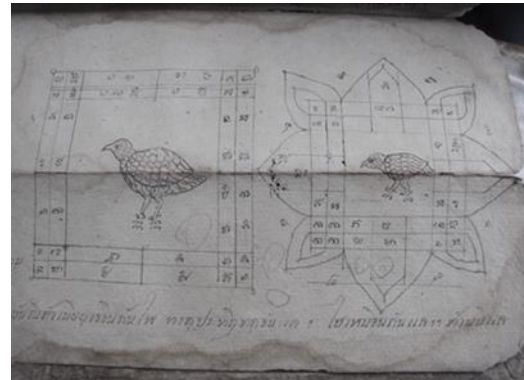
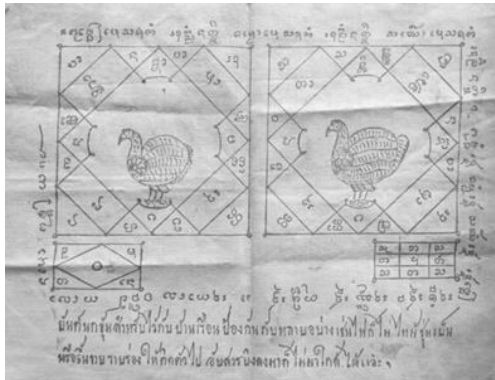

(รูป ข.)

รูป ก. ฝ้ายนัตลายมือหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต จ.สกลนคร จารึกโดยอักษรธรรมอีสาน

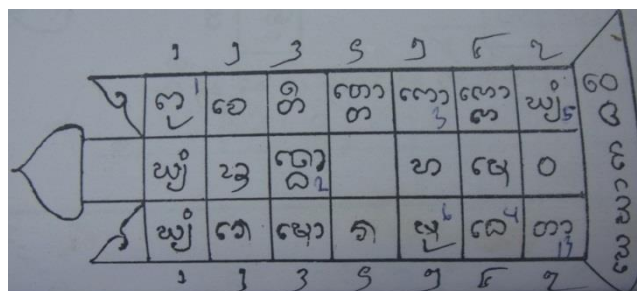
รูป ข. รูปยันต์หลังเหรียญ หลวงปู่ฝั้น อาจาโร จ.สกลนคร

วิภูฏกชาตก

ยันต์ “วิภูฏกปริต” มักนิยมเขียนเป็นรูปนกคุ้ม หรือใช้บทในวิภูฏกปริต ท่านที่ว่า “สันติปักขา...” ประกอบเป็นยันต์

มาตุรารก

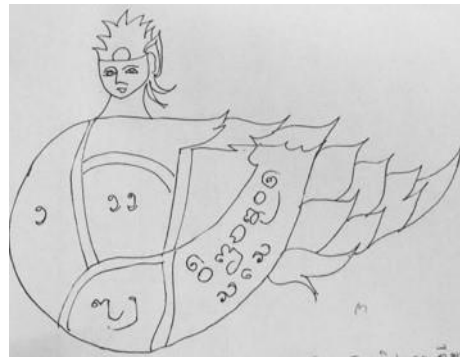

นำคำอุทานของพระโพธิสัตว์ที่ว่า “พุทโธ โพธะยัง มุตโต โมเจยยัง ตินโน ตาเรยยัง” มาประกอบเป็นยันต์

ยันต์ประเภทชาดกพื้นบ้าน

(รูป ก.)

(รูป ข.)

รูป ก. เป็นยันต์ สิ้นไซ่ จากวรรณกรรมเรื่อง “สังข์สิ้นไซ่” นิทานพื้นบ้านอีสาน

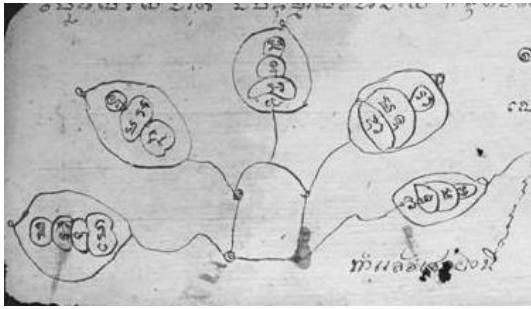
รูป ข. เป็นยันต์ “อ้ายรูปเงาะหากินหมาน” สายล่านาเรื่อง สุวรรณสังข์

พุทธวงค์

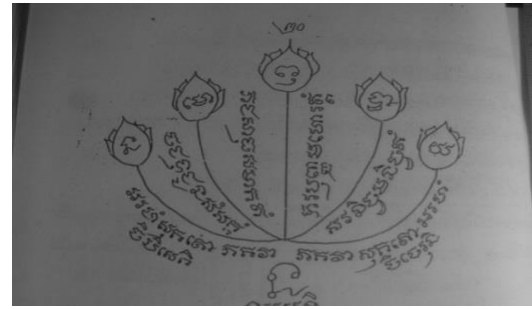
พระพุทธเจ้าห้าพระองค์ แทนด้วยอักขระ “นะ โม พุท ธา ยะ”

(ยันต์ปทุมจักรรูปจากสมุดข่อย อ.คมเดช โพนเงิน แสดงถึงพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ มาจากเรื่องเมื่ออาทิตย์กับพระพรหมเห็นดอกบัวห้าดอกผุดขึ้น เป็นสัญลักษณ์ว่าถึงยุคภัทรกับ อักขระที่แสดง นะกาโรกฤษณโธ, โมกาโรโกนาคมโน, พุทกาโรกสโปพุทโธ, ธากาโรสิริศากยมุนี, ยะกาโรริยเมตตรัยโย)

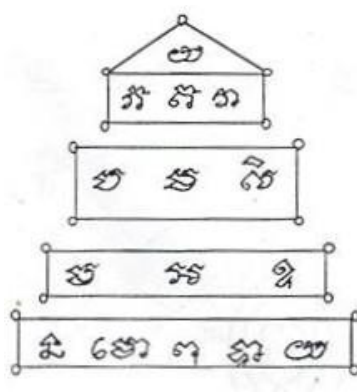
(ผงนาคงคา)

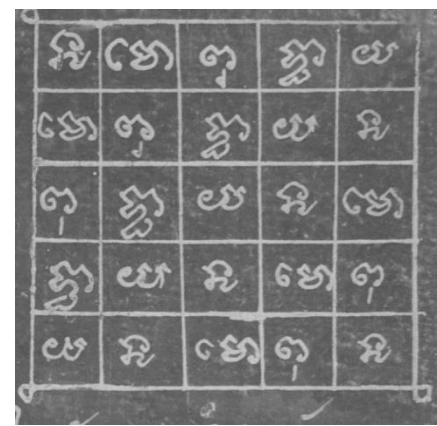
(นาคปรุมกับ)

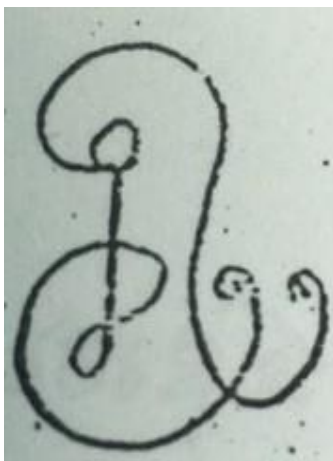
(นาคพระศรีอารีย์)

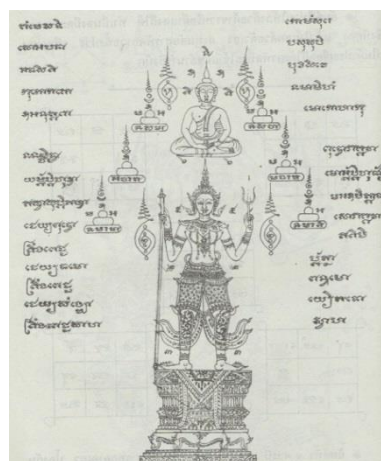
(ตราพระพุทเจ้า ๕ พระองค์)

(ยันต์พระเจ้า ๕ พระองค์ ลงด้วย นะ
โมพุททายะ)

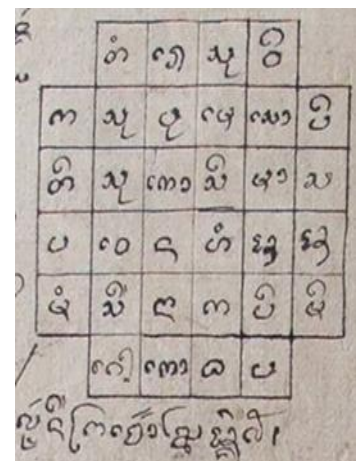
พระพุทเจ้า ๒๘ พระองค์

(รูป ก.) นาคพระวิปัสสี

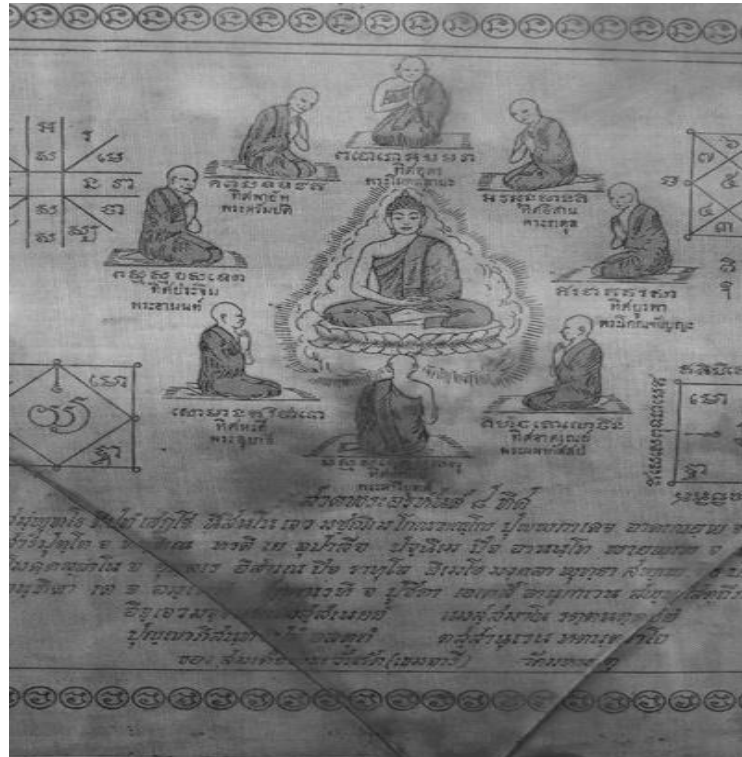

(รูป ข.)

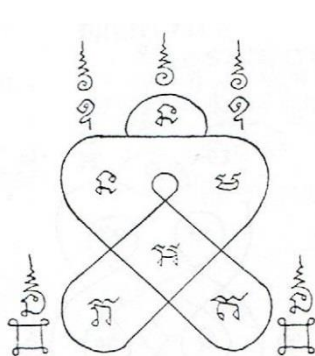
(รูป ค.)

พระอนุพุทธและพระอรหันต์สำคัญ

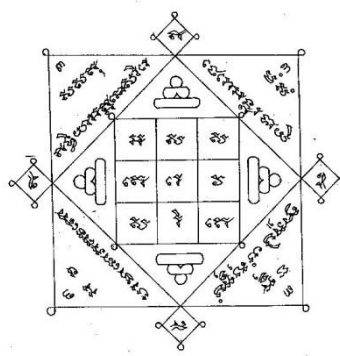

(ผ้ายันต์อรหันต์ ๘ ทิศ สมเด็จพระวันรัตน์เฮง เขมจารี วัดมหาธาตุ)

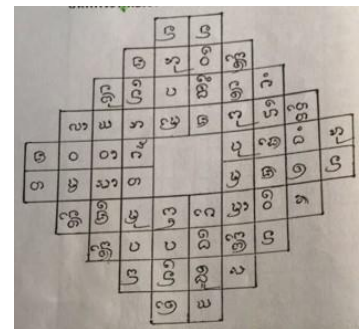
พระโมคคัลลาน์

(รูป ก.)

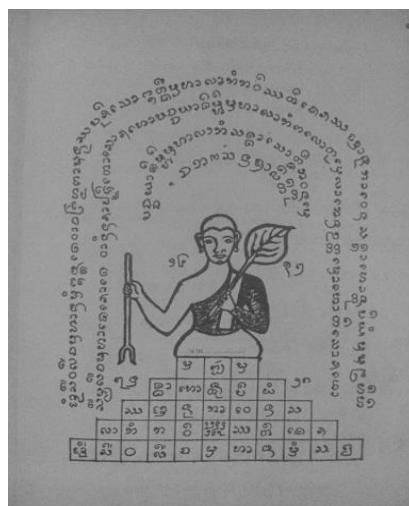
(รูป ข.)

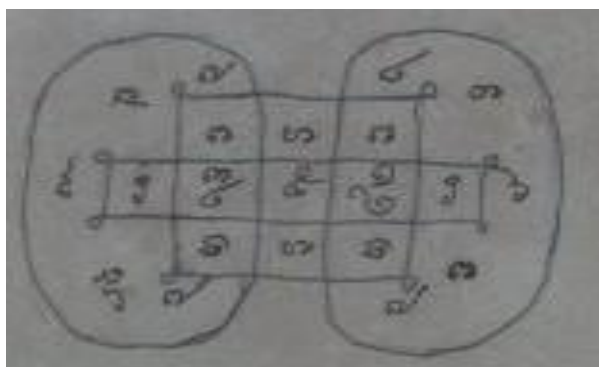
(รูป ค.)

รูป ก. ยันต์หัวใจพระโมคคัลลาน์ (สายใต้), รูป ข. ยันต์พระโมคคัลลาน์ประสานกระดูกใช้ลง
ภาชนะใส่น้ำมันงาโขมคนกระดูกหัก, รูป ค. ยันต์พาหุง (ขี้ยมงคลคาถา) บทพระโมคคัลลาน์ปราบนัน
โทปนาคราช

พระสิวลี

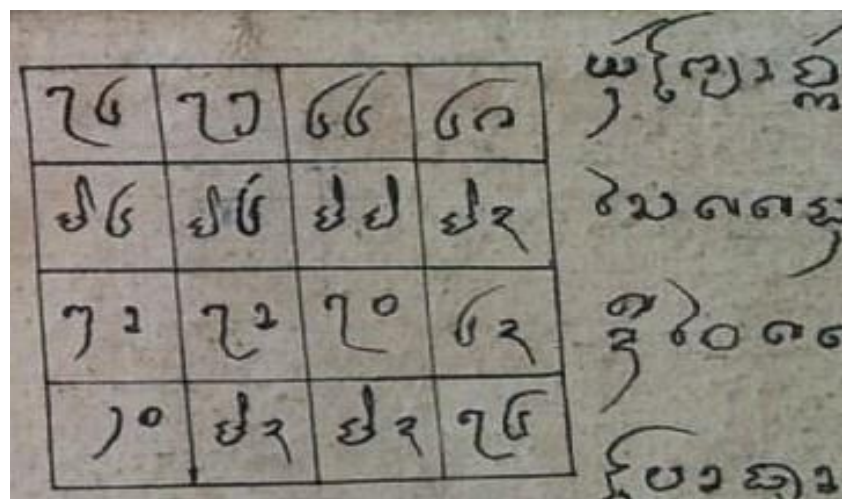
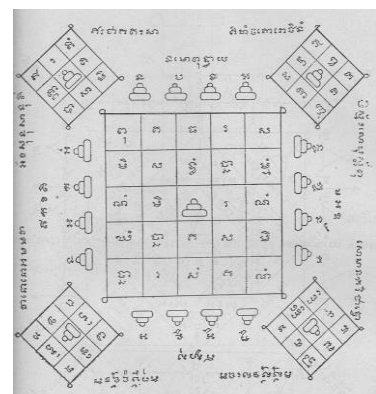
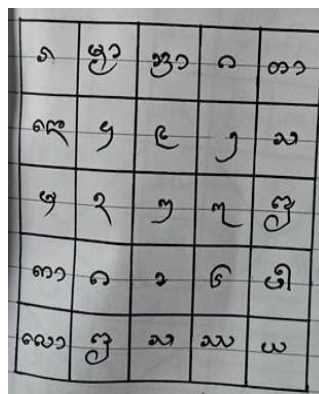
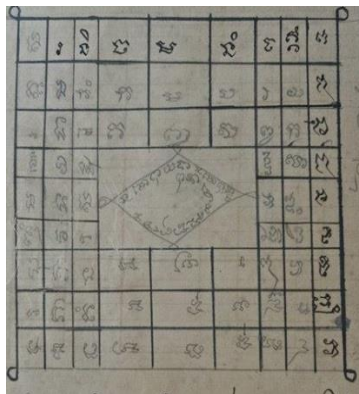
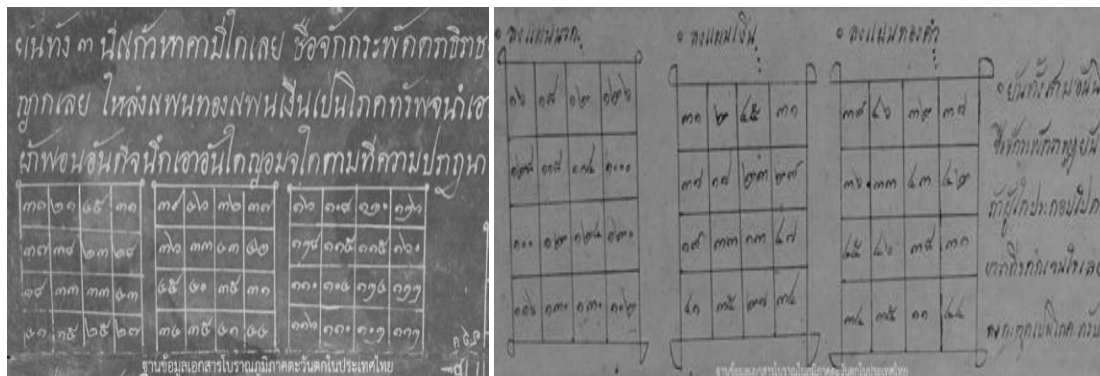

พระมาลัย

(ตราพระมาลัย ตำราหลวงปู่บัว วัดบ้านใหม่ จ.หนองคาย)

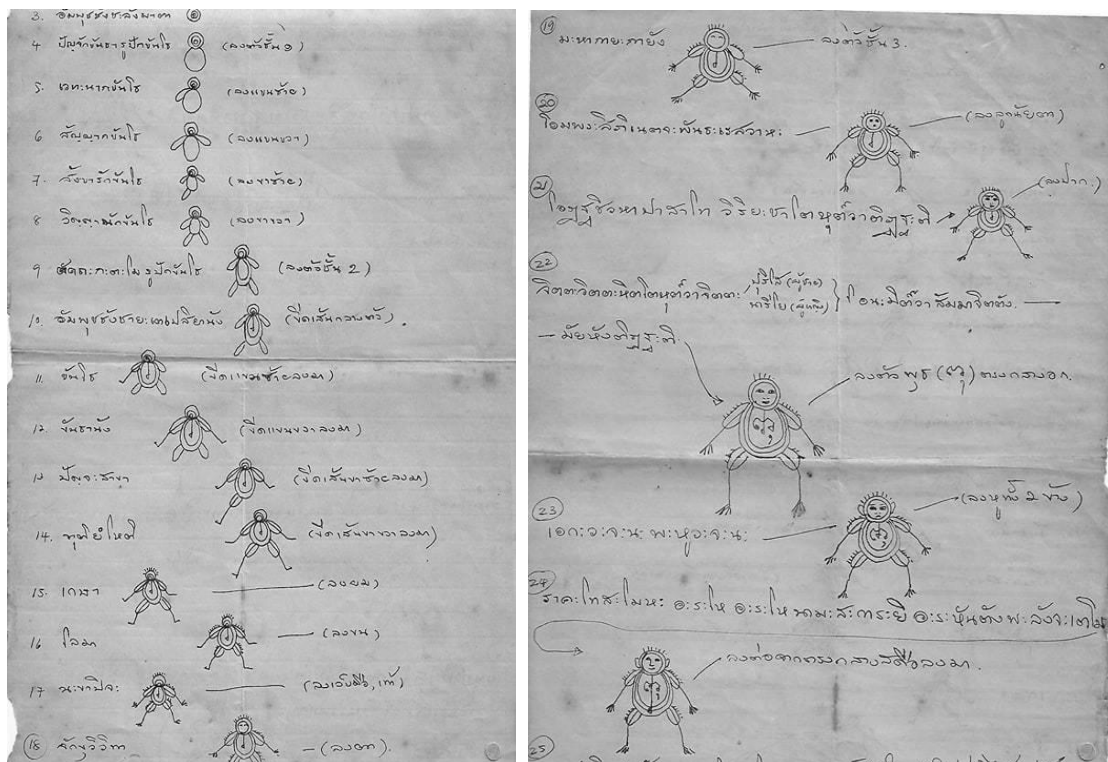
พระเจ้าจักรพรรดิ

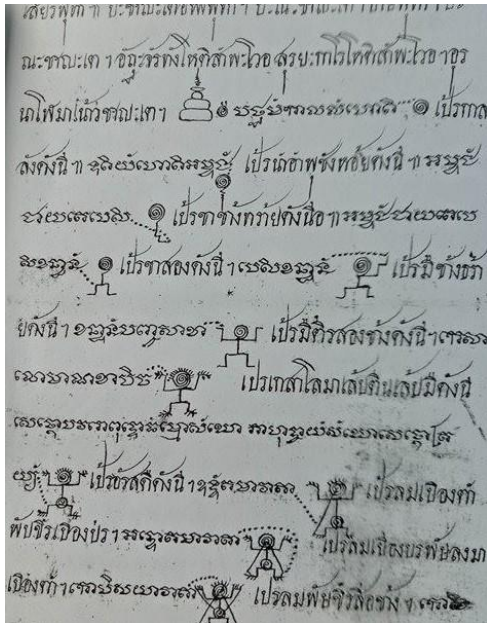
การเกิดมนุษย์

(ตำราปถมังกำเนิด เขียนด้วยตัวธรรมอีสาน ฐานข้อมูล ศูนย์มนุษยวิทยาสิรินธร)

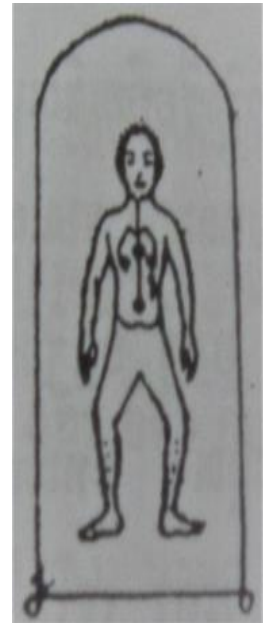
(ตำราปถมังกำเนิด ลายมือ อ.เทพย์ สาริกบุตร ในความครอบครองของนายสัญญาพงศ์ ละตา)

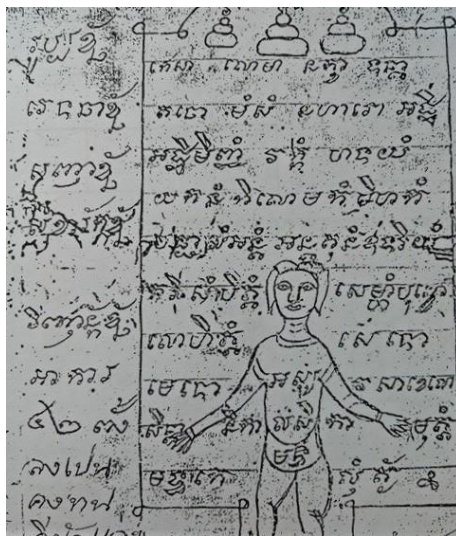
(ปถมังกำเนิดสายใต้ สำเนาของ
บุญ อินทร์สุวรรณ)

(ก.) (ปถมังกำเนิดตำราอีसान (ข.ปถมังโลเกีย)
พระวรเมธี ได้จากจังหวัดหนองคาย)

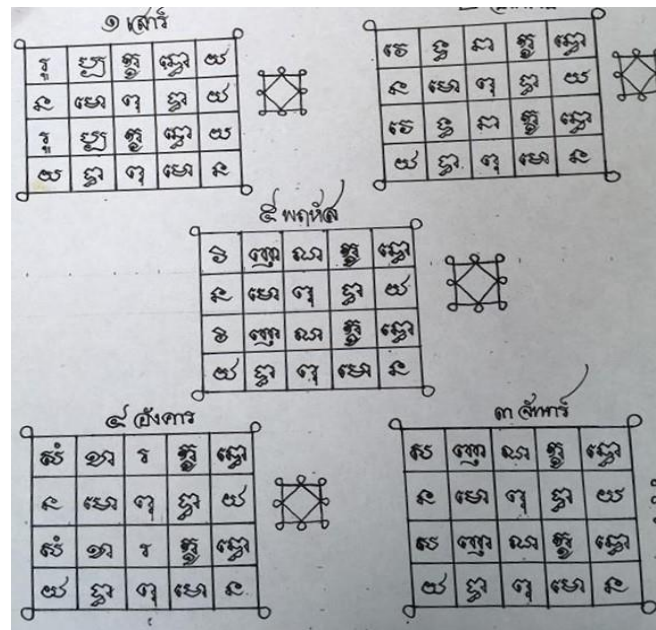
อาการ ๓๒

(ก) ตำราหลวงปู่พริ้ง วัดบางประกอก

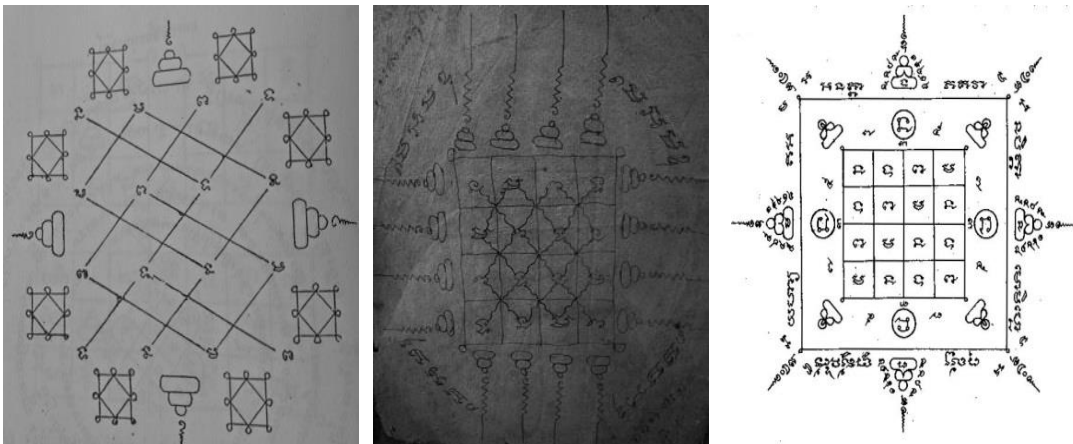

(ข) ตำราวัดเขาคันธมาท จ.ชลบุรี

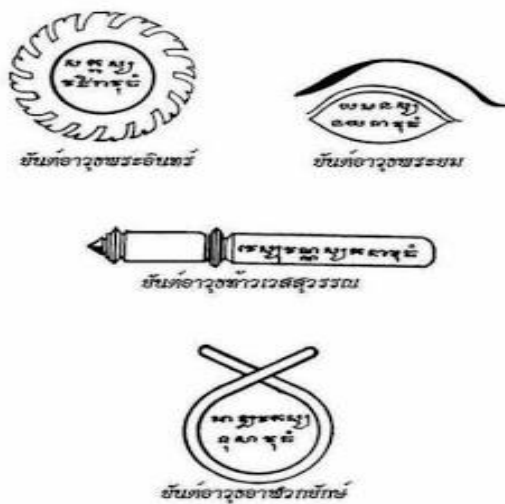
ยันต์สร้างลูกสะกดตำราวัดพระญาติ จ.อยุธยา แสดงถึงชั้นทั้งห้า คือรูปขันโธ, เวทนาขันโธ
วิญญาขันโธ, สังขารขันโธ, สัญญาขันโธ

ธาตุทั้ง ๔

โบราณจารย์สื่อถึงธาตุ ๔ โดยผ่านอักขระ นะ (น้ำ), มะ (ดิน), พะ (ไฟ), ทะ (ลม)

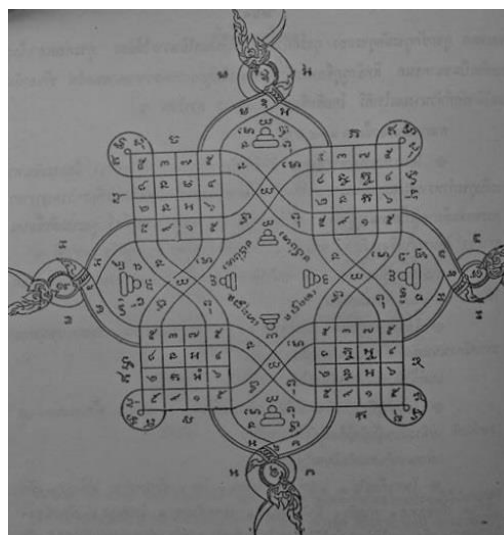
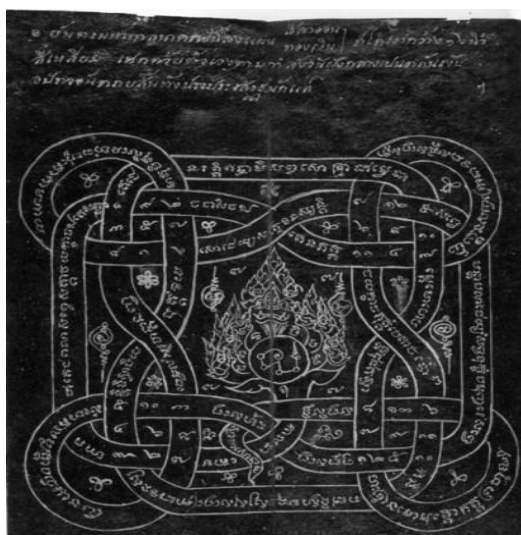
อาวุธ ๔

ก. ตำรา อ.เทพย์ สาริกบุตร ใช้ทั่วไปในภาคกลาง

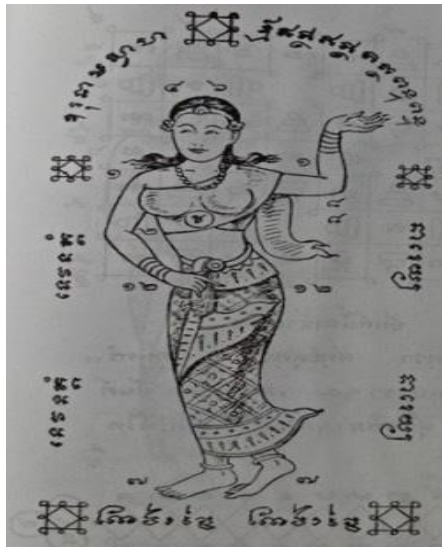
ข. ผ้ายันต์สายอีสานลายมือ ลพ. พิบูลย์
วัดบ้านแดง จ.อุดรธานี ลงด้วย สักกัสสะ...

กาลนาค

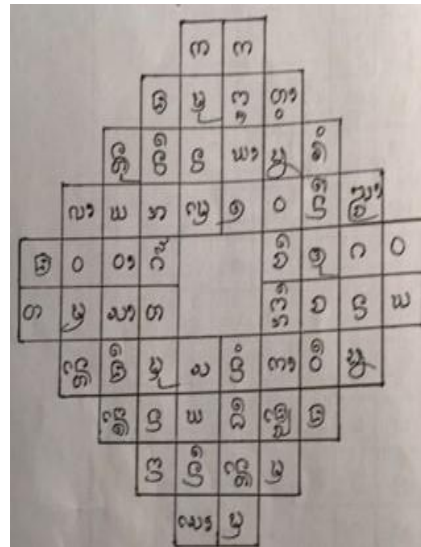

บุคคลในธรรมบท

จิณฺณจมาณวีกา

(รูป ก.)

(รูป ข.)

รูป ก. ยันต์ชื่อว่า “นางจิณฺณจมาณวีกา” ใช้ในทางทำเสน่ห์

รูป ข. เป็นยันต์ลงทางคຸ້ມชะตา คຸ້ມบ้าน ถอดอักษรมาเป็นบทพาหุงบทที่ ๕ “กัตตวาน..”

อันเป็นเรื่องขั้มงคลของพระพุทธองค์ที่ขณะการใส่ร้ายของนางจิณฺณจมาณวีกา

เศรษฐีทั้ง ๕

ค	ล	ฬ	อ	ฬ	ว
อ	บ	จ	ล	อ	ว
อ	บ	ชื่อ - นามสกุล		อ	อ
อ	ล			อ	ล
ล	บ	อ	อ	ล	ว
อ	อ	อ	อ	ล	อ

(ยันต์เศรษฐีทั้ง ๕)

อ	อ	อ	อ	อ
อ	อ	อ	อ	อ
อ	อ	อ	อ	อ
อ	อ	อ	อ	อ
อ	อ	อ	อ	อ
อ	อ	อ	อ	อ

(ยันต์เมณฑกเศรษฐี)

เรื่องนายพรานกุ่มิต

เป็นที่มาของพระคาถา “พระพุทธเจ้าห้ามนายขมังธนู” โดยนำเอาบทบาลีที่พระพุทธเจ้าตรัสกับนายพรานกุ่มิต ที่ว่า “สัถถาธะนุ อากัฏฐิตุง ทัตถวา วิสัชเชตุง นาทาสี” มาประกอบเลขยันต์ในทางกันอาวุธ

(รูป ก.)

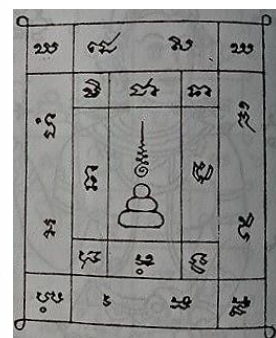
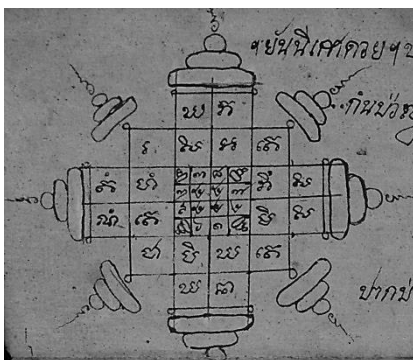

(รูป ข.)

รูป ก. เหรียญพ่อท่านคล้าย วัดเสมาเมือง นครศรีธรรมราช รุ่นแรก ลงด้วยบทพระเจ้าห้ามนายขมังธนู

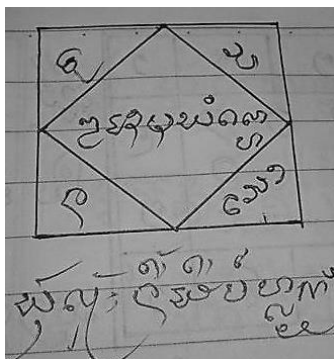
รูป ข. ยันต์เหรียญพระนารายณ์ สร้างโดยวัดมณีชลขันธ์ จ.ลพบุรี ปี ๒๕๕๒ ลงด้วยบทพระเจ้าห้ามนายขมังธนู

อดีตชาติของพระจุฬินทร

ลงด้วยอักขระ “ขณฺเฐสิ ขณฺเฐสิ กิกรณา ขณฺเฐสิ อหฺปิ ตํชานามิ ชานามิ” ใช้ในทางเตือน, ป้องกันภัย

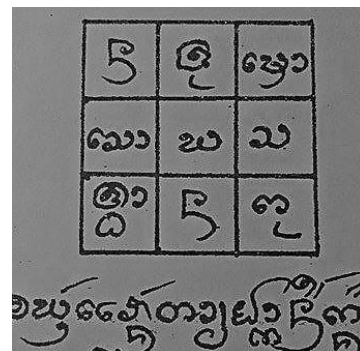
หัวใจเปเรต

(รูป ก.)

(รูป ข.)

(รูป ค.)

รูป ก. ยันต์หัวใจเปเรตฉบับพระธำมมกร ฐานกุโร จ.เชียงใหม่ ลงด้วยอักษร ทุ สะ นะ โส

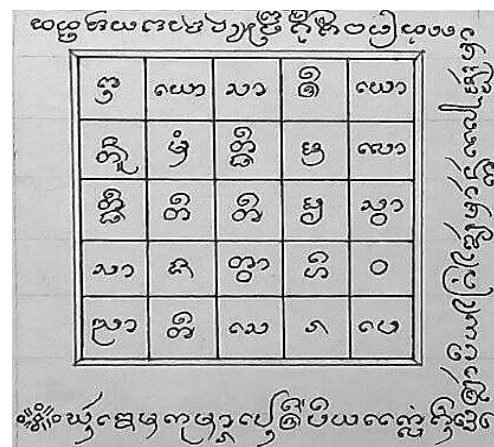
รูป ข. ยันต์หัวใจเปเรต ชนเผ่าสัพพะแลลงด้วยอักษร ทุ สะ นะ โส

รูป ค. ตำรายันต์เร่งตายหยากลงด้วยอักษร ทุ สะ นะ โส

ลูกเศรษฐีซื้อหมอกะ

(ยันต์หมอกะฉบับของพระธำมมกร ฐานกุโร จ.เชียงใหม่)

(ยันต์หมอกะมาร ฉบับของพระอุดร ชิน

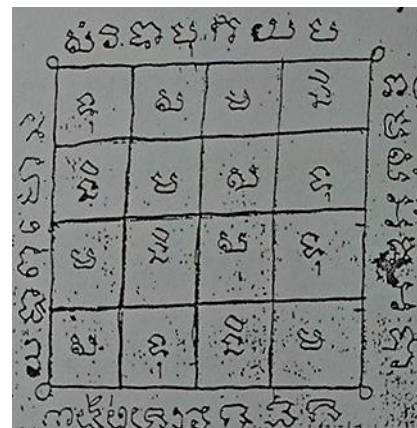
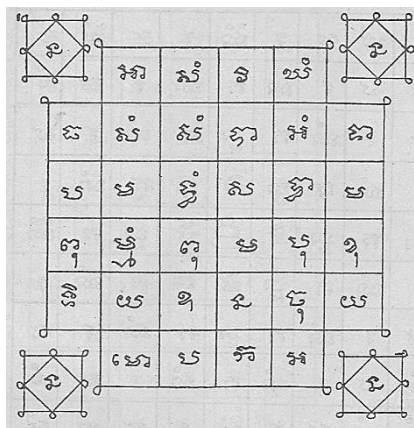
วังโส จ.น่าน)

ยันต์เขมการณบับวัดเมืองรัง จ.เชียงใหม่

พุทธธรรม

พระไตรปิฎก

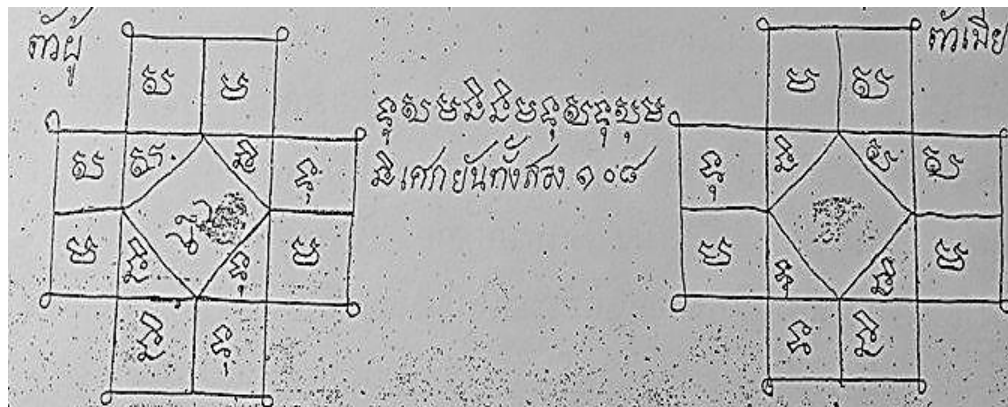

พระวินัยปิฎก โบราณจารย์ย่อเป็นหัวใจว่า “อา ปา มะ จุ ปะ”

พระสุตตันตปิฎก โบราณจารย์ย่อเป็นหัวใจว่า “ที ม สัง อัง ขุ”

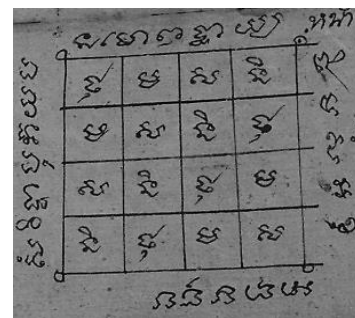
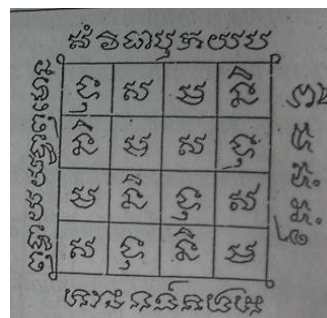
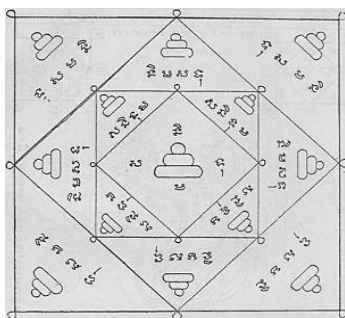
พระอภิธรรมปิฎก โบราณจารย์ย่อเป็นหัวใจว่า “ส วิ ธา ปุ กะ ยะ ปะ”

อริยบุคคล

ยันต์มหาบุรุษ ๘ จำพวก ลงด้วยอักขระอริยสัจ ๔ คือ “ทุ สะ มะ นิ” สืบถึงพระอริยบุคคล ๘ จำพวกคือ โสดาบันมรรค-อรหัตผล

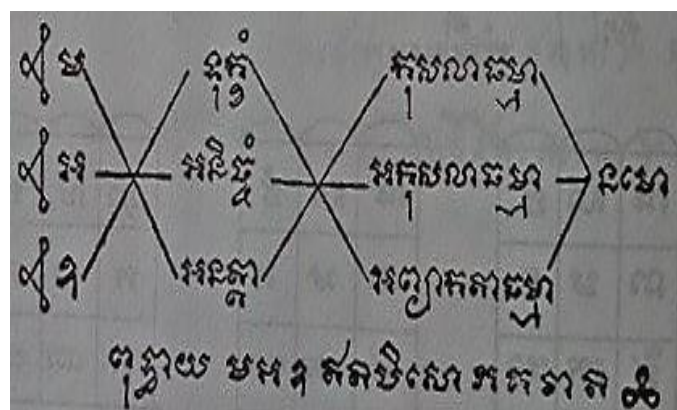
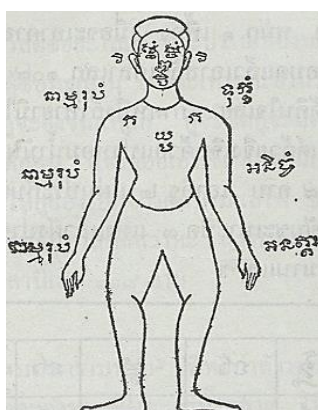
อริยสัจ ๔

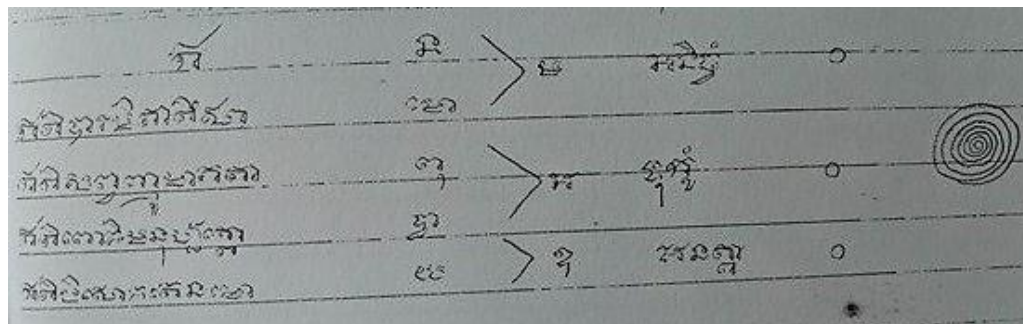

ลงด้วย “ทุ สะ มะ นิ” ถอดสลับกันไป

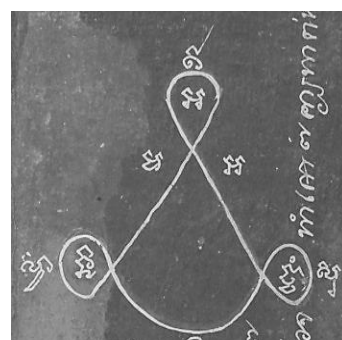
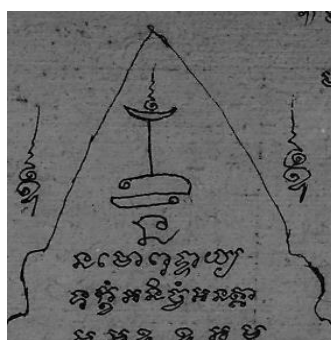
หลักไตรลักษณ์

ยันต์ชุดนี้ ใช้อักขระลงคือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

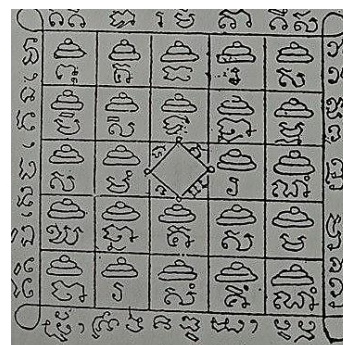
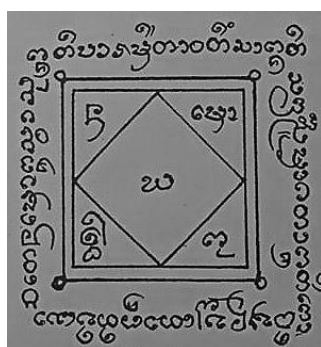

(ตำราเขียนผงถอน สายวัดดาวดั่งส์ ลบนะโมพุทธายะเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา)

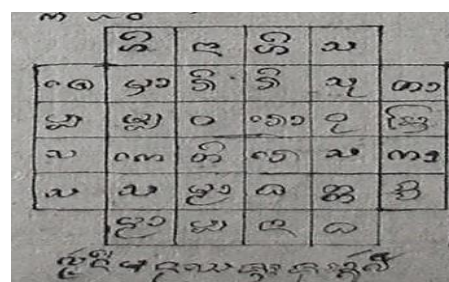

บารมี ๑๐

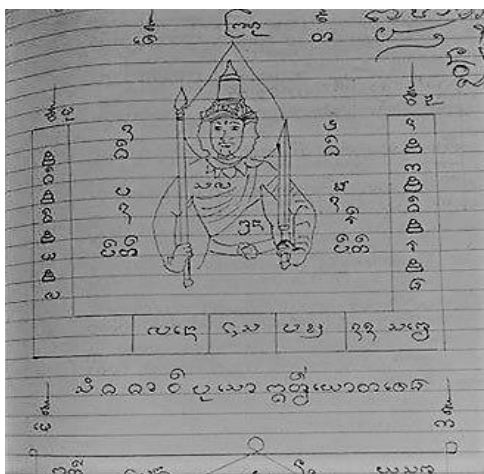
เทพธรรม

๒	๓	๔	๕	๖	๗
๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒	๑๓
๑๔	๑๕	๑๖	๑๗	๑๘	๑๙
๒๐	๒๑	๒๒	๒๓	๒๔	๒๕
๒๖	๒๗	๒๘	๒๙	๓๐	๓๑

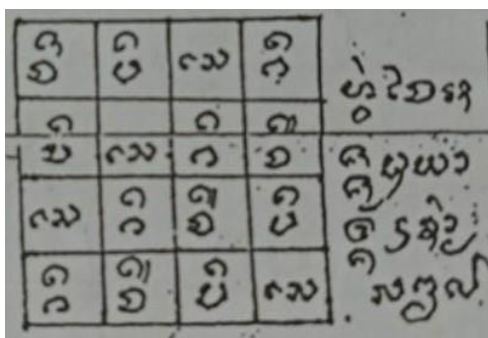
(ยันต์เทพธรรม)

พรหมวิหาร

ยันตร์รูปพระพรหม มักพบประกอบกับอักขระ “เม กะ มะ (มุ) อุ” อันย่อมาจากพรหมวิหาร ๔

ปัจจัย ๔

(รูป ก.)

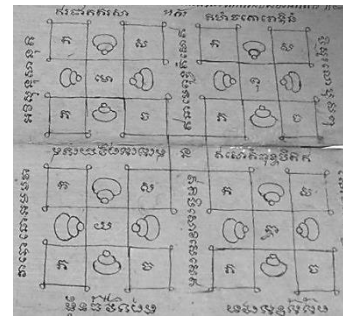
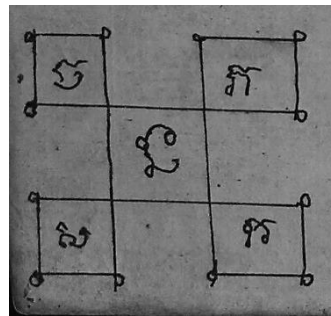
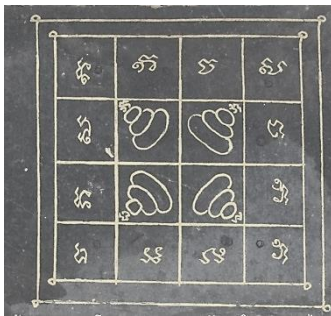

(รูป ข.)

รูป ก. ยันต์ชื่อ อัมมยาทั้ง ๔ เขียนด้วยอักษรธรรมล้านนา ถอดความว่า จิ ปิ เส คิ

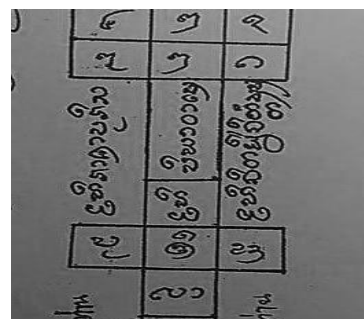
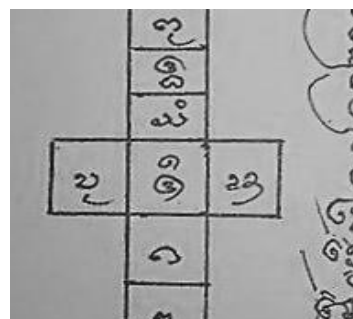
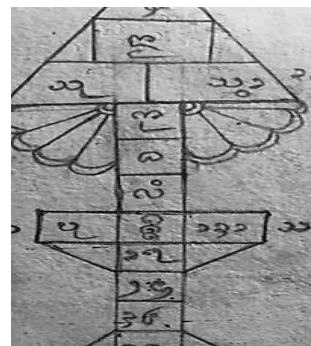
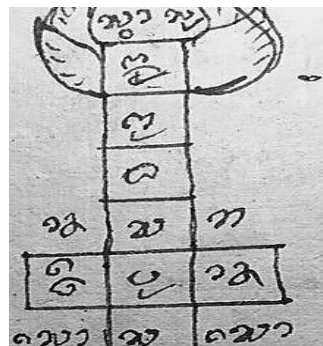
รูป ข. ยันต์หลังเหรียญพระครูอมร ัมโมภาส วัดสามัคคี อ.เมือง จ.หนองคาย บันทึกร จิปีเสคิ
ด้วยอักษรธรรมอีสาน (จิ ปิ เส คิ ย่อมาจากจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลานเภสัช)

ยันต์ที่เกี่ยวกับกรณียาสิต

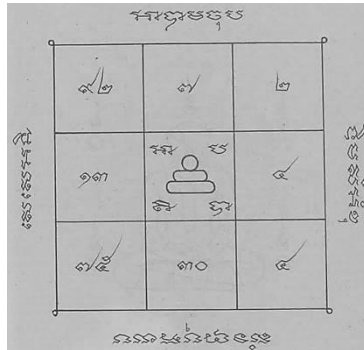
(ยันต์เหล่านี้ลงด้วยอักขระ “จะ ภา กะ สะ” โบราณจารย์เรียกว่า “ธาตุพระกรณีย์”)

อภิญญา

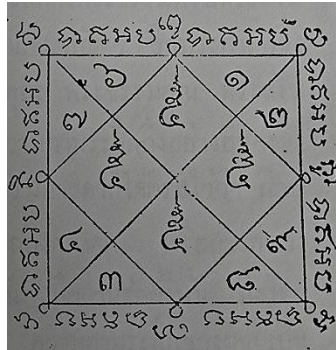

(มักพบเรื่องอภิญญา แทรกในยันต์เขียนล้านนาโดยลงอักขระ “ปุ ทิ อะ”)

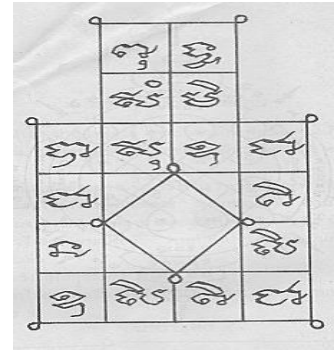
ศีล

(รูป ก.)

(รูป ข.)

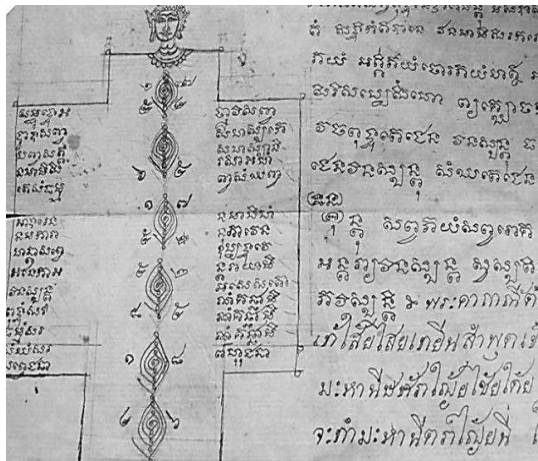

(รูป ค.)

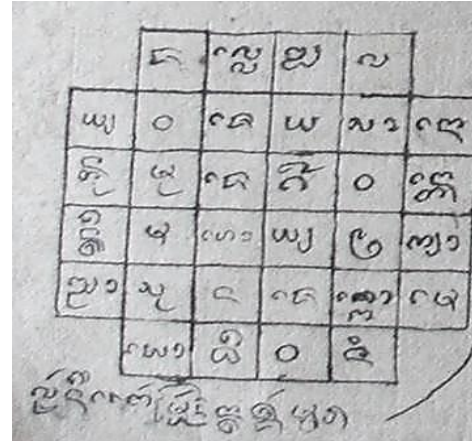
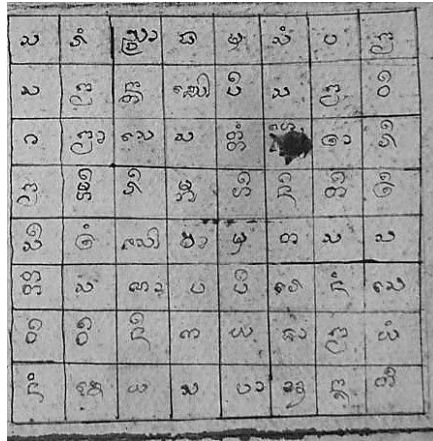
รูป ก. คือยันต์มหาปริสทธิ์, รูป ข. ลงด้วยอักขระ “ปา อิ อะ ปะ”, รูป ค. ลงด้วยอักขระ “ปา สุ อุ ขา”

บทสวดมนต์

บทสวดสัมพุทธะ

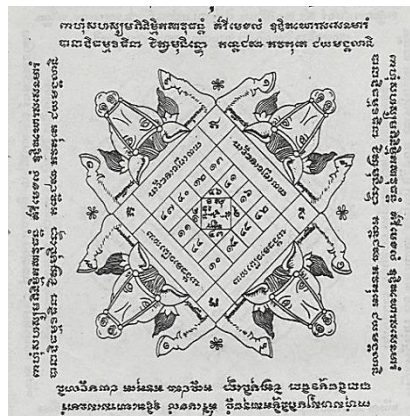
พระปริตร

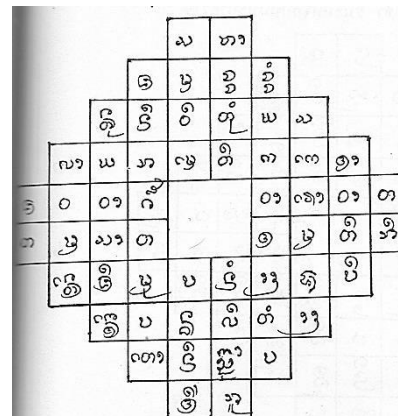
(บทขัดขันธปริต สัพพาสี...ยันต์สายล้านนา)

(ขยันโตโพธิยามูเล...)

บทพาหุง-มหากา

(รูป ก.)

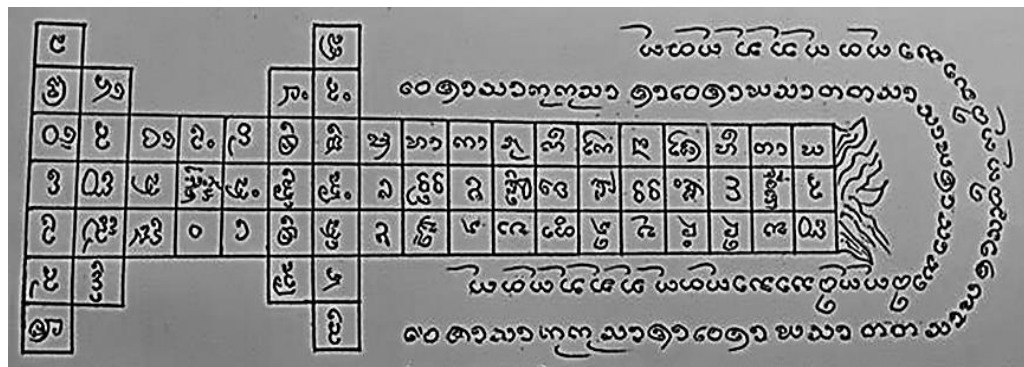

(รูป ข.)

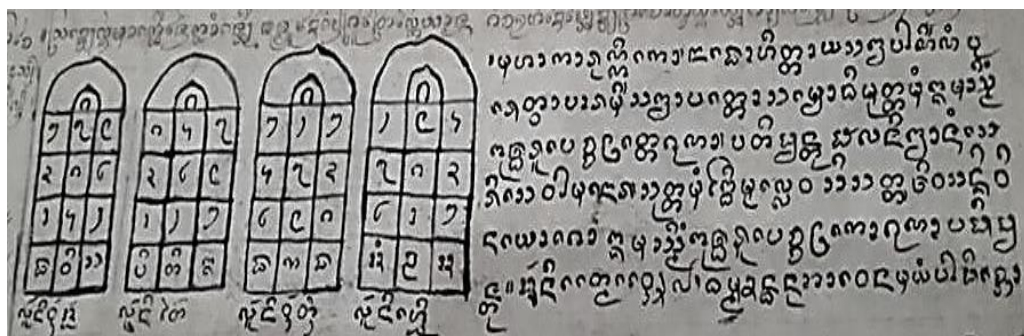
รูป ก. ยันต์ธงไชยกระพุ่มเจ็ดแบกพระ ๑ ลงด้วยบท “พาหุงสะหัส สมะณีนิมิตะสาวุธันตัง
ครีเมชะลึง อุตตะโม ระสะเสนะมารัง ทานาธิมมะวิธินา ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภาวะตุ เต
ชะยะมังคะลานิ”

รูป ข. ยันต์พุทธชัยมงคลลูกที่ ๖ “สัจจัง วิหาเย มะตีสัจจะกาวาทะเกตุญ วาทาภิโรปิตะ
มะนัง อะตออันระภูตัง ปัญญาปะทีปะชะลิต ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภาวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ”
สายล้านนา เป็นยันต์ปิดเสาเรือน

บทชัยปริตร (บทมหาการุณโก..)

(มหาการุณโกนาถ)

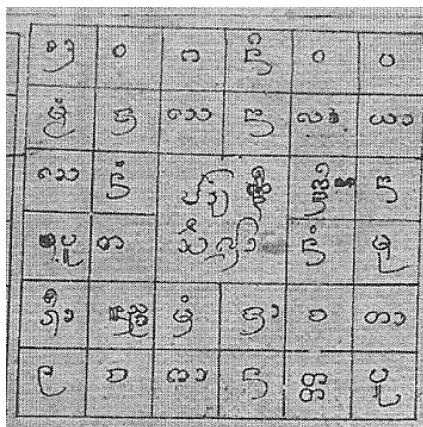

(ยันต์เสมาทั้ง ๔ สายล้านนา ท่านไห้แวด (เขียนคาถาล้อมมนต์) ด้วยบทมหาการุณโก..)

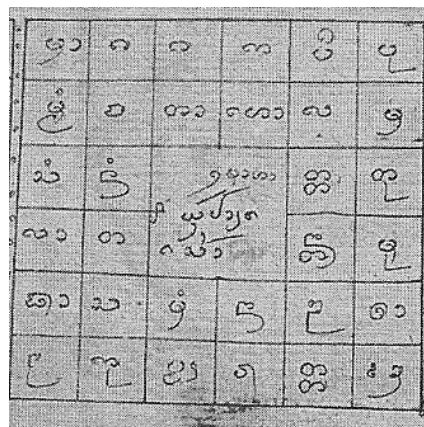
๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒
๑๓	๑๔	๑๕	๑๖	๑๗	๑๘
๑๙	๒๐	๒๑	๒๒	๒๓	๒๔
๒๕	๒๖	๒๗	๒๘	๒๙	๓๐
๓๑	๓๒	๓๓	๓๔	๓๕	๓๖
๓๗	๓๘	๓๙	๔๐	๔๑	๔๒

(ท่อน “สุนัขขี้ตัส สุนัขคล..”)

มงคลสูตร

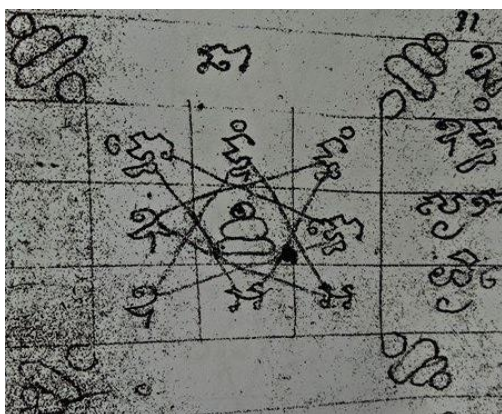

(ลงด้วยบท “อเสวนาจพาลานัง.”)

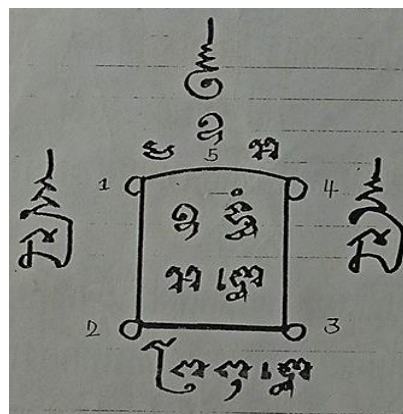

(ลงด้วยบท “มาตาปิตุ อุปฐาน..”)

บทกระณียะเมตตะสูตรตั้ง

(รูป ก.)

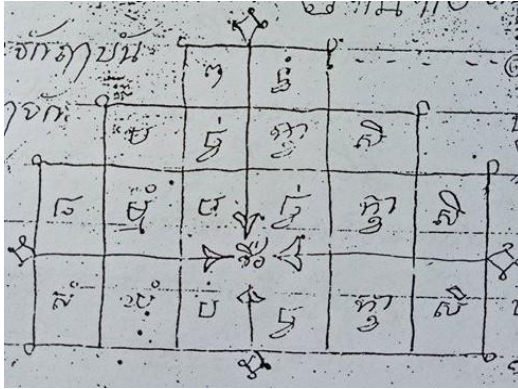

(รูป ข.)

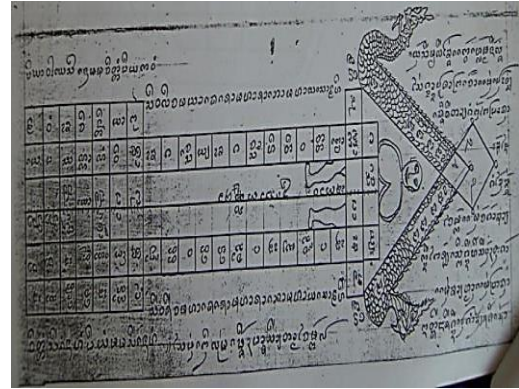
รูป ก. ยันต์มหาอุดสายภาคกลางใช้ทำตะกรุดลงด้วยอักขระท่อน “อุทธังอะโธ”

รูป ข. ยันต์ครุ (สีก) สายหลวงพ่отองสุข วัดโตนดหลวง จ.เพชรบุรี ลงด้วยอักขระท่อน “อุทธัง อะโธ”

บทสวดอื่นๆ

(ประจุชาติ..พุทธัง ปัจจักขามิ...)

(บทขัปนาค..คัจฉะอะมุหมิ โอภาเสติ....)

บทชินบัญชร

	๒	๑	๕	๓	
๕	๖	๔	๓	๒	๖
๕	๖	๗	๘	๙	๑
๑	๒	๓	๔	๕	๖
๗	๘	๙	๑	๒	๓
	๔	๕	๖	๗	

(รูป ก.)

	๑	๕	๓	๒	
๒	๑	๕	๓	๒	๖
๑	๒	๓	๔	๕	๖
๑	๒	๓	๔	๕	๖
๗	๘	๙	๑	๒	๓
	๔	๕	๖	๗	

(รูป ข.)

รูป ก. ยันต์ชินบัญชร ลูกที่ ๘ “ปุณณ โองคฺลิมาโร จะ, อุปาตี นันทะ สีวะลี, เถรา ปัญจะ อิม ชาตา, นะลาเต ติละกา มะมะ.” ถ้าว้ายันต์นี้สื่อถึงพระอรหันต์ได้แก่ พระปุณณเถร พระองคุลิมาล พระอุปาตี พระนันทะ พระสีวลีด้วย

รูป ข. ยันต์ชินบัญชร ลูกที่ ๕ “ทักษิณ สะวะเน มัยหัง, อาสุง อานันทะ ราชุโล, กัสสะโป จะ มะหามาโม, อุภาสุง วามะโสตะเก” ยันต์นี้สื่อถึงพระอรหันต์ได้แก่ พระอานนท์ พระราหุล พระกัสสปะ”

นะโม

๓	ม	น	น	๐
ม	๔	๕	๖	๗
๘	๙	๑	๒	๓
๔	๕	๖	๗	๘
๙	๑	๒	๓	๔

(รูป ก.)

๓	ม	น	น	๐
๔	๕	๖	๗	๘
๙	๑	๒	๓	๔
๕	๖	๗	๘	๙
๖	๗	๘	๙	๑

(รูป ข.)

รูป ก. ลงด้วย บทนะโมตัสสะ

รูป ข. เป็นยันต์เทียนประกอบด้วยบทนะโม, สัพพี (อนุโมทนาวิธี)

อื่นๆ

๓	๔	๕	๖
๔	๕	๖	๗
๕	๖	๗	๘
๖	๗	๘	๙

๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙

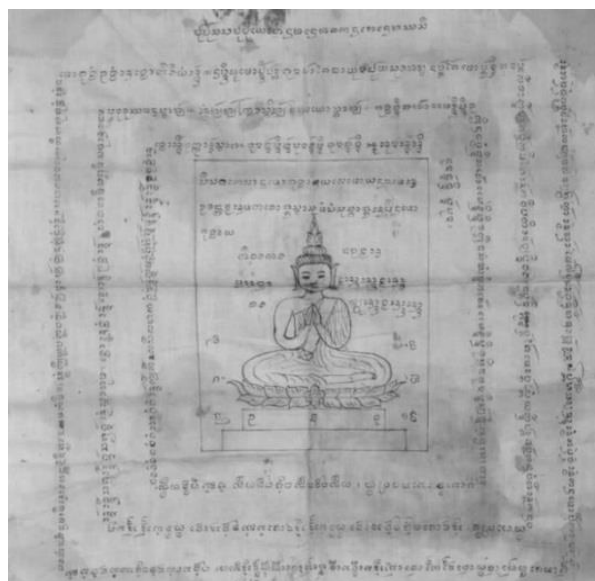
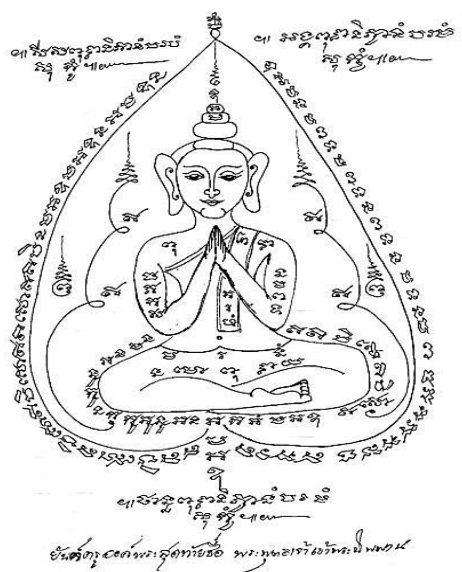
("อุอากะสะ" พิภพธัมมิภักตประโยชน์)

๓	๔	๕	๖
๔	๕	๖	๗
๕	๖	๗	๘
๖	๗	๘	๙

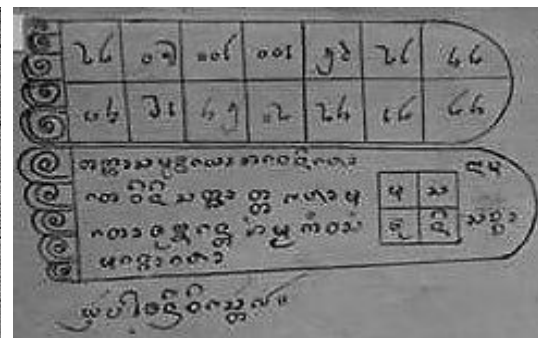
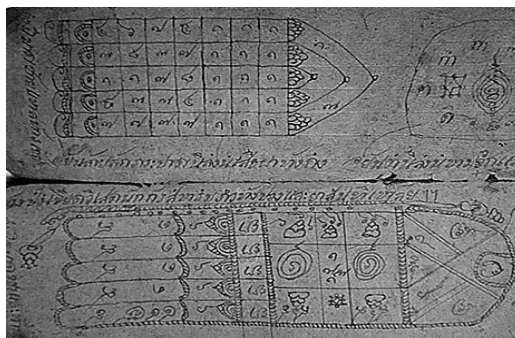
๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙

(ยันต์เทียนพระเจ้าอโศก)

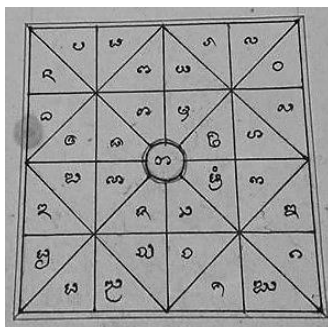
พระบฏ

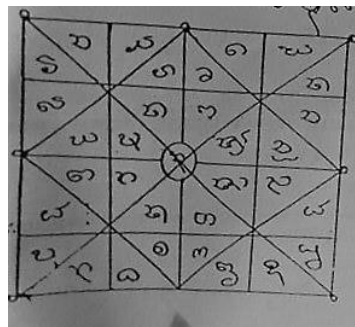
พระบาท (บาทลักษณ์)

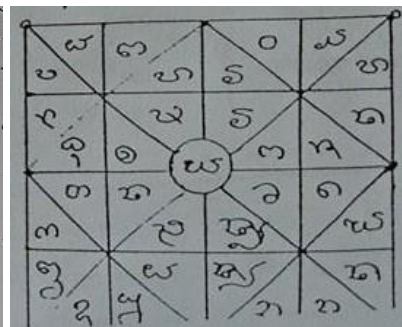
เลขยันต์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนภาษาบาลี

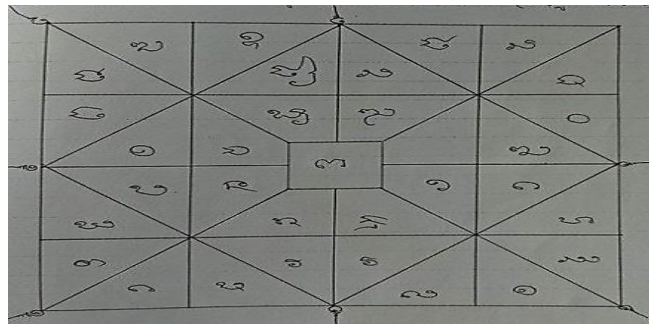

(ยันต์มหาอักขระล้านนา)

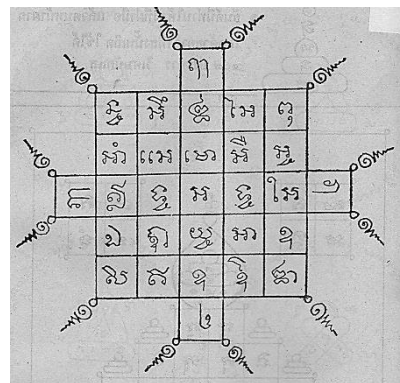
(ยันต์มหาอักขระตำราสำเร็จลุน สายอีสานล้านช้าง)

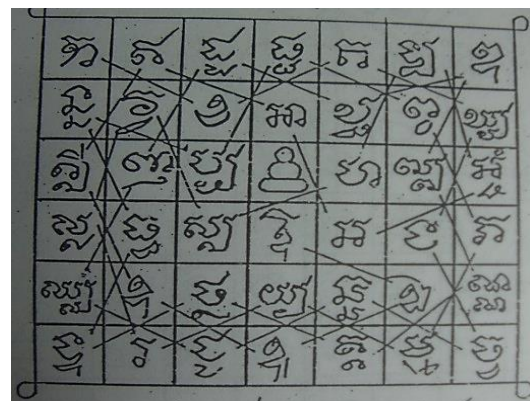
(ยันต์ดั่งฮ้าง)

(ยันต์นี้เรียกว่า ยันต์มหาอักขระ พบทั่วไปในล้านนา เป็นอักขระบาลี ๓๓ ตัว แต่มีจุดเด่นคือ การเขียนยันต์นี้จะเปลี่ยนอักขระตากกลางในวงกลม แล้วจะมีการจัดลำดับใหม่ทุกครั้ง เป็นการฝึกทวนอักขระ)

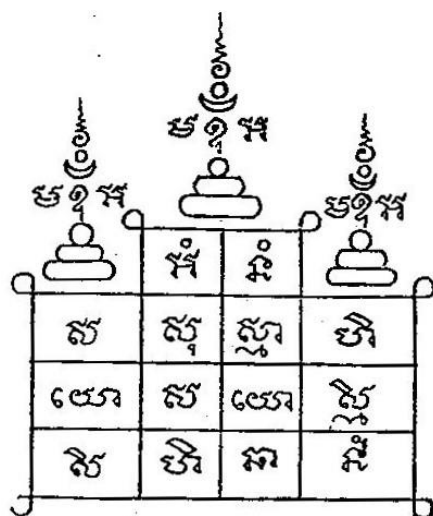
(ยันต์ปฐุมอักขระนอโม เป็นการท่องอักขระบาลีแบบทางภาคใต้)

๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒	๑๓	๑๔	๑๕	๑๖	๑๗	๑๘	๑๙	๒๐	๒๑	๒๒	๒๓	๒๔	๒๕	๒๖	๒๗	๒๘	๒๙	๓๐	๓๑	๓๒	๓๓	๓๔	๓๕	๓๖	๓๗	๓๘	๓๙	๔๐	๔๑	๔๒	๔๓	๔๔	๔๕	๔๖	๔๗	๔๘	๔๙	๕๐	๕๑	๕๒	๕๓	๕๔	๕๕	๕๖	๕๗	๕๘	๕๙	๖๐	๖๑	๖๒	๖๓	๖๔	๖๕	๖๖	๖๗	๖๘	๖๙	๗๐	๗๑	๗๒	๗๓	๗๔	๗๕	๗๖	๗๗	๗๘	๗๙	๘๐	๘๑	๘๒	๘๓	๘๔	๘๕	๘๖	๘๗	๘๘	๘๙	๙๐	๙๑	๙๒	๙๓	๙๔	๙๕	๙๖	๙๗	๙๘	๙๙	๑๐๐
---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

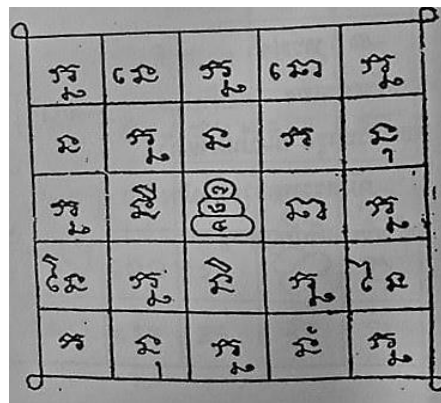

(ยันต์ยอดอักขระ แจกอักขระจาก ก ข ค ถึง อ)

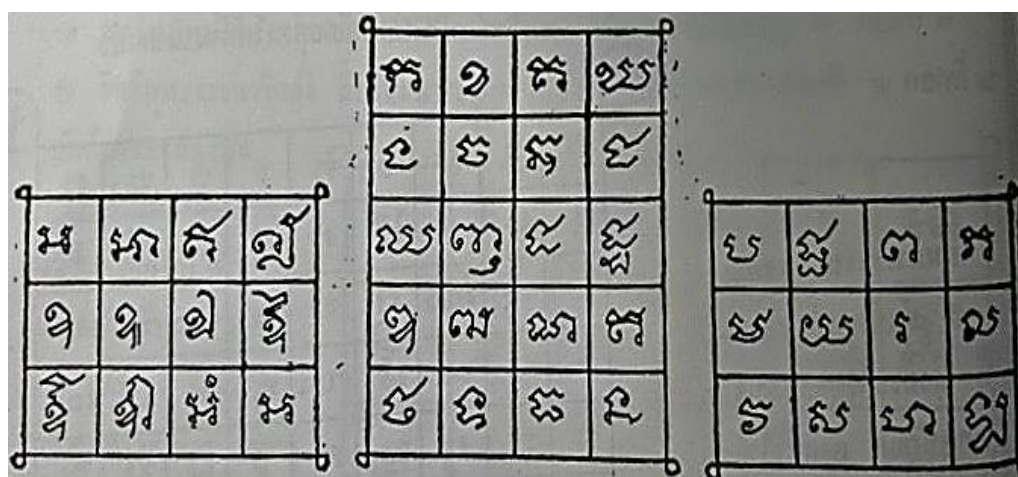
(แจกอักขระภาคกลาง)

(ยันต์หัวใจพระวิภาติ)

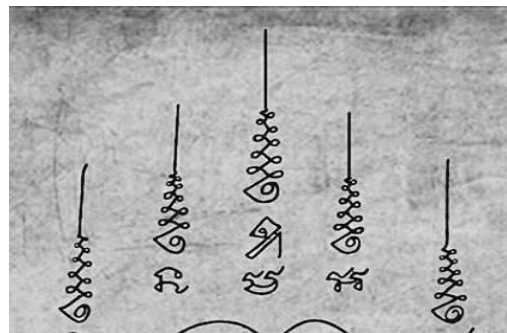
(แจกอักขระแม่กัณณะ)

(ยันต์พิสมร ๓ ดอกแจกสระและแจกพยัญชนะ)

เลขยันต์ไทยในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์สื่อความในทางพุทธศาสนา

อุณาโลม (สัญลักษณ์แห่งพระพุทธเจ้า)

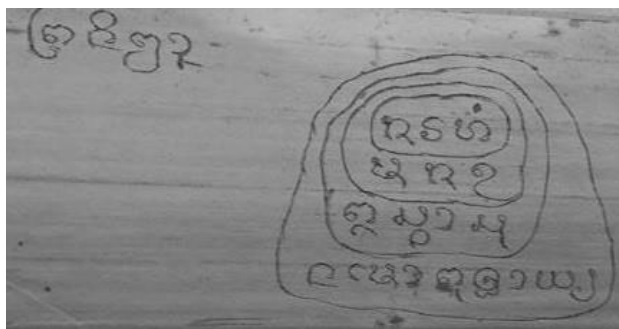

เขากะวี่ (สัญลักษณ์แห่งพระธรรม)

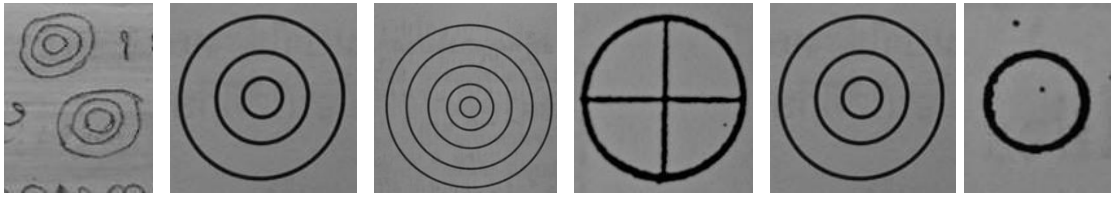

สุณนิพพาน

เครื่องหมายสุณนิพพาน เป็นรูปสุดท้ายที่ต้องเขียนในตำราเขียนผงต่างๆ ในทางไสยศาสตร์ไทยโดยเป็นสัญลักษณ์แทนพระนิพพาน อันเป็นการสิ้นสุดการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะสงสาร

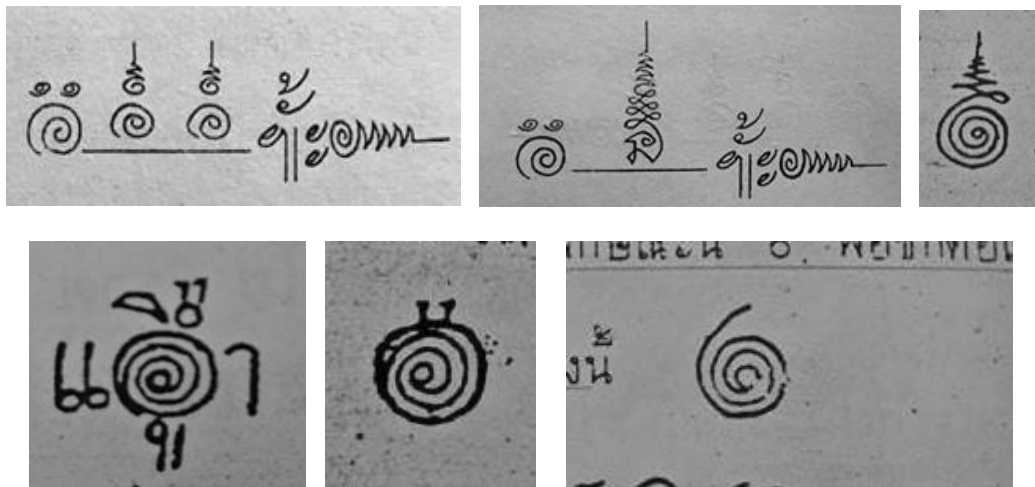

(รูปนี้ตำราเขียนไว้ว่า “พระนิพพาน” เป็นรูปสรุปสุดท้ายในตำราใบลานเขียนผงอิระเจ สายหลวงปู่เพา จันทัมโม จ.หนองคาย เอกสารอยู่ในกรอบครอบของผู้วิจัย)

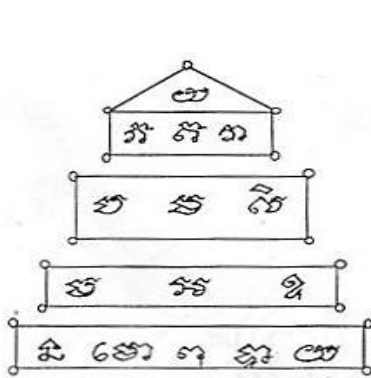
(สัญลักษณ์แบบต่างๆ ในตำราเลขยันต์ไทย)

หัวด่านนอโม

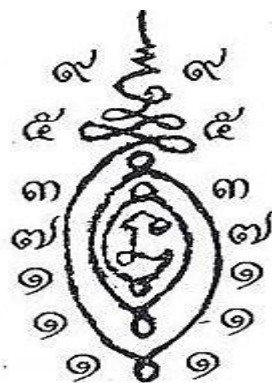

หัวด่านนอโม ในสายวิชาใต้ใช้เป็นยันต์ และเครื่องหมายขึ้นต้นคาถา เป็นเครื่องหมายวรรคตอน เหมือนเครื่องหมายฟองมันฟันหนูของภาคกลาง แต่ได้ใส่คติทางพุทธศาสนาลงไปให้แทนตัว อะ หรือ อะวิชาเป็นการเริ่มต้นการเกิดตามหลักปฏิจจสมุปบาทและแทนเสียงทารกแรกเกิดคือ“อ้ออ, ออแอ”

ตราในทางไสยศาสตร์

(ตราพระพุทธเจ้าห้าพระองค์)

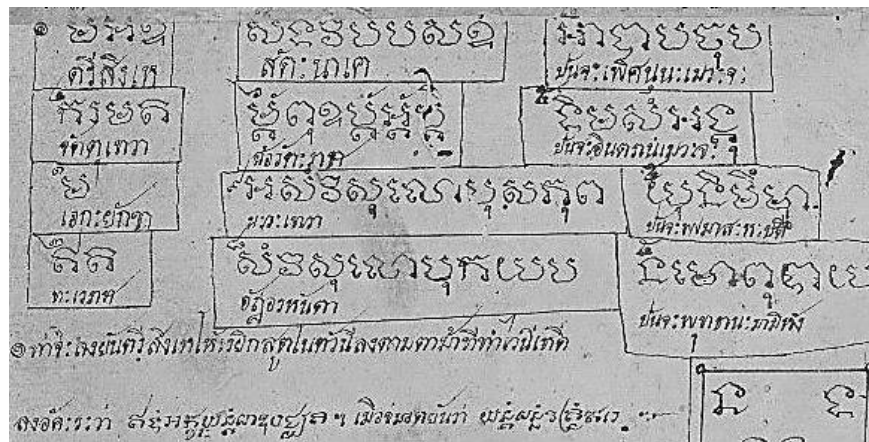

(ตราพระกุกสันโธ)

(ตราพระโกนาคมน)

ตำราตัวเลขที่ใช้ลงผงตรีนิสิงเห

(ตำราสมุดข่อยตรีนิสิงเห เอกสารอยู่ในการครอบครองของชาติชาย คมนามูล)

การตั้งอัตราทawatในตำราตรีนิสิงเห

ตำราตรีนิสิงเห เป็นตำราเขียนผงสำคัญผงหนึ่งที่สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) ได้เคยลบและสร้างเป็นพระสมเด็จวัดระฆัง ผงตรีนิสิงเห นี้มีนัยสำคัญ คือนำอัตราเลขต่างๆ มาใช้แสดงเป็นตัวแทนข้อธรรมต่างๆ และแทนถึงบุคคลในแง่บุคคลาธิฐานอื่นๆ (เช่น ๓ ตรีนิสิงเหเป็นสิ่งสามตัวคือ ธรรมชาติอันเป็นโพธิสัตว์เจ้าตัวหนึ่ง กาฬราชสีห์ตัวหนึ่ง ปันฑูรราชสีห์ตัวหนึ่ง ซึ่งเป็นบุคคลต่างๆ ในเรื่องราวทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวในท้ายบทที่ ๔ แล้ว)

เนื้อหาตำราการตั้งอัตราทawatสมงคล คัดลอกมาจากหนังสือ “คัมภีร์พระเวทย์ฉบับตติยะบรรพ” เรียบเรียงโดย อ.เทพย์ สาริกบุตร มีข้อความน่าสนใจมีดังนี้...“ให้ตั้งคุณแก้วทั้ง ๓ คือคุณพระพุทเจ้า ๕๖ คุณพระธรรมเจ้า ๓๘ และคุณพระสงฆ์เจ้า ๑๔ แล้วเอาบวกเข้าด้วยกันเป็น ๑๐๘ แล้วเอาทศสุทธกรรมบถ ๑๐ บวกอีกเป็น ๑๑๘ แล้วเอานวโลกุตตาระ ๙ หาร ได้ลัพท์ ๑๓ เหลือเศษ ๑ เอาไปลบ ๑๓ เหลือ ๑๒ เรียกว่าทawatสมงคล

ให้อาทawatสมงคลตั้งแล้วเอา ๔ หาร ได้ลัพท์ ๓ คือตรีนิสิงเห มะอะอุ (พระรัตนไตร) ตราไว้ อาทawatสมงคลตั้งเอา ๒ คุณ ได้ ๒๔ แล้วเอา ๔ บวกเป็น ๒๘ แล้วเอา ๔ หาร ได้ลัพท์ ๗ คือสัตตนะเค สังวิธาปุกะยะปะหรือสะระวิปีปะสะอุ (พระอภิธรรม ๗ คัมภีร์หรือโพชนงค์ ๗) ตราไว้

เอาทวาทสมงคลตั้งเอา ๒ ลบ เหลือ ๑๐ เอา ๒ คูณ เป็น ๒๐ แล้วเอา ๔ หาร ได้ลัทธิ ๕ คือปัญจะเพ็ชชฉลุกรรม ปาอะกามสุ (ศีล ๕) ตราไว้

เอาทวาทสมงคลตั้ง เอา ๔ บวกเป็น ๑๖ แล้วเอา ๔ หาร ได้ลัทธิ ๔ คือจตุเทวานะมะพะทพ (ธาตุ ๔) ตราไว้

เอาทวาทสมงคลตั้ง เอา ๒ คูณได้ ๒๔ แล้วเอา ๔ หาร ได้ลัทธิ ๖ คือนวัจฉราชา จะตะยะตะนะปะ ตราไว้

เอาทวาทสมงคล เอา ๒ ลบ เหลือ ๑๐ เอา ๒ คูณได้ ๒๐ แล้วเอา ๔ หาร ได้ลัทธิ ๕ คือปัญจะอินทรานะเมวะจะ รุเวสะสังวิ (ขันธ ๕) ตราไว้

เอาทวาทสมงคลตั้ง เอา ๔ บวก เป็น ๑๖ แล้วเอา ๔ หาร ได้ลัทธิ ๔ เอาลัทธิตั้ง แล้วเอา ๔ หาร ได้ลัทธิ ๑ คือเอกะยักขาอุ (พระธรรม) ตราไว้

เอาทวาทสมงคลตั้ง เอา ๓ คูณได้ ๓๖ แล้วเอา ๔ หาร ได้ลัทธิ ๙ คืออะสังวิสุโลปุสะพุกะ (พระนพหุคุณ) ตราไว้

เอาทวาทสมงคลตั้ง เอา ๒ ลบ หรือ ๑๐ เอา ๒ คูณ ได้ ๒๐ แล้วเอา ๔ หาร ได้ลัทธิ ๕ คือปัญจะพรหมา อาปามะจุปะ (พระวินัย) ตราไว้

เอาทวาทสมงคลตั้ง เอา ๔ บวกเป็น ๑๖ แล้วเอา ๔ หาร ได้ลัทธิ ๔ เอาลัทธิตั้งอีกเอา ๒ คูณ ได้ ๘ แล้วเอา ๔ หาร ได้ลัทธิ ๒ คือทเวราชา นะกะ ตราไว้

เอาทวาทสมงคลตั้ง เอา ๒ ลบ เหลือ ๑๐ เอา ๓ คูณ ได้ ๓๐ เอา ๒ บวก เป็น ๓๒ แล้วเอา ๔ หาร ได้ลัทธิ ๘ คืออัฐฐะอะระหันตา อะอาอิอิอุอุเอโอ (สระ) ตราไว้

เอาทวาทสมงคลตั้ง เอา ๒ ลบ เหลือ ๑๐ เอา ๒ คูณ ได้ ๒๐ แล้วเอา ๔ หารได้ลัทธิ ๕ คือปัญจะพุทธา นะโมพุททาเย (พระเจ้า ๕ พระองค์) ตราไว้

สำเร็จเป็นดังนี้ ๓. ๗. ๕. ๔. ๖. ๕. ๑. ๙. ๕. ๒. ๘. ๕.

จบเฉพาะการทำอัตราเลข ๑๒ ตัว (ทวาทสมงคล) ที่จะนำไปเขียนเลขเป็นอัตราต่างๆ ตามคัมภีร์นี้ต่อไป

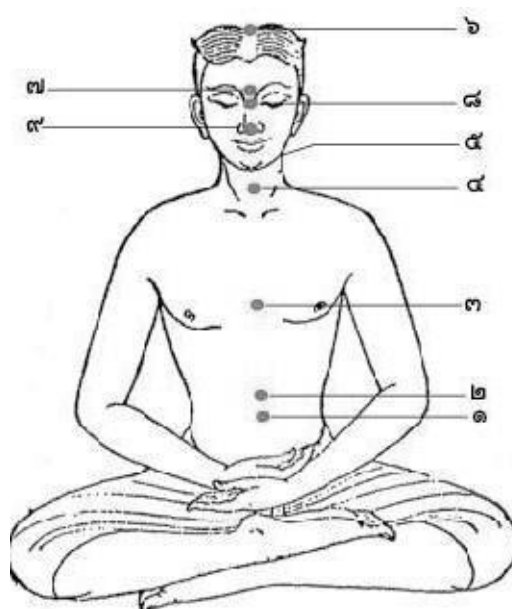
จากอุทธานรณนี้ตำราผดุงตรีนึงหาถือเป็นแบบฝึกหัดทางคณิตศาสตร์ ต้องใช้ทักษะ ในการบวก ลบ คูณหาร เลขบางตัวมีมาจากข้อธรรมเช่น ๑๐ แทนกุศลกรรบท ๑๐ประการ การเขียนผดุงจึงเป็น การระลึกถึงข้อธรรมอยู่ในที่ นับเป็นอีกองค์พยานหนึ่งทีแสดงว่า เลขยันต์ชั้นสูงมีที่มาจากหลักคิดทาง พระพุทธศาสนา ไม่ควรดูถูกว่าเป็นเดียรัจฉานวิชา หรือวิชาไสยศาสตร์ต่างศาสนา

ผู้วิจัยกำลังเขียนผงตริณีสิงเห เป็นพิธีกรรมส่วนหนึ่งในการสมโภชพระพุทธรูป (การประสมผง) ตามคติล้านช้าง

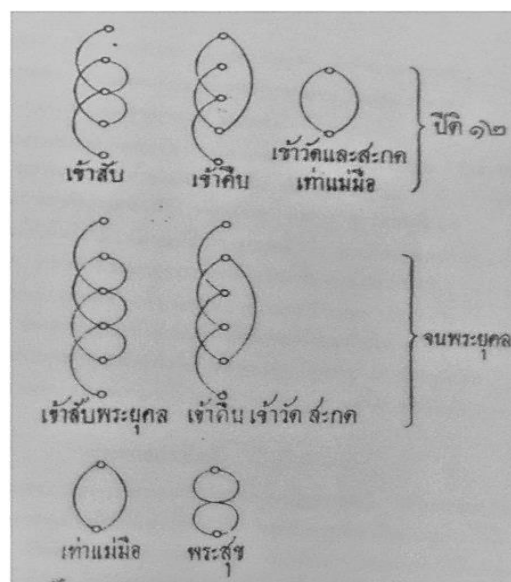
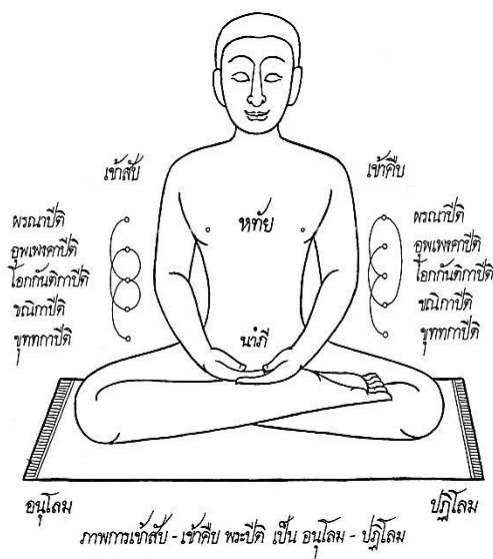
ภาคผนวก ข.

สมณะกรรมฐานในเลขยันต์ไทย

๑. อัชชดากาษ เบื้องต่ำ(สะดือ)
๒. บนนาภี นิ้วหนึ่ง
๓. ห่องหทัยวัดฤ
๔. ห่องสุดคอกกลวง
๕. โคตรภูท่ายทอย
๖. อัชชดากาษ เบื้องบน(กระหม่อม)
๗. ทิพยสุณหว่างคิ้ว
๘. มหาสุณหว่างจักษุ
๙. จลสุณน้อยปลายนาสิก

(จุดมุสนาหรือ ฐานการวางจิตในการทำสมณะกรรมฐานโบราณ)

(เทียบแผนผังการเข้าลำดับ กับฐานมุสนาบนตัวคน)

(แผนผังการเข้าลำดับของสมณะกรรมฐาน

โบราณ)

การเข้าวัด-ออกวัด

เป็นอนโลม-ปฏิโลม

พิธีกรรม 5 ประการ

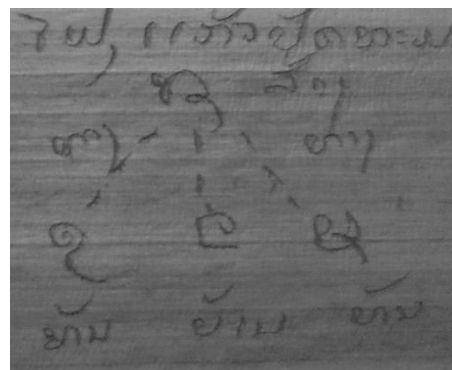
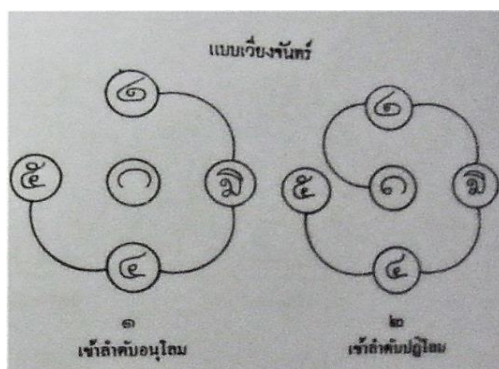
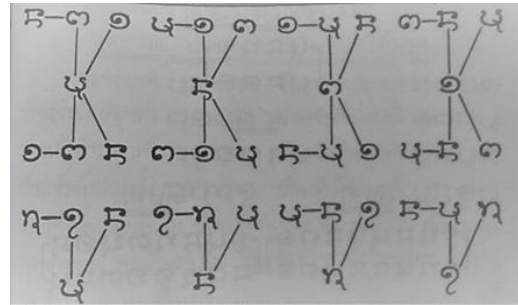
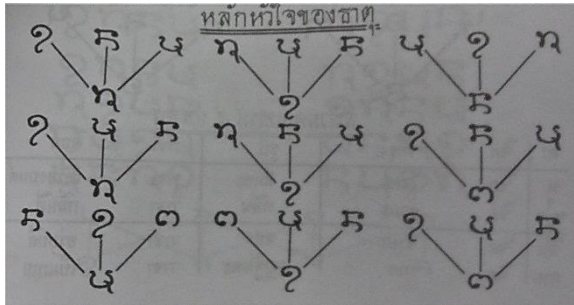
การเข้าวัด-ออกวัดในปี 5 เป็นอนุโลม-ปฏิโลมในทางพุทธทาสคติว่าที่นักก่อนแล้วทำ
ประตักมิมเลื่อนองศาปีติเฉียงขึ้นทางเบื้องขวา ถึงกึ่งกลางห้องแล้วโอนเข้าหาหน้าหัตถ์
แล้วออกเบื้องซ้ายเฉียงมาที่กึ่งกลางห้องแล้วโอนเข้าหานาคีเส้า เมื่อเลื่อนองศาปีติ
ไปตามเส้นทางนั้นให้กำหนดไว้ว่าเมื่อเลื่อนทางออกไประยะที่ตั้งเดิม 1 นิ้วมือแล้ว
ต้องหยุดทั้งสติและองค์ธรรมอยู่ที่นั้นพอหยั่งแล้วจึงเลื่อนไปอีกเมื่อทางออกไปไตรมาส
นิ้วทองห้อยอย่างแรกออกไปตลอดทางจนกลับมาอยู่ที่เดิม เรียกเข้าวัด-ออกวัด

(การเข้าลำดับแบบเข้าวัตรเป็นการทรงพระปิติแล้วเลื่อนไปตามจุดผู้สนาต่างๆ แบบกรรมฐานวัดพลับ)

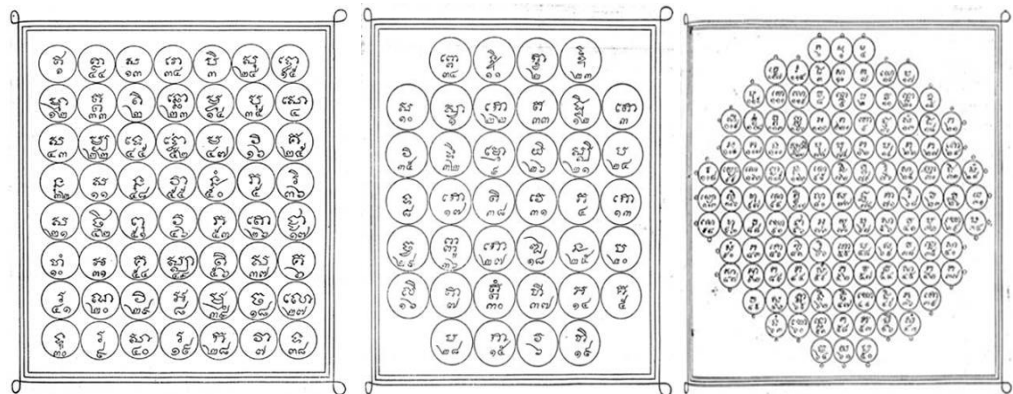

(อักษรสมาธิแบบ มหายาน)

แผนผังการเข้าลำดับในเลขยันต์ไทย

รูปการทำกรรมฐานแบบห้องพระรัตนตรัย

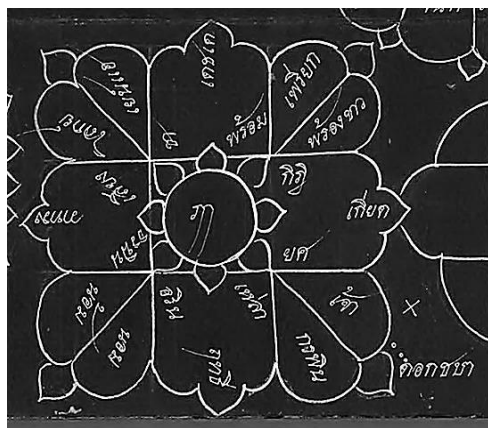

(กรรมฐานนี้เป็นสายวัดประตูทรงธรรม ครึ่งกรุงศรีอยุธยาใช้การเพ่งผังกยันต์ชุดพุทธคุณ, ธรรมคุณ, สังฆคุณ ใช้เป็นบริกรรมนิมิตในเบื้องต้น)

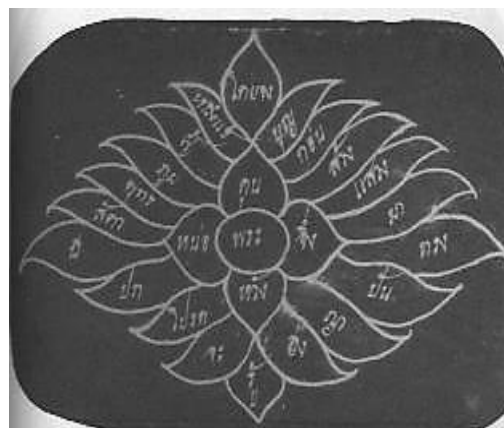
ภาคผนวก ค

ตัวอย่างกลบทในตำราจินตามณี

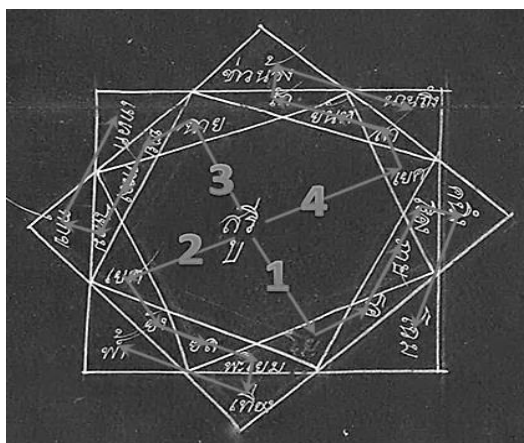
(รูปจากฐานข้อมูลเอกสารโบราณ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร)

(กลบทดอกชบา)

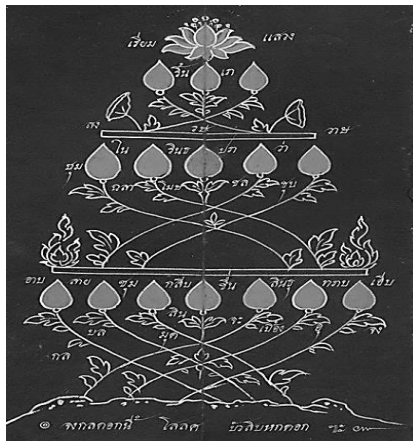
(กลบทพิทักษ์ทีปนี)

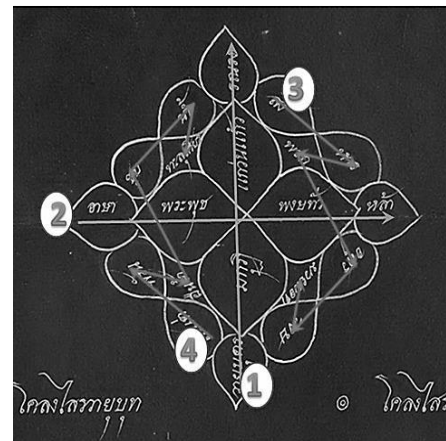
(กลบทสุรฉาย)

(กลบทอุบลเบิกสร้อย)

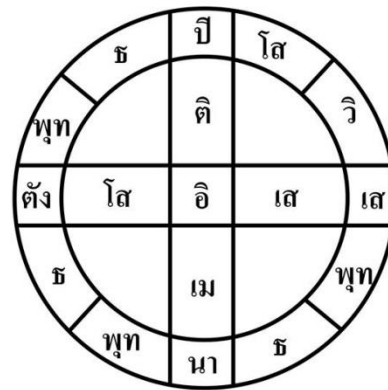

(กลบท โสฬส ๑๖ดอกบัว)

(กลบท ไสรวายูบุตร)

รูปกลบท ทวาทศราศี ตามตำราจินตามณี เทียบกับกลบทยันต์มิ่งกุญพุทธเจ้า

ยันต์ “มิ่งกุญพุทธเจ้า” ถอดเป็นกลบทได้ว่า “อิตติปิโสวิเสเสอิ, อีเสเสพุทธะนาเมอิ, อีเมนาพุทธะตังโสอิ, อีโสตังพุทธะปิติอิ” ถอดความได้ความหมายว่า

อิ ตติปิโส วิเสเส อิ (แม้เพราะเหตุนี้ พระพุทธเจ้าจึงวิเศษ)

อิ เสเส พุทธะนาเม อิ (เพราะวิเศษ ควรนอบน้อมพระพุทธเจ้า)

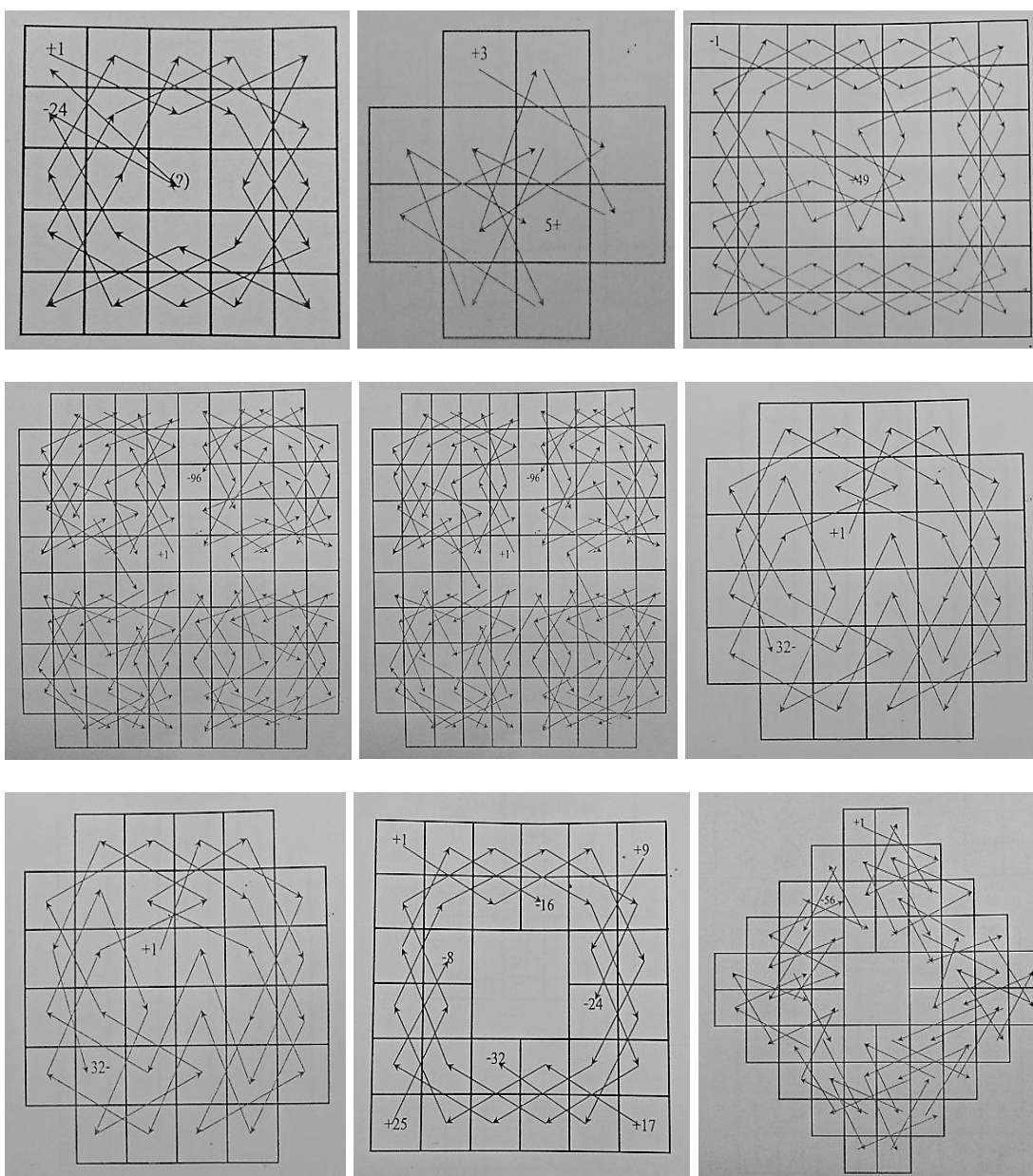
อิ เมนา พุทธะตังโส อิ (เพราะนอบน้อมพระพุทธเจ้า เราจะเข้าถึงพระองค์)

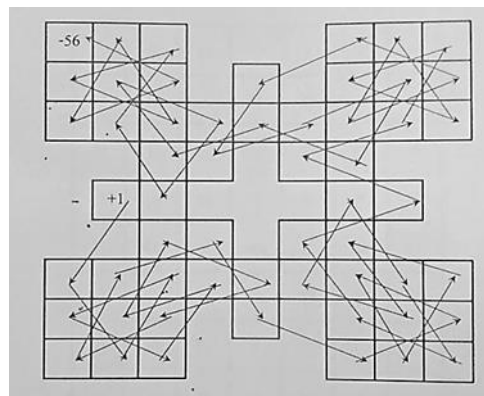
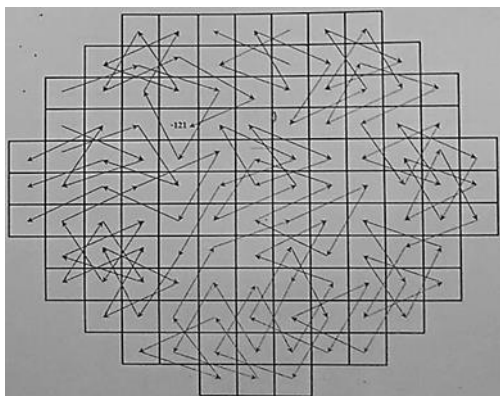
อิ โสตัง พุทธะปิติ อิ (เพราะเข้าถึงพระองค์ ก็จะปิติในพระพุทธเจ้า)

ภาคผนวก ง.

ตัวอย่างการเดินอักขระแบบม้าหมากรุก

เรียบเรียงโดย พระศุภชัย ชยสุโก วัดบุปผาราม อ.เมือง จ.เชียงใหม่

ภาคผนวก จ.

ตัวอย่างหนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศบ ๖๑๑๘ / ๖ ๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
 ๒๑๕ หมู่ที่ ๓ ตำบลคำบกหวาน
 อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐
 โทรศัพท์ ๐๔๒-๔๕๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒-๔๕๕๒๒๒
 www.mcunk.ac.th , www.gsmcunk.go.th

๒๐ เมษายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระครูยัง อุกฤษโม

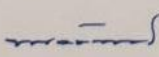
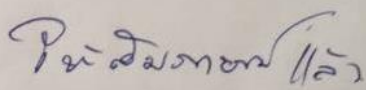
ด้วย นายเอก นาคทรรพ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๒๔๐๕๐๕๓ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรปริญญา
 พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
 หนองคาย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย” เพื่อ
 เป็นส่วนหนึ่งของ การศึกษาค้นคว้าหลักสูตร

ในการศึกษาเรื่องดังกล่าวนี้ จึงจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน เกี่ยวกับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่
 ปรากฏในเลขยันต์ไทย โดยมีการสัมภาษณ์ การบันทึกเสียง และการถ่ายภาพ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการทำวิจัย
 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า
 ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนด้วยความนับถือ

 (พระวรชรินาลงกรณ์,ดร.)
 รองอธิการบดีวิทยาเขตหนองคาย
 ประธานศูนย์บัณฑิตศึกษา
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตหนองคาย
 জন.บัณฑิตศึกษา ดร.อริย์ชัย เลิศรวมโชค ๐๘๖-๒๓๒-๕๕๕๘

ที่ ศธ ๖๑๑๘ / ว ๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
 ๒๑๕ หมู่ที่ ๓ ตำบลคำบ่อกหวาน
 อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐
 โทรศัพท์ ๐๔๒-๕๕๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒-๕๕๕๒๒๒
 www.mcunk.ac.th : www.gsmcunk.go.th

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร อาจารย์คมเดช โพนเงิน

ด้วย นายเอก นาคทรัพย์ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๒๔๐๕๐๕๓ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรปริญญา
 พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
 หนองคาย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย” เพื่อ
 เป็นส่วนหนึ่งของ การศึกษาค้นคว้าหลักสูตร

ในการศึกษาเรื่องดังกล่าวนี้ จึงจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน เกี่ยวกับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่
 ปรากฏในเลขยันต์ไทย โดยมีการสัมภาษณ์ การบันทึกเสียง และการถ่ายภาพ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการทำวิจัย
 ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจัก
 ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เจริญพรมาด้วยความนับถือ

(พระราชรัตนาลงกรณ์,ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตหนองคาย

ประธานศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ไพศาลภรณ์ พันธ์
 คมเดช โพนเงิน

บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตหนองคาย

จนท.บัณฑิตศึกษา ดร.อริย์ชัย เลิศรวมโชค ๐๘๓-๒๓๒-๕๕๕๘

ที่ ศธ ๖๑๑๘ / ๖๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
 ๒๑๕ หมู่ที่ ๓ ตำบลคำชะโนด
 อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐
 โทรศัพท์ ๐๔๒-๔๕๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒-๔๕๕๓๒๒๒
 www.mcunk.ac.th , www.gsmcunk.go.th

๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณฐานณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร อาจารย์ชาญพล นิลประภาพร

ด้วย นายเอก นาคทรัพย์ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๒๔๐๕๐๕๓ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรปริญญา
 พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
 หนองคาย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย” เพื่อ
 เป็นส่วนหนึ่งของ การศึกษาตามหลักสูตร

ในการศึกษาเรื่องดังกล่าวนี้ จึงจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน เกี่ยวกับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่
 ปรากฏในเลขยันต์ไทย โดยมีการสัมภาษณ์ การบันทึกเสียง และการถ่ายภาพ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการทำวิจัย
 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจัก
 ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เจริญพรด้วยความนับถือ

(พระราชรัตนาลงกรณ์, คร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตหนองคาย

ประธานศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

รับทราบแล้ว
 ชาญพล นิลประภาพร

บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตหนองคาย

จนท.บัณฑิตศึกษา ดร.อริยธัช เลิศรวมโชค ๐๘๗-๒๓๒-๕๕๕๘

ที่ ศษ ๖๑๑๘/ว ๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
 ๒๑๕ หมู่ที่ ๓ ตำบลคำบงหวาน
 อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐
 โทรศัพท์ ๐๔๒-๔๕๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒-๔๕๕๒๒๒
 www.mcunk.ac.th , www.gsmcunk.go.th

๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร อาจารย์วรารุณ อุสาคี

ด้วย นายเอก นาคทรพร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๒๔๐๕๐๕๓ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรปริญญา
 พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
 หนองคาย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย” เพื่อ
 เป็นส่วนหนึ่งของ การศึกษาคามหลักสูตร

ในการศึกษาเรื่องดังกล่าวนี้ จึงจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน เกี่ยวกับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่
 ปรากฏในเลขยันต์ไทย โดยมีการสัมภาษณ์ การบันทึกเสียง และการถ่ายภาพ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการทำวิจัย
 ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจัก
 ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เจริญพรมด้วยความนับถือ

(พระราชรัตนาลงกรณ์,ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตหนองคาย

ประธานศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตหนองคาย

จนท.บัณฑิตศึกษา ดร.อริย์ชัย เลิศรวมโชค ๐๘๖-๒๓๒๒-๕๕๕๘

ที่ ศบ ๖๑๑๘ / ๖๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
 ๒๑๕ หมู่ที่ ๓ ตำบลคำบกหวาน
 อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐
 โทรศัพท์ ๐๔๒-๔๕๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒-๔๕๕๓๒๒
 www.mcunk.ac.th , www.gsmcunk.go.th

๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตประชาสัมพันธ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร อาจารย์ชายเจริญ วรรณสันถ์

ด้วย นายเอก นาคธรรม รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๒๔๐๕๐๕๓ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรปริญญา
 พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
 หนองคาย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย” เพื่อ
 เป็นส่วนหนึ่งของ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต

ในการศึกษาเรื่องดังกล่าวนี้ จึงจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน เกี่ยวกับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่
 ปรากฏในเลขยันต์ไทย โดยมีการสัมภาษณ์ การบันทึกเสียง และการถ่ายภาพ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการทำวิจัย
 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจัก
 ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เจริญพรมด้วยความนับถือ

(พระราชรัตนาลงกรณ์,ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตหนองคาย

ประธานศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตหนองคาย

จนท.บัณฑิตศึกษา ดร.อริย์ชัย เดิศรวมโชค ๐๘๗-๒๓๒-๕๕๕๘

ภาคผนวก ฉ.

รายนามผู้ให้ข้อมูลด้านอักษรโบราณและเชื้อเพื่อให้ชมตำรา

ก) พระสงฆ์

๑. พระครูสถิตจันทโรตติ, วัดโพธิ์สมภรณ์ อ.เมือง จ.หนองคาย
๒. พระครูสิริสมาจาร, วัดยอดแก้ว อ.โพนพิสัย จ.หนองคาย
๓. พระครูพิทักษ์นทีเขต, วัดโพธิ์ศรีสร้อย อ.ปากคาด จ.บึงกาฬ
๔. พระฐาการ ฐานกุโร, วัดแม่แพะ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่
๕. พระครูไพบูลย์รัตนารักษ์ (สมบุรณ์ รตนญาโณ), วัดหงส์รัตนาราม กรุงเทพฯ
๖. พระวรวิจิตร กัณฑ์บุญ, วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนารามราชวรวิหาร กรุงเทพฯ
๗. พระครูบริหารบรมธาตุ (อ.บุญโปร่ง สุวรรณมาโจ), วัดพระธาตุท่าอุเทน จ.นครพนม

ข) ข้าราชการ

๑. นายณรงค์ศักดิ์ ราวะรินทร์, นักวิจัย สังกัดกลุ่มงานอนุรักษ์เอกสารโบราณ สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
๒. คุณพุดธิคุณ ก่อทอง, จ.เชียงใหม่
๓. นายอนุชา ประชานอก, ๑๐๓/๔ ในตลาดเจริญพาสณ์ ซอยอิสราภาพ ๒๑ แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐
๔. คุณเบญจมินทร์ สุตา (พ่อหนาน), บ้านหาดนาค อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
๕. คุณสัญญาพงศ์ ละตา, โรงพยาบาลสัตว์มหาชัย ตำบลมหาชัย อำเภอเมือง สมุทรสาคร
๖. นายธีรพงษ์ รักดี, บ้านดงเว้า ต.ค่ายบกหวาน อ.เมือง จ.หนองคาย
๗. นายเต็ม ชนะสิงห์, บ้านใหม่ อ.โพนพิสัย จ.หนองคาย
๘. นายบุญยัง อินทร์สุวรรณ, ๑๔๖ ม.๑ ต.พ่วงพรมคร อ.เคียนซา จ.สุราษฎร์ธานี
๙. นายคำจันทร์ มีพันธ์, บ้านกกปลาซิว อ.ภูพาน จ.สกลนคร
๑๐. พ่อสนธิ์, บ้านหนองเข็ง อ.เมือง จ.บึงกาฬ
๑๑. คุณชาติชาย คมนามูล, กรมอุตุนิยมวิทยา เขตบางนา กรุงเทพฯ
๑๒. สุรพล ยุงทอง, ๔๙/๑ ม.๖ ต.มะกอกเหนือ อ.ควนขนุน จ.พัทลุง
๑๓. อาจารย์ยุทธพงศ์ มาตย์วิเศษ, ที่ปรึกษาด้านวัฒนธรรมอีสาน มูลนิธิจิมทอมป์สัน

ค) องค์กร

๑. ศูนย์ข้อมูลมานุษยวิทยาสรินธร

ภาคผนวก ช.

รูปการลงพื้นที่สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

สัมภาษณ์พระบุญยัง อัครธัมโม ผู้สืบทอดวิชาสายอีสาน, ลาว

สัมภาษณ์พระครูปลัดสรารุช ปญญาวุโร ผู้สืบทอดวิชาสายอยุธยา

สัมภาษณ์ พระอ.ศุภชัย ชยสุโก ผู้เชี่ยวชาญยันต์ภาคเหนือ

สัมภาษณ์และชมตำราจากพระอาจารย์อุดร ชินวังโส ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคเหนือ

สัมภาษณ์ อ.ชายเจริญ วรรณสันทัด อาจารย์สอนวิชาพิธีกรรมสมาคมโหรแห่งประเทศไทย
ผู้เชี่ยวชาญยันต์ภาคกลาง

สัมภาษณ์สีหวัชระ (วิชัย อภิสทธีรัตนกร นักเขียนชื่อดังด้านเลขยันต์) ยันต์ภาคกลาง

สัมภาษณ์คมเดช โพนเงิน อาจารย์ฆราวาสผู้สืบวิชาสายอีสาน

สัมภาษณ์ อ.ประมงค์ วงษ์ตาแพง ผู้สืบทอดวิชาสายพระบาทโพนสัน
ของ ส.ป.ป.ลาวที่เผยแพร่กันในแถบภาคอีสานตอนเหนือ

สัมภาษณ์ อ.ปริญญา ฦ เชียงใหม่ (นักเขียนเรื่องเลขยันต์ล้านนา)

สัมภาษณ์อาจารย์ประจวบ คงเหลือ อาจารย์ชมราวาสชื่อดังภาคใต้

สัมภาษณ์ อาจารย์ณัฐธัญ มณีรัตน์ ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์สายภาคกลาง

สัมภาษณ์อาจารย์วุฒินันท์ ป้องป้อม ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์สายภาคกลาง

สัมภาษณ์ อาจารย์ชาญพล นิลประภาพร ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์สายภาคใต้

สัมภาษณ์วราวุธ อุสาค์ดี ผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์ภาคอีสาน

ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเอกสารตำรา

เก็บข้อมูลจาก พระครูสถิตจันทโรชาติ วัดโพธิ์สมภรณ์ อ.เมือง จ.หนองคาย

เก็บข้อมูลจากพระครูไพบูลย์รัตนารักษ์ (สมบุรณ์ รตนญาโณ), วัดหงส์รัตนาราม กรุงเทพฯ

เก็บข้อมูลอ่านตำราจากพ่อสนธิ บ้านหนองแข็ง อ.เมือง จ.บึงกาฬ

เก็บข้อมูลและอ่านตำราจากพระครูสิริสมาจาร วัดยอดแก้ว อ.โพนพิสัย จ.หนองคาย

เก็บข้อมูลเอกสารตำราสายหลวงปู่ทอง วัดโนนยาง จ.อุดร

เก็บข้อมูลอ่านตำราจากพ่อหนานเบญจมิตร สุตา อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ (รูปขณะบวช)

เก็บข้อมูลอ่านตำราจากอาจารย์เต็ม ชนะสิงห์ บ้านใหม่ อ.พนมพิสัย จ.หนองคาย

เก็บข้อมูลและอ่านตำราจากพระครูพิทักษ์นทีเขต วัดโพธิ์ศรีสร้อย อ.ปากคาด จ.บึงกาฬ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล : นายเอก นาคทรพรพ
 เกิด : วันพฤหัสบดี ที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๑๘
 สถานที่เกิด : ณ บ้านเลขที่ ๘๕๖/๑ หมู่ ๔ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.หนองคาย
 ประวัติการศึกษา: พ.ศ. ๒๕๓๖ สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จากโรงเรียน
 ขอนแก่นวิทยายน ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น
 : พ.ศ. ๒๕๔๐ สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี นิติศาสตร์บัณฑิต
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 หน้าที่การงาน : ทนายความ
 ปัจจุบันอยู่ที่ : บ้านเลขที่ ๘๕๖/๑ หมู่ ๔ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.หนองคาย
 เข้าศึกษาเมื่อ : ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

ประสบการณ์ของผู้วิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัย ดังนี้

- เขียนบทความเกี่ยวกับเลขยันต์โบราณ และคติชนวิทยา ลงในนิตยสารหลายฉบับใน
 ฐานะ นักเขียนสมัครเล่น
- ได้รับเชิญจากสถาบันพิพิธภัณฑการเรียนรู้แห่งชาติร่วมกับศูนย์คติชนวิทยาคณะ
 อักษรศาสตร์,สถาบันไทยศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.ให้เป็นวิทยากรการสัมมนา
 วิชาการระดับชาติเรื่อง “เครื่องรางของขลัง วัฒนธรรมชาวพุทธในสุวรรณภูมิ”
 หัวข้อเรื่อง “เลขยันต์: การสืบทอดพลังศักดิ์สิทธิ์” ในฐานะผู้เชี่ยวชาญเลขยันต์
 ภาคใต้ ในระหว่างวันที่ ๑๙-๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๕
- เป็นวิทยากรในงานสัมมนาเรื่อง”วิถีมวยไทยไชยา และศัสตราสยาม,ในหัวข้อเรื่อง
 “ไสยศาสตร์และการสงคราม” จัดโดยมูลนิธิมวยไทยไชยา ในวันที่ ๒๔ กันยายน
 ๒๕๕๙ ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร)
- ได้รับรางวัลผู้ทำคุณประโยชน์ให้กับมหาวิทยาลัย “ประเภทผู้ปรรอต่ออักษร
 โบราณ”จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เมื่อ
 ๒๓ ต.ค. ๒๕๕๗

ผู้วิจัยได้ผ่านการอบรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำวิจัย ดังนี้

- ได้สำเร็จการอบรม “วิชาการเขียนภาษาขอม อักษร เลขยันต์” โดยสมาคมโหราแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อปี ๒๕๔๕
- ได้ผ่านการอบรม “การอ่านและเขียนอักษรขอม” โดยภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อปี ๒๕๔๗
- ได้ผ่านการอบรม “การอ่านและเขียนอักษรธรรมล้านนา” โดยภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อปี ๒๕๔๗
- ได้ผ่านการอบรม “อักษรธรรมอีสาน” โดยโครงการอนุรักษ์โบราณคดี ภาษาตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เมื่อปี ๒๕๕๒
- ได้สำเร็จการศึกษาอบรมตามหลักสูตรวิชา “พิธีกรรม” โดยสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติ (ประเทศไทย) เมื่อปี ๒๕๔๗
- ผ่านการอบรมหลักสูตรเบื้องต้น เรื่องกรรมฐานมัชฌิมาแบบลำดับ (กรรมฐานแบบวัดพลับ)
- ผ่านการอบรมหลักสูตรครูสมาธิรุ่น ๓๒ จัดโดยสถาบันจิตตานุภาพ เมื่อพ.ศ. ๒๕๕๖ (สอบได้คะแนนเต็มทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ)